

**“TR71 DÜZEY 2 BÖLGESİ
TARIM VE HAYVANCILIK
SEKTÖRÜNDE MEVCUT DURUM
VE
2014-2023 YILLARI
STRATEJİLERİ VE HEDEFLERİ
RAPORU**

Nisan, 2013

İçindekiler

Tablolar	3
Grafikler	6
Şekiller	7
Haritalar	8
Kısaltmalar	9
Tanımlar	11
Araştırma Ekibi	15
1. YÖNETİCİ ÖZETİ	16
2. GİRİŞ	18
3. AMAÇ VE KAPSAM	19
4. RAPOR HAZIRLIK SÜRECİ, KATILIMCILIK VE ÇALIŞMA YÖNTEMİ	20
5. TARIM ve HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE MEVCUT DURUM	22
5.1. Dünyada ve Türkiye’deki Gelişme Eğilimleri	22
5.1.1. Dünyadaki Gelişme Eğilimleri	22
5.1.2. Türkiye’deki Dinamikler ve Dünyadaki Eğilimlerin Muhtemel Yansımaları	27
5.2. Doğal Kaynaklar, Demografi ve Ekonomik Göstergeler	31
5.2.1. Topografya, Su Kaynakları, İklim, Bitki Örtüsü ve Fauna	31
5.2.2. Nüfus, Göç ve Eğitim	44
5.2.3. GSKD ve İstihdam	54
5.2.4. Dış Ticaret	57
5.2.5. Yatırımlar	62
5.3. Tarımda Mevcut Durum	71
5.3.1. Tarım İşletmeleri, Arazi Kullanımı, Sulama, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele	78
5.3.2. Girdi Kullanımı	88
5.3.3. Örgütlenme	95
5.3.4. Bitkisel Üretim	96
5.3.5. Hayvansal Üretim	131
5.3.6. Arıcılık	148
5.3.7. Su Ürünleri Üretimi	149
5.3.8. Organik Tarım	150
5.3.9. Süs Bitkileri	151
5.3.10. Tıbbi Aromatik Bitkiler	151
5.3.11. Pazarlama ve Depolama	153
5.3.12. Tarımsal Destekler	166
5.4. Tarıma Dayalı Sanayi ve Diğer Tarımla İlgili Yatırımlar	173
5.4.1.1. Gıda Sanayi	173
5.4.1.2. Yem Sanayi	179
5.4.1.3. Tarımsal Alet ve Makine Üretim Tesisleri	179
6. GZFT ANALİZİ	181
7. ÖNCELİK ALANLARI VE GELİŞME EKSENLERİ	186
7.1. 2014- 2018 Dönemine Yönelik Hedef ve Stratejiler	199

7.2. 2019-2023 Dönemine Yönelik Hedef ve Stratejiler	200
7.3. Potansiyeller ve Geleceğe Dönük Projeksiyonlar.....	201
8. EYLEM VE YATIRIM ÖNERİLERİ	203
9. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	205
10. KAYNAKÇA.....	209
11. EKLER.....	213
EK 1: İllerin GZFT Analizi	213
EK 2: Ek Tablolar	221

Tablolar

Tablo 1 Çalıştaylara Ait Bilgiler.....	21
Tablo 2 TR71 Bölgesi Yüzölçümü	32
Tablo 3 TR71 Bölgesi Rakımı, İlçe, Belde ve Köy Sayısı	32
Tablo 4 TR71 Bölgesi Yeryüzü Şekilleri	33
Tablo 5 TR71 Bölgesi'nde Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1960 - 2012).....	41
Tablo 6 TR71 Bölgesi 2012 Yılı Nüfusu.....	45
Tablo 7 İllerin Nüfus Artış Hızları (%).....	47
Tablo 8 Yıllara Göre Nüfus Yoğunlukları	48
Tablo 9 Alınan Göç, Verilen Göç ve Net Göç.....	49
Tablo 10 Eğitim Durumu (15 +Yaş).....	50
Tablo 11 Eğitim Durumu (15 +Yaş) (%).....	51
Tablo 12 Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Kent-Kır Nüfusu(15+ yaş).....	52
Tablo 13 Yerleşim Yerlerine Göre Eğitim Durumu (%)	53
Tablo 14 2010 Yılı İşsizlik Oranları	56
Tablo 15 İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Edilen Nüfus (15+ Yaş, %)	56
Tablo 16 Ekonomik Faaliyetlere Göre İhracat (Bin \$)	58
Tablo 17 Ekonomik Faaliyetlere Göre İthalat (Bin \$).....	58
Tablo 18 TR71 Bölgesi'nde Tarım, Hayvancılık ve Gıda Ürünlerinde Fasıllara Göre İhracat (\$).....	60
Tablo 19 TR71 Bölgesi'nde Tarım, Hayvancılık ve Gıda Ürünlerinde Fasıllara Göre İthalat (\$).....	61
Tablo 20 Kamu Yatırımlarının İllere Göre Sektörel Dağılımı (Bin TL)	63
Tablo 21 Tarım Sektörüne Yapılan Kamu Yatırımlarında Bölge İllerinin 81 İl İçerisindeki Sıralaması.....	64
Tablo 22 Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) Kapsamındaki Yatırımlar.....	64
Tablo 23 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ÇATAK Destekleri (TL).....	65
Tablo 24 Tarım Kredi Kooperatifleri Kredi Destekleri	66
Tablo 25 Ekonomik Faaliyete Göre Kurulan Şirket ve Kooperatiflerin Sayıları	67
Tablo 26 Ekonomik Faaliyete Göre Kurulan Şirket ve Kooperatiflerin Sermayeleri (Bin TL)	67
Tablo 27 TR71 Bölgesi'nde Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayide Öne Çıkan Yatırımlar ..	68
Tablo 28 TR71 Bölgesi Tarımsal Üretim Değeri	73
Tablo 29 TR 71 Bölgesi Bitkisel Üretim Değeri	75
Tablo 30 TR 71 Bölgesi Hayvansal Ürünler Değeri.....	76
Tablo 31 Tarımsal Üretim Değeri.....	77
Tablo 32 Alan Başına Bitkisel ve Hayvansal Üretim Değerleri	78
Tablo 33 Tarım İşletmeleri Sayısı, İşletme Başına Arazi ve Hayvan Sayıları	79
Tablo 34 İllere Göre Çiftçi Kayıt Sistemine Kayıtlı Çiftçi Sayıları	79
Tablo 35 TR71 Arazi Varlığı, 2011	80
Tablo 36 TR71 Tarım Arazisi Kullanım Durumu	81
Tablo 37 TR71 Bölgesi İl ve İlçeleri Tarım Arazilerinin Kullanım Durumuna Göre Miktarları (Ha).....	83
Tablo 38 Sulama İstatistikleri	87
Tablo 39 İllere Göre Gübre Tüketimi	89
Tablo 40 Tarımsal İlaç Kullanımı (kg veya lt) (2011).....	91
Tablo 41 TR71 Bölgesi Tarımsal Alet ve Makine Varlığı (2011).....	93
Tablo 42 Kooperatif ve Birlik Sayıları	96

Tablo 43 TR71 Bölgesi Tarla Ürünleri Ekilen Alan.....	97
Tablo 44 TR71 Bölgesi Tarla Ürünleri Üretimi (Ton)	99
Tablo 45 TR71 Bölgesi Buğday Ekilen Alan, Üretim ve Verim.....	102
Tablo 46 TR71 Bölgesi Arpa Ekilen Alan, Üretim ve Verim	104
Tablo 47 TR71 Bölgesi Çavdar Ekilen Alan, Üretim ve Verim.....	104
Tablo 48 TR71 Bölgesi Nohut Ekilen Alan, Üretim ve Verim	106
Tablo 49 TR71 Bölgesi Fasulye (Kuru) Ekilen Alan, Üretim ve Verim.....	106
Tablo 50 TR71 Bölgesi Yeşil Mercimek Ekilen Alan, Üretim ve Verim	107
Tablo 51 TR71 Bölgesi Patates Ekilen Alan, Üretim ve Verim.....	107
Tablo 52 Yem Bitkileri Ekim Alanı ve Üretim Deseni İçerisindeki Payı	109
Tablo 53 TR71 Bölgesi Yonca Ekilen Alan, Üretim ve Verim.....	109
Tablo 54 TR71 Bölgesi Korunga Ekilen Alan, Üretim ve Verim	110
Tablo 55 TR71 Bölgesi Fiğ Ekilen Alan, Üretim ve Verim.....	110
Tablo 56 TR71 Bölgesi Şekerpancarı Ekilen Alan, Üretim ve Verim	111
Tablo 57 TR71 Bölgesi Ayçiçeği Ekilen Alan, Üretim ve Verim.....	112
Tablo 58 TR71 Bölgesi Çerezlik Ayçiçeği Ekilen Alan, Üretim ve Verim	113
Tablo 59 TR71 Bölgesi Aspir Ekilen Alan, Üretim ve Verim	113
Tablo 60 TR71 Bölgesi Meyve Üretimi (Ton)	114
Tablo 61 Ceviz Üretim İstatistikleri	115
Tablo 62 Elma Üretim İstatistikleri	115
Tablo 63 Kiraz Üretim İstatistikleri.....	116
Tablo 64 Kayısı Üretim İstatistikleri	116
Tablo 65 Badem Üretim İstatistikleri	117
Tablo 66 Şeftali Üretim İstatistikleri	117
Tablo 67 Bağ Alanı (Ha)	120
Tablo 68 Üzüm Üretim İstatistikleri (Ton).....	122
Tablo 69 TR71 Bölgesi Sebze Üretimi Alanları.....	124
Tablo 70 TR71 Bölgesi Gruplara Göre Sebze Üretimi (Ton)	125
Tablo 71 Açıkta Sebze Üretim Miktarları (Ton)	127
Tablo 72 TR71 Bölgesi Lahana (Beyaz) Ekilen Alan, Üretim ve Verim (2011)	129
Tablo 73 TR71 Bölgesi Kabak (Çerezlik) Ekilen Alan, Üretim ve Verim (2011).....	129
Tablo 74 Örtü Altı Sebze Üretim Alanları (Hektar)	130
Tablo 75 Örtü Altı Sebze Üretim Miktarı (Ton)*.....	130
Tablo 76 TR71 Bölgesi'nde Sığır Varlığının Gelişimi (Baş)	131
Tablo 77 TR71 Bölgesi Büyükbaş Hayvan Sayısı.....	133
Tablo 78 TR71 Bölgesi'nde Koyun Varlığının Gelişimi (Baş).....	136
Tablo 79 TR71 Bölgesi Küçükbaş Hayvan Sayısı.....	137
Tablo 80 TR71 Bölgesi'nde Süt Üretimi.....	139
Tablo 81 TR71 Bölgesi Büyükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretimi	140
Tablo 82 TR71 Bölgesi Küçükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretimi	142
Tablo 83 TR71 Bölgesi Kırmızı Et Üretimi	146
Tablo 84 TR71 Bölgesi Kümes Hayvancılığı Hayvan Sayısı.....	147
Tablo 85 Arıcılık İstatistikleri.....	148
Tablo 86 Organik Bitkisel Üretim 2011	150
Tablo 87 Türkiye Tıbbi Aromatik Bitki Üretim Miktarları	151
Tablo 88 TR71 Bölgesi İllerinde Tıbbi Aromatik Bitkiler Üretimi.....	152
Tablo 89 TR71 Bölgesi'nde Tarım Ürünlerinin Pazarlama Sistemi İçindeki Durumu	154
Tablo 90 Nevşehir İli Doğal Soğuk Hava Depoları Kapasite Durumu	164
Tablo 91 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Niğde İl Müdürlüğü	168
Tablo 92 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Nevşehir İl Müdürlüğü.....	170

Tablo 93 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Aksaray İl Müdürlüğü	171
Tablo 94 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kırşehir İl Müdürlüğü	172
Tablo 95 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kırıkkale İl Müdürlüğü	173
Tablo 96 TR71 Bölgesi Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi İşletme Sayısı.....	174
Tablo 97 İllere Göre Yem Sanayi İşletmesi Sayıları	179
Tablo 98 GZFT Analizi	184
Tablo 99 Stratejik Amaçlar ve Hedefler	187
Tablo 100 Yıllara Göre Patates Üretim İstatistikleri	221
Tablo 101 Yıllara Göre Çerezlik Kabak Üretim İstatistikleri.....	222
Tablo 102 Yıllara Göre Taze Fasulye Üretim İstatistikleri	223
Tablo 103 Yıllara Göre Ayçiçeği Üretim İstatistikleri	224
Tablo 104 Yıllara Göre Elma (Starking) Üretim İstatistikleri.....	225
Tablo 105 Yıllara Göre Üzüm (Çekirdekli) Üretim İstatistikleri	226
Tablo 106 Yıllara Göre Üzüm (Çekirdeksiz) Üretim İstatistikleri	227
Tablo 107 Yıllara Göre Üzüm (Şaraplık) Üretim İstatistikleri.....	228
Tablo 108 Yıllara Göre Ceviz Üretim İstatistikleri	229
Tablo 109 Yıllara Göre Fiğ (Yeşil Ot) Üretim İstatistikleri	230
Tablo 110 Yıllara Göre Korunga (Yeşil Ot) Üretim İstatistikleri	231
Tablo 111 Yıllara Göre Yonca (Yeşil Ot) Üretim İstatistikleri	232
Tablo 112 Yıllara Göre Aspir Üretim İstatistikleri.....	233

Grafikler

Grafik 1 OTP Desteklerinin Gelişimi ve 2020'ye Doğru Tahmin Edilen OTP Destekleme Profili	24
Grafik 2 Dünya Gıda Fiyatları Endeksi (Sabit fiyatlarla, 2002-2004=100)	26
Grafik 3 Ürün ve Genel Fiyat Endekslerine Göre Fiyat Gelişmeleri (2007 Ocak=100)	29
Grafik 4 Yerleşim Yerlerine Göre Nüfus (%)	44
Grafik 5 Yıllar İtibariyle Nüfus Artış Hızının Değişimi (‰).....	48
Grafik 6 Yerleşim Yerlerine Göre Eğitim Durumu (%)	54
Grafik 7 Düzey2 Bölgeleri İtibariyle Gayrisafi Katmadeğer (Milyar TL)	54
Grafik 8 Gayrisafi Katma Değerin Sektörler İtibariyle Dağılımı (%)	55
Grafik 9 Kişi Başına Düşen GSKD (TL).....	55
Grafik 10 İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Oranları (%).....	57
Grafik 11 Düzey 2 Bölgeleri İtibariyle Tarımsal GSKD (Milyon TL).....	72
Grafik 12 Düzey 2 Bölgeleri İtibariyle Birim Alana Tarımsal Gayri Safi Katma Değer (Bin TL/Ha)	73
Grafik 13 TR71 Bölgesi'nde Tarımsal Üretim Değerinde İllerin Payları (%)	74
Grafik 14 TR71 Bölgesi'nde Bitkisel ve Hayvansal Üretim Değerinin Payları (%).....	74
Grafik 15 Yıllar İtibariyle Bitkisel Üretim Değeri (TL ve %).....	75
Grafik 16 Yıllar İtibariyle Hayvansal Üretim Değeri (TL ve %)	76
Grafik 17 Yıllar İtibariyle Tarımsal Üretim (TL ve %).....	77
Grafik 18 TR71 Tarım ve Çayır Mera Arazisi (Ha)	80
Grafik 19 TR71 Bölgesi'nde 2000-2012 Dönemi Arazi Kullanım Değişimi (%).....	82
Grafik 20 İllerin Gübre Kullanım Oranları (%).....	90
Grafik 21 Birim Alana Gübre Kullanımı (Kg/ha)	90
Grafik 22 TR71 Bölgesi'nde Kullanılan Tarım İlaçlarının Dağılımı	92
Grafik 23 Traktör Başına Düşen Alan (Ha).....	94
Grafik 24 TR71 Bölgesi Tarla Ürünleri Ekilen Alan Oranları (%)	98
Grafik 25 TR71 Bölgesi'nde 2000-2011 Döneminde Tahıl Ekim Alanında Değişim (%)	101
Grafik 26 TR71 Bölgesi'nde Tahıl Ekim Alanı (%).....	102
Grafik 27 TR71 Bölgesi'nde Baklagil Ekim Alanı (%)	105
Grafik 28 TR71 Bölgesi Meyve Üretimi (Ton).....	114
Grafik 29 İllerdeki Bağ Alanı Oranları (%).....	121
Grafik 30 İllerdeki Üzüm Üretim Miktarları (Ton)	123
Grafik 31 Gruplara Göre İllerdeki Sebze Üretimi (Ton)	126
Grafik 32 TR71 Bölgesi'ndeki Açıkta Üretim Miktarlarının Türkiye'deki Payları	128
Grafik 34 TR71 Bölgesi'nde Sığır Varlığının Gelişimi (Baş).....	132
Grafik 35 Sığır Irkları Oranları (%)	134
Grafik 36 İllerdeki Büyükbaş Hayvanların Bölgedeki Payları(%)	135
Grafik 37 TR71 Bölgesi'nde Koyun Varlığının Gelişimi (Baş).....	137
Grafik 38 Büyükbaş Hayvan Başına Düşen Yıllık Süt Üretim Miktarı (Kg).....	141
Grafik 39 Koyun Başına Düşen Yıllık Süt Üretim Miktarı (Kg)	143
Grafik 40 Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Süt Üretim Oranları (%).....	143
Grafik 41 Hayvan Başına Karkas Ağırlığı (Kg)	146
Grafik 42 Kovan Başına Bal Üretim Miktarı (Kg)	148
Grafik 43 Organik Bitkisel Üretimde TR71 Bölgesi'nin Türkiye Payları (%)	150

Şekiller

Şekil 1 Süt Pazarlama Kanalları	157
Şekil 2 Kırmızı Et Pazarlama Kanalları.....	158
Şekil 3 Tahıllar (Buğday-Arpa-Çavdar) Pazarlama Kanalları.....	159
Şekil 4 Çerezlik Ayçiçeği Pazarlama Kanalları.....	160
Şekil 5 Ayçiçeği Pazarlama Kanalları	161
Şekil 6 Patates Pazarlama Kanalları	162
Şekil 7 Üzüm Pazarlama Kanalları	162
Şekil 8 Elma Pazarlama Kanalları	163

Haritalar

Harita 1 Türkiye Haritası Üzerinde TR71 Bölgesi'nin Yeri	31
Harita 2 TR7 Bölgesi Fiziki Haritası	35
Harita 3 Türkiye Erozyon Haritası.....	85

Kısaltmalar

AB: Avrupa Birliği
ABD: Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AHİKA: Ahiler Kalkınma Ajansı
Ar-Ge: Araştırma Geliştirme
BSTB: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
ÇATAK: Çevre Amaçlı Tarım Alanlarının Korunması,
ÇKS: Çiftçi Kayıt Sistemi
DGD: Doğrudan Gelir Desteği
DPT: Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ: Devlet Su İşleri
DTÖ: Dünya Ticaret Örgütü
FAO: FoodandAgricultureOrganisation (Gıda ve Tarım Örgütü)
GAP: Güneydoğu Anadolu Projesi
GSYİH: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
GTHB: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
GYÜ: Gelişme Yolundaki Ülkeler
GZFT: Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler
HACCP: Hazard Analysis and Critical Control Points (Kritik Kontrol Noktaları ve Tehlike Analizi)
IMF: International MonetaryFund (Uluslararası Para Fonu)
IPA: Instrument for Pre-Accession Assistance
IPARD: InstrumentforPre-accession Rural Development (Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı)
İBBS: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması
İŞKUR: Türkiye İş Kurumu
KKYPD: Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı
KOP: Konya Ovası Projesi
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
MGM: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
MYO: Meslek Yüksek Okulu
OECD: OrganizationforEconomicCo-operationand Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
OSİB: Orman ve Su İşleri Bakanlığı
OTP: Ortak Tarım Politikası
SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu
STK: Sivil Toplum Kuruluşu
TARMAKBİR: Türk Tarım Alet ve Makineleri Üreticileri Birliği
TASKOBİRLİK: Nevşehir Üzüm ve Mamulleri Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
TKDK: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TMO: Toprak Mahsulleri Ofisi
TRT: Türkiye Radyo ve Televizyonu

TSO: Ticaret ve Sanayi Odası
TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu
TV: Televizyon
YAME: Yağ Asidi Metil Esteri

Tanımlar

Agroturizm: Kırsal alanda yaşayan insanlar tarafından verilen turizm hizmetine agroturizm, ya da Türkçe adıyla tarım turizmi denilmektedir.

Alüvyon: Akarsular tarafından taşınan kil, kum, çakıl gibi kütle parçalarının, suyun akış hızının azalması sonucu elverişli yerlere birikmesiyle meydana gelen tortulardır.

AraziToplulaştırma: Çeşitli nedenlerle ekonomik olarak tarımsal faaliyetleri yapmaya imkan vermeyecek biçimde parçalanmış, dağılmış, bozuk şekilli parsellerin modern tarım işletmeciliği esaslarına göre ve sulama hizmetlerinin geliştirilmesi için en uygun biçimde birleştirilmesi, şekillendirilmesi ve yeniden düzenlenmesi işlemidir.

Aspir: Yağı yemeklik olarak kaliteli, biodizel yapımında da kullanılabilen, küspesi hayvanyemi olarak değerlendirilen, kuraklığa dayanıklı, yazlık karakterde ve ortalama 110-140 gün arasında yetişebilen tek yıllık bir uzun gün yağ bitkisidir.

Biyoyakıt: İçeriklerinin hacim olarak en az %80'ni son on yıl içerisinde toplanmış canlı organizmalardan elde edilmiş her türlü yakıtı ifade etmektedir.

Çapraz Uyum: Avrupa Birliğinde Ortak Tarım Politikası kapsamında çiftçilerin doğrudan destek alabilmek için mutlaka uymak zorunda olduğu iyi tarım ve çevre standartlarını ortaya koymaktır.

Demografi: Sınırları belli bir coğrafyada bulunan nüfusun yapısını, özelliklerini ve değişimlerini inceleyen bilim dalıdır.

Demonstrasyon: Göstererek öğretme biçimine verilen isimdir.

Depresyon: Çökme sonucu oluşan ve en az iki kenarında yüksek alanların bulunduğu çukur alandır.

Dikey Entegrasyon: Aynı alanda faaliyette bulunan firmaların daha düşük maliyetle üretilen daha fazla kazanç elde etme amacıyla tek bir çatı altında toplanmalarıdır.

Endemik: Yeryüzünün yalnızca belirli bölgelerinde yayılış gösteren (yaşam alanı belirli bir bölgeyle sınırlı) canlı tür ya da cinslerine denilmektedir.

Entansifleşme: Tüm tarımsal olanakları uygulayarak en yüksek verimi elde etmeyi amaçlayan tarım yöntemidir.

Entegre Tesis: Hammaddeden son mamule kadar bütün ara kademeleri kendi içerisinde üreten fabrikalar bütünüdür.

Fauna: Belli bir bölge ya da devirde yaşayan hayvan türlerinin tamamının bir araya getirdiği topluluktur.

Fig: Daha çok hayvan yemi olarak yetiştirilen bir bitkidir. Ayrıca toprağı azotça zenginleştirmesi nedeniyle, yeşil gübre ve nadas bitkisi olarak tarımda yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Flora: Bir bölgede yetişen bitkilerin tümü, bitki örtüsüdür.

Flüvial: Akarsuların aşınma, taşınma ve birikme gibi faaliyetlerinin etkili olduğu sahadır.

Genetiğı Değıştirilmiş Ürün: Bir canlıdaki genetik özelliklerin kopyalanarak, bu özellikleri taşımayan bir canlıya aktarılması sonucunda üretilen yeni canlıya Genetiğı Değıştirilmiş Organizma (GDO); bu organizmaların kullanıldığı ürünlere de Genetiğı Değıştirilmiş Ürünler denilmektedir.

Genotip: Organizmanın genetik özellikler toplamıdır.

İhracat: Bir ülkede yerleşik kişi ve kurumların diğerk ülkelere mal satmasıdır.

İşgücüne Katılma Oranı: İşgücünün kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranıdır.

İşsizlik Oranı: İşgücündeki her 100 kişi içinde işsiz olanlarının sayısıdır. Bir başka deyişle, işsizhane halkı nüfusunun işgücüne oranıdır.

İthalat: Bir ülkede yerleşik kişi ve kurumların diğerk ülkelerden mal satın almasıdır.

İyi Tarım Uygulamaları: İyi Tarım Uygulamaları, "tarımsal üretim sisteminin sosyal açıdan yaşanabilir, ekonomik açıdan karlı ve verimli, insan sağlığını koruyan, hayvan sağlık ve refahı ile çevreye önem veren bir hale getirmek için uygulanması gereken işlemler" olarak tanımlanmaktadır.

Jeotermal Kaynak: Yer kabuğunun çeşitli derinliklerinde birikmiş ısının oluşturduğu, kimyasallar içeren sıcak su, buhar ve gazlardır.

Kalibrasyon: Belirli çevre şartlarında (Sıcaklık, nem, basınç, titreşim v.b) test veya ölçü cihazının gösterdiği değerlerin, doğruluğı ve sapmaları kesin olarak bilinen referans standarttan sapmasının tespit edilmesidir.

Kesif Süt Yemi: Sindirilebilir besin maddelerince zengin ham selüloz bakımından fakir birden fazla hammaddenin belirli oranlarda karıştırılmasıyla elde edilen yemdir.

Korunga: Otsu, genellikle 30-70 cm boyunda, çok yıllık, pembe çiçekli, hayvan yemi olarak kullanılan bir bitkidir.

Köy Nüfusu: Belde ve köylerdeki nüfustur.

Kuru Tarım: Yıllık yağışı 250-1000 mm olan yerlerde, sulama yapılmaksızın yürütülen tarla tarım sistemidir.

Laktasyon: Memeli hayvanlarda doğumla birlikte meme bezlerinden süt salgılanmaya başlanması ve bu süt salgılamasının belirli bir süre devam etmesi işlemidir.

Modern Sulama Sistemleri: Suyun kaynaktan alınıp bitkiye ulaşınca kadar tamamen kapalı basınçlı boru sistemiyle iletildiği ve bitkilere mini sprink, damlama ve yağmurlama yöntemleriyle uygulandığı sistemlerdir.

Net Göç Hızı: Göç edebilecek her bin kişi için net göç sayısıdır.

Net Göç: Belirli bir alanın aldığı göç ile verdiği göç arasındaki farktır.

Nüfus Artış Hızı: Bir yıldaki canlı doğum sayısından, o yıl içindeki ölüm sayısının çıkarılarak, o toplumun yıl ortası nüfusuna bölünüp bin ile çarpımıdır.

Nüfus Yoğunluğu: Bir kilometrekareye düşen nüfustur.

Organik Tarım: Ürün yetiştirilmesi, toplanması, hasat, kesim, işleme, tasnif, ambalajlama, etiketleme, muhafaza, depolama, taşıma ile ürünün tüketiciye ulaşmasına kadar olan diğer işlemlerde, kimyasal madde veya tarım ilacı kullanılmadan yapılan tarım çeşididir.

Oynaklık: Bir menkul kıymetin fiyatının veya piyasanın genelinin kısa bir zaman aralığı içerisinde gösterdiği dalgalanma özelliğidir.

Örtü Altı Üretim: Dış iklim faktörlerinin etkisini kaldırarak gerekli özel çevre koşullarının yaratılması ile alçak ve yüksek sistemler içinde yapılan sebze, meyve ve süs bitkileri yetiştiriciliğidir.

Pazarlama Marjı: İlk satıcıya ödenmiş olan fiyat ile piyasa zincirindeki son alıcının ödediği fiyat arasındaki farktır.

Preparat: Tarım ilacı (pestisit) etkili maddelerin tarımsal savaşım amacıyla kullanılabilir hale getirilmiş biçimlerine denilmektedir.

Silajlık Mısır: Mısırın havasız bir yerde fermentasyonu ile elde edilen hayvan yemlerine denilmektedir.

Silo: Tahıl vb. ürünlerin depolanmasına yarayan beton veya çelik malzemeden yapılan genellikle silindirik kule biçimindeki yapılardır.

Sirk Gölleri: Buzul aşındırması ile oluşmuş çanaklarda suların birikmesi ile oluşan göllerdir.

Şehir Nüfusu: İl ve ilçe merkezleri belediye sınırları içindeki nüfustur.

Şeker Kotası: Şeker Kurulu tarafından tahsis edilen kotadır.

Tarımsal Mekanizasyon: Tarım alanlarını geliştirmek, her türlü tarımsal üretim yapmak ve tarımsal ürünlerin değerlendirilmesi işlemlerini yerine getirmek amacı ile kullanılan her türlü enerji kaynağı, mekanik araç ve gerecin tasarımı, yapımı geliştirilmesi, dağıtımı, pazarlaması, yayımı, eğitimi, işletilmesi ve kullanılması ile ilgili konuları içermektedir.

Tektonik Çöküntü Ovası: Birçok orojenik hareketlerden sonra, epirosjenik hareketlerin etkisi altında kalınması sonucu oluşan ovalardır.

Topografya: Bir kara parçasının doğal engebe ve özelliklerini kâğıt üzerinde çizgilerle gösterme işidir.

Tritikale: Buğdayla çavdarın melezlenmesinden elde edilmiş bir yıllık bir tahıl ürünüdür.

Volkanik Krater Gölleri: Yanardağların kraterinde suların toplanmasıyla oluşan göllere denilmektedir.

Yapay Göl: Elektrik enerjisi elde etmek, sulama, kullanma ve içme suyu sağlamak amacıyla akarsuların önünü bir setle kapatması sonucu oluşan göllerdir. Bu göllere baraj gölleri de denilmektedir.

Yüksek Tünel Sera: Örtüaltı yetiştiriciliğinde insanın içerisine rahatça girebileceği, tarımsal mekanizasyona olanak sağlayan, ancak ısıtma, havalandırma sistemleri genellikle olmayan, dar ve yarım daire kesitli yapılardır.

Araştırma Ekibi

“TR71 Düzey 2 Bölgesi Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Mevcut Durum ve 2014-2023 Yılları Stratejileri ve Hedefleri Raporu” Ahiler Kalkınma Ajansı’nın koordinasyonunda Progem Eğitim Danışmanlık Ltd. şti. Araştırma Ekibi tarafından hazırlanmıştır.

Raporun hazırlanmasında görev alan araştırma ekibi üyelerine dair bilgiler şu şekildedir:

İdari Koordinatör Adnan Hacıbebekoğlu

Rapor Koordinatörü Prof. Dr. İlkey Dellal

Saha Koordinatörü Esra Ertemer

Uzman Sedef  etinel

Uzman Meliha Hacıbebekoğlu

İdari Koordinatör Asistanı Ahmet Ekinci

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

Doğanın insanoğluna sunduğu en büyük nimet olarak kabul edilebilecek olan tarım, tarihin başlangıcından bu yana insanlık için yaşamın tüm gerekliliklerini karşılıksız bir biçimde sunmaya devam etmektedir. Günümüzdeki tüm ekonomik ve sosyal kalkınma prensiplerine temel oluşturan tarım politikaları ise gelecek kuşakların sağlıklı bir çevre içinde yaşamasına, kuşaklar arasında eşitliğin sağlanmasına ve sürdürülebilirlik ilkelerine dayanmaktadır.

Kırıkkale, Kırşehir, Niğde, Nevşehir ve Aksaray'dan oluşan ve tarih boyunca nice gezginlerin yol öykülerinde büyüleyici doğasıyla anılan Kızılırmak'ın suladığı bu bereketli topraklar, Hititlerden Friglere, Roma'dan Bizans ve Selçuklulara, onlarca kültür katmanının izlerini taşımaktadır. Sahip olduğu zenginlikleri insanlığın hizmetine sunmakta cömert davranan bu topraklarda üretilen ürünler, yalnızca bölgedeki insanlara kendi kendine yetme olanağı sunmamış, aynı zamanda farklı bölgelerdeki insanlar için de besin maddesi veya geçim kaynağı olagelmıştır.

Bugün 7 milyarı bulan dünya nüfusunun, 75 milyonu bulan ülke nüfusumuzun, hızla artan sanayileşme çabalarının ve yok olan tarım arazilerinin etkisiyle insanoğlunun tarıma aynı cömertlikle karşılık veremediği gerçeğini ortaya koymaktadır. Bunun sonucunda günümüzde tarım politikaları giderek daha büyük önem kazanmakta, sürdürülebilirlik ve verimlilik gibi kavramlar üzerine yapılacak çalışmalara ihtiyaç artmaktadır.

Bölgenin tarım politikalarının etkin biçimde uygulanmasıyla ekonomik ve sosyal kalkınmasının istenen ve beklenen düzeyde gerçekleşmesi, ulusal hedeflere katkı sağlamanın yanında bölgenin rekabet gücünün artması imkânını da ortaya çıkaracaktır. Bu sebeple bu çalışmayla tespit edilen mevcut durum, ortaya konulan stratejiler ve amaçlar, bölge açısından hayal edilen gelecek senaryosunun temelini oluşturmaktadır.

Bu gereksinimden hareketle Ahiler Kalkınma Ajansı'nın 2014-2023 Bölge Planı'na temel oluşturması amacıyla hazırlanan bu rapor, geniş bir ekiple hazırlanan ve yoğun bir emeğin sonucu ortaya çıkan bir çalışmadır. Yürütülen çalışmalar bölgenin mevcut durumunu, sahip olduğu varlıklar ile sorunlar ve ihtiyaçlar yönünden net biçimde ortaya koymuş, gelecek için alınması gerekli tedbirleri ve fırsatları tanımlama imkânı sunmuştur. Tüm bunların sonucunda bölgedeki tarımın yalnızca bölge ekonomisi için değil aynı zamanda tüm ülke ekonomisi için ne denli stratejik olduğunu bizlere göstermiştir.

Görülmektedir ki, 2023 yılı için tasvir edilen Türkiye içerisinde TR71 Bölgesi'nin ekonomik ve sosyal konumu belirleyici etkenlerden birisi olacaktır. Bu konunun temeliniyse tarımın yaratacağı etki oluşturmaktadır. Dolayısıyla raporda ortaya çıkan sonuçların, stratejilerin ve amaçların uygulanması, gelecekteki Türkiye için büyük önem taşımaktadır.

Umuyoruz ki; bölgenin sahip olduğu tarımsal yapının sürdürülebilir biçimde değerlendirilmesi, bir bütün olarak bölgenin ve ülkenin ekonomik ve sosyal yapısına yüksek bir katma değer sağlayacaktır. Böylece doğanın insanoğluna binlerce yıldır cömertçe sunduğu nimetlere karşılık, tarımla gelen kalkınma yarınları miras bırakabileceğimiz bir hazine olarak kalabilecektir. Bu dileklerle hazırlanan bu raporun bölgemiz açısından hayırlı olmasını dilerim.

Bu değerli yayını sizlerle paylaşırken bize sağladıkları destek için Ahiler Kalkınma Ajansı Yönetim Kuruluna, Genel Sekreterine, Planlama Birimi Başkanı nezaretinde tüm personellerine, bölgedeki ziyaretlerimiz ve toplantılar sırasında verdikleri destekten dolayı tüm paydaşlara, raporu hazırlayan ekip arkadaşlarıma ve katkıda bulunan herkese teşekkür ediyorum.

Adnan HACİBEBEKOĞLU

Genel Müdür

Progem Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti.

2. GİRİŞ

Tarım, gıda ihtiyacını karşılayan, istihdam sağlayan, gelir yaratan ekonomik bir sektör olarak her bölge için önemlidir. Türkiye’de tarımsal faaliyetler çoğunlukla bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte yapıldığı yaklaşık 3 milyon adet küçük aile işletmesinde yürütülmektedir. Türkiye’de tarımsal üretime uygun iklim şartları nedeniyle birçok ürün yetiştirilebilmektedir. Yüzyıllardır geleneksel olarak yapılan tarım konusunda her bölgede kültürel bir birikim bulunmaktadır. Hem ülke genelinde hem de Düzey 2 bölgeleri itibariyle incelendiğinde, ülke ve bölge ekonomileri içinde tarım önemli bir pay almaktadır.

Düzey 2 bölgesel sınıflandırması içinde Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir ve Niğde illerini kapsayan TR71 Bölgesi’nde de tarım Gayri Safi Katma Değer (GSKD) içerisindeki %19’luk ve istihdam içerisindeki %36’lık payı ile önemli bir sektördür. Bölge, bazı tarım ürünleri açısından ülke içinde lider konumdadır. 9. Kalkınma Planı’nda belirtildiği gibi *“Küreselleşme süreci, yerel dinamikleri doğrudan etkileyerek, yerel ve bölgesel kalkınma açısından yeni şartlar ve fırsatlar ortaya çıkarmaktadır. Küresel rekabet koşulları altında kendileri birer rekabet birimine dönüşen şehirler ve bölgeler, dinamiklerini ve potansiyellerini değerlendiren uygun stratejiler çerçevesinde ve bütün kesimleri kalkınma sürecine katan iyi yönetim modellerini hayata geçirerek daha hızlı bir gelişme eğilimi yakalama şansına sahip”* olabilecektir. TR71 Bölgesi’nde mevcut yapısı ve potansiyeli ile tarım sektörü kalkınmada lokomotif olabileceğinin sinyallerini vermektedir. Burada önemli olan kalkınma dinamiği olabilecek ürünleri ortaya çıkarabilmek ve belirlenen ürünlere uygun strateji, yöntem ve desteklerle yön verebilmektir.

Bu amaç çerçevesinde çalışmada, TR71 Bölgesi’nin tarımsal açıdan mevcut durumu ve potansiyeli ile ön plana çıkan önemli tarımsal ürünler için stratejiler belirlenmeye çalışılmıştır. Son yüzyılda tarımda da diğer sektörlerde olduğu gibi pek çok teknolojik gelişme yaşanmıştır. Sulama sistemlerindeki gelişmeler, bitki ve hayvan ıslahındaki ilerlemeler, alet ve makine kullanımının artması gibi her türlü teknolojik gelişmeye rağmen tarım, hala doğaya bağlı olarak sürdürülen bir faaliyettir. Tarımsal üretim miktarındaki artış, doğal koşulların yanında kullanılan genotipten, çiftçinin eğitim seviyesine kadar pek çok değişkenle ilişkilidir. Bu nedenle TR71 Bölgesi’nde tarımda mevcut durum ve potansiyelin belirlendiği bu çalışmada öncelikle tarımsal üretimin yapılabilmesine olanak veren bölgenin doğal koşulları, demografik yapısı, eğitim ve istihdamı özetlenmiştir. Daha sonra tarım açısından bölgenin mevcut varlığı, üretim potansiyeli rakamlarla ortaya konmuştur. Bölgede tarıma dayalı sanayi ve tarımla ilgili yapılan yatırımlar özetlenmiştir. Bölgenin tarım açısından güçlü ve zayıf yönleri ile sınırlılıkları ve fırsatlarının verildiği GZFT analizi yapılmış, bu veriler ve analizler ışığında tarımın bölge kalkınmasına katkıda bulunmasına yardımcı olacak değerlendirme ve öneriler yapılmıştır.

3. AMAÇ VE KAPSAM

Ahiler Kalkınma Ajansı, sorumlu olduğu TR71 Düzey 2 Bölgesi (Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde) için, 2014-2023 Bölge Planı hazırlıklarını yürütmektedir. Ajans tarafından katılımcılık ilkesi esas alınarak hazırlanacak olan Bölge Planı; Ajansın ve Bölgenin 2014-2023 yılları arasındaki birçok faaliyetinin (Destek programları, çalışma programları, bütçe, bölgedeki diğer kurumların Stratejik Plan belgeleri vb.) ana çerçevesini oluşturacaktır.

Bu çalışmanın amacı; Bölge Planı hazırlıkları kapsamında bölgenin, Tarım ve Hayvancılık Sektörü Mevcut Durum Raporu'nun hazırlanması için sektörel araştırma ve analiz çalışmalarının gerçekleştirilmesidir. "TR71 Düzey 2 Bölgesi Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Mevcut Durum ve 2014-2023 Yılları Stratejileri ve Hedefleri Raporu"nın hazırlanması aşamasında geniş çaplı bir literatür çalışması yapılmış, bölgedeki paydaş kurum ve kuruluşlar ziyaret edilerek derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bölgedeki paydaş kurum ve kuruluşların katılımı ile her ilde tarım ve hayvancılık sektörü çalıştayları düzenlenmiştir. Tüm bu çalışmaların amacı, bölgenin tarım ve hayvancılık sektörüne ilişkin mevcut durum analizinin gerçekleştirebilmesi ve 2014-2023 yıllarına yönelik hedef ve stratejilerin oluşturabilmesi amacıyla bölgeye dair gerekli verilerin elde edilmesidir.

Elde edilen verilerin analizi doğrultusunda TR71 Düzey 2 Bölgesi Tarım ve Hayvancılık Sektörü Mevcut Durum ve 2014-2023 Yılları Stratejileri ve Hedefleri Raporu hazırlanmıştır. Rapor temelde 4 ana bölümden oluşmaktadır. Raporun "Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Mevcut Durum" bölümünde Türkiye ve dünyadaki tarım ve hayvancılık sektörüne yönelik durum analizleri yapılmış ve TR71 Bölgesi'nin tarım ve hayvancılıkta durumu bölgeye dair istatistiklerle desteklenerek derinlemesine analiz edilmiştir. "GZFT Analizi" bölümünde bölgenin tarım ve hayvancılık sektörüne yönelik güçlü ve zayıf yönleri analiz edilmiş, tarım ve hayvancılık sektörünü tehdit eden unsurlar ve sektörün gelişimine yönelik fırsatlar belirlenmiştir. Bir diğer bölüm olan "Öncelik Alanları ve Gelişme Eksenleri" bölümünde bölgenin tarım ve hayvancılık sektörüne yönelik stratejiler ve hedefler oluşturulmuştur. Stratejiler ve hedefler kısa (2014-), orta (-) ve uzun (-) olmak üzere 3 dönem halinde analiz edilmiştir. Raporun son bölümü olan "Eylem ve Yatırım Önerileri" bölümünde ise sektörde belirlenen hedef ve stratejiler doğrultusunda öncelik alanları ve gelişme eksenleri göz önüne alınarak eylem ve yatırım önerilerine yer verilmiştir.

4. RAPOR HAZIRLIK SÜRECİ, KATILIMCILIK VE ÇALIŞMA YÖNTEMİ

“TR71 Düzey 2 Bölgesi Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Mevcut Durum ve 2014-2023 Yılları Stratejileri ve Hedefleri Raporu”nun hazırlık çalışmalarına 2013 yılı Ocak ayında başlanmıştır. Tüm çalışmalar 4 aylık bir süreçte tamamlanmış ve 2013 yılının Nisan ayında nihai rapor ortaya çıkarılmıştır.

Son dönemde bölgesel planlama çalışmalarında katılımcılık ilkesi yaklaşımı benimsenmekte ve uygulanmaktadır. Farklı seviyelerdeki güncel uygulama örneklerine (Dokuzuncu Kalkınma Planı, GAP Bölgesel Kalkınma Planı, Yeşilirmak Havza Gelişim Plan vb.) ve Kalkınma Ajanslarının bölge planlarına bakıldığında katılımcılığın planlamada etkin bir biçimde yer aldığı görülmektedir.

Hazırlık sürecine tüm paydaşların katılımı ve katkı sağlaması bölge planının sahiplenilmesi ve uygulamaya geçirilmesi açısından önem arz etmektedir. Buradan hareketle, “TR71 Düzey 2 Bölgesi Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Mevcut Durum ve 2014-2023 Yılları Stratejileri ve Hedefleri Raporu” da “**Katılımcı Planlama**” ilkeleri gözetilerek hazırlanmıştır. Bu kapsamda yereldeki paydaşların ziyaret edilmesiyle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler ve yine yereldeki paydaşların katılımı ile yürütülen GZFT ve strateji-hedef belirleme amacıyla düzenlenen çalıştaylar rapor çalışmalarına dahil edilmiş olan katılımcı planlama araçları arasında yer almaktadır.

Mevcut durum analizi için literatür çalışması çerçevesinde konuyla ilgili yayınlar ve TR71 Bölgesi’ndeki 5 il (Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde) düzeyinde tarım ve hayvancılık sektörüne yönelik daha önce yayınlanmış kitaplar, süreli yayınlar, raporlar ve istatistiki verilerden yararlanılmıştır. İkincil verilerden yararlanılırken güvenilir veriler olmasına dikkat edilmiş, veriler resmi kurum ve kuruluşlardan temin edilmiştir. İnternet üzerinden yapılan çalışmaya ek olarak çevrimiçi ortamda ulaşılamayan/yayınlanmamış verilerin temini için illerdeki ilgili kurum ve kuruluşlar ziyaret edilerek veriler talep edilmiştir. Veri derleme sürecinde en güncel verilerin elde edilmesine azami dikkat gösterilmiştir.

Raporun oluşturulmasında uygulanan derinlemesine görüşme yönteminde, açık uçlu ve keşif odaklı bir metot uygulanmıştır. Derinlemesine görüşmelerde; illerde faaliyet gösteren özel sektör, kamu ve sivil toplum örgütleri ziyaret edilmiştir. 5 ilde toplamda 85 paydaş ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu yöntem ile bölge illerinden seçilen kişilerin tecrübeleri, deneyimleri, bakış açıları, bölgenin kalkınması ve refahına yönelik görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Derinlemesine paydaş görüşmelerinin ardından GZFT analizi taslak olarak ortaya konulmuştur. Daha sonra bölge illerinin her birinde çalıştaylar düzenlenmiştir. Çalıştayların amacı, bölgedeki paydaşların, raporun hazırlık sürecine katılımlarını sağlayarak, sektöre ilişkin görüş ve önerilerinin alınması, sorunlar tespit edilerek çözüm

önerilerinin ortaya konulması, sektörün gelişimi ile birlikte sektörde yer alan nüfusun refahı, il ve bölge düzeyinde kalkınmanın sağlanması için yapılması gerekenler ve sektörel önceliklerin belirlenmesi olmuştur.

Çalıştaylarda GZFT analizi ile strateji ve hedefler konusunda katılımcıların görüşleri alınırken, her bir katılımcının görüşünü kolayca ifade edebileceği bir moderasyon yöntemi uygulanmıştır Gerçekleştirilen çalıştay tarihleri, illeri ve katılımcı sayısı şu şekildedir:

Tablo 1 Çalıştaylara Ait Bilgiler

İller	Tarih	Katılımcı Sayısı
Aksaray	14 Mart 2013	22
Kırıkkale	15 Mart 2013	36
Kırşehir	27 Mart 2013	29
Nevşehir	28 Mart 2013	28
Niğde	29 Mart 2013	46

Çalıştaylar neticesinde bölgenin GZFT analizi sonucunda öne çıkan konular kapsamında hedef ve stratejiler belirlenmiştir.

5. TARIM ve HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE MEVCUT DURUM

5.1. Dünyada ve Türkiye’deki Gelişme Eğilimleri

5.1.1. Dünyadaki Gelişme Eğilimleri

Tarım sektörü, ülke nüfusunun en temel ihtiyaç maddesi olan gıdayı üreten sektör olması, bunun yanında farklı özellikleri (Doğaya bağlı üretim, risk ve belirsizliklerin fazla olması, üretim sürecinin uzun olması, sosyal-ekonomik farklılığı vb) nedeniyle ekonomi içindeki diğer sektörlerden farklılaşmaktadır. Bu nedenle diğer sektörlerden farklı politikalarla yönlendirilmektedir.

Tarıma yönelik politikalar, ekonominin diğer dallarında olduğu gibi içsel ve dışsal etkilerle zaman içinde hedef, ilke ve uygulanan önlemler demeti açısından değişime uğramaktadır. Ülkenin tarım ürünleri açısından kendine yeterli, net ihracatçı veya net ithalatçı konumunda olması, üretici ve tüketici taleplerinin değişmesi, dünya piyasalarındaki gelişmeler ve uluslararası tarım politikasının yürütücüsü konumundaki uluslararası örgütlerde alınan kararlar tarım politikası alanındaki yaklaşımın değişmesine neden olmaktadır. Aynı olgunun tüm dünya ülkeleri için geçerli olması ve küçülen dünyada etkileşimin artmasından dolayı, nedenler ve sonuçlar itibarıyla politika çizgileri dünya ülkeleri arasında birbirine yaklaşmaktadır. Bunu dünyada uygulanan tarım politikalarının birbirinden etkilenmesi veya aynı dışsal etkenlere karşı benzeri önlemler alma gereği olarak irdelemek mümkündür.¹

Türkiye’nin uyguladığı tarım politikalarında en önemli dışsal etkenler AB’ye tam üyelik sürecinde olması nedeniyle AB’nin uyguladığı Ortak Tarım Politikası (OTP) ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyeliği nedeniyle DTÖ Tarım Anlaşması’dır.

OTP, başlangıcından bugüne, ihtiyaçlara ve dünyadaki gelişmelere uygun olarak yenilenmiştir. Önceleri tarımsal üretimin arttırılmasına yönelik politikalar ağırlıkta iken, 1980’lerden itibaren üretim fazlalıklarının ortaya çıkardığı sorunlar, yapısal politika değişimlerini zorunlu kılmıştır. Bu nedenle, üretimi arttırmaya yönelik politikalardan, AB içindeki gelir dengesizliklerini azaltmaya yönelik politikalara doğru bir geçiş başlamıştır. 2000’li yıllarda genişleme süreci, ekonomik ve tarımsal yapı olarak mevcut AB üyesi ülkelerden oldukça düşük verimlilik düzeyine sahip yeni aday ülkelerin uyumlaştırma gereği OTP’nin kapsamı genişletmiştir. 2003 yılında ise, 2003 reformu olarak bilinen değişikliklerle tek ödeme planı, çapraz uyum, mali destek sistemi, güçlendirilmiş kırsal kalkınma politikası ve ortak piyasa düzenlerine ilişkin yenilikler yapılmıştır. 2006 yılında OTP’de reform faaliyetleri kırsal kalkınmanın güçlendirilmesi ve ortak piyasa düzenlerinin rekabet gücünün arttırılması için devam etmiştir. 2007 yılında ise yine OTP’nin değerlendirildiği “Gözden Geçirme” (*HealthCheck*) adlı tasarı

¹Eraktan, G. 2006. Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasında Değişim Doğrultuları ve Türkiye İçin Önemi, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Prof.Dr.Ahmet Gökdere’ye Armağan, Cilt:5, No:2 (Kış:2006), s.47-67.

hazırlanmıştır. Bu tasarıyla; 2003 yılından itibaren kazanılan deneyimlerle, OTP'nin basitleştirilmesi ve 27 üyeli AB'ye uyumlu hale getirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca iklim değişikliği, biyoyakıtlar, biyoçeşitliliğin korunması, su yönetimi gibi AB'nin karşılaştığı yeni öncelikler ve fırsatlara nasıl cevap verebileceği irdelenmiştir. "Gözden Geçirme" tasarısı ile esas itibarıyla, OTP'nin modernize edildiği ve ileriki gözden geçirmelerde ele alınacak politikalara fırsatlar sunduğu görülmektedir. "Gözden Geçirme" nin ardından AB 2020 Avrupa Stratejisi'ne uygun olarak 2014-2020 dönemine ait OTP reformu üzerinde çalışılmaktadır.

Bu dönemde AB Komisyonu *gıda güvenliği, bölgesel dengesizlik ile iklim değişikliğini*, OTP'nin önündeki temel tehditler olarak saymış ve bunlara cevap verebilmek adına, üç temel amaç belirlemiştir. OTP'nin amacı doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi ve iklimle ilgili eylemler, iklim değişikliğini de gözetenek sürdürülebilir gıda üretiminin sağlanması ve dengeli bölgesel kalkınma olarak belirlenmiştir. 2013 sonrası yeni OTP hakkındaki resmi yasa önerilerini 12 Ekim 2011'de yayınlamıştır. Öneride 4 temel düzenleme yer almıştır. Bunlar;

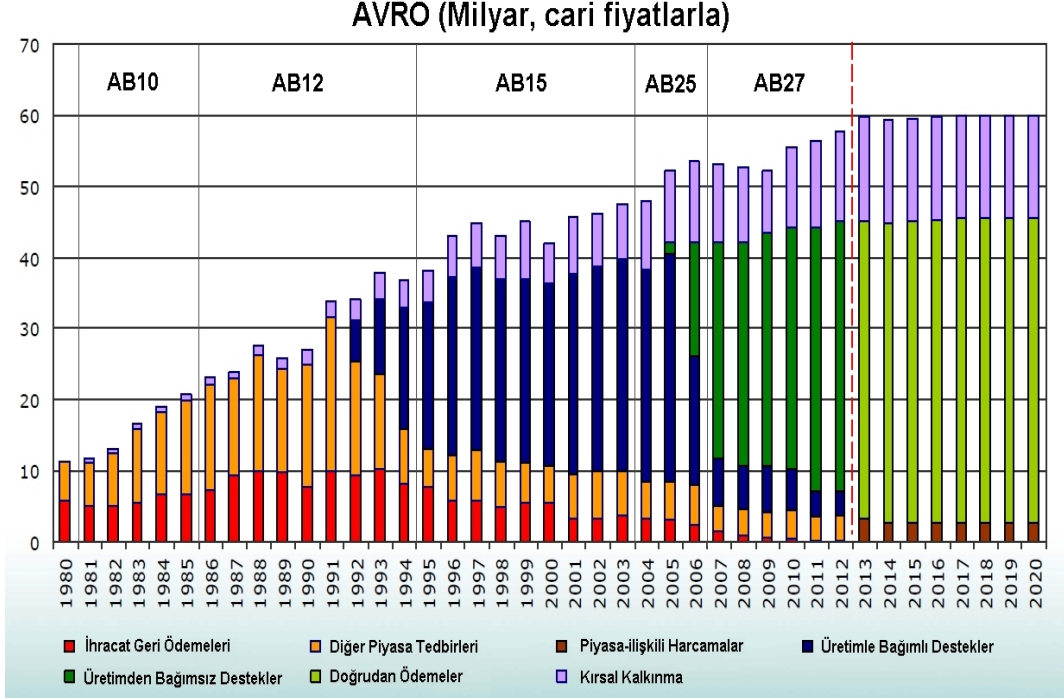
1. Çiftçiler için Doğrudan Destek Programı (Doğrudan ödemeler),
2. Tek ortak pazar organizasyonu,
3. Avrupa Tarım Fonu tarafından kırsal kalkınma için destek ve
4. OTP'nin finansmanı, yönetimi ve takibi (Yatay düzenleme)'dir.

OTP reformu iki ayak olarak planlanmış, birinci ayak ödemelerden oluşmuştur. Çiftçiler ve üye ülkeler arasında desteği daha iyi dağıtmak ve desteklerin etkinliğini sağlamak amacıyla mevcut tek ödeme planının (AB-15) ve tek alan ödeme planının (AB-12) yerine 2014 yılı itibarıyla yeni doğrudan ödeme sisteminin uygulanması kararı alınmıştır. Çapraz uyum çevre, sağlık ve hayvan refahı olarak 3 kategori altında gruplandırılmıştır. Ayrıca, genç çiftçileri, ürün çeşitlendirmesini, iklimi ve doğayı koruyan tarım teknikleri gibi yeni bazı destekleme araçları tanıtılmıştır. İkinci ayak ise kırsal kalkınma olarak tanımlanmış, hedefinin tarımda rekabet gücünü artırmak, doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi ve kırsal alanlarda dengeli bölgesel kalkınmayı sağlamak olduğu belirtilmiştir.

Aşağıdaki grafikte görüldüğü gibi 1980'den 2012 yılına kadar olan dönemde; OTP destekleri içerisinde ihracat geri ödemeleri sıfırlanmış, üretimle bağımlı destekler ve diğer piyasa tedbirleri kademeli olarak azalmıştır. 2005 yılından itibaren üretimden bağımsız destekler oluşturulmuş ve 2012 yılına kadar bu desteklerin payı gittikçe artmıştır. 2013'den sonra OTP'de üretime bağımlı hiç destek kalmaması, bu tarihten sonra yalnızca kırsal kalkınma, doğrudan ödeme ve bir miktar piyasa ile ilişkili destek yapılması yönünde bir yönelim görülmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'nin AB üyeliği

durumunda karşı karşıya kalacağı OTP destek yapısının bu şekilde olacağı görülmektedir.²

Grafik 1 OTP Desteklerinin Gelişimi ve 2020'ye Doğru Tahmin Edilen OTP Destekleme Profili

Kaynak: Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü 2012.

Diğer bir dışsal etken olan DTÖ müzakerelerinde en tartışılmalı konu alanı tarım anlaşmasıdır. DTÖ sürecinde tarımsal müzakereler 3 ana başlıkta toplanmaktadır. Bunlar;

Pazara Giriş (Tarifelendirme ve tarife indirimi yapılarak piyasalara girişin sağlanması),
İç Destekler (Dış ticareti bozan iç desteklerde indirime gidilmesi) ve
İhracat Rekabeti'dir (Hemen hemen tüm ihracat desteklerinin kaldırılması).

Ancak, 2001 yılında başlayan Doha Kalkınma Gündemi'nin bir devamı niteliğindeki İleri Tarım Müzakereleri, 2003 yılında başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Görüşmelerin herhangi bir mutabakata varılmadan başarısızlıkla sonuçlanmasının en temel nedeni olarak özellikle Brezilya, Endonezya, Çin ve Hindistan liderliğinde G33 adı altında meydana gelen gelişme yolundaki ülkeler (GYÜ) grubunun etkinliğini arttırması ve müzakerelere yön vermeye başlaması gösterilebilir. G33 ülkeleri, DTÖ müzakerelerinin liderliğini ABD'nin yaptığı ve müzakerelerin en önemli noktası olan "Tarım ürünlerinde de koşulsuz serbest ticaret" düşüncesinin, ancak gelişmiş ülkelere ve bu ülkelerin çok uluslu şirketlerine fayda sağladığını, bu koşulsuz serbest ticaret yaklaşımının gelişmiş ve gelişmekte ülkeler arasındaki gelir seviyesi, ölçek ekonomisi

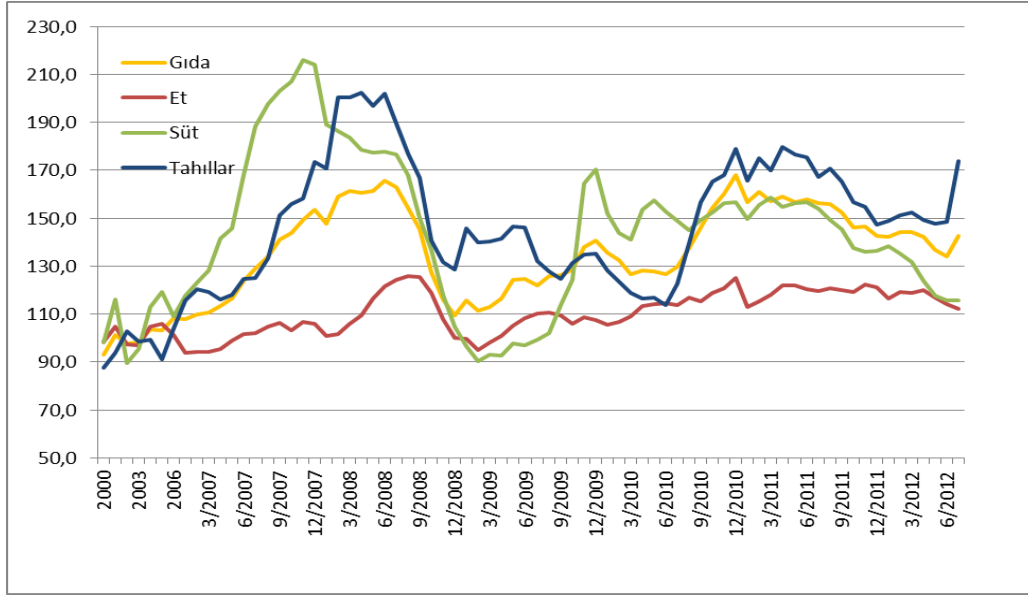
²Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü 2012. Directorate General for Agriculture and Rural Development, <http://ec.europa.eu>.

ve teknoloji üstünlüğüne dayalı rekabet gücü farklılıklarını dikkate almadığını ve daha da önemlisi, kırsal alanda yaşayanların niteliklerini de göz ardı ettiğini savunmuşlardır. 31 Temmuz 2004 tarihinde, DTÖ'nün 147 üye devleti Cenevre'de bu taslak karar metnini içeren bir Çerçeve Anlaşması'nı onaylamışlardır. Bu çerçeve anlaşmasına göre gümrük tarife oranlarında indirim, ihracat desteklerinin kaldırılması, tarıma verilen desteklerin üretimi yönlendirmeyecek şekilde uygulanması gibi ticareti serbestleştirmeye yönelik uygulamalara dönüşüm yapılması gerekmektedir. Ancak nasıl yapılması gerektiği konusunda müzakereler devam etmekte olup ortak bir mutabakata henüz varılmamıştır.

AB ve DTÖ dışında dünyada tarım konusunda gelişmeler değerlendirildiğinde en önemli değişim gıda fiyatlarının artma eğilimidir. Gelişmekte olan ülkelerin tarım ürünlerine olan taleplerinin artması ve değişmesi, küresel iklim değişikliği nedeniyle kuraklık, sel gibi olayların daha sık ve şiddetli yaşanması, biyoyakıt kullanımının artması gibi nedenler dünyada tarımsal ürün ve gıda fiyatlarının 2007 yılından itibaren hızlı bir yükseliş dönemine girmesine neden olmuştur. Uzun yıllar sabit seyreden tarımsal ürün fiyatları Ocak 2007'nin ikinci yarısından itibaren artmaya başlamış ve Mayıs 2008'de rekor seviyelere ulaşmıştır. Bu dönem "*Gıda Krizi*" olarak adlandırılmıştır. Yine aynı süreçte petrol fiyatları tarımsal ürün fiyatlarının artışını destekleyecek şekilde yukarıya doğru bir seyir izlemiştir. Gıda fiyatlarındaki artışlar Uzak Doğu'dan Latin Amerika'ya kadar pek çok ülkede gösterilere ve protestolara neden olmuştur. Hükümetler tarım ürünlerinde ihracat yasaklaması, ihracat vergilerinin artırılması, ihracat desteklerinin azaltılması ya da ithalat vergilerinin azaltılması gibi politika araçlarında değişikliklere gitmişlerdir. Son 10 yılda dünyanın farklı bölgelerinde kuraklık ve sel felaketlerinin artması gıda fiyatlarında istikrarsızlığı artırmıştır.³

³FAO 2012. Price Volatility in Food and Agricultural Markets: Policy Responses-G20 Zirvesi, Food and Agriculture Organizations of the United Nations, <http://www.fao.org>.

Grafik 2 Dünya Gıda Fiyatları Endeksi (Sabit fiyatlarla, 2002-2004=100)

Kaynak: FAO 2012. Price Volatility in Food and Agricultural Markets: Policy Responses-G20 Zirvesi, Food and Agriculture Organizations of the United Nations, <http://www.fao.org>.

“Gıda krizi” 2008 sonbaharında yerini “Küresel Ekonomik Kriz” e bırakmıştır. Küresel Ekonomik Kriz, 1930’lardan bu yana mali piyasalardaki en tehlikeli şoklardan biri olarak tanımlanmıştır.⁴ Amerika, Avrupa, Asya ve hatta ada ülkelerinde çok sayıda banka ve şirket kapanmış, işsizlik artmış, durgunluk başlamış ve hükümetler krizin etkisini azaltacak büyük miktarda yardım paketlerini onaylamışlardır. Krizin etkisi 2009 yılında da devam etmiş, 2010 yılından itibaren toparlanma sürecine girilmiştir. Tarım sektörü ise küresel ekonomik krize karşı daha dayanıklı bir sektör olmuştur.⁵ Gıda fiyatlarında 2007’de başlayan aşırı oynaklık dönemi halen devam etmektedir. Diğer taraftan, gıda fiyatlarında yükselmenin önlenmesi ve etkilerinin azaltılması konusunda uluslararası çabalar da devam etmektedir. Örneğin, G20 grubunun önderliğinde Food and Agriculture Organization (FAO), Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), International Monetary Fund (IMF), Dünya Bankası gibi kuruluşların katkılarıyla yapılan çalışmalarda dünya çapında tarım ve gıda sisteminin verimliliğini, sürdürülebilirliğini ve dayanıklılığını artırmak için bazı politika önerileri sunulmuştur.⁶ Bu önerilerin arasında tarım ürünleri piyasalarını izleme sistemi, acil durum gıda rezervi gibi bazı sistemlerin kurulması da bulunmaktadır.

Dünya tarımında yaşanan diğer gelişmeler ise gelişmiş ülkelerde tarım işletmeleri sayısında azalma ve işletme büyüklükleri artış trendinin devam etmesidir. Öte yandan tarımın entansifleşmesiyle ortaya çıkan deli dana hastalığı gibi sorunlar küçük aile işletmelerinin önemini anlaşılmaya neden olmaktadır. Tarım ürünlerinin biyoyakıt olarak kullanımının artması ve tüketicilerin beslenme yapısının değişmesi özellikle gelişmekte olan ülkelerde hayvansal kökenli gıda talebini artırmaktadır. Ayrıca

⁴ IMF 2008. World Economic Outlook, International Monetary Fund, <http://www.imf.org>.

⁵ OECD, 2011. Evaluation of Agricultural Policy Reforms in Turkey, OECD, <http://www.oecd.org/>.

⁶ FAO, 2011. Price Volatility in Food and Agricultural Markets: Policy Responses, G20 Zirvesi, Food and Agriculture Organizations of the United Nations, <http://www.fao.org>.

tüketicilerin sağlık kaygılarından dolayı organik ve iyi tarım ile yerel ürünlere olan talebi de son yıllarda artış göstermektedir. Diğer yandan dünya genelinde “Genetiği Değiştirilmiş” ürünlerin ekim alanı ve üretimi de artmakta ve bu üretim yöntemi gıda güvenliği için çözüm olarak da düşünülmektedir. Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda çabalar artmakta, fosil yakıtlar yerine yenilenebilir kaynakların kullanımı yönünde gelişmeler yaşanmakta, sürdürülebilir kalkınma yerini “Yeşil Büyüme” adı verilen kalkınma yöntemlerine bırakmaktadır. Tarım, doğaya bağlı sürdürülen bir faaliyet olarak bu gelişmelerin merkezi konumundadır.

5.1.2. Türkiye’deki Dinamikler ve Dünyadaki Eğilimlerin Muhtemel Yansımaları

Türkiye, 2011 yılı itibarıyla 74,7 milyon nüfusu, 773 milyar ABD Doları GSYH’sı, 135 milyar ABD Doları ihracatı ile dünyanın en büyük 20 ekonomisi arasındadır.⁷ Tarımsal açıdan dünyanın yedinci büyük tarım ürünleri üreticisi ülkesidir.⁸ Tarım sektörü GSYH’da %8, istihdamda %25, ihracatta %10,6 payı ile ekonomi içindeki önemini korumaktadır.

Türkiye’de tarım arazisi büyüklüğü 2011 yılı itibarıyla 23,6 milyon hektar olup, 1990’lı yılların başından itibaren tarım arazisi miktarındadır. Meydana geldiği görülmektedir.⁹ Tarım arazilerinin daralmasının temel nedenleri; arazilerin tarım dışı amaçlarla kullanıma tahsis edilmesi, sektörden tasfiye olan küçük ölçekli işletmelerin arazilerinin bir kısmının tarım dışı kalması ve yanlış tarımsal faaliyetler ile yanlış arazi kullanımı sonucu karşılaşılan toprak bozunumudur.¹⁰

Türkiye’de 23,6 milyon hektar tarım arazisinin %67’si tarla arazisi, %7’si meyvelik, %3’ü sebzelik, %2’si bağ, %3’ü zeytinlik arazidir.¹¹ Bununla birlikte, en son tarım sayımı olan 2001 Yılı Genel Tarım Sayımı’na göre Türkiye’de 3,1 milyon adet tarım işletmesinin ortalama işletme büyüklüğü 6,1 hektardır. İşletme başına 4-5 parsel düşmekte olup, ortalama parsel büyüklüğü 1,5 hektardır.¹² TÜİK verilerine göre işletmelerinin %78,9’u 10 hektardan küçük araziye sahiptir. Bu işletmelerin tasarrufunda bulundurduğu arazi ise toplam arazinin %34,3’ünü oluşturmaktadır.¹³

Bunun yanı sıra, tarım işletmelerinin %62,3’ünde hem bitkisel üretim hem de hayvancılık, %37,2’sinde yalnız bitkisel üretim, %0,5’inde ise yalnız hayvancılık yapılmaktadır.¹⁴

⁷ TÜİK, 2012a. Bölgesel İstatistikler-Genel Bilgiler, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

⁸ OECD, 2011. Evaluation of Agricultural Policy Reforms in Turkey, OECD, <http://www.oecd.org/>.

⁹ TÜİK, 2012b. Bölgesel İstatistikler-Ulusal Hesaplar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

¹⁰ Kalkınma Bakanlığı, 2012

¹¹ TÜİK, 2012c. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

¹² TÜİK, 2001a. Tarım Sayımları, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

¹³ TÜİK, 2013. Tarımsal İşletme Yapı Araştırması, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

¹⁴ TÜİK, 2013. Tarımsal İşletme Yapı Araştırması, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Hayvancılık işletmelerinin yapısı incelendiğinde küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Büyükbaş hayvan yetiştiren işletmelerin %60'ında 1-4 arası büyükbaş hayvan, küçükbaş hayvan yetiştiren işletmelerin yaklaşık yarısında da 1-20 arası küçükbaş hayvan bulunmaktadır.¹⁴

Özetle, Türkiye'de tarım işletmelerinde genellikle küçük ölçekli ve parçalı yapıda tarımsal üretim sürdürülmektedir. Ayrıca, tarımsal işletmelere tipleri itibarıyla bakıldığında sektörde, tarımsal üretimde uzmanlaşmanın yaygın olmadığı ve sektörde bitkisel üretim ve hayvan yetiştiriciliğini bir arada yapan karma aile tipi işletmelerin ağırlığının olduğu görülmektedir.

Arazilerin parçalılığını gidermek için toplulaştırma çalışmaları ise devam etmektedir. 2011 yılı sonu itibarıyla yaklaşık 2,89 milyon hektar alandaki toplulaştırma çalışmaları tamamlanmıştır. Tarım arazilerinin küçülmesini ve amaç dışı kullanılmasını engellemek amacıyla 2005 yılında 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu yürürlüğe girmiş, 2007 yılında yapılan düzenlemeyle miras yoluyla intikallerde bölünebilir en küçük “parsel” büyüklüğüne sınırlama getirilmiştir. Ancak tarım arazilerinin tarım dışına çıkmasına ve küçülmesine engel olunamamıştır. Diğer sektörlerle ilgili olarak çıkarılan bazı yasalar ve uygulamalar, çayır ve meralar dâhil olmak üzere tarım alanlarının kentleşme, sanayileşme, madencilik ve turizm sektörlerinin baskısını artırarak arazilerin tarım dışı kullanımına yol açmaktadır.

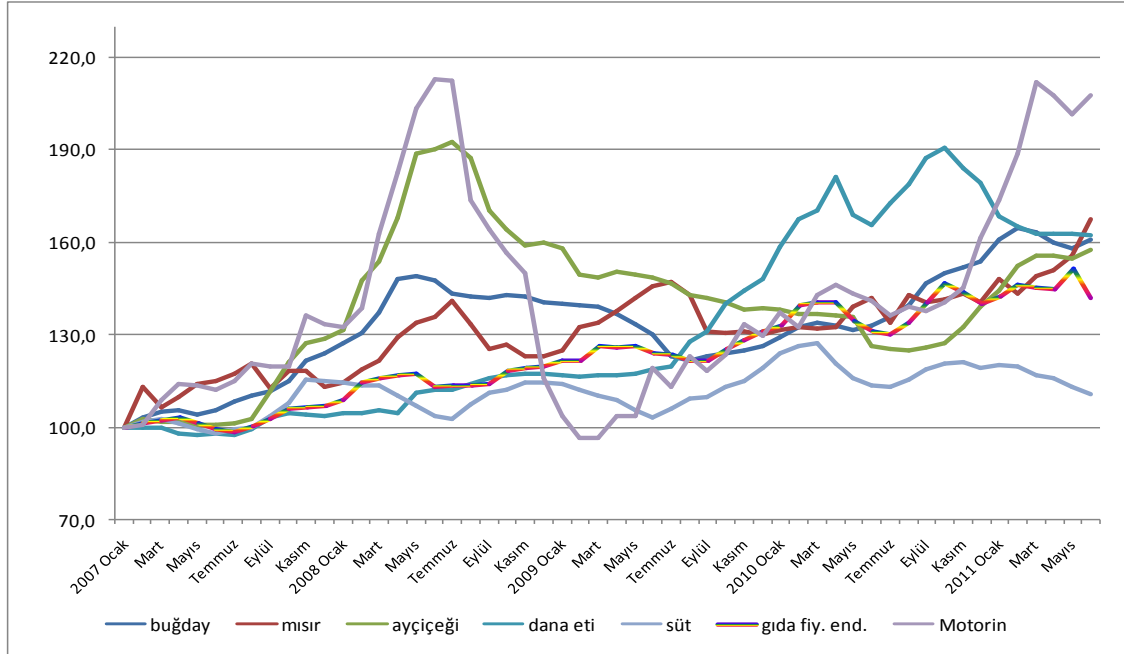
Türkiye'de ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisi varlığı 8,5 milyon hektar olarak tespit edilmiş olup, bu alanın 5,1 milyon hektarı sulamaya açılmıştır. Kuru tarım yapılan alanların yaygın olması nadas alanlarının %17'ler seviyesine çıkmasına neden olmaktadır. Sulama yöntemlerinde ise yaygın olarak geleneksel yöntemler kullanılmaktadır. Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından işletmeye açılan tesislerin %81'inde yüzeysel sulama yapılmakta, %14'ünde yağmurlama sulama ve %5'inde damla sulamaya geçilmiş bulunmaktadır.¹⁵

Tarım ürünleri fiyatları açısından bakıldığında, dünyada tarım ürünleri ve gıda fiyatları artış eğilimindedir. Fiyatlardaki artış, gelişmekte olan ülkelerin tarım ürünlerine olan taleplerinin artması ve değişmesi, iklim değişikliği nedeniyle kuraklık, sel gibi olayların daha sık ve şiddetli yaşanması, biyoyakıt kullanımının artması gibi nedenlerden dolayı 2007 yılından itibaren başlamıştır. Uzun yıllar sabit seyreden tarımsal ürün fiyatları Ocak 2007'nin ikinci yarısından itibaren artmaya başlamış ve Mayıs 2008'de rekor seviyelere ulaşmıştır. Bu dönem “Gıda Krizi” olarak adlandırılmıştır. Yine aynı süreçte petrol fiyatları da artarak tarımsal ürün fiyatlarını artıran diğer bir neden olmuştur. “Gıda Krizi” döneminde Türkiye’de de tarım ürünleri fiyatlarında artışlar gerçekleşmiştir. Özellikle kırmızı et tüketici fiyatlarında 2010 yılında gerçekleşen

¹⁵DSİ 2012. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Tarım Raporu, Devlet Su İşleri, <http://www.dsi.gov.tr/docs/hizmet-alanlari/tarim-sulama.pdf?sfvrsn=2>

artışlar, Türkiye'nin uyguladığı dış ticaret politikasında değişikliğe gitmesine neden olmuş ve kırmızı et ve canlı hayvan ithalatına gidilmiştir.¹⁶

Grafik 3 Ürün ve Genel Fiyat Endekslerine Göre Fiyat Gelişmeleri (2007 Ocak=100)

Kaynak: TÜİK, 2012g. Bölgesel İstatistikler-Fiyat ve Endeksler, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Türkiye’de yaşanan diğer bir değişim tüketicilerin güvenilir gıdaya olan taleplerinin artması ve organik tarımın bu nedenle artmasıdır. Organik tarım ve iyi tarım yapılan alanların toplam tarım alanı içindeki payı yıllar itibariyle artmaktadır. Diğer taraftan, gen kaynağı ile biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliği açısından çeşitli önlemler alınmış ve yasal mevzuat yürürlüğe konulmuştur. Bu kapsamda Bitki Gen Bankası ve Milli Botanik Bahçesi Müdürlüğü kurulmuştur. Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar ve ürünlerinin ülkeye girişi konusunda yasal düzenleme yapılmıştır. Tarımsal ürünlerin standartlaştırılması, istikrarlı fiyat oluşumunun sağlanması ve pazarlanmasının kolaylaştırılması amacıyla 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu çerçevesinde gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmiş, 5957 sayılı *Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun* 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Tarımsal destekler açısından ise mevcut mevzuatta düzenlemeler yapılarak bazı yenilikler yapılmıştır. 2001 yılında uygulamaya konulan Doğrudan Gelir Desteği (DGD) kaldırılmış, yerine gübre ve mazot destekleri gibi alan bazlı destekler getirilmiştir. Alan bazlı ödemelerin destekleme bütçesi içerisindeki payı, 2004 yılında %80 iken, 2009 yılında DGD ödemelerinin kaldırılması sonrası, 2010 yılında %36,2 ve 2011 yılında %31,8 olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılı sonrasında çeşitli dönemlerde

¹⁶TÜİK, 2012f. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

uygulamaya konulan organik tarım, iyi tarım uygulamaları, toprak analizi, Çevre Amaçlı Tarım Alanlarının Korunması (ÇATAK), sertifikalı tohum ve fidan kullanımı gibi şartlı alan bazlı ödemeler ile mazot ve gübre ödemeleri gibi şartsız alan bazlı ödemeleri kapsayan sistem uygulanmaya başlanmıştır.

Tarımsal desteklemelerdeki diğer bir yenilik, 2010/159 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile “Havza Bazlı Destekleme Modeli” olarak yeni bir sistem devreye girmiş olmasıdır. Bu modelde prim ödemeleri 30 adet tarım havzası temelinde uygulanmaya başlamıştır. Ancak havzalar arası fiyat farklılaştırılması henüz yapılmamıştır.

Bölgesel olarak ise 2010 yılında Doğu Anadolu Bölgesi’nde etçi ırk hayvan yetiştiriciliği yapan büyük işletmelerin kurulmasının desteklenmesine ilişkin program başlatılmıştır. GAP Eylem Planı, hayvancılığın geliştirilmesi amacıyla süt sığırcılığı yatırımlarının desteklenmesine ilişkin program 2009 yılında uygulanmaya başlanmıştır.

2010 yılında 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu yayımlanmıştır. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı gıda güvenilirliği alanında tek yetkili kurum olarak yeniden yapılandırılmıştır.

Çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması, doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik ile güvenilir ürün arzının sağlanması amacıyla çıkarılan “İyi Tarım Uygulamaları Hakkında Yönetmelik” ile bu alanda önemli bir gelişme sağlanmıştır. Bitki sağlığı konusunda, tarımsal ilaçlarda kullanılabilecek etken maddeler, AB mevzuatına uyum kapsamında yeniden belirlenmiş ve bitki koruma ürünlerinin reçeteli satışına yönelik tedbirler uygulamaya konulmuştur. Bitki sağlığı alanında önemli diğer konular, izlenebilirlik mekanizmasının tarladan tüketiciye kadar kurulması ve bunu desteklemek üzere üretim tekniklerinin iyileştirilmesi çalışmalarının yaygınlaştırılmasıdır. Bu kapsamda, tarımsal destekleme bütçesi kapsamında da çevre dostu tarımsal üretim yöntemleri olan organik tarım ve iyi tarım uygulamalarını gerçekleştiren üreticilere alan bazlı destek sağlanmaya başlanmıştır.

Türkiye’de tarım açısından yeni gelişmelerden birisi de yenilenebilir enerji kullanımı ile ilgilidir. Resmi Gazete’de yayımlanan 27 Eylül 2011 tarih ve 28067 Sayılı “Benzin Türlerine İlişkin Teknik Düzenleme Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ”e göre piyasaya akaryakıt olarak arz edilen benzin türlerinin, yerli tarım ürünlerinden üretilmiş etanol içeriğinin 01.01.2013 tarihi itibarıyla en az %2, 01.01.2014 tarihi itibarıyla en az %3 olması zorunluluğu getirilmiştir. Yine 27 Eylül 2011 tarih ve 28067 Sayılı “Motorin Türlerine İlişkin Teknik Düzenleme Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ”e göre, piyasaya akaryakıt olarak arz edilen motorin türlerinin, yerli tarım ürünlerinden üretilmiş Yağ Asidi Metil Esteri (YAME) içeriğinin 01.01.2014 tarihi itibarıyla en az %1, 01.01.2015 tarihi itibarıyla en az %2, 01.01.2016 tarihi itibarıyla en az %3 olması zorunludur. Bu düzenlemelerle tarım ürünlerinin yakıt olarak zorunlu

kullanımı sağlanmış olup yerli biyoyakıt hammaddeleri olan şekerpancarı, buğday, mısır, kanola, aspir ve ayçiçeğine talebin de artacağı beklenmektedir.

5.2. Doğal Kaynaklar, Demografi ve Ekonomik Göstergeler

5.2.1. Topografya, Su Kaynakları, İklim, Bitki Örtüsü ve Fauna

Topografya ve Su Kaynakları

Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir ve Niğde illerini kapsayan TR71 Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak bölümünde yer almaktadır. Güneyde Adana, Mersin, doğuda Kayseri, Yozgat, Çorum, batıda Ankara ve Konya illeri ile komşudur. Konum olarak Türkiye'nin ortasında bulunması, bölgeler ve iller arası geçiş yolları üzerinde bulunması, Ankara, Adana, Mersin, Kayseri ve Konya gibi büyük şehirlere yakın ve komşu olması ulaşım ve pazarlamada bölgeye önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Harita 1 Türkiye Haritası Üzerinde TR71 Bölgesi'nin Yeri

Kaynak: 2013. <http://www.haritadunyasi.com/turkiyenin-bolgeleri-haritalari>

TR71 Bölgesi'nin yüzölçümü 3.190.900 hektar olup, Türkiye yüzölçümünün (78.356.200 hektar) %4,07'sini kaplamaktadır. Bölgede yer alan iller arasında yüzölçümü en geniş olan il 762.600 hektar alan ile Aksaray ilidir. Aksaray'ı 736.500 hektar alanla Niğde, Kırşehir (657.000 hektar), Nevşehir (546.500 hektar) ve Kırıkkale (488.100 hektar) illeri izlemektedir.

Tablo 2 TR71 Bölgesi Yüzölçümü

Bölge / İl	Yüzölçümü (Hektar)	İllerin Bölge İçinde Payı (%)	Bölgenin ve İllerin Ülke İçinde Payı (%)
Türkiye	78.356.200	-	100,00
TR71	3.190.900	100,00	4,07
Aksaray	762.600	23,90	0,97
Kırıkkale	488.100	15,30	0,62
Kırşehir	657.000	20,59	0,84
Nevşehir	546.700	17,13	0,70
Niğde	736.500	23,08	0,94

Kaynak: TÜİK 2011a. Bölgesel İstatistikler-Genel Bilgiler, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Tarımsal üretim açısından, üretim yapılan bölgenin coğrafik yapısı ve iklimi önemlidir. TR71 Bölgesi'nin topografik yapı itibariyle değerlendirildiğinde, bitkisel ve hayvansal üretime uygun geniş ovalara ve su kaynaklarına sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca bölgede bulunan dağlar, dağlık alanlarda üretilebilecek ürünler açısından da ürün çeşitliliği sağlamaktadır.

TR71 Bölgesi'nin ortalama rakımı 1.031 metre olup, Türkiye ortalamasına (1.131 m) yakındır. Bölgenin çoğu yerinde genellikle 1000 m yükseltiye sahip düzlükler bulunmaktadır. İlçe, belde ve köy sayılarına bakıldığında iller bazında; Aksaray'ın 7 ilçesi, 39 beldesi ve 152 köyü; Kırıkkale'nin 9 ilçesi, 14 beldesi ve 173 köyü; Kırşehir'in 7 ilçesi, 23 beldesi ve 233 köyü; Nevşehir'in 8 ilçesi, 36 beldesi ve 133 köyü; Niğde'nin 6 ilçesi, 46 beldesi ve 112 köyü bulunmaktadır. Verilere göre TR71 Bölgesi'nde toplam ilçe sayısı 37, toplam belde sayısı 158 ve toplam köy sayısı 803'tür.

Tablo 3 TR71 Bölgesi Rakımı, İlçe, Belde ve Köy Sayısı

İl	Ortalama Rakım (m)	İlçeler		Belde Sayısı	Köy Sayısı
		Sayısı	İsimleri		
Aksaray	980	7	Merkez, Ağaçören, Eskil, Gülağaç, Güzelyurt, Ortaköy, Sarıyahşi	39	152
Kırıkkale	700	9	Merkez, Bahşılı, Balışeyh, Çelebi, Delice, Karakeçili, Keskin, Sulakyurt, Yahşihan	14	173
Kırşehir	985	7	Merkez, Akçakent, Akpınar, Boztepe, Çiçekdağı, Kaman, Mucur	23	233
Nevşehir	1.259	8	Merkez, Acıgöl, Avanos, Derinkuyu, Gülşehir, Hacıbektaş, Kozaklı, Ürgüp	36	133
Niğde	1.229	6	Merkez, Altunhisar, Bor, Çamardı, Çiftlik, Ulukışla	46	112

Kaynak: TÜİK 2011b. Bölgesel İstatistikler-Nüfus ve Göç, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Bölgenin güneyinde Kuzeydoğu-Güneybatı doğrultusunda uzanan dağlar volkanik kökenlidir. Başlıcaları; Hasandağı, Karacadağ, Karadağ ve Melendiz dağlarıdır. Ovaları ise Aksaray Ovası, Kırıkkale Ovası, Malya Ovası, Çoğun Ovası, Güzler Ovası, Derinkuyu Ovası, Misli Ovası ve Bor Ovası'dır. Başlıca akarsuları; Kızılırmak, Melendiz Çayı, Karasu, Eşmekaya, Çoruhözü Deresi, Okun Deresi, Delice Çayı, Kılıçözü Deresi, Manözü Çayı, Ecemiş Suyu ve Ulurmak'tır.

Tablo 4 TR71 Bölgesi Yeryüzü Şekilleri

İller	Ovalar	Dağlar	Akarsular	Göller	Barajlar ve Göletler
Aksaray	Aksaray Ovası	Hasandağı (3.268m), Küçük Hasandağı (3.069 m) Tavşandağı, Ekecik Dağı (2.137 m) Boz Dağı Balık Dağı Karaca Dağı	Melendiz Çayı Karasu Eşmekaya	Tuz Gölü Nar Gölü (Sofular-Acıgöl) Koca Göl Kartal Gölü Öküz Gölü Sarıgöl Uyuz Gölü	Mamasın Barajı Ortaköy-Balcı Göleti HelvadereGöleti Ortaköy ÇifteviGöleti Güzelyurt Göleti
Kırıkkale	Kırıkkale Ovası	Koçu Dağı Denek Dağı Çamlıca Tepesi Karakaya Tepesi	Kızılırmak Çoruhözü Deresi Okun Deresi Delice Çayı		Kapulukaya Barajı Kapulukaya Baraj Göleti, Çipi Göleti
Kırşehir	Malya Ovası Çoğun Ovası Güzler Ovası	Kervansaray Dağı Çiçek Dağı Aliöllez Dağı Baranlı Dağı Naldöken Dağı Üçkuyu Dağı Kargasekmez Dağı Cemele Dağı Buzluk Dağı	Kızılırmak Kılıçözü Deresi Delice Çayı Manözü Çayı	Seyfe Gölü Hirfanlı Baraj Gölü Kesikköprü ü Baraj Gölü Çoğun Baraj Gölü	Hirfanlı Barajı Kesikköprü Barajı, Çoğun Barajı
Nevşehir	Derinkuyu Ovası	Hodul Dağı Erdaş Dağı Kızıldağ Hırka Dağı Oylu Dağı Aşıklı Dağ Kermil Dağı Üçhisar Dağı Topuz Dağı Ziyaret Dağı	Kızılırmak		Gökçetoprak Barajı Kumtepe Göleti YalıntaşGöleti TaşlıhöyükGölet i ÖzkonakGöleti
Niğde	Misli Ovası Bor Ovası	Hurç Dağı Hasan Dağı Melendiz Dağı Göllüdağ Karabel Tepesi	Karasu Deresi Ecemiş Suyu Ulurmak	Akgöl Alagöl Çinigöl Yedigöl Karagöl	Gebere Barajı Gümüşler Barajı Akkaya Barajı Koyunlu Göleti Dikilitaş Göleti,

		Evliya Tepesi Atizi Tepesi Aşıgediği Tepesi İt Ulumaz Tepesi Göbekli Tepesi Koyak Tepesi Karlık Tepesi		Narlı Göl Gebere Barajı Gölü Gümüşler Barajı Gölü Akkaya Barajı Gölü	Azatlı Göleti, Hacıbeyli Göleti, Murtaza Göleti
--	--	--	--	---	--

Türkiye'nin en uzun akarsuyu olan Kızılırmak TR71 Bölgesi'nden geçmektedir. Kızılırmak, yağmur ve kar sularıyla beslenmekte olup rejimi düzensizdir. Temmuz ve Şubat arasında düşük su düzeyinde akan nehir, Mart ayında hızla kabarmaya başlar ve Nisan ayında en yüksek su düzeyine ulaşır. Ortalama debisi 184 m³/sn olan nehrin 20 yıllık gözlem süresince en az 18,4 m³/sn'ye ve en çok 1.673 m³/sn'ye ulaştığı tespit edilmiştir. Nehir üzerine 8 baraj yapılmıştır. Kesikköprü, Hirfanlı, Kapulukaya ve Obruk barajları TR71 Bölgesi içindedir.

Kızılırmak ve kolları güneyde denize dökülmediği için bölgede kapalı havzalar geniş bir alan kaplamaktadır. Kapalı havzaların geniş olanları, Konya Ovası, Tuz Gölü ve Akşehir - Eber gölleri çevresinde yer almaktadır. Tuz Gölü çevresi Türkiye'nin en büyük kapalı havzasıdır. Aksaray ili bu havza içinde bulunmaktadır. Bölgede, Seyfe Gölü, Sultan Sazlığı (Yaygölü) gibi küçük kapalı havzalar da bulunmaktadır. Tuz Gölü'nün güneyindeki Aksaray Ovası da Türkiye'nin en geniş ovalarından birisidir. Bölge platolar açısından zengindir. Güneyde Obruk, doğuda da Bozok (Kızılırmak) plâtoları bulunmaktadır.

Bölgenin en büyük gölü, Türkiye'nin ikinci büyük gölü olan Tuz Gölü'dür. Tuz Gölü, tektonik oluşumludur. Derinliği fazla değildir. Buharlaşmanın etkisiyle yazın büyük ölçüde kurumaktadır. Göl, kışın ve ilkbaharda fazla alan kapladığı halde, yazın buharlaşma ve beslenme yetersizliğinden dolayı kapladığı alan azalmaktadır. Türkiye tuz ihtiyacının %30'unu karşılamaktadır. Bölgede bunun dışında yapay ve tabii göller bulunmaktadır. Bölgedeki yapay göller sulama kaynaklı olarak doldurulan göller ve baraj gölleri olarak görülmektedir. Bölgenin diğer gölleri ise; Nar Gölü, Koca Göl, Kartal Gölü, Öküz Gölü, Sarıgöl, Uyuz Gölü, Seyfe Gölü, Akgöl, Alagöl, Çinigöl, Yedigöl, Karagöl ve Narlı Göl'dür. Bölgenin baraj gölleri ise; Hirfanlı Baraj Gölü, Kesikköprü Baraj Gölü, Çoğun Baraj Gölü, Gebere Barajı Gölü, Gümüşler Barajı Gölü ve Akkaya Barajı Gölü'dür.

Bölgenin topografyası iller itibariyle şu şekildedir.

Aksaray: Aksaray ili, Kuzey ve Güney Anadolu dağlarının birbirinden uzaklaştığı İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak kesiminde ve kuzey yarımkürede 38-39 kuzey paralelleri ile 33-35 doğu meridyenleri arasında yer almaktadır. Aksaray'ın kuzeyinde Kırşehir ve Ankara, doğusunda Nevşehir, güneydoğusunda Niğde, güneyinde ve batısında Konya, kuzeybatısında Tuz Gölü bulunmaktadır. İlde karasal iklim hüküm sürdüğünden Türkiye ortalamasının altında yağış almaktadır.

Aksaray ili sınırları içerisinde Melendiz Çayı ve Karasu haricinde akarsu ve nehir bulunmamaktadır. Doğal bitki örtüsü az olduğundan insan eliyle yetiştirilen bahçeler önem kazanmıştır. Aksaray Ovası'nın rakımı 900 ile 1.100 arasında değişmektedir. Genel topografik yapısı özellikle arızalı olan ova, doğudan Hasandağı, kuzey doğudan Tavşan ve Ekecik Dağları ile kuzeyde Tuz Gölü, batıda Boz Dağı ve Balık Dağı ile Güneyden Karaca Dağı ile sınırlanır. Bölgenin en yüksek rakımı 3.253 metre, en düşük rakımı ise 905 metredir. Aksaray ili sınırları içerisinde önemli dağlar bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi sönmüş volkanik bir dağ olan Hasandağı'dır. (Yüksekliği 3.268 m). Hasandağı'nın yanında Küçük Hasandağı (Yükseklik 3.069 m), Ekecik Dağı (Yükseklik 2.137 m) önemli dağlardır. Arızalı araziler ovaların doğu ve kuzeydoğu kısımlarında mevcuttur. Sahanın merkezi kısmı ise düzlükler halindedir. İl sınırları içerisinde tarihi ve coğrafi açıdan büyük bir önemi bulunan İhlara Vadisi bulunmaktadır. İhlara Vadisi, güneyde İhlara Kasabası sınırından Yaprakhisar, Belisırma Köylerini de içine alarak Selime'nin kuzeyde bulunan üst sınırına kadar uzanmaktadır. Vadinin içerisinden bu dört yerleşimin kenarında yer aldığı Melendiz Çayı akmaktadır. Yaklaşık 14 km uzunluğunda olan İhlara Vadisi tektonik açıdan doğrumlu atımlı fay şeklinde bir yapıya sahiptir. 5 milyon insanı barındırabilecek

mağara ve inlere sahip olan yörede Danişmentli, Selçuklu ve Osmanlı yönetimlerinin izleri ve eserleri görülmektedir.

Aksaray'ın yüzölçümünün büyük bir kısmı ovalık olup, bu ovaya ilin adı verilmiştir. Düz bir araziden oluşan Aksaray Ovası'nın yolu, kimi yerde yaylalar tarafından kesilir, küçük yükseltiler halindeki engebeler Ova'nın göz alabildiğine uçsuz bucaksızlığını tatlı bir şekilde kesintiye uğratar. Önemli yaylaları ise Obruk, Haydar, Çağşak, Yeniyayla, Aliğa Obası ve Kemerseki olup, Eski ilçe en çok yaylası olan (72 yayla) ilçedir. Aksaray'ın orta kesimleri, kuzeyi ve güneyi tamamen ovalıklarla kaplıdır. Güneyde Obruk Platosu'nun uzantısı ve Aksaray Ovası bulunur. En önemli akarsuyu Melendiz Dağlarından doğan Melendiz Çayı (Ulurmak)'dır. Karasu ve Eşmekaya çayları da diğer akarsulardır. Ekecik Deresi, Helvadere, Peçeneközü Deresi ve Kızılırmak Nehri'ne mansap olan Öteyüz, İnattı ve Köşkerli Dereleri önemli yerüstü kaynaklarındandır. İlde akarsular denize ulaşamaz ve Tuz Gölü yakınlarında yeraltına inerek kaybolurlar. Aksaray ilinin bir diğer önemli oluşumu Tuz Gölü'dür. Tuz Gölü'nün yüz ölçümü 1.500 km²'dir. Termal ve turizm yönünden önemli Acıgöl Aksaray Sofular Kasabası ile Niğde ilinin müşterek gölüdür. Ayrıca Kocagöl, Kartal Gölü, Öküz Gölü, Sarıgöl ve Uyuz Gölü gibi irili ufaklı göller vardır. Bu göller yanında, sulama, taşkınlarla korunma amaçlı göletler de bulunmaktadır. Bunların en önemlisi Melendiz Çayı (Ulurmak) üzerinde bulunan ve yüzölçümü 16,2 km² olan Mamasın Baraj Gölü'dür. Ortaköy yakınlarındaki Kültepe ve Bozkır Baraj Gölleri yanında tamamen sulama amaçlı olarak yapılan Ortaköy-Balcı Göleti, Helvadere Göleti, Ortaköy-Çiftevi Göleti, Güzeyurt gibi göletler de vardır. Hirfanlı Barajı ve Eşmekaya sazlıkları da Aksaray sınırları içerisinde¹⁷.

Kırıkkale: Kırıkkale ilinin doğusunda; Çorum, Yozgat, Kırşehir, güneyinde; Kırşehir, Ankara, kuzeyinde; Çankırı ili yer almaktadır. İlin deniz seviyesinden yüksekliği 700 m, yüzölçümü ise 4.630 km²'dir. İl ülke topraklarının %6,2'sini, İç Anadolu Bölgesi topraklarının da %3,1'ini kaplamaktadır. İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak bölümünde yer alan önemli bir geçiş sahasıdır. İlin deniz seviyesinden yüksekliği 570–1.744 m arasında değişmektedir. İl merkezi 720 m yüksekliğe sahip olup uç noktaları güneyde Çelebi, kuzeyde Sulakyurt; batıda Yahşıhan; doğuda ise Delice'dir. İlin kuş uçuşu denize uzaklığı güneyde (Akdeniz, Mersin) 350 km, kuzeyde ise (Karadeniz, Bartın) 230 km'dir.

İl toprakları genellikle akarsu vadileri ile parçalanmış orta yükseklikteki dağlardan oluşur. Akarsu yataklarıyla tepelerin yükselti farkı fazladır. Dağlar, her yönden açılmış derin vadilerle parçalanarak yuvarlak ve bazen de sivri tepeler haline gelmiştir. İl sınırları içinde ovalık alanlar çok azdır. En önemlisi Kırıkkale Ovası'dır. Kırıkkale Ovası; kuzeyde Çamlıca ve Karakaya tepelerine, güneyde de Denek Dağı'nın batısına kadar uzanmaktadır. Kırıkkale ili sınırları içerisinde, yükseklikleri 1.200-1.600 m arasında değişen yaylalar bulunmaktadır. Küre Dağı'ndaki Hidar, Bedesten, Kamışlı,

¹⁷ Aksaray İl Brifingi 2012. Aksaray İl Planlama Müdürlüğü, Aksaray Valiliği, <http://www.aksaray.gov.tr>.

Sarıkaya; Koçu Dağı'ndaki Koçu, Denek Dağlarındaki Gümüşpınar, Pehlivanlı, Suludere, Yeşilkaya, Azgın yaylaları en önemlileridir. İldeki dağlar açısından bakıldığında Kuzeybatı-Güneydoğu yönünde uzanan Koçu Dağı 4 km genişlik ve 7 km uzunluğa sahip olup en yüksek noktası Yığıltepe (1.278 m.)'dir. Güney ve güneydoğuda Denek Dağı sırası Çoruhözü Vadisi'nin güneyinde Keskin ile İzzettin Köyü arasında uzanmaktadır. En yüksek noktaları; Gavur Tepesi (1.742 m.) ile Bozkaya Tepesi (1.577 m.)'dir. Bölgenin en uzun, en geniş ve en yüksek kütlelerini oluşturur, uzunluğu 44 km, genişliği 30 km'dir. Kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanan Küre Dağı'nın en yüksek yeri Küre Tepesi (1.450 m.)'dir.

İldeki en önemli akarsu Kızılırmak'tır. Kızılırmak üzerinde Hasandede-Hacılar arazileri içinde Kapulukaya Barajı kuruludur. Kızılırmak'ın en önemli kollarından biri Delice Çayı'dır. Çayın il içerisinde kalan kesimi yaklaşık 50 km. uzunluğundadır. Çoruhözü ve Okun dereleri de ilin diğer akarsularıdır. Kırıkkale il sınırları içinde doğal göl bulunmamaktadır. Kızılırmak üzerinde kurulan Kapulukaya Baraj Göleti ildeki en büyük yapay göldür. Kapulukaya Baraj Göleti'nin alanı 20,7 km²'dir. Enerji temini ve içme-kullanma ve ayrıca sanayi suyu temini amacıyla kurulan Kapulukaya Barajı'nda göl hacmi 282.000.000 m³'tür. Ayrıca Ahilli'de bulunan Çipi Göleti sulama amacıyla yapılmıştır. 304.000 m³ su hacmi ile 46 hektarlık alan sulanmasında kullanılmaktadır. Kimi yörelerde rüzgâr aşındırmalarının tipik oluşumlarına rastlamak mümkündür. Özellikle Kırıkköy'nün kuzeyindeki tepelerde bu aşınmanın karakteristik örnekleri meydana gelmiştir. Nevşehir'deki Peribacaları'na benzer doğa harikalarının örneklerine yöre halkı Gelincik Kayaları adını vermiştir.¹⁸

Kırşehir: İç Anadolu Bölgesi'nin Ortakızılırmak Havzası'nda olup, Baş Meridyen'e (Greenwich'e) göre 34 '10 dakika doğu boylamında ve 39 '08 kuzey enleminde bulunmaktadır. Kırşehir ili, İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak bölümünde yer almaktadır. Kırşehir; doğu ve güneydoğuda Nevşehir, güneyde Aksaray, batıda Kırıkkale güneybatısında Ankara, kuzey ve kuzeydoğuda Yozgat illeri ile komşudur.

Kırşehir yöresi orta Anadolu masifi'nin bir parçasıdır. Kızılırmak yayı içerisinde yer alan "Kırşehir Masifi" Türkiye'nin 9 büyük masifi'nin en büyüğüdür. Kırşehir; kuzeyden Delice Irmak Vadisi, batıdan Kaman-Kılıçözü Vadisi ve doğudan Seyfe Gölü çöküntü ve düşük rakımlı alanı ile çevrilidir.

İl toprakları genellikle 900-1.200 m yüksekliğindeki yaylalardan oluşmuştur. Bu yaylalardan, çoğu kuzeyde Delice Irmağı'na ve güneyde Kızılırmak'a karışan, orta derecede yarıklar açarak vadiler meydana getiren akarsular geçer. Yayla üzerinde yükselteleri 1.700 metreye ulaşan dağınık dağlar bulunur. İl toprakları Kızılırmak Havzası içinde yer alır. Orta Kızılırmak yaylasından geçen özler küçükü büyüklü vadiler oluşturur. Bu vadiler içinde en önemlileri Kılıçözü, Acıöz ve Manözü'dür.

¹⁸ Kırıkkale İl Çevre Durum Raporu 2011. Kırıkkale İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, <http://www.csb.gov.tr>.

Kargasekmez (1.712 m), Kervansaray (1.679 m), Cemele (1.555 m), Naldöken (1.504 m), Çiçekdağı (1.691 m), Boran (1.808 m), Buzluk (1.609 m), Armutlu (1.557 m), Kızıldağ (1.341 m), Köpeklidağ (1.554 m), Aliöllez (1.528 m), Kırlangıç (1.472 m), Yağmurlutepe, Toprakkaya, Höyükütepe, Obruk Tepesi, Emir Burnu ilin başlıca dağları ve tepeleridir. İlin en yüksek dağı ise 1.712 m ile Kargasekmez Dağı'dır. Kırşehir ilinin en büyük ovası, halk arasında çöl diye de adlandırılan Malya Ovası'dır. Bu ova merkez ilçenin kuzeyinde bulunmaktadır. Tektonik oluşum sonucu göl suları çekildikten sonra ova oluşmuştur. Malya Tarım İşletmesi'nin üzerinde kurulduğu bu ovanın alanı 400 km² kadardır.

İlde irili ufaklı birçok akarsu bulunmaktadır. Bu akarsular Kızılırmak ile Delice Irmağı'na dökülür. Kızılırmak, Kırşehir'in 17 km. güneyinden geçen, akış rejimi düzensiz bir nehirdir. Çiçekdağı ilçesinin kuzey sınırlarında Delice Irmağı, batısında Kılıçözü vardır. Sularını Baran dağlarından alan Değirmen Özü ve Darı Özü, Acıöz ile birleşerek Delice Irmağı'na dökülür. Ayrıca Cefalık Dağı'ndan çıkan Hamamözü de Kızılırmak'a dökülür. Çiçekdağı ile Kaman arasında Manözü vardır. Mucur ilçesinde yer alan akarsuyu ise Acıöz'dür. Mucur ilçesinin kuzeyinde yer alan Seyfe Gölü ilin tek doğal gölüdür. Bu gölün deniz yüzeyine yükseltisi 1.110 metredir. Suyun en yüksek olduğu dönemde göl alanı 15 km²'dir. Suyu tuzlu olup derinliği en fazla 165 cm'dir. Kırşehir, ortalama yüksekliği 1.000 metreye ulaşan bir yayla görünümündedir. Kırşehir masifi olarak adlandırılan bu plato, birkaç dağ kütlesi ile engebeli hale gelmiş, Kızılırmak, Delice Irmağı ve kolları tarafından yarılmış dalgalı bir düzlüktür. İl topraklarının %64,5'i plato, %17,2'si dağlık alan, %18,3'ü de ova ile kaplıdır.¹⁹

Nevşehir: Nevşehir, İç Anadolu Bölgesi'nde 38° 12' ve 39° 20' kuzey enlemleri ile 34° 11' ve 35° 06' doğu boylamları arasında kalır. Konya kapalı havzasında kalan Derinkuyu ilçesi dışında, bütünüyle Orta Kızılırmak Havzası'na giren Nevşehir ülke topraklarının %7'sini kaplar. Denizden yüksekliği 1.259 m'dir. İl alanı, doğudan Kayseri'nin Yeşilhisar, İncesu ve merkez, kuzeydoğudan Yozgat'ın Boğazlıyan ve Şefaati, güney, güneybatı ve batıdan Niğde, Aksaray merkez ve Ortaköy ilçesi ile çevrilidir. Yüzey şekilleri açısından ise, ilin doğusunda Hodul Dağı ve uzantıları, kuzeyinde Delice Irmak Vadisi, güney ve güneybatısında Erdaş Dağı ve uzantıları vardır.

Nevşehir il alanı, Orta Anadolu'da Erciyes, Melendiz ve Hasandağı gibi eski yanardağların kül ve lavlarının birikmesiyle oluşmuş çok geniş bir plato üzerinde yer almaktadır. Bu platoyu, ülkenin en uzun akarsuyu olan Kızılırmak, doğu-batı doğrultusunda ve derinliğine vadilerle sık bir şekilde parçalamıştır. İl merkezi Kızılırmak Platosu adıyla anılan bu geniş ve yüksek düzlüklerin batı yamaçlarında kurulmuştur.

¹⁹ Kırşehir İl Brifingi 2012. Kırşehir İl Planlama Müdürlüğü, Kırşehir Valiliği, <http://www.kirsehir.gov.tr>.

İl alanının %18,5'ini kaplayan dağlar, genellikle Kızılırmak Vadisi'nin kuzeyinde ve güneyinde toplanmıştır. İl sınırları içerisinde yer alan dağlar; Erdaş Dağı, Hodul Dağı, Kızıldağ, Hırka Dağı, Oylu Dağı, Aşıklı Dağ, Kermil Dağı, Üçhisar Dağı, Topuz Dağı ve Ziyaret Dağı'dır. İli en yüksek noktası 1.982 m yükseklikle Erdaş Dağı'nda yer almaktadır. İl alanının yarısından çoğu platolarla kaplıdır. Doğudaki Erciyes, güneyde ve güneybatıdaki Melendiz ve Hasandağı gibi yanardağlardan çıkan lavlar çevreye yayılarak geniş platolar oluşturmuştur. Bu platolar, Kızılırmak tarafından ortadan yarılarak günümüzdeki görünümünü kazanmıştır. Akarsuyun yöredeki önemi nedeniyle, il topraklarında platoların tümüne birden Kızılırmak Platosu adı verilmektedir. 1.500 metreye kadar çıkan yükselti basamaklarına dizilmiş olan bu platolarda eğim genellikle %20'nin altındadır. Ancak akarsu vadileri yakınında eğiminin %20'nin üzerine çıktığı görülür. İlkbaharda yeşillenen ve çiçek açan bozkır bitkileri, sıcakların bastırmasıyla kurur. Geniş platolara karşın, ilde zengin otlakları olan yaylalar azdır. Buna bağlı olarak, geleneksel yöntemlerle yapılan hayvancılık gelişmemiştir. Mera niteliği taşıyan düşük yükselti platoların bir bölümünde, nadaslı kuru tarım yapılmaktadır. İl toprak ve jeolojik bünyesinin sonucu olarak akarsu bakımından fakirdir. Akarsular, fayda alınamayacak kadar derinden akar. İlin belli başlı akarsuyu Kızılırmak'tır. İlde doğal göl niteliğinde göl bulunmamaktadır. Fakat sulama amaçlı oluşturulmuş göletler ilde yer almaktadır. İlde sulama amaçlı işletilen göletler, Kumtepe, Yalıntaş, Taşlıhöyük ve Özkonak göletleridir. Nevşehir'de yeryüzü şekilleri açısından vadiler çok önemlidir. Volkanik lav tüflerden oluşan kesimlerde akarsular dar oluklar açmıştır. Vadiler dar ve dik olduğundan verimli ovalar azdır. İlin en önemli vadisi Kızılırmak Vadisi olup Göreme, Karacaören ve Damsa vadileri bu vadiye dikey inen vadilerdir. Kızılırmak Vadisi'ne kuzeyden ve güneyden çok sayıda yan vadi açılır. Bu vadilerin tümü akarsularca kazılmıştır. Nevşehir'in en büyük ovası olan Derinkuyu Ovası, güneye doğru eğimli ve çok sayıda küçük akarsuyun taşıdığı alüvyonlarla kaplanmıştır. Akarsular yaz döneminde bütünüyle kuruduğu için ovanın, yüzey sularıyla sulanması olanağı yoktur. Kızılırmak'ın kuzeyinde ve güneyinde, vadi tabanındaki doğu batı doğrultulu tarım alanları Nevşehir'in kıyı ovalarıdır. Ancak bu taban topraklar, yalnızca iki yerde ova niteliği kazanabilmektedir. Kızılırmak vadisinin genişlediği Avanos yöresinde, alüvyal ve kolüvyal topraklarla kaplı geniş alanlar ortaya çıkmıştır.²⁰

Niğde: İlin kuzey ve doğusu oldukça engebeli, orta, güney ve batısı ise, düz denecek kadar az engebelidir. Kuzeyde Niğde masifi ortalama 2.000 m yükseltide olup, yeryer 2.700 metreye erişen tepelere sahiptir. Ancak yükselti kuzeyden güneye doğru azalır. Doğuda yer alan ve yüksekliği Demirkazık Tepesi ile 3.734 metreyi bulan Aladağlar, Ecemiş fayı ile sınırlandırılmış olup, burada dik falezler oluşturulmuştur. İlin, volkanik kayalarla örtülmüş orta ve batı kesimleri, 1.000-1.200 metre yükseklikte olup, bu değer güneye doğru giderek artar ve Başmakçı Köyü civarında 1.500 metreye erişir. Niğde ilinin önemli yükseltileri: Hurç Dağı (2.887 m), Karabel Tepesi (2.014 m), Evliya Tepesi (2.105 m), Atizi Tepesi (2.256 m), Aşıgediği Tepesi (2.703 m), İt Ulumaz Tepesi

²⁰ Nevşehir İl Brifingi 2012. Kırşehir İl Planlama Müdürlüğü, Nevşehir Valiliği, <http://www.nevsehir.gov.tr>.

(2.167 m), Göbekli Tepesi (1.512 m), Koyak Tepesi (2.396 m) ve Karlık Tepesi (2.299 m)'dir. Niğde ili dağları bakımından; Orta Toroslari oluşturan ve Ecemiş koridoru ile birbirinden ayıran Bolkarlar ve Aladağlar sıradağları, İç Anadolu volkanizması içinde önemli bir yere sahip olan perezit ve piroklastik konileriyle bir bütün oluşturan volkanik dağlar, ovalık alanların ortasında yükselen flüvial erozyon ile çevresinin aşındırılması sonucunda tek başına yüksek bir görünüm sunan farklı aşınma ile oluşmuş dağlar olarak üç farklı yükselti yapısına sahiptir. Bolkarkar'daki Akgöl, Kargöl, Çinigöl; Aladağlardaki Karagöller, Dipsizgöl, Yedigöller dağ yürüyüşü ve dağcılık faaliyetleri amacıyla dağ turizmi açısından da önemli buzul gölleridir. Bolkar Dağları'nda Medetsiz Tepesi (3.524 m) ve Aladağlar'da Demirkazık (3.756 m) en yüksek noktaları oluştururlar. Aksaray ile Niğde arasında yer alan Hasan Dağı (3.268 m), Keçebayduran (2.727 m), Niğde'nin yaslandığı Melendiz Dağı (2.936 m) ve kuzeybatıda Göllüdağ (2.143 m) başlıca volkanik dağlardır. Misli Ovası'nda görülen Yaslı Tumba Tepe, Hasan Tepe, Yumru Tepe farklı aşınımli iken, Bor Ovası Çukurkuyu-Altunhisar hattının batısında görülen tepelikler volkanik kökenlidir. Karahöyük, Köskhöyük, Kınıkören Höyüğü ve Misli Ovası'nda Höyükhan Höyüğü de tepelik alanlardır.

Niğde ilinin kuzeydoğusunda geniş yer kaplayan Misli Ovası ile güneybatıda yer alan Bor Ovası iki büyük birimi oluşturur. Bu ovalar tektonik çöküntü ile oluşmuş ovalardır. Bölgede dağlık alanların geniş yer kaplaması, yükselti nedeni ile yüksek değerlerde yağış alması bölgede sık bir akarsu ağıının kuruluşuna neden olmuştur. Çoğunluğu mevsimlik olarak ilkbahar aylarında karların erimesi ile debileri yükselen akarsulardır. İlde Karasu Deresi, Ecemiş Suyu ve Ulurmak başlıca ana akarsuları oluşturur. Niğde ili göller bakımından zengin olmamakla beraber oluşum ve gelişimleri birbirinden farklı göllere de sahiptir. Aladağlar ve Bolkar Dağları üzerinde buzul aşınması ile oluşmuş sirk gölleri yer almaktadır. Akgöl, Alagöl, Çinigöl, Yedigöl ve Karagöl başlıcalarıdır. Hasan Dağı ve Göllüdağ üzerinde volkanik krater gölleri yer alırken, kuzeydeki Narlı Göl ise volkanik çöküntü gölü olarak oluşmuştur. Volkanik menşeli bu göller, göl çanaklarında volkanik kayalardan oluşması nedeni ile acı su karakterindedir. Narlı Göl yer altından sıcak su kaynakları ile beslenmesi nedeni ile mineralce zengin suları olan bir göldür. Doğal göllerin yanında ilde yer alan baraj gölleri; Gebere Barajı Gölü, Gümüşler BarajGölü ve Akkaya Baraj Gölü'dür. Bu göller ilin tarım potansiyeline yönelik olarak sulama ve az da olsa balık avcılığı için kullanılmaktadır. Ayrıca Koyunlu, Dikilitaş, Azatlı, Hacıbeyli ve Murtaza gölleri de sulama amacı ile yapılmış diğer göletlerdir.²¹

İklim, Bitki Örtüsü ve Fauna

TR71 Bölgesi'nde karasal iklim hâkimdir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlı geçmektedir. Bölgenin çevresi yüksek dağlarla çevrili olduğundan, denizlerin nemli ılıman havası bölgeye girememektedir. Bölge, ülkenin en az yağış alan

²¹ Niğde İl Çevre Durum Raporu 2011. Niğde İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, <http://www.csb.gov.tr>.

bölgelerinden biridir. Ortalama yağış 374 mm'dir. Bölge, en fazla yağışı ilkbahar aylarında sağanak halinde almaktadır. En kurak mevsim yazdır. Yazların kurak olması ve yaz kuraklığının erken başlaması sebze türü bitkiler üzerinde olumsuz etki oluşturmaktadır. Bölgenin ve ülkenin en az yağışlı yeri Tuz Gölü çevresidir (320 mm).

Yağışların azlığı bölgenin deniz etkisine kapalı olmasından kaynaklanmaktadır. Denizden gelen nemli hava kütlesi, nemini dağların denize bakan yamaçlarında yağış halinde bırakır.

Tablo 5 TR71 Bölgesi'nde Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1960 - 2012)

Gösterge	Aksaray	Kırıkkale	Kırşehir	Nevşehir	Niğde	TR71
Ortalama Sıcaklık (°C)	12,0	12,6	11,4	10,6	11,1	11,5
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	18,5	18,3	17,5	14,0	17,4	17,1
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	6,0	6,7	5,6	5,1	5,0	5,7
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	7,4	5,9	7,2	7,0	7,5	7,0
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	7,3	8,0	8,2	7,9	7,9	7,9
En Yüksek Sıcaklık (°C)	30,7	30,7	29,6	29,7	29,1	30,0
En Düşük Sıcaklık (°C)	-9,4	-6,8	-8,8	-9,3	-8,5	-8,6
Toplam Yağış (mm/yıl)	349	385	378	420	337	374

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM) 2013. Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1960 - 2012), Meteoroloji Genel Müdürlüğü, www.meteor.gov.tr

TR71 Bölgesi'nde yıllık ortalama sıcaklık 11°C, ortalama en yüksek sıcaklık 17,1°C, ortalama en düşük sıcaklık 5,7°C, ortalama güneşlenme süresi ise 7 saattir. Bölgede 1960-2012 döneminde en yüksek sıcaklık 30,7°C ile Aksaray ve Kırıkkale illerinde, en düşük sıcaklık ise -9,4°C ile Aksaray'da kaydedilmiştir. Sıcaklık bakımından bölgede yer alan iller hemen hemen birbiriyle aynı değerlere sahiptir. Bölgedeki yıllık yağış 374 mm olup Türkiye'nin en az yağışlı bölgesidir. Yağış miktarının en az olduğu il 337 mm ile Niğde'dir.

Bölgede doğal bitki örtüsü genellikle bozkır (step) görünümündedir. Bu bozkırlar, eskiden bölgede geniş yer kapladığı bilinen ormanların yok olmasıyla ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin orman açısından en yoksul bölgelerinden biridir. Bölgeyi kuşatan dağların alçak kesimlerinde meşe, yüksek kesimlerinde de çam topluluklarına rastlanır. İller bazında iklim, bitki örtüsü ve fauna bilgileri aşağıdaki gibidir.

Aksaray: Yapılan çeşitli iklim tanımlarına göre Aksaray ili orta iklimler kuşağında olup soğuk ve yarı karasal iklim tipine sahiptir. En soğuk ayın ortalama sıcaklığı -3°C derecenin üstünde, yazlar kurak, en kurak ayın yağış miktarı 30 mm'den az, nadiren sisli, nemli, az yağışlı, nispeten serin ve en sıcak ay ortalaması 24°C dereceden azdır.

Kışlar nispeten kısadır. Bununla birlikte birkaç ay toprak donabilmekte veya karla örtülükalabilmektedir.²²

Aksaray'da bitki örtüsünün zayıf olmasına paralel olarak, yaban hayatı için elverişli ortamlar da oldukça azdır. Yeşiltepe, Peçenek, Gülacak ve dağlık bölgelerde çil keklik, bildirgin, keklik, tavşan, çulluk, kaz ve ördek türleri; Dilara Vadisi yamaçlarında sarıasma, söğüt bülbülü, kaya bülbülü, ağaçkakan, yabani güvercin, kırlangıç (göçmen kuş), keklik, saka, ibibik, şahin, atmaca, kartal gibi yırtıcı kuşları görmek mümkündür. Sazan, levrek, alabalık, yayın, mercan gibi suda yaşayan canlılar özellikle baraj göletlerinde yaşamaktadırlar.

Kırıkkale: Kırıkkale'de iklim, tipik karasal iklimdir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlıdır. Bitki örtüsü step olup, daha çok kökü derine inmeyen ot ve bodur bitkiler görülür.

İlde hakim bitki topluluğu steptir. Yüksek kısımlarda tahripten kurtulmuş, kuzeyde Koçubaba, güneyde Denek Dağı'nda bodur meşelerinden ve kısmen de ardıçtan oluşan ormanlık alanlar mevcuttur. Yöredeki bitkilerin büyük bölümü kurakçıl ve tozcul özelliktedir. İl topraklarında; yavşan otu, susam, karanfil, papatya, haçlıçiçek, pelin, karadiken, sığır kuyruğu, sütleğen, çağ çiçeği, keven, üzerlik otu, nane, böğürtlen, ısırgan, hatmi, meyan otu, çöven otu, kuşburnu, madımak, ebe gömeci, hardal ve kekik kendiliğinden yetişen bitkilerin başlıcalarıdır. Dağlık ve ormanlık alanların il genelinde büyük alan kaplamaması, yaban hayatı olumsuz yönde etkilemektedir. Koyun, keçi, sığır ilde yetiştirilen hayvan varlığını oluşturmaktadır. Av hayvanı olarak keklik ve yaban ördeği yaygındır.²³

Kırşehir: Kırşehir'de, kışları soğuk ve kar yağışlı, yazları sıcak ve genellikle kurak geçen karasal iklim görülür. İldeki yıllık sıcaklık ortalaması 11,3 °C'dir.

İç Anadolu Bölgesi'nin bozkır kuşağı içinde kalan Kırşehir, genellikle orman örtüsünden yoksun olup, hakim doğal bitki örtüsü bozkırdır. Yöre insan etkileri ve yağış rejiminin düzensizliği sonucu orman örtüsünü kaybetmiştir. Ormanlık alan, ilin toplam yüzölçümünün %2'sini kaplarken, son yıllardaki çalışmalar sonucu bu oran %3,7'ye çıkmıştır. Karasal iklim özelliği nedeniyle, kendiliğinden doğal örtüye kavuşamayan il, ancak ağaç dikimi ve bakımı yoluyla orman alanlarına kavuşabilmektedir. Çiçekdağı'nın kuzey kesimleri ile Akçakent ilçesi çevresinde meşe, karaçam ve sedir ağaçlarından oluşan ormanlar bulunmaktadır. Bu ormanlar bozuk koru ve baltalık niteliğindedir. İl sınırları içinde yer yer çalılıklara da rastlanmaktadır. İlde aşırı hayvan otlatma ve doğal otlakların zamanla tarlaya dönüştürülmesi, alfa otu ve püsküllü çayır gibi otsu türlerin azalmasına, bunun yerine çoban yastığı ve geven türlerinin çoğalmasına neden

²² Aksaray Belediyesi 2013. Aksaray Bitki Örtüsü, Aksaray Belediyesi, <http://www.aksaray.bel.tr/index.php?d=4252>

²³ Kırıkkale Belediyesi 2013. Kırıkkale Coğrafi Durumu, Kırıkkale Belediyesi, <http://www.kirikkale-bld.gov.tr/web/default.asp?islem=bolum&id=5&detay=38>.

olmuştur. İl alanını çeşitli yönlerden parçalayan akarsu vadilerinde kavaklıklar ve meyve bahçeleri vardır. Platolarda ise, tek yıllık çayır otları dışında bitki örtüsü yoktur.²⁴

Nevşehir: Karasal bir iklime sahip olan Nevşehir'deki hakim bitki örtüsü bozkır bitkilerinden oluşmaktadır. Yüzyıllardır süren olumsuz insan etkileri sonucu ormanlar yok edilmiş, geniş alanlar bozkıra dönüşmüştür. İlkbaharın getirdiği yağmurlarla yeşeren bozkır bitkileri Haziran'dan itibaren kurumaya yüz tutmaktadır. Bu bitkilerin başlıcaları, gevenler, kekik türleri, üzerlik, sığır kuyruğu, çayır otları, greminealar, pürenler, sütlegenler, dikenler, karamuk ve kuşburnu gibi çalimsı bitkilerdir. Genelde dikenli olan bu bitkiler, çeşitli sıvılar salgılamaktadır.

Kapadokya'nın merkezi olan Nevşehir ili ve çevresinin yeşil, sulak alanlarında yaşayan değişik hayvan türlerinin yanısıra, çorak ve kurak alanlarda yaşayan ve bulundukları ortamda kendilerini çok iyi gizledikleri için varlıklarını pek göstermeyen hayvanlar da bulunmaktadır.Örneğin, tuf kayaları arasında yaşayan, yöre halkının "kaya kertisi" adını verdiği Avrupa'nın ikinci büyük kertenkelesi "AgamaStellio" ve bir gece hayvanı olarak tanınan ve aslında çöllerde yaşayan Arap Tavşanı bu bölgeye özgü hayvanlar arasında yer almaktadır. Yörede, Nevşehir boz yılanı, kaplumbağa, kartal, puhu ve baykuş gibi hayvanlar da yoğun olarak bulunmaktadır. Son yıllarda, güneyden Toros Dağları tarafından gelen yaban domuzları da Ürgüp-Kayseri arasındaki alanda küçük koloniler oluşturmaya başlamıştır. İl sınırları içerisindeki Gökçetoprak Baraj alanında balıkçıl, turna gibi değişik göçmen kuş türleri, sürdürdükleri periyodik hayatla önemli bir zenginlik oluşturmaktadır. Ayrıca, Kızılırmak'ta ve ildeki diğer baraj ve göletlerdeki sazan, yayın, levrek, çapak gibi balıklar büyük bir popülasyona sahip olup, balık avcılığı için uygun bir ortam yaratmaktadır. Barındırdığı böcek ve kelebek türleri bakımından Nevşehir Anadolu'nun en zengin yörelerinden biridir. Araştırmalara göre, Nevşehir kırsalında 100 civarında gündüz kelebeği türü yaşamaktadır. Yörede yaşayan gece kelebeği türlerinin sayısı ise bunun yaklaşık iki katıdır. Bölgenin doğasına özgü, dünyada sadece Nevşehir'in kırsal alanında ve Kapadokya Bölgesi'nde yaşayan "Zygaena Kapadokia" adlı kelebek türü, kelebek koleksiyoncuları arasında aranan türlerden biri olarak bilinmektedir.²⁵

Niğde: Niğde ilinde Orta Anadolu'nun tipik karasal iklimi görülmektedir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlıdır. Yağışların kar hali kışın, yağmur haline ise ilkbaharda rastlanmaktadır. İlde yapılan gözlemlere göre sıcaklık ortalaması 37,7 derece ile Temmuz ayına, en düşük sıcaklık ise -21 derece ile Şubat ayına rastlar.Niğde'de yağış ortalaması 0,9 mm'dir. Yağışın en fazla olduğu ay 78,5 mm ile Nisan, en az olduğu ay ise, 0,2 mm ile Temmuz ayıdır.

²⁴Kırşehir Valiliği 2013. Kırşehir Coğrafya, Kırşehir Valiliği, <http://www.kirsehir.gov.tr/yeni/Default.asp?p=s&ID=48>.

²⁵ Nevşehir Belediyesi 2013. Nevşehir Doğal Çevre, Nevşehir Belediyesi, http://www.nevsehir.bel.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=119.

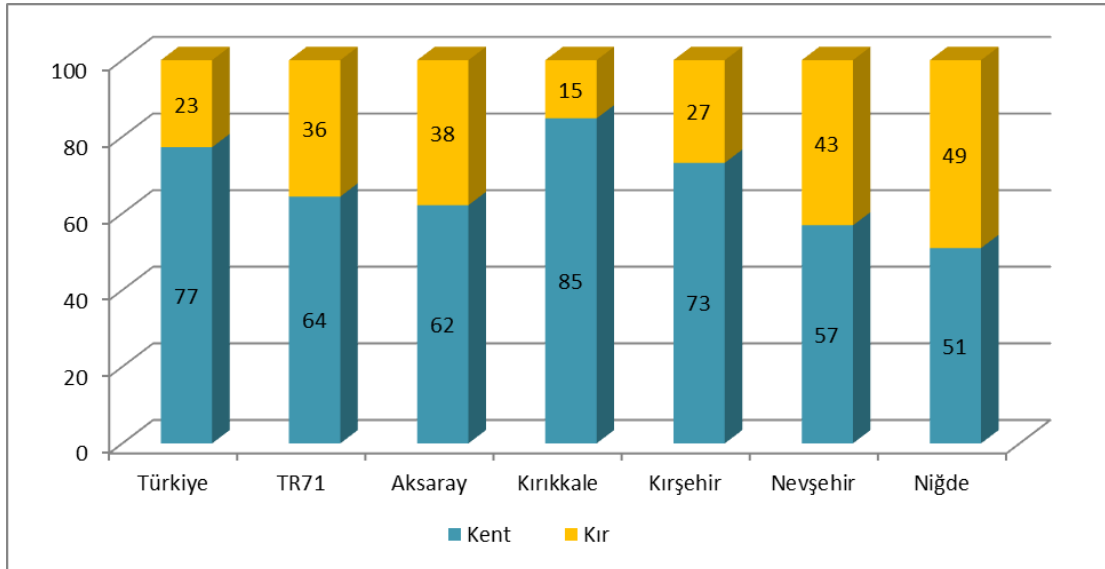
Niğde'de kara iklimi görülmesinin nedenleri; etrafının dağlarla çevrili olması, deniz seviyesinden 1200 m yükseklik göstermesi, denizin bunaltıcı etkilerini ve denizden gelen rüzgarları alamaması, kuzeyden gelen soğuk rüzgarlara açık olmasıdır. Bu durumda Niğde'nin genel iklim özelliği; yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlıdır. Yağışlara kar halinde kışın, yağmur halinde ilkbaharda rastlanmaktadır. Yağışların azlığı sebebiyle ormanlık bölge azdır. Ormanlar Toroslar bölgesinde, Hasan ve Melendiz dağlarının yüksek yamaçlarında bulunur.²⁶

5.2.2. Nüfus, Göç ve Eğitim

TR71 Bölgesi'nin nüfusu, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'in 2012 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre 1.501.311 kişi olup Türkiye nüfusunun %2'sini oluşturmaktadır. Toplam nüfusun içinde kadın nüfusun oranı %49,7, erkek nüfusun oranı %50,3'dür. Nüfus büyüklüğü bakımından iller arasında belirgin bir fark bulunmamakta olup Aksaray ili TR71 Bölgesi nüfusunun %25'ini oluşturan en fazla nüfusa sahip ildir. Bölgede en az nüfusa sahip il ise %15 payı ile Kırşehir'dir. Tüm illerde en kalabalık ilçeler, merkez ilçeler olup, nüfusu en fazla ilçeler Aksaray'da Ortaköy, Kırıkkale'de Keskin, Kırşehir'de Kaman, Nevşehir'de Ürgüp, Niğde'de Bor ilçeleridir.

Nüfus, yerleşim yerleri itibariyle incelendiğinde bölge nüfusunun %64'ünün il ve ilçe merkezlerinde (Kent), %36'sının ise belde ve köylerde (Kır) yaşadığı görülmektedir. Bölgede kırsal alanda yaşayan nüfusun oranı (%36), Türkiye ortalamasından (%23) daha yüksektir. İller itibariyle incelendiğinde ise kırsal kesim nüfusunun en fazla olduğu iller %49 pay ile Niğde, en az olduğu il ise %15 ile Kırıkkale'dir.

Grafik 4 Yerleşim Yerlerine Göre Nüfus (%)

Kaynak: TÜİK 2013a. Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

²⁶ Niğde Valiliği 2013. Niğde Diğer Coğrafi Özellikler, Niğde Valiliği, http://www.nigde.gov.tr/default_B0.aspx?content=221.

Tablo 6 TR71 Bölgesi 2012 Yılı Nüfusu

Bölge / İl	Kent				Kır				Toplam			
	Erkek	Kadın	Toplam		Erkek	Kadın	Toplam		Erkek	Kadın	Toplam	
	Sayı	Sayı	Sayı	%	Sayı	Sayı	Sayı	%	Sayı	Sayı	Sayı	%
Türkiye	29.348.230	29.100.201	58.448.431	77,28	8.607.938	8.571.015	17.178.953	22,72	37.956.168	37.671.216	75.627.384	100,00
TR71	481.635	485.187	966.822	64,40	265.669	268.820	534.489	35,60	747.304	754.007	1.501.311	100,00
Aksaray	117.786	118.391	236.177	62,17	71.159	72.579	143.738	37,83	188.945	190.970	379.915	100,00
Merkez	93.071	93.528	186.599	68,98	41.744	42.185	83.929	31,02	134.815	135.713	270.528	100,00
Ağaçören	1.538	1.509	3.047	32,49	3.086	3.246	6.332	67,51	4.624	4.755	9.379	100,00
Eskil	8.539	8.505	17.044	65,05	4.525	4.633	9.158	34,95	13.064	13.138	26.202	100,00
Gülağaç	2.274	2.291	4.565	22,51	7.832	7.882	15.714	77,49	10.106	10.173	20.279	100,00
Güzelyurt	1.333	1.339	2.672	21,33	4.867	4.988	9.855	78,67	6.200	6.327	12.527	100,00
Ortaköy	9.096	9.288	18.384	51,76	8.341	8.794	17.135	48,24	17.437	18.082	35.519	100,00
Sarıyahşi	1.935	1.931	3.866	70,53	764	851	1.615	29,47	2.699	2.782	5.481	100,00
Kırıkkale	116.283	116.676	232.959	84,80	21.041	20.727	41.768	15,20	137.324	137.403	274.727	100,00
Merkez	95.605	96.868	192.473	95,94	4.289	3.863	8.152	4,06	99.894	100.731	200.625	100,00
Bahşili	2.602	2.614	5.216	77,06	782	771	1.553	22,94	3.384	3.385	6.769	100,00
Balışeyh	1.033	1.009	2.042	31,73	2.231	2.162	4.393	68,27	3.264	3.171	6.435	100,00
Çelebi	390	391	781	37,23	646	671	1.317	62,77	1.036	1.062	2.098	100,00
Delice	1.221	1.085	2.306	25,34	3.269	3.526	6.795	74,66	4.490	4.611	9.101	100,00
Karakeçili	1.534	1.558	3.092	92,16	128	135	263	7,84	1.662	1.693	3.355	100,00
Keskin	4.816	5.060	9.876	52,29	4.596	4.414	9.010	47,71	9.412	9.474	18.886	100,00
Sulakyurt	1.433	1.149	2.582	26,39	3.548	3.653	7.201	73,61	4.981	4.802	9.783	100,00
Yahşihan	7.649	6.942	14.591	82,55	1.552	1.532	3.084	17,45	9.201	8.474	17.675	100,00
Kırşehir	80.698	81.280	161.978	73,22	29.310	29.921	59.231	26,78	110.008	111.201	221.209	100,00
Merkez	56.944	57.300	114.244	88,69	7.381	7.181	14.562	11,31	64.325	64.481	128.806	100,00
Akçakent	496	473	969	21,38	1.724	1.840	3.564	78,62	2.220	2.313	4.533	100,00
Akpınar	1.546	1.525	3.071	37,11	2.550	2.654	5.204	62,89	4.096	4.179	8.275	100,00
Boztepe	1.331	1.388	2.719	50,12	1.324	1.382	2.706	49,88	2.655	2.770	5.425	100,00
Çiçekdağı	3.166	3.211	6.377	40,56	4.566	4.779	9.345	59,44	7.732	7.990	15.722	100,00

Kaman	11.008	11.146	22.154	55,57	8.753	8.960	17.713	44,43	19.761	20.106	39.867	100,00
Mucur	6.207	6.237	12.444	66,97	3.012	3.125	6.137	33,03	9.219	9.362	18.581	100,00
Nevşehir	79.866	82.362	162.228	56,88	61.086	61.876	122.962	43,12	140.952	144.238	285.190	100,00
Merkez	45.497	46.571	92.068	74,26	16.329	15.579	31.908	25,74	61.826	62.150	123.976	100,00
Acıgöl	2.948	2.869	5.817	29,17	7.081	7.045	14.126	70,83	10.029	9.914	19.943	100,00
Avanos	6.250	6.960	13.210	38,32	10.495	10.770	21.265	61,68	16.745	17.730	34.475	100,00
Derinkuyu	5.399	5.405	10.804	49,23	5.576	5.565	11.141	50,77	10.975	10.970	21.945	100,00
Gülşehir	4.307	4.625	8.932	38,11	7.034	7.471	14.505	61,89	11.341	12.096	23.437	100,00
Hacıbektaş	2.537	2.674	5.211	44,86	3.080	3.324	6.404	55,14	5.617	5.998	11.615	100,00
Kozaklı	3.487	3.583	7.070	47,77	3.694	4.035	7.729	52,23	7.181	7.618	14.799	100,00
Ürgüp	9.441	9.675	19.116	54,62	7.797	8.087	15.884	45,38	17.238	17.762	35.000	100,00
Niğde	87.002	86.478	173.480	50,98	83.073	83.717	166.790	49,02	170.075	170.195	340.270	100,00
Merkez	59.261	58.925	118.186	59,08	41.016	40.842	81.858	40,92	100.277	99.767	200.044	100,00
Altunhisar	1.431	1.538	2.969	20,60	5.639	5.808	11.447	79,40	7.070	7.346	14.416	100,00
Bor	20.293	20.179	40.472	66,40	9.973	10.505	20.478	33,60	30.266	30.684	60.950	100,00
Çamardı	1.675	1.701	3.376	23,40	5.424	5.627	11.051	76,60	7.099	7.328	14.427	100,00
Çiftlik	1.812	1.656	3.468	11,74	13.212	12.856	26.068	88,26	15.024	14.512	29.536	100,00
Ulukışla	2.530	2.479	5.009	23,97	7.809	8.079	15.888	76,03	10.339	10.558	20.897	100,00

Kaynak: TÜİK 2013a. Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

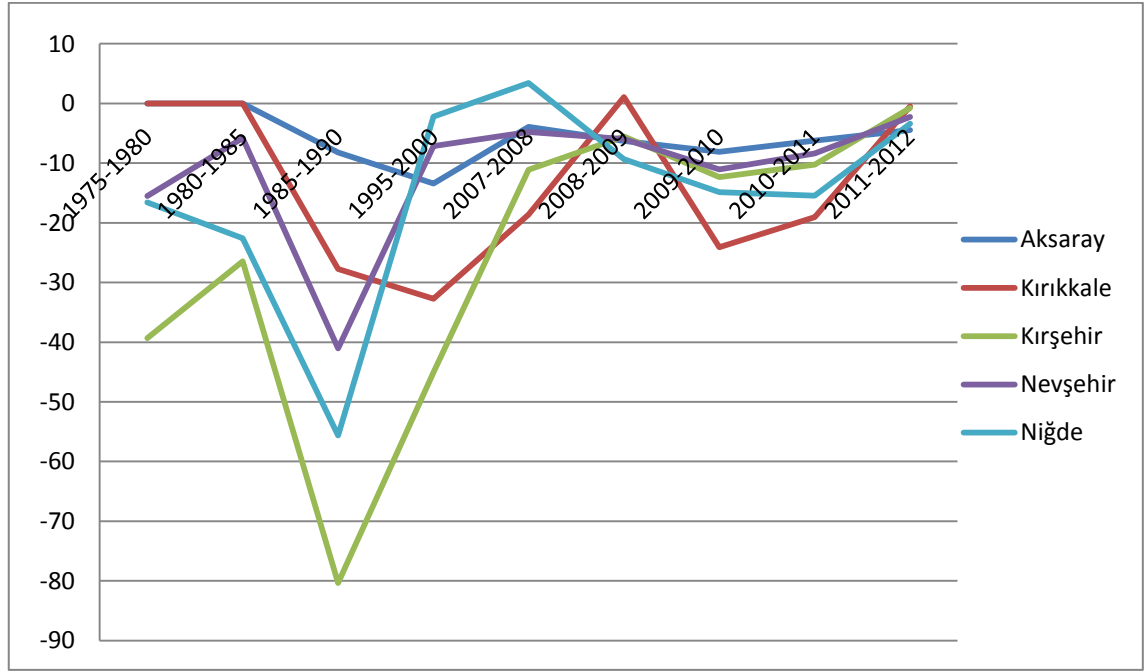
Tablo 7 İllerin Nüfus Artış Hızları (%)

Bölge / İl	2000		2008		2009		2010		2011		2012	
	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Hızı	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Hızı	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Hızı	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Hızı	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Hızı	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Hızı
Türkiye	67.803.927	18,28	71.517.100	13,1	72.561.312	14,5	73.722.988	15,88	74.724.269	13,49	75.627.384	12,01
TR71	1.690.826	9,37	1.492.804	7,77	1.504.789	8	1.496.296	-5,66	1.495.630	-0,45	1.501.311	3,79
Aksaray	396.084	18,08	370.598	12,19	376.907	16,88	377.505	1,59	378.823	3,49	379.915	2,88
Kırıkkale	383.508	9,04	279.325	-3,25	280.834	5,39	276.647	-15,02	274.992	-6	274.727	-0,96
Kırşehir	253.239	-1,35	222.735	-1,95	223.102	1,65	221.876	-5,51	221.015	-3,89	221.209	0,88
Nevşehir	309.914	6,81	281.699	5,84	284.025	8,22	282.337	-5,96	283.247	3,22	285.190	6,84
Niğde	348.081	14,3	338.447	20,21	339.921	4,35	337.931	-5,87	337.553	-1,12	340.270	8,02

Kaynak: TÜİK 2013a. Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

TR71 Bölgesi'nde 2012 yılı itibariyle yıllık nüfus artış hızı %4 olup Türkiye ortalamasından (%12) düşüktür. Nüfus artış hızının en az olduğu iller Kırıkkale ve Kırşehir'dir. Yıllar itibariyle incelendiğinde nüfus artış hızında genel olarak gerileme olduğu görülmektedir. Ancak yıllara göre farklılıklar da meydana gelmiştir. Örneğin, 2009 yılında tüm illerde nüfus artış oranı farklı değerlerde olmakla birlikte artış eğilimi göstermiştir. Nüfus artış oranlarının sadece doğal artışa ve doğurganlığa bağlı olarak değil, nüfus artışının değişen oranlarda artıp eksilmesinin bu illerden il ve bölge dışına verilen göç ve buna karşılık da illere bağlı ilçe, belde ve köylerden il merkezine doğru yaşanan göçten de kaynaklandığı düşünülmektedir.

Grafik 5 Yıllar İtibariyle Nüfus Artış Hızının Değişimi (‰)

Kaynak: TÜİK 2013a. Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

TR71 Bölgesi'nde 2012 yılı itibariyle nüfus yoğunluğu 48 kişi olup Türkiye nüfus yoğunluğundan (98) daha düşüktür. Bölgede en az nüfus yoğunluğu 35 kişi ile Kırşehir'de olup, en fazla 61 kişi ile Kırıkkale'dedir.

Tablo 8 Yıllara Göre Nüfus Yoğunlukları

Bölge Adı	2000	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Türkiye	88	92	93	94	96	97	98
TR71	54	47	48	48	48	48	48
Aksaray	52	48	49	50	50	50	50
Kırıkkale	85	62	62	62	61	61	61
Kırşehir	40	35	35	35	35	35	35
Nevşehir	58	52	52	53	52	53	53
Niğde	47	45	46	46	46	46	46

Kaynak: TÜİK 2013a. Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Türkiye’de 2000-2012 döneminde nüfus yoğunluğu yıllar itibariyle artış göstermiştir ancak TR71 Bölgesi azalma eğilimindedir. Bu durum bölgeden diğer bölgelere göçün de bir göstergesidir. Nitekim Tablo 9’da bölgenin göç istatistikleri verilmiştir. Net göç hızı incelendiğinde bölgenin %-2,53 oranında göç verdiği görülmektedir.

Tablo 9 Alınan Göç, Verilen Göç ve Net Göç

İller	ADNKS 2012 Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
Türkiye	75.627.384	2.317.814	2.317.814	0	0
TR71	1.501.311	52.058	55.866	-3.808	-2,53
Aksaray	379.915	10.667	12.374	-1.707	-4,48
Kırıkkale	274.727	13.776	13.912	-136	-0,49
Kırşehir	221.209	9.733	9.898	-165	-0,75
Nevşehir	285.190	10.214	10.859	-645	-2,26
Niğde	340.270	12.359	13.514	-1.155	-3,39

Kaynak: TÜİK 2013a. Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Tablo 10’da cinsiyete göre ve bitirilen okul itibariyle eğitim düzeyleri verilmiştir. TR71 Bölgesi’nde okuma yazma oranı %94 olup, Türkiye ortalamasıyla aynıdır. Okuma yazma oranında iller arasında belirgin bir farklılık bulunmamaktadır. Cinsiyet itibariyle incelendiğinde kadınlarda okumayazma oranının (%89) erkeklerden (%98) daha düşük olduğu görülmektedir.

Bitirilen okul itibariyle eğitim durumu incelendiğinde bölgede 15 yaş üstü nüfusun %5,44’ünün herhangi bir okul bitirmediği, ancak okuryazar olduğu, %58,92’sinin ilköğretim veya ortaokul veya dengi okul mezunu olduğu, %20,15’inin lise ve dengi okul mezunu olduğu, %7,80’inin lisans, %0,56’sının lisansüstü eğitime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bitirilen okul durumu cinsiyete göre incelendiğinde kadınların erkeklerden daha düşük eğitim seviyesine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bitirilen okul itibariyle eğitim durumunda iller arasında belirgin bir farklılık bulunmamaktadır (Tablo 11).

Tablo 12’de yerleşim yerlerine göre eğitim düzeyi verilmiştir. TR71 Bölgesi’nde okuma yazma oranı kırsal kesimde daha düşük (%89) olup, Türkiye ortalaması ile benzerdir. Bitirilen okul durumu itibariyle incelendiğinde 15 yaş üstü kırsal nüfusun % 8,16’sının sadece okuma yazma bildiği, herhangi bir okuldan mezun olmadığı, %69,45’inin ilköğretim, ortaokul veya dengi okul, %10,07’sinin lise ve dengi okul mezunu olduğu, %1,94’ünün lisans, %0,11’inin lisansüstü eğitime sahip olduğu görülmektedir. Yerleşim yerlerine göre eğitim durumunda da cinsiyette olduğu gibi iller arasında belirgin bir farklılık bulunmamaktadır (Tablo 12).

Tablo 10 Eğitim Durumu (15 +Yaş)

Bölge / İl		Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul Mezunu	İlköğretim Mezunu	Ortaokul veya Dengi Okul Mezunu	Lise veya Dengi Okul Mezunu	Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	Yüksek Lisans Mezunu	Doktora Mezunu	Bilinmeyen	Toplam
Türkiye	Toplam	3.163.396	3.493.589	15.333.800	10.922.320	2.856.407	11.883.336	5.495.749	401.773	121.923	1.946.146	55.618.439
	Erkek	551.776	1.163.645	6.706.059	6.188.909	1.740.795	6.859.021	3.196.262	238.359	75.473	1.017.899	27.738.198
	Kadın	2.611.620	2.329.944	8.627.741	4.733.411	1.115.612	5.024.315	2.299.487	163.414	46.450	928.247	27.880.241
TR71	Toplam	68.580	60.581	355.668	237.334	63.381	224.700	86.891	4.733	1.518	10.580	1.113.966
	Erkek	8.787	19.144	152.093	128.862	39.968	135.928	54.009	3.112	1.029	5.511	548.443
	Kadın	59.793	41.437	203.575	108.472	23.413	88.772	32.882	1.621	489	5.069	565.523
Aksaray	Toplam	19.935	15.489	92.497	63.260	12.730	43.646	17.531	862	338	3.998	270.286
	Erkek	2.799	5.516	40.899	34.325	8.310	26.688	10.902	571	216	2.206	132.432
	Kadın	17.136	9.973	51.598	28.935	4.420	16.958	6.629	291	122	1.792	137.854
Kırıkkale	Toplam	11.886	10.457	54.261	40.966	16.332	58.198	18.889	1.137	279	1.549	213.954
	Erkek	1.517	2.998	20.038	21.318	9.987	36.722	12.237	787	195	690	106.489
	Kadın	10.369	7.459	34.223	19.648	6.345	21.476	6.652	350	84	859	107.465
Kırşehir	Toplam	10.302	9.844	51.902	32.171	10.308	39.170	15.535	801	239	1.697	171.969
	Erkek	1.399	3.064	21.480	17.980	6.297	23.211	9.805	525	159	864	84.784
	Kadın	8.903	6.780	30.422	14.191	4.011	15.959	5.730	276	80	833	87.185
Nevşehir	Toplam	11.318	10.654	74.301	45.516	12.492	39.893	16.449	773	235	1.644	213.275
	Erkek	1.290	3.081	31.853	24.546	7.979	23.862	10.103	494	152	887	104.247
	Kadın	10.028	7.573	42.448	20.970	4.513	16.031	6.346	279	83	757	109.028
Niğde	Toplam	15.139	14.137	82.707	55.421	11.519	43.793	18.487	1.160	427	1.692	244.482

	Erkek	1.782	4.485	37.823	30.693	7.395	25.445	10.962	735	307	864	120.491
	Kadın	13.357	9.652	44.884	24.728	4.124	18.348	7.525	425	120	828	123.991

Kaynak: TÜİK 2013a. Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 11 Eğitim Durumu (15 +Yaş) (%)

Bölge / İl	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul,İlköğretim veya Ortaokul ve Dengi Okul Mezunu	Lise veya Dengi Okul Mezunu	Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	Yüksek Lisans Mezunu	Bilinmeyen	Toplam
Türkiye	5,69	6,28	52,34	21,37	9,88	0,94	3,50	100,00
TR71	6,16	5,44	58,92	20,17	7,80	0,56	0,95	100,00
Aksaray	7,38	5,73	62,34	16,15	6,49	0,44	1,48	100,00
Kırıkkale	5,56	4,89	52,14	27,20	8,83	0,66	0,72	100,00
Kırşehir	5,99	5,72	54,88	22,78	9,03	0,60	0,99	100,00
Nevşehir	5,31	5,00	62,04	18,70	7,71	0,47	0,77	100,00
Niğde	6,19	5,78	61,21	17,91	7,56	0,65	0,69	100,00

Kaynak: TÜİK 2013b. Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 12 Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Kent-Kır Nüfusu(15+ yaş)

Bölge / İl		Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul Mezunu	İlköğretim Mezunu	Ortaokul veya Dengi Okul Mezunu	Lise veya Dengi Okul Mezunu	Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	Yüksek Lisans Mezunu	Doktora Mezunu	Bilinmeyen	Toplam
Türkiye	Kent	1.854.560	2.111.939	10.551.931	8.381.482	2.421.647	10.516.386	5.123.381	385.838	113.544	1.456.788	42.917.496
	Kır	1.308.836	1.381.650	4.781.869	2.540.838	434.760	1.366.950	372.368	15.935	8.379	489.358	12.700.943
TR71	Kent	31.284	27.644	184.398	146.527	45.195	184.046	79.056	4.477	1.322	6.460	710.409
	Kır	37.296	32.937	171.270	90.807	18.186	40.654	7.835	256	196	4.120	403.557
Aksaray	Kent	9.389	7.701	48.969	37.159	8.653	35.153	16.119	810	298	2.594	166.845
	Kır	10.546	7.788	43.528	26.101	4.077	8.493	1.412	52	40	1.404	103.441
Kırıkkale	Kent	7.451	7.197	41.864	34.989	14.422	53.969	18.151	1.108	266	1.177	180.594
	Kır	4.435	3.260	12.397	5.977	1.910	4.229	738	29	13	372	33.360
Kırşehir	Kent	5.259	4.719	31.556	22.998	7.508	33.128	14.450	768	206	1.059	121.651
	Kır	5.043	5.125	20.346	9.173	2.800	6.042	1.085	33	33	638	50.318
Nevşehir	Kent	4.694	4.027	31.791	24.352	7.615	28.970	14.185	702	197	853	117.386
	Kır	6.624	6.627	42.510	21.164	4.877	10.923	2.264	71	38	791	95.889
Niğde	Kent	4.491	4.000	30.218	27.029	6.997	32.826	16.151	1.089	355	777	123.933
	Kır	10.648	10.137	52.489	28.392	4.522	10.967	2.336	71	72	915	120.549

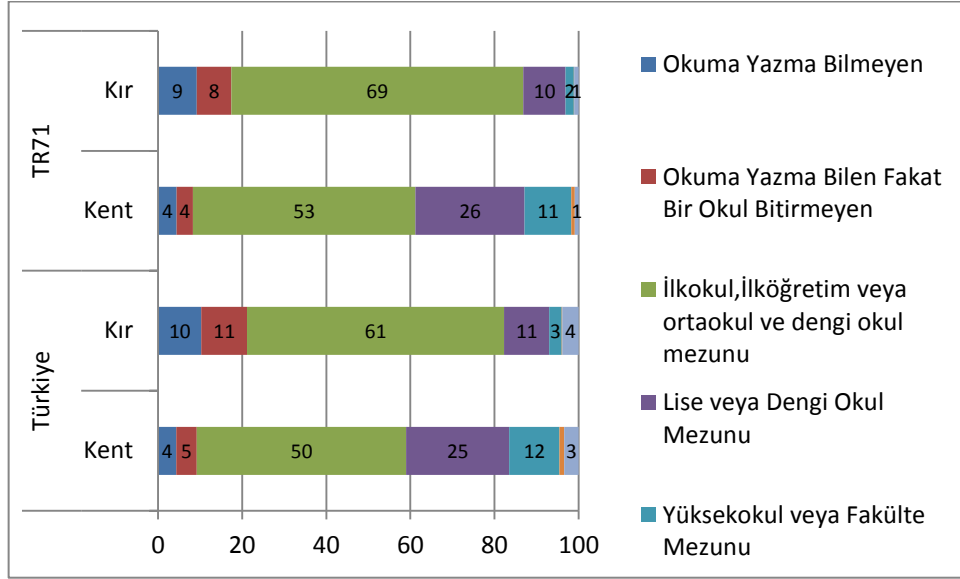
Kaynak: TÜİK 2013a. Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Tablo 13 Yerleşim Yerlerine Göre Eğitim Durumu (%)

Bölge / İl		Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul,İlköğretim veya ortaokul ve dengi okul mezunu	Lise veya Dengi Okul Mezunu	Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	Yüksek Lisans Mezunu	Bilinmeyen	Toplam
Türkiye	Kent	4,32	4,92	49,76	24,5	11,94	1,16	3,39	100
	Kır	10,31	10,88	61,08	10,76	2,93	0,19	3,85	100
TR71	Kent	4,4	3,89	52,94	25,91	11,13	0,82	0,91	100
	Kır	9,24	8,16	69,45	10,07	1,94	0,11	1,02	100
Aksaray	Kent	5,63	4,62	56,81	21,07	9,66	0,66	1,55	100
	Kır	10,2	7,53	71,25	8,21	1,37	0,09	1,36	100
Kırıkkale	Kent	4,13	3,99	50,54	29,88	10,05	0,76	0,65	100
	Kır	13,29	9,77	60,8	12,68	2,21	0,13	1,12	100
Kırşehir	Kent	4,32	3,88	51,02	27,23	11,88	0,8	0,87	100
	Kır	10,02	10,19	64,23	12,01	2,16	0,13	1,27	100
Nevşehir	Kent	4	3,43	54,31	24,68	12,08	0,77	0,73	100
	Kır	6,91	6,91	71,49	11,39	2,36	0,11	0,82	100
Niğde	Kent	3,62	3,23	51,84	26,49	13,03	1,17	0,63	100
	Kır	8,83	8,41	70,85	9,1	1,94	0,12	0,76	100

Kaynak: TÜİK 2013a. Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Grafik 6 Yerleşim Yerlerine Göre Eğitim Durumu (%)

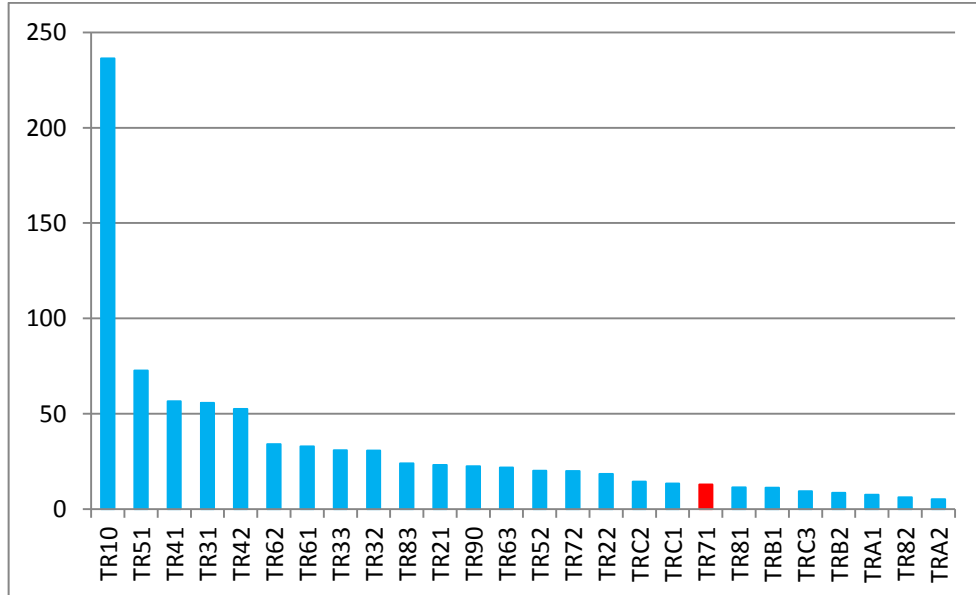

Kaynak: TÜİK 2013a. Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

5.2.3. GSKD ve İstihdam

Türkiye’de Düzey 2 bölgeler itibariyle elde edilen Gayri Safi Katma Değer (GSKD) incelendiğinde 2008 yılında en fazla GSKD’in TR10 Bölgesi olan İstanbul’da elde edildiği görülmektedir. Toplam 26 adet olan Düzey 2 bölgeleri, elde edilen katma değer itibariyle sıralandığında TR71 bölgesi 13 milyar TL Gayri Safi Katma Değer ile 19.sırada yer almaktadır (Grafik 7).

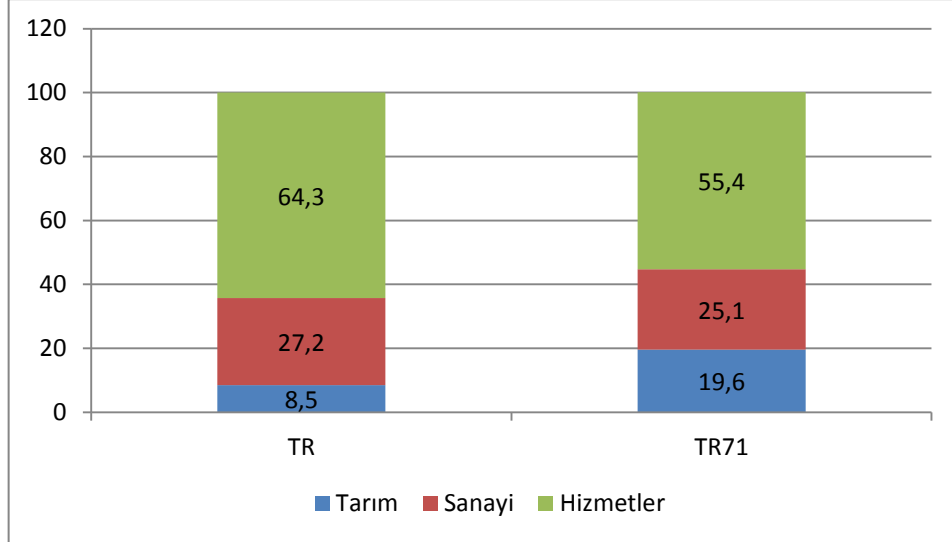
Grafik 7 Düzey2 Bölgeleri İtibariyle Gayrisafi Katmadeğer (Milyar TL)

Kaynak: TÜİK 2013b. Bölgesel İstatistikler-Ulusal Hesaplar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

TR71 Bölgesi'nde 2008 yılında elde edilen Gayri Safi Katma Değerin %19,6'sı tarım, %25,1'i sanayi ve %55,4'ü hizmetler sektöründen elde edilmiştir. Tarım sektörünün payı Türkiye ortalamasından (%8,5) yüksektir (Grafik 8). Bu değerler, tarım sektörünün bölge ekonomisi açısından önemli olduğunu göstermektedir.

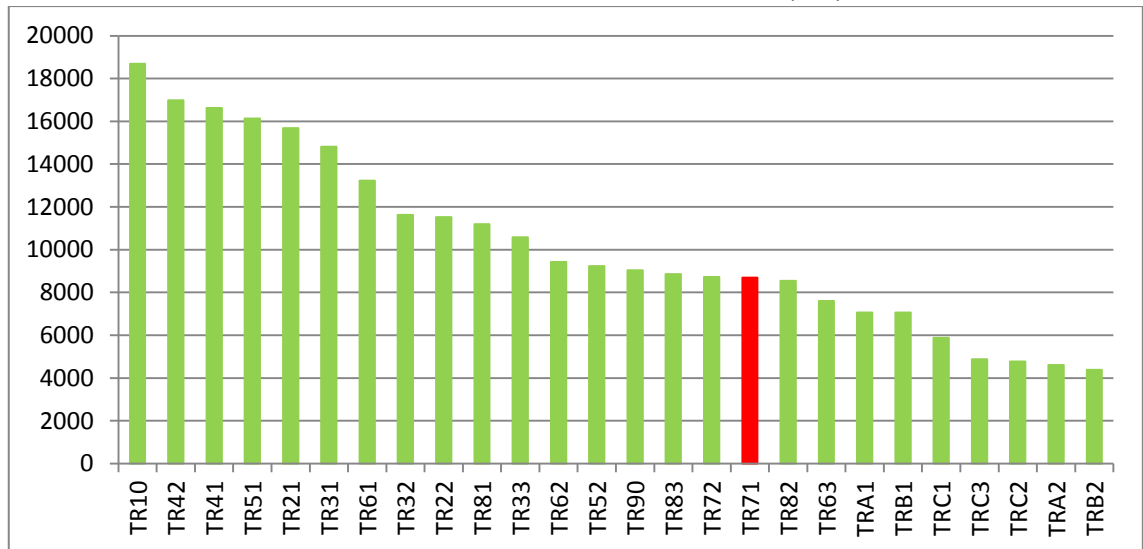
Grafik 8 Gayrisafi Katma Değerin Sektörler İtibariyle Dağılımı (%)

Kaynak: TÜİK 2013b. Bölgesel İstatistikler-Ulusal Hesaplar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Türkiye'de 2008 yılı itibarıyla kişi başına GSKD ise 12.020 TL'dir. TR71 Bölgesi'nde bu değer 8.696 TL olup, Düzey 2 bölgeleri sıralamasında 17. sırada yer almaktadır. Bu veriler değerlendirildiğinde bölgede hem toplam hem de kişi başına yaratılan katma değer diğer bölgelerle karşılaştırıldığında ve mevcut potansiyeli dikkate alındığında düşük olduğu görülmektedir.

Grafik 9 Kişi Başına Düşen GSKD (TL)

Kaynak: TÜİK 2013b. Bölgesel İstatistikler-Ulusal Hesaplar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

TÜİK 2010 verilerine göre Türkiye’deki işsizlik oranı %11,90’dır. TR71 Bölgesi’ndeki işsizlik oranı ise %10,10 ile Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır. Bölgedeki en fazla işsizlik oranına sahip il %12 ile Kırıkkale’dir.

Tablo 14 2010 Yılı İşsizlik Oranları

Bölge / İl	İşsizlik Oranı (%)
Türkiye	11,90
TR71	10,10
Kırıkkale	12,00
Aksaray	9,20
Niğde	9,40
Nevşehir	8,40
Kırşehir	10,80

Kaynak: TÜİK 2013c. Bölgesel İstatistikler-İşgücü, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

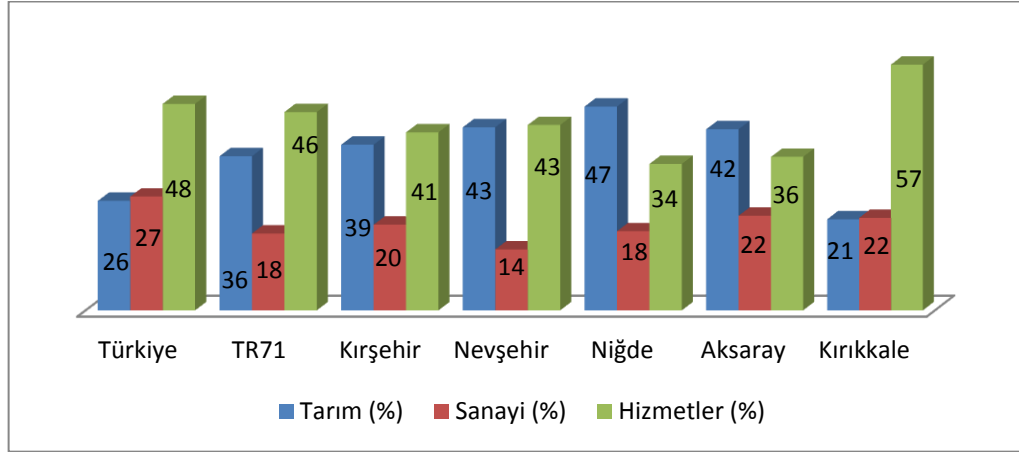
Türkiye’de toplam istihdamda tarımın payı %25,5 olup bu oran ABD ve Avrupa ülkelerindeki oranlardan yüksektir (%1-3). TR71 Bölgesi’nde ise tarım sektörü toplam istihdamın %35,9’unu oluşturmakta olup, Türkiye ortalamasından daha yüksek bir orana sahiptir.İller itibariyle incelendiğinde ise tarımda istihdam edilen nüfusun en fazla olduğu il %47 ile Niğde, en düşük olduğu il ise %21 ile Kırıkkale’dir (Tablo 15).

Tablo 15 İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Edilen Nüfus (15+ Yaş, %)

Bölge / İl	Tarım (%)	Sanayi (%)	Hizmetler (%)
Türkiye	25,5	26,5	48,1
TR71	35,9	17,9	46,2
Aksaray	42,19	22,04	35,76
Kırıkkale	21,21	21,54	57,26
Kırşehir	38,58	19,95	41,47
Nevşehir	42,64	14,19	43,17
Niğde	47,46	18,42	34,11

Kaynak: TÜİK 2013c. Bölgesel İstatistikler-İşgücü, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Grafik 10 İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Oranları (%)

Kaynak: TÜİK 2013c. Bölgesel İstatistikler-İşgücü, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

5.2.4. Dış Ticaret

Türkiye’de 2012 yılı itibariyle ISIC, Rev.3 sistemine göre yaklaşık 135 milyar \$ ihracat gerçekleştirilmiş olup bunun %4’ünü tarım ve ormancılık oluşturmaktadır. TR71 Bölgesi’nde ise toplam ihracat 431 milyon \$ olup, tarım ve ormancılığın payı %2’dir. Türkiye’de ve bölgede en fazla ihracat imalat sektörüne aittir. Tarım ve hayvancılık olarak yapılan sınıflandırmada sadece birincil ürünler ele alınmakta, tarıma dayalı sanayi ürünleri imalat sektörü içerisinde gösterilmektedir. Bu durum dikkate alınırsa ihracat gelirlerine tarımın katkısının daha fazla olduğu söylenebilir (Tablo 16). Bölgede en fazla ihracat yapan il 203 milyon \$ ile Kırşehir’dir. Kırşehir’i, Aksaray, Nevşehir, Niğde illeri takip etmekte, Kırıkkale ili ise en az ihracat yapan il olarak görülmektedir. İller itibariyle değerlendirildiğinde de imalat sektörünün payının en fazla olduğu görülmektedir (Tablo 16).

İthalat verileri incelendiğinde ise Türkiye’de yaklaşık 241 milyar \$ ithalat gerçekleştirilmiş olup bunun %4’ünü tarım ve ormancılık oluşturmaktadır. TR71 Bölgesi’nde ise toplam ithalat 408 milyon \$ olup, tarım ve ormancılığın payı %26’dır. Bölgede en fazla ithalat yapan il 267 milyon \$ ile Kırşehir’dir. Kırşehir’i, Aksaray, Nevşehir, Niğde, Kırıkkale illeri takip etmektedir (Tablo 16).

Tablo 16 Ekonomik Faaliyetlere Göre İhracat (Bin \$)

Bölge / İl	Toplam	Tarım ve Ormancılık	Madencilik ve Taşocakçılığı	İmalat	Toptan ve Perakende Ticaret	Diğer Sosyal, Toplumsal ve Kişisel Hizmet Faaliyetleri
Türkiye	134.906.869	5.166.596	2.805.449	125.962.537	631.901	4.997
TR71	430.648	8.727	12.148	409.773	-	-
Aksaray	83.658	240	5.830	77.588	-	-
Kırıkkale	5.910	-	2	5.908	-	-
Kırşehir	202.541	3.650	346	198.545	-	-
Nevşehir	79.615	1.911	463	77.241	-	-
Niğde	58.925	2.926	5.508	50.491	-	-

Kaynak: TÜİK 2013d. Bölgesel İstatistikler-Dış Ticaret, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Tablo 17 Ekonomik Faaliyetlere Göre İthalat (Bin \$)

Bölge / İl	Toplam	Tarım ve Ormancılık	Madencilik ve Taşocakçılığı	İmalat	Toptan ve Perakende Ticaret	Diğer Sosyal, Toplumsal ve Kişisel Hizmet Faaliyetleri
Türkiye	240.841.676	8.895.184	37.331.370	183.930.287	10.496.278	48.803
TR71	408.196	107.670	8	295.473	4.989	55
Aksaray	66.850	18.377	4	48.430	-	39
Kırıkkale	14.974	908	-	14.062	5	-
Kırşehir	266.808	75.626	4	191.177	-	-
Nevşehir	29.537	7.699	-	21.822	-	16
Niğde	30.027	5.060	0	19.982	4.984	-

Kaynak: TÜİK 2013d. Bölgesel İstatistikler-Dış Ticaret, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

TR71 Bölgesi'nde tarım hayvancılık ve gıda ürünleri ihracatı fasıllara göre incelendiğinde, toplam ihracatın içinde en fazla payı %36 ile “Sebzeler, Meyveler, Sert Kabuklu Meyveler ve Bitkilerin Diğer Kısımlarından Elde Edilen Müstahzarlar”, faslının aldığı görülmektedir. Bu durum ihracatta en fazla payı alan Kırşehir ilinde ağırlıklı olarak yetişen Kaman cevizinin ihracatından kaynaklanmaktadır. Tarım ihracatında ikinci sırayı değirmencilik ürünleri faslı almakta olup, un ve unlu mamullerin ihracatının bunda önemli katkısı olduğu düşünülmektedir. İhracat ve ithalat verileri incelendiğinde Dahilde İşleme Rejimi kapsamında ticaretin yapıldığı da anlaşılmaktadır. En fazla un ve unlu mamuller ihracatı yapan il olan Kırşehir'de hububat ithalatının oranı da fazladır.

Fasıllar bazında ithalat verileri incelendiğinde TR71 Bölgesi'nde en çok ithalat yapılan faslın %56 pay ile “Canlı Hayvanlar” olduğu görülmektedir. Türkiye'de son yıllarda et fiyatlarına artışı engellemek için canlı hayvan ve et ithalatının açılmasıyla bu fasılda ithalatlar artmıştır. Bölgede ise besi hayvancılığının yaygın olduğu Kırşehir'de en fazla canlı hayvan ithalatı gerçekleştirilmiştir. Kırşehir'i, Aksaray ve Niğde illeri izlemiştir.

Tablo 18 TR71 Bölgesi'nde Tarım, Hayvancılık ve Gıda Ürünlerinde Fasıllara Göre İhracat (\$)

Bölge / İl	Canlı hayvanlar	Etler ve yenilen sakatat	Süt ürünleri; yumurtalar; tabii bal; diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	Yenilen meyveler ve yenilen sert kabuklu meyveler; turunçgillerin ve kavunların ve karpuzların kabukları	Hububat	Değirmencilik ürünleri; malt; nişasta; inülin; buğday gluteni	Yağlı tohum ve meyveler; muhtelif tane, tohum ve meyveler; sanayiide ve tıpta kullanılan bitkiler; saman ve kaba yem	Şeker ve şeker mamulleri	Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	Diğer	Toplam
TR71	314.268	54.772	1.099.710	3.080.288	4.183.100	17.452	5.828.008	184.853	4.274.924	10.129.939	1.797.854	30.965.168
TR71 %	1,0	0,2	3,6	9,96	13,56	0,1	18,8	0,6	13,8	32,7	5,8	100,00
Aksaray	0	0	0	102.517	10.298	17.452	14.817	176.111	42.967	242.721	388.716	995.599
Kırıkkale	314.268	0	0	0	0	0	0	0	0	231.791	63.551	609.610
Kırşehir	0	0	542.602	655.525	257.617	0	5.802.908	0	0	8.766.765	0	16.025.417
Nevşehir	0	54.772	252.189	1.882.957	207.702	0	10.283	8.742	4.231.957	677.572	521.999	7.848.173
Niğde	0	0	304.919	439.289	3.707.483	0	0	0	0	211.090	823.588	5.486.369

Kaynak: TÜİK 2013d. Bölgesel İstatistikler-Dış Ticaret, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Tablo 19 TR71 Bölgesi'nde Tarım, Hayvancılık ve Gıda Ürünlerinde Fasıllara Göre İthalat (\$)

Bölge / İl	Canlı hayvanlar	Etler ve yenilen sakatat	Süt ürünleri; yumurtalar; tabii bal; diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	Yenilen meyveler ve yenilen sert kabuklu meyveler; turunçgillerin ve kavunların ve karpuzların kabukları	Hububat	Değirmencilik ürünleri; malt; nişasta; inülin; buğday gluteni	Yağlı tohum ve meyveler; muhtelif tane, tohum ve meyveler; sanayiide ve tıpta kullanılan bitkiler; saman ve kaba yem	Şeker ve şeker mamulleri	Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	Diğer	TOPLAM
TR71	8.356.333	0	0	3.368.336	51.093	3.220.490	0	10.096	187	595.767	169.714	15.006.535
TR71 %	55,7	0,0	0,0	22,4	0,3	21,5	0,0	0,1	0,001	3,9	1,1	100,00
Aksaray	2.811.522	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2.811.522
Kırıkkale	846.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	30.275	876.275
Kırşehir	3.779.159	0	0	0	51.093	3.010.390	0	0	187	25.278	17.619	6.883.726
Nevşehir	0	0	0	3.368.336	0	210.100	0	10.096	0	0	38.794	3.627.326
Niğde	919.652	0	0	0	0	0	0	0	0	570.489	83.026	1.573.167

Kaynak: TÜİK 2013d. Bölgesel İstatistikler-Dış Ticaret, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

5.2.5. Yatırımlar

Kamu Yatırımları

Tablo 20’de yer alan kamu yatırımları verileri incelendiğinde; 2012 yılında TR71 Bölgesi’ne yapılan kamu yatırımlarının (589.273.000 TL) Türkiye’deki tüm kamu yatırımlarının (44.434.287.000 TL) %1,33’ünü oluşturduğu görülmektedir.

TR71 Bölgesi’nde eğitim %28,13 kamu yatırımı oranı ile bölge içerisinde en fazla yatırımın yapıldığı alandır. Bölgede eğitimden sonra en fazla kamu yatırımının yapıldığı alan %25,74 ile ulaştırma ve haberleşmedir.

TR71 Bölgesi’nde 2012 yılında kamusal yatırımlar içerisinde tarıma yönelik toplam 47.687.000 TL yatırım yapılmıştır. Tüm kamu yatırımları içerisinde ele alındığında eğitim yatırımları, ulaştırma-haberleşme yatırımları ve diğer kamu hizmetleri yatırımlarından sonra en çok tutara sahip yatırım tarım yatırımlarıdır.

TR71 Bölgesi’nde tarım sektöründe yapılan kamu yatırımlarının (47.687.000 TL) Türkiye genelinde tarım sektörüne yapılan kamu yatırımları (5.852.392.000 TL) içerisindeki payı %0,81, bölgedeki tüm yatırımlar (589.273.000 TL) içerisindeki payı ise %8,09’dur. Tarıma ayrılan yatırımların (5.852.392.000 TL) tüm yatırımlara (44.434.287.000 TL) oranı Türkiye genelinde ise %13,17’dir. Dolayısı ile bölgede tüm yatırımlar içerisinde tarıma ayrılan pay Türkiye genelinde tüm yatırımlar içerisinde tarıma ayrılan payın altında kalmaktadır.

TR71 Bölgesi illeri içerisinde tarıma yönelik kamusal yatırımlar en çok 20.575.000 TL ile Niğde’de gerçekleştirilmiştir. İkinci sırada ise 9.265.000 TL ile Aksaray ili gelmektedir. Aksaray’ı sırası ile Kırşehir (6.941.000TL) , Nevşehir (5.570.000 TL) ve Kırıkkale (5.336.000 TL) illeri takip etmektedir. TR71 Bölgesi’nde içerisinde Niğde tarımsal faaliyetlerin en yoğun yapıldığı, tarım sektöründe istihdam edilenlerin ve tarımsal üretim değerinin en fazla olduğu ildir. İlde tarımsal faaliyetlerin yoğunluğu tarıma yönelik kamu yatırımlarının da diğer illere oranla daha fazla gerçekleşmesini beraberinde getirmiştir.

Tablo 20 Kamu Yatırımlarının İllere Göre Sektörel Dağılımı (Bin TL)

İller	Tarım	Madencilik	İmalat	Enerji	Ulaştırma-Haberleşme	Turizm	Konut	Eğitim	Sağlık	Diğer Kamu Hizmetleri	Toplamı	Tarım Sektörünün Kamu Yatırımları İçerisindeki Oranı (%)
Aksaray	9.265	15.437	-	2.561	118.007	2.157	830	24.350	-	15.363	187.970	19,43
Kırıkkale	5.336	1.182	98.835	2.002	5.512	-		39.505	25.950	5.297	183.619	11,19
Kırşehir	6.941	8.237	-	4	25.123	250	500	50.576	1.350	7.575	100.556	14,56
Nevşehir	5.570	2.167	-	5.004	1.188	2.000	-	26.877	1.000	7.873	51.679	11,68
Niğde	20.575	2.585	-	2	1.849	-	1.490	24.457	450	14.041	65.449	43,15
TR71	47.687	29.608	98.835	9.573	151.679	4.407	2.820	165.765	28.750	50.149	589.273	8,09
Türkiye	5.852.392	1.208.400	538.050	3.732.935	13.877.595	294.439	479.845	6.491.136	2.161.600	9.797.895	44.434.287	13,17

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı 2012. İller Bazında Kamu Yatırım Verileri, , www.kalkinma.gov.tr.

Tarım sektörüne yapılan kamu yatırımlarında TR71 Bölgesi'ndeki iller ve 81 il içerisindeki durumu incelendiğinde; Niğde'nin 41. sırada, Aksaray'ın 60. sırada, Kırşehir'in 63. sırada, Nevşehir'in 67. sırada ve Kırıkkale'nin 68. sırada olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde tarım sektöründe illere yapılan kamu yatırımlarının ortalaması 37.466.000 TL'dir. Bölge içerisinde en yüksek tarımsal yatırımın gerçekleştiği Niğde ili (20.575.000 TL) dahi Türkiye ortalamasının çok altında kalmaktadır.

Tablo 21 Tarım Sektörüne Yapılan Kamu Yatırımlarında Bölge İllerinin 81 İl İçerisindeki Sıralaması

İller	Tarım Sektörü Kamu Yatırımları (Bin TL)	Bölge İllerinin Tarım Sektörüne Yapılan Kamu Yatırımlarında 81 İl İçerisindeki Sıralaması
Aksaray	9.265	60
Kırıkkale	5.336	68
Kırşehir	6.941	63
Nevşehir	5.570	67
Niğde	20.575	41

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı 2012. İller Bazında Kamu Yatırım Verileri, , www.kalkinma.gov.tr.

Kırsal kalkınma plan ve programları ile 2011-2015 Ulusal Tarım Stratejisi çerçevesinde, tarım üreticilerine kırsal alanlarda bireysel ve/veya bir arada yapacakları öz sermayeye dayalı projeli yatırımları için kırsal alanda ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamak üzere Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından kırsal kalkınma programları uygulamaya konulmuştur. Tablo 22'de KKYDP kapsamında TR71 Bölgesi illerinde gerçekleşen yatırımlara sağlanan kamu desteği tutarları verilmektedir. Yıl bazında değerlendirme yapıldığında en fazla yatırımın Aksaray ilinde (4.506.119,00 TL), en az yatırımın ise Nevşehir ilinde (1.739.057,00 TL) gerçekleştiği görülmektedir

Tablo 22 Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) Kapsamındaki Yatırımlar

İller	KKYDP Ekonomik Yatırımlar Destek Miktarı (TL)	KKYDP Alet Ekipman Destek Miktarı (TL)	KKYDP Toplam Destek Miktarı (TL)
Aksaray	1.779.689,00*	2.726.430,00*	4.506.119,00
Kırıkkale	1.801.905,85*	1.575.863,89*	3.377.769,74
Kırşehir	5.520.673,00***	722.865,00**	6.243.538,00
Nevşehir	1.001.201*	737.856*	1.739.057,00
Niğde	2.711.065**	1.252.606**	3.963.671,00

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri Brifingleri, 2012-2013. GTHB,

www.tarim.gov.tr.

*2011 yılı destekleridir.

**2012 yılı destekleridir.

***2006-2011 yılı destekleridir.

IPARD, Avrupa Birliği'nin, 2007-2013 yılları arasında uygulayacağı Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı'nın (IPA) kırsal kalkınma bileşenidir. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu program kapsamında belirlenen illerdeki süt, kırmızı et, tavut eti, su ürünleri ve meyve sebze sektöründeki işletmelere ve üreticilere hibe desteği sağlanmaktadır. IPARD Programı süresince 874 milyon euro AB hibe desteği, 291 milyon euro ulusal destek olmak üzere toplam 1 milyar 165 milyon euro destek sağlanacaktır. IPARD 2013 yılı itibarıyla 2. uygulama dönemine geçmiş olup, 2. uygulama dönemindeki iller arasında TR71 Bölgesi illerinden Aksaray ve Nevşehir illeri yer almaktadır. TR71 Bölgesi'ndeki iller 1. uygulama dönemi kapsamında olmadığından bugüne değin bölgede IPARD kapsamında hibe desteği sağlanmamıştır.

Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması (ÇATAK) Programı ile tarımsal arazilerde toprak ve su kalitesinin korunması, yenilenebilir doğal kaynakların sürdürülebilirliği ve yoğun tarımsal faaliyetlerin olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik gerekli kültürel tedbirlerin alınması amacıyla; Çanakkale, Isparta, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, **Kırşehir**, Konya, **Nevşehir**, **Niğde**, Adana, **Aksaray**, Amasya, Burdur, Bilecik, Diyarbakır, Denizli, Mersin, Samsun, Sivas illerinde ve Konya Kapalı Havzasında programa katılan ve hibe sözleşmesi imzalayan çiftçilere Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından tarımsal destekleme ödemesi yapılmaktadır. Tablo 23'te bölge illerine sağlanan ÇATAK desteklerine yönelik bilgiler verilmiştir. Kırıkkale destek sağlanacak iller kapsamında yer almadığından Bakanlık tarafından Kırıkkale ilinde ÇATAK desteği sağlanmamıştır. Yıllar bazında bir değerlendirme yapıldığında Niğde ili 1.384.151 TL ile en fazla destek alan il olmuştur.

Tablo 23 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ÇATAK Destekleri (TL)

İller	ÇATAK Destekleri
Aksaray	335.872,38**
Kırıkkale	-
Kırşehir	2.272.095,27***
Nevşehir	43.968*
Niğde	1.384.151**

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri Brifingleri, 2012-2013. GTHB,

www.tarim.gov.tr.

*2011 yılı destekleri

**2012 yılı destekleri

***2006-2011 yılı destekleri

Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından ÇKS'ye kayıtlı olan çiftçilere bitkisel üretim kredileri, hayvansal üretim kredileri, basınçlı sulama sistemi kredileri, tarımsal mekanizasyon kredileri ve diğer krediler olmak üzere 5 kredi başlığı altında kredi desteği sağlanmaktadır. TR71 Bölgesi'nde 2012 yılında Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından 196.838.113,98 TL'lik bir kredi desteği sağlanmış olup en fazla destek alan il

65.594.766,16 TL ile Kırşehir olmuştur. Kırşehir'i sırası ile Aksaray, Nevşehir ve Kırıkkale takip etmektedir. Bölgede en az destek alan il ise 22.190.930 TL ile Niğde ilidir.

Tablo 24 Tarım Kredi Kooperatifleri Kredi Destekleri

İller	Tarım Kredi Kooperatifleri Kredi Destek Tutarları (TL)
Aksaray	39.188.572,00
Kırıkkale	31.704.375,75
Kırşehir	65.594.766,16
Nevşehir	38.159.470,07
Niğde	22.190.930,00

Kaynak: Tarım Kredi Kooperatifleri Bölge Müdürlükleri, 2012. Tarım Kredi Kooperatifleri,
<http://www.tarimkredi.org.tr>.

Özel Yatırımlar

Özel yatırımlar incelendiğinde, 2009 yılı itibariyle Türkiye'deki 44.472 şirket ve kooperatiftan 527'sinin TR71 Bölgesi'nde kurulduğu görülmektedir (Tablo 25). Bölgedeki toplam sermaye Türkiye'deki toplam sermayenin %1,44'ünü oluşturmaktadır.

Türkiye'deki 930 adet tarım avcılık ve ormancılık ile ilgili şirketten 24 tanesi TR71 Bölgesi'nde kurulmuştur. Tarım, avcılık ve ormancılık yatırımlarının sermayesi bölgedeki toplam sermayenin %4,15'ini oluşturmaktadır. Bu şirketlerin bölgedeki sermaye değerlerinin %53,32'sini Aksaray ili oluşturmaktadır.

Tablo 25 Ekonomik Faaliyete Göre Kurulan Şirket ve Kooperatiflerin Sayıları

Bölge/İl	Toplam	Tarım, avcılık ve ormancılık	Balıkçılık	Madencilik ve taş ocakçılığı	İmalat	Elektrik, gaz ve su	İnşaat	Toptan ve perakende ticaret	Otel, lokanta ve kahvehane	Ulaştırma, depolama ve haberleşme	Mali aracı kuruluşların faaliyetleri	Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri	Eğitim	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri
Türkiye	44.472	930	48	735	8.346	594	6.003	13.012	1.724	3.597	1.068	5.702	824	929	960
TR71	527	24	-	14	64	1	104	163	13	48	15	54	18	6	3
Aksaray	184	11	-	6	24	1	19	51	7	16	9	27	11	1	1
Kırıkkale	66	2	-	1	5	-	12	29	1	4	4	4	3	1	-
Kırşehir	54	3	-	1	7	-	11	16	1	5	-	7	2	-	1
Nevşehir	140	7	-	3	18	-	49	30	2	18	2	8	1	1	1
Niğde	83	1	-	3	10	-	13	37	2	5	-	8	1	3	-

Kaynak: TÜİK 2013c. Bölgesel İstatistikler-İş İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>.

Tablo 26 Ekonomik Faaliyete Göre Kurulan Şirket ve Kooperatiflerin Sermayeleri (Bin TL)

Bölge /İl	Toplam Sermaye	Tarım, avcılık ve ormancılık	Balıkçılık	Madencilik ve taş ocakçılığı	İmalat	Elektrik, gaz ve su	İnşaat	Toptan ve perakende ticaret	Otel, lokanta ve kahvehane	Ulaştırma, depolama ve haberleşme	Mali aracı kuruluşların faaliyetleri	Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri	Eğitim	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri
Türkiye	10.208.570	185.585	12.241	350.324	2.108.598	824.418	1.335.666	2.762.656	524.544	670.056	138.356	912.881	101.379	154.753	127.117
TR71	147.460	6.122	-	5.220	20.695	1.000	17.657	69.447	3.825	8.229	870	11.299	2.255	590	250
Aksaray	71.112	3.264	-	2.410	9.270	1.000	7.350	34.684	1.955	3.550	570	5.444	1.465	50	100
Kırıkkale	18.261	51	-	800	805	-	2.170	12.195	100	950	250	600	300	40	-
Kırşehir	18.500	1.500	-	10	2.790	-	2.086	8.710	1.000	258	-	1.905	140		100
Nevşehir	22.178	1.157	-	1.500	5.105	-	2.500	6.350	250	2.621	50	2.245	250	100	50
Niğde	17.409	150	-	500	2.725	-	3.551	7.508	520	850	-	1.105	100	400	-

Kaynak: TÜİK 2013c. Bölgesel İstatistikler-İş İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>

TR71 Bölgesi'nde tarım ve tarıma dayalı sanayide öne çıkan mevcut yatırımlar; Kırıkkale ilinde Tadım ve Tunçlar Kuruyemiş, Aksaray ilinde Balküpu Şeker Fabrikası, SÜTAŞ, Altuntaş A.Ş ve Aksaray Süt, Niğde ilinde Calmio Süt, Cıngıllı, Bakkalbaşoğlu Süt, Ersu Meyve Suları, Niğde Gazoz ve BİRKO, Nevşehir ilinde Furkan Süt ve Güçbey Süt, Kırşehir ilinde İlci Çiçekdağı Tarım, İstanbul Et ve Altınışık Süt'tür.

Tablo 27 TR71 Bölgesi'nde Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayide Öne Çıkan Yatırımlar

İller	Öne Çıkan Yatırımlar
Kırıkkale	Tadım Kuruyemiş
	Tunçlar Kuruyemiş
Aksaray	Balküpu
	SÜTAŞ
	Altuntaş A.Ş
	Aksaray Süt
Niğde	Calmio Süt
	Cıngıllı
	Bakkalbaşoğlu Süt
	Ersu Meyve Suları
	Niğde Gazoz
	BİRKO
Nevşehir	Furkan Süt
	Güçbey Süt
Kırşehir	İlci Çiçekdağı Tarım
	İstanbul Et
	Altınışık Süt

Kırıkkale İlinde Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayide Öne Çıkan Yatırımlar

Tadım Kuruyemiş: Kırıkkale'de 20.000 m² açık ve 3.000 m² kapalı alana sahip olan Tadım Kuruyemiş tesisteki çelik silolarda ay çekirdeği, kabak çekirdeği üretimi ve stoklaması yapmaktadır. Ürünler eleme ve kalibrasyon işlemlerinden geçerek, diğer üretim süreçleri için Gebze'deki tesise gönderilmektedir.²⁷

Tunçlar Kuruyemiş: 1979 yılında Ankara'da faaliyetlerine başlayan Tunçlar Kuruyemiş 2011 yılında Kırıkkale iline 20.000 m²'lik entegre bir tesis kurmuş ve yıllık 30.000 tonluk üretim kapasitesine ulaşmıştır. Tesiste bölgenin önemli tarım ürünlerinden olan ayçekirdeği işlenmektedir. Firmanın kuruyemiş fabrikasını Kırıkkale'de kurmasının nedenleri arasında Kırıkkale'nin ayçiçeği üretiminin merkezi olması ve ilin lojistik avantajlarının bulunması yer almaktadır.²⁸

²⁷ <http://www.tadim.com.tr>

²⁸ www.tunclar.com.tr

Aksaray İlinde Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayide Öne Çıkan Yatırımlar

Balküpu Şeker Fabrikası: TR71 Bölgesi'nin en önemli tarımsal yatırımlarından biri Balküpu Şeker Fabrikası'dır. Keskinlik Gıda, 2006 yılında Aksaray'da 120 milyon dolarlık yatırımla pancardan şeker üreten şeker fabrikasını kurmuştur. Bu fabrikanın üretim büyüklüğü sayesinde Keskinlik Gıda Türkiye'de bulunan pancar şekeri üreticileri arasında ilk 4'te yer almaktadır. Bal Küpu Şeker fabrikası 370 kişilik çalışan kadrosu ile Türkiye'nin şeker ihtiyacının karşılanmasında önemli rol oynamaktadır. Tesis 2.200.000 m² açık, 31.000 m² kapalı alana sahip olup tesisin pancar işleme kapasitesi günlük 9.000 ton ve yıllık 750.000 tondur.²⁹

SÜTAŞ: Aksaray'daki bir diğer büyük tarım yatırımı SÜTAŞ'tır. Aksaray'da SÜTAŞ'ın entegre süt tesisi bulunmaktadır. Tesis üniversite ve sanayi işbirliği ile yapılandırılmış olup süt hayvancılığı eğitim merkezi ve uygulama çiftliği, damızlık geliştirme merkezi ve yem fabrikasını içermektedir. 2009 yılında faaliyete başlayan işletme 44.000 m² kapalı olmak üzere 90.000 m² alan üzerine kuruludur. İşletme yıllık 10 bini aşkın üretici ve aile örgütleri ile sözleşme yoluyla süt alımı yapmaktadır.³⁰

Altuntaş A.Ş: 1981 yılında Aksaray'da faaliyetlerine başlayan Altuntaş A.Ş 1.050.000 m² açık alan ve 45.000 m² kapalı alanda üretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Fabrikada mevcut durumda çelik silo, havalandırma sistemleri, elevatör, konveyör, dağıtıcı, helezon, metal konstrüksiyon, kontrol sistemleri, tahıl kurutma ve temizleme makineleri üretilmektedir. Altuntaş A.Ş dünya genelinde 70'ten fazla ülkeye ihracat yapmaktadır.³¹

Aksaray Süt: Aksaray Süt A.Ş. 10km² lik alan içerisinde 19 üretici ortak firma tarafından kurulmuş ve günlük 50 ton süt imalatı yapan bir kuruluştur.³²

Niğde İlinde Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayide Öne Çıkan Yatırımlar

Calmio Süt: Toplam 11.000 m² alana sahip olan Calmio A.Ş, 4.000m²'lik kapalı alanda üretim yapmaktadır. Günlük 250 ton süt işleme kapasitesine sahip olan tesislerde sütler işlenerek süt ve süt ürünlerine dönüştürülmektedir.³³

Cıngılı: Toplam tarım alanı 2679 hektar olan Cıngılı A.Ş.; bunun 670 hektarında kuru tarım, 1080 hektarında ise sulu tarım yapmaktadır. Yonca, mısır, tritikale, fiğ, arpa ve çavdar gibi hayvansal üretim için gerekli yem bitkileri yetiştirmektedir.³⁴

²⁹ balkupu.com.tr

³⁰ www.sutas.com.tr

³¹ www.obial.com.tr

³² aksaraysut.com

³³ www.calmio.com.tr

³⁴ www.calinos.com

Bakkalbaşıoğlu Süt: 1991 yılında Niğde Organize Sanayi Bölgesi'nde 3.500 m²'si kapalı toplamda 9.000 m² alanda günlük 100 ton süt işleme kapasiteli makine parkuru ile ilk fabrikasını kurmuş olan Bakkalbaşıoğlu Süt, 2001 yılından sonra yapmış olduğu yatırımlarla günlük 150 ton süt işleme kapasitesine ulaşmıştır. Firma 2012 senesinde süt tozu ve peynir altı suyu tozu üretimi için mevcut üretimini yapmakta olduğu tesisin yanına yeni bir tesisin kurulumunu tamamlamıştır. Mevcut üretimler 7.000 m²'si kapalı olmak üzere 18.000 m²'lik alana ulaşmış olan bu tesislerde devam etmektedir. Firma, farklı çeşitlerdeki peynir ve yoğurt gruplarının, tereyağı, krema, kaymak, ayran, pastörize günlük süt, süt tozu ve peynir altı suyu tozunun üretimini yapmaktadır.³⁵

Ersu Meyve Suları: Ersu, Ereğli ve Niğde tesislerinde 200.000 m² açık alan, 40.000 m² kapalı alanda 200.000 ton/yıl meyve ve sebze işleme, 50 milyon litre/yıl meyve suyu üretimi kapasitesi ve 150.000 adet/yıl plastik varil ambalaj üretim kapasitesine sahiptir. Ersu'da üretilen ürünler dünyanın birçok bölgesine ihraç edilmektedir.³⁶

Niğde Gazoz: 1960'lı yılların başında kurulan Niğde Gazoz 1992 yılında Niğde Organize Sanayi Bölgesi'nde 5.500 m² alan üzerine bugünkü tesislerini kurmuştur. Firma 10.000 şişe/saatlik üretim kapasitesine sahiptir.³⁷

BİRKO: 1975 yılında faaliyete geçen firma iç ve dış piyasaya pamuk ipliği üretimi yapmaktadır. Firmada karde ipliği, penye ipliği ve open-end ipliği olmak üzere 3 farklı türde iplik üretimi gerçekleştirilmektedir. BİRKO karde ipliğinde 39 ton/gün, penye ipliğinde 12 ton/gün ve open end ipliğinde 6 ton/gün kapasiteye sahiptir.³⁸

Nevşehir İlinde Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayide Öne Çıkan Yatırımlar

Furkan Süt: Furkan Süt Ürünleri 1997 yılında kurulmuştur. Firma 2007 yılında 3.000 m² kapalı alanı olan son teknoloji makinalarla donatılmış modern tesisine taşınmıştır. Furkan Süt Ürünleri'nde taze peynir, kaşar peyniri, tulum peyniri, lor peyniri, beyaz peynir, tereyağı, kaymak, süzme yoğurt, yoğurt ve ayran üretimi gerçekleştirilmektedir.³⁹

Güçbey Süt: 10.000 m² açık, 2.000 m² kapalı alanda faaliyet gösteren firma 1999 yılında kurulmuş olup kuruluşundan kısa bir süre sonra kapasite ve ürün çeşidini artırarak kültürlü ve klasik beyaz peynir, kaşar peyniri, tereyağ, lor, krem ve tulum peynir üretimine başlamıştır.⁴⁰

³⁵ www.bakkalbasioglu.com

³⁶ www.ersu.com.tr

³⁷ www.nigdegazozu.com.tr

³⁸ www.birko.com.tr

³⁹ www.furkansut.com

⁴⁰ gucbey.com

Kırşehir İlinde Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayide Öne Çıkan Yatırımlar

İlci Çiçekdağı Tarım: İşletmenin toplam arazisi 16.375 dekar olup bunun 15.000 dekarında bitkisel üretim yapılmaktadır. Bu arazinin 5.500 dekarında sululu, geri kalan 9.500 dekarında ise kuru tarım yapılmaktadır. İşletmede hayvansal üretim olarak ise sığırcılık, koyunculuk ve keçicilik faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.⁴¹

İstanbul Et: 1987 yılında kurulan işletme 1993 yılında modern bir tesis kurarak yılda 60 bin küçükbaş ve 15 bin büyükbaş kesim kapasitesine sahiptir. Tesiste kesim, sakatat işleme, kemikten ayırma, parçalama, et mamülü üretme, paketleme işlemleri en son teknolojilere uygun ve entegre olarak yapılmaktadır. İşletmede 5 yılda 5 bin büyükbaş, 10 bin küçükbaş besi ve 15 bin ton yem üretimi gerçekleştirilmiştir. 40 dönümlük arazi üzerine kurulu olan İstanbul Et Kırşehir kombinası tesisleri 7 dönümlük kapalı alana sahiptir.⁴²

Altınışik Süt: 2007 yılında Altınışik Süt ve Süt Ürünleri olarak kurumsal kimlik oluşumunu sonuçlandıran firma toplam 10.000 m² hacimli bir alan içinde yerleşmiş olup bunun 3.000 m²'lik kapalı alanı ile günlük 100 ton süt ile beyaz peynir, kaşar peyniri ve süt ürün çeşitleri üretmeye başlamıştır.⁴³

5.3. Tarımda Mevcut Durum

TR71 Bölgesi'nin sahip olduğu doğal kaynakları, iklimi ve bitki örtüsü tarımsal üretim açısından uygun bir çevre sunmaktadır. Bu nedenle, bölgede yüzyıllardır tarım yapılmakta, bölge nüfusunun %38'i kırsal alanda yaşamakta, elde edilen GSKD'nin %20'si tarımdan elde edilmekte, istihdamın %36'sını ise tarım oluşturmaktadır. Bu veriler, bölge ekonomisi içinde tarımın ağırlıklı ve önemli olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, toplam 26 adet olan Düzey 2 bölgeleri, tarımdan elde edilen GSKD itibarıyla sıralandığında TR71 Bölgesi 15. sırada bulunmaktadır. Tüm bölgeler itibarıyla ortalama tarımsal GSKD 2.780 milyon TL olup, TR71 Bölgesi, ülke ortalamasından daha düşük tarımsal GSKD elde etmektedir (Grafik 11).

Türkiye'de en fazla tarımsal GSKD, Manisa, Afyon, Kütahya ve Uşak illerinin oluşturduğu TR33 Bölgesi'nden elde edilmektedir. İkinci sırada Adana-Mersin, üçüncü sırada Antalya-Isparta-Burdur izlemektedir. Bu illerde ikinci ürünlerin yetiştiriliyor olması, örtü altı yetiştiriciliğinin yapıyor olması ve tarımsal ürünlere katma değer yaratacak sanayilerin kurulu olması en fazla tarımsal GSKD elde ediyor olmalarının başlıca nedenleridir. Düzey 2 sıralaması içerisinde TR71 Bölgesi ile topografya, iklim gibi faktörler açısından benzer özellik taşıyan TR52 Bölgesi (Konya, Karaman) tüm bölgeler içinde 6.sırada yer almakta ve TR71 Bölgesi'nden 1,6 kat daha fazla tarımsal GSKD elde etmektedir. Bölge, kendisine benzer diğer bölgeler olan TR72 (Kayseri,

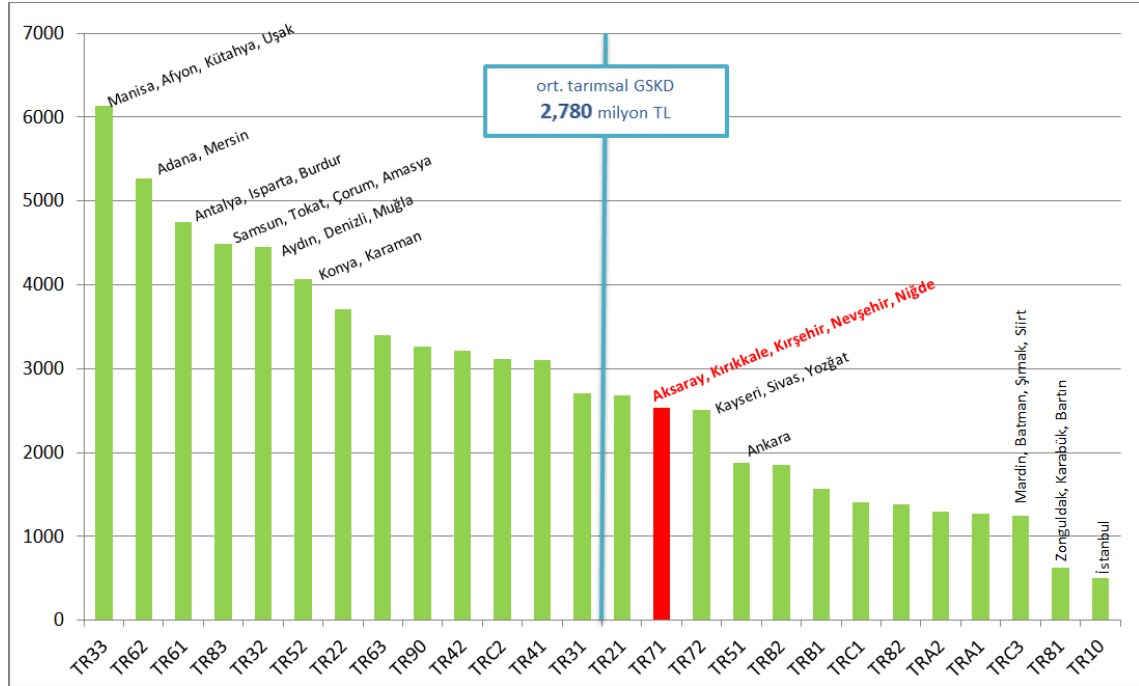
⁴¹ www.ilcitarim.com.tr

⁴² <http://www.istanbulet.com.tr>

⁴³ <http://www.altinisik.com.tr>

Sivas, Yozgat) ve TR51 (Ankara) ile karşılaştırıldığında, TR72 Bölgesi ile hemen hemen aynı, TR51’den ise daha yüksek gelir elde ettiği görülmektedir (Grafik 11).

Grafik 11 Düzey 2 Bölgeleri İtibariyle Tarımsal GSKD (Milyon TL)

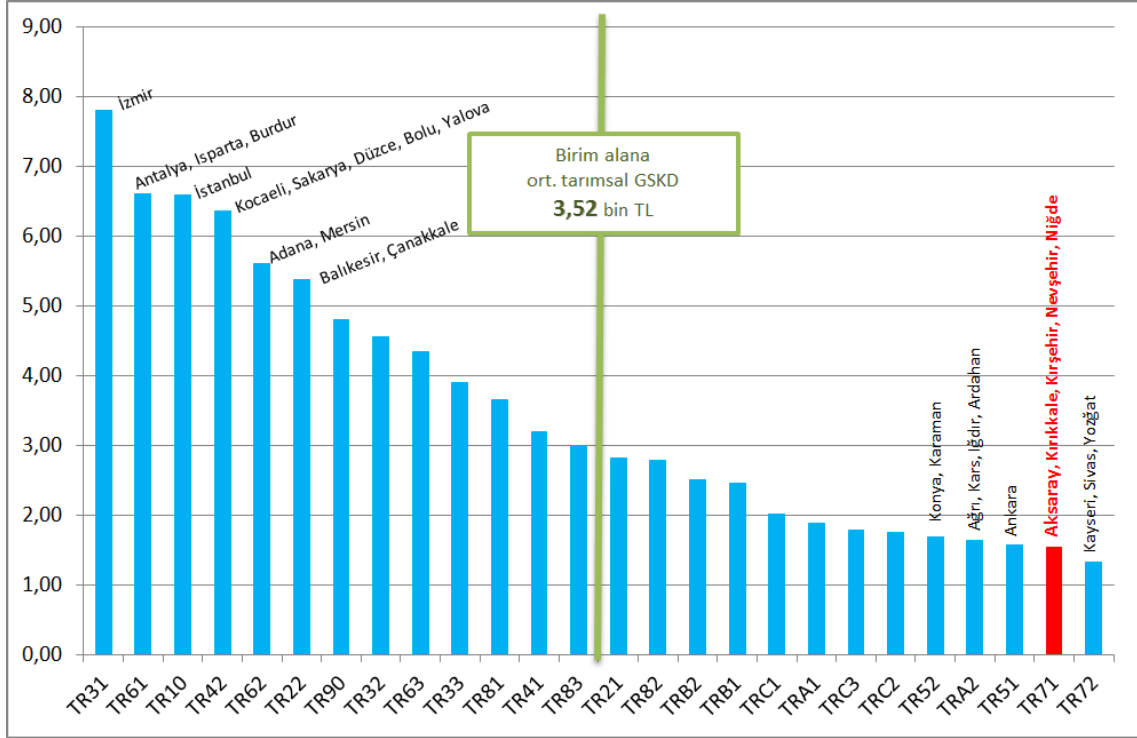

Kaynak: TÜİK 2013b. Bölgesel İstatistikler-Ulusal Hesaplar, Türkiye İstatistik Kurumu,

www.tuik.gov.tr.

Tarımsal üretimin en temel unsuru tarım arazisidir. Tarım arazisi, hem bitkisel üretim hem de hayvansal üretimin temel girdisi olarak elde edilen tarımsal üretimin büyüklüğünü de belirlemektedir. Bölgelerin sahip olduğu başta tarım arazisi olmak üzere doğal kaynakları nitelik ve nicelik olarak artıkça tarımdan elde ettikleri gelirde buna paralel olarak artmaktadır. Bu nedenle aşağıdaki grafikte bölgelerin tarımsal GSKD’si tarım arazisi başına hesaplanarak verilmiştir. Toplam 26 bölgede birim alana ortalama tarımsal GSKD 3,52 bin TL’dir. En fazla birim alana tarımsal GSKD TR31 Bölgesi’nde (İzmir) elde edilmektedir. TR61 (Antalya, Isparta, Burdur) ve TR10 (İstanbul) bölgeleri TR31 Bölgesi’ni izlemektedir. TR71 Bölgesi ise bu sıralamada 25.sırada olup, oldukça düşük bir değere sahiptir. Topografya, iklim, bitki örtüsü gibi benzer özelliklere sahip olan bölgeler olan TR52, TR51 ve TR72’de bu sıralamada son sıralarda yer almaktadır. Yani TR71 Bölgesi’nin, benzer bölgelerle birlikte tarım arazisi başına elde ettikleri tarımsal gelir birbirine benzer olup, Türkiye ortalamasından oldukça düşük düzeydedir (Grafik 12).

Grafik 12 Düzey 2 Bölgeleri İtibariyle Birim Alana Tarımsal Gayri Safi Katma Değer (Bin TL/Ha)

Kaynak: TÜİK 2013b. Bölgesel İstatistikler-Ulusal Hesaplar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

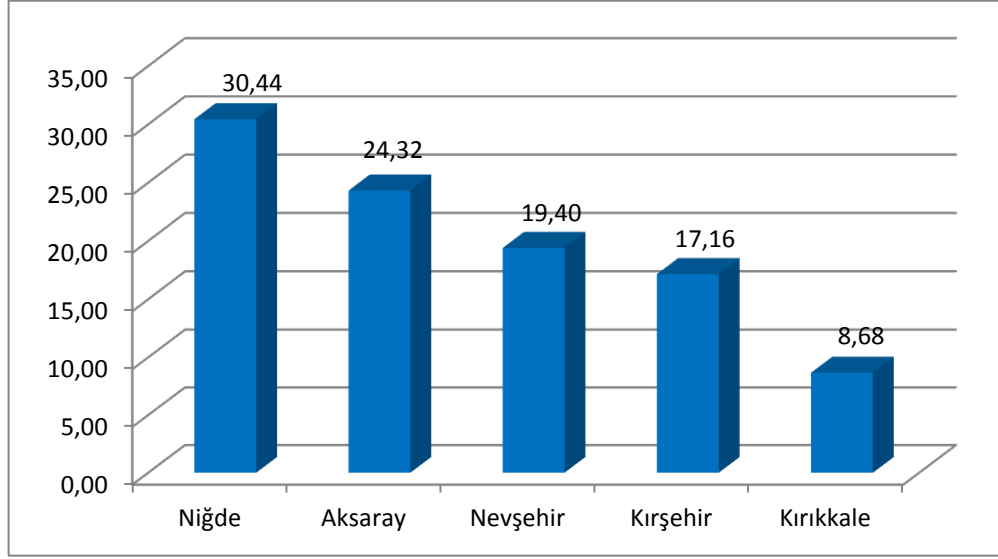
Türkiye’de 2011 yılı itibariyle 89 milyar TL bitkisel üretim, 43 milyar TL hayvansal üretim olmak üzere toplam 132 milyar TL tarımsal üretim değeri elde edilmiştir. TR71 Bölgesi ise yaklaşık 4,5 milyar TL tarımsal üretim değeri ile Türkiye tarımsal üretim değerinin %4’ünü oluşturmaktadır. Bölgede tarımsal üretim değeri içinde en fazla pay %30,44 ile Niğde iline ait olup, Aksaray (%24,32), Nevşehir (%19,40), Kırşehir (%17,16) ve Kırıkkale (%8,68) ili bunu takip etmektedir (Tablo 28, Grafik 13). Niğde ilinde özellikle meyveciliğin yaygın olarak yapılması, üretim değeri açısından daha fazla gelirin oluşumunu sağlamaktadır.

Tablo 28 TR71 Bölgesi Tarımsal Üretim Değeri

Bölge / İl	Bitkisel Üretim Değeri		Hayvansal Ürünler Değeri		Tarımsal Üretim Değeri		
	(1.000 TL)	(%)	(1.000 TL)	(%)	(1.000 TL)	(%)	(%)
Türkiye	88.930.820	-	42.571.782	-	131.502.602	-	-
TR71	3.852.054	86,53	599.551	13,47	4.451.605	100	100
Aksaray	860.438	79,46	222.388	20,54	1.082.826	100	24,32
Kırıkkale	346.534	89,73	39.653	10,27	386.187	100	8,68
Kırşehir	659.202	86,32	104.497	13,68	763.699	100	17,16
Nevşehir	806.043	93,33	57.648	6,67	863.691	100	19,4
Niğde	1.179.837	87,06	175.365	12,94	1.355.202	100	30,44

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

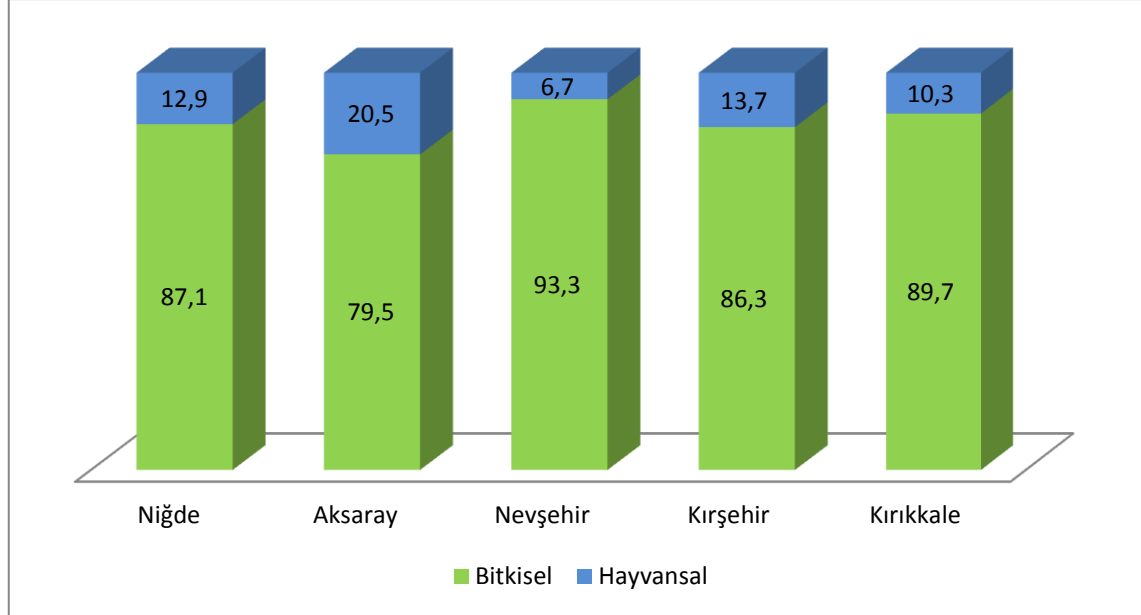
Grafik 13 TR71 Bölgesi'nde Tarımsal Üretim Değerinde İllerin Payları (%)

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Bölgede tarımsal üretim değeri içinde, bitkisel üretim değeri %86,13, hayvansal üretim değeri %13,47 oranında pay almaktadır. İller itibarıyla incelendiğinde bitkisel üretim değerinin en fazla olduğu il Nevşehir (%93,3), hayvansal üretim değerinin en fazla olduğu il ise Aksaray (%20,5)'dir (Grafik 14).

Grafik 14 TR71 Bölgesi'nde Bitkisel ve Hayvansal Üretim Değerinin Payları (%)

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

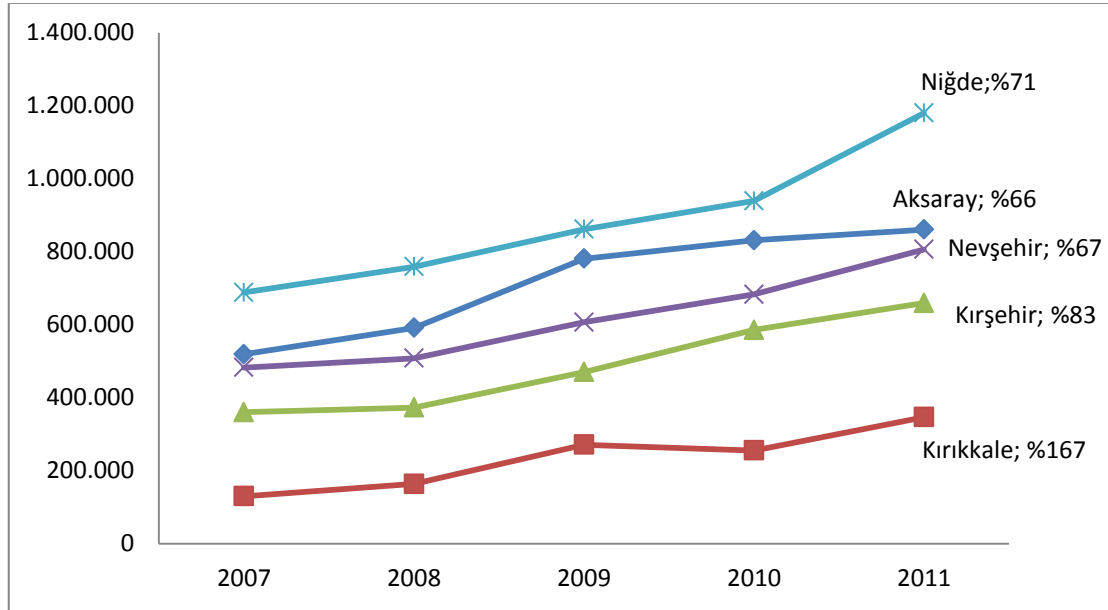
Bölgede 2011 yılı itibarıyla bitkisel üretim değeri 3,8 milyar TL'dir. Bitkisel üretim değeri içinde en büyük pay Niğde'ye (%30,63) ait olup, Aksaray (%22,34), Nevşehir (%20,93), Kırşehir (%17,11) ve Kırıkkale (%9,00) bunu takip etmektedir (Tablo 29).

Tablo 29 TR 71 Bölgesi Bitkisel Üretim Değeri

Bölge / İl	Bitkisel Üretim Değeri									
	2007		2008		2009		2010		2011	
	(1000 TL)	(%)	(1000 TL)	(%)	(1000 TL)	(%)	(1000 TL)	(%)	(1000 TL)	(%)
Türkiye	56.787.424	-	66.010.114	-	68.267.486	-	80.038.126	-	88.930.820	-
TR71	2.179.496	100,00	2.394.125	100,00	2.989.184	100,00	3.293.117	100,00	3.852.053	100,00
Aksaray	519.003	23,81	590.940	24,68	780.487	26,11	830.895	25,23	860.438	22,34
Kırıkkale	129.724	5,95	163.559	6,83	271.228	9,07	255.447	7,76	346.534	9,00
Kırşehir	360.105	16,52	372.948	15,58	469.915	15,72	585.253	17,77	659.202	17,11
Nevşehir	482.469	22,14	507.941	21,22	606.313	20,28	682.604	20,73	806.043	20,93
Niğde	688.194	31,58	758.736	31,69	861.241	28,81	938.920	28,51	1.179.837	30,63

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Bitkisel üretim değerinin son 5 yıl içindeki gelişimi incelendiğinde, bölgede ve tüm illerde 2011 yılında 2007 yılına göre artış gösterdiği görülmektedir. En fazla artış %167 ile Kırıkkale’de gerçekleşmiştir (Grafik 15).

Grafik 15 Yıllar İtibariyle Bitkisel Üretim Değeri (TL ve %)

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

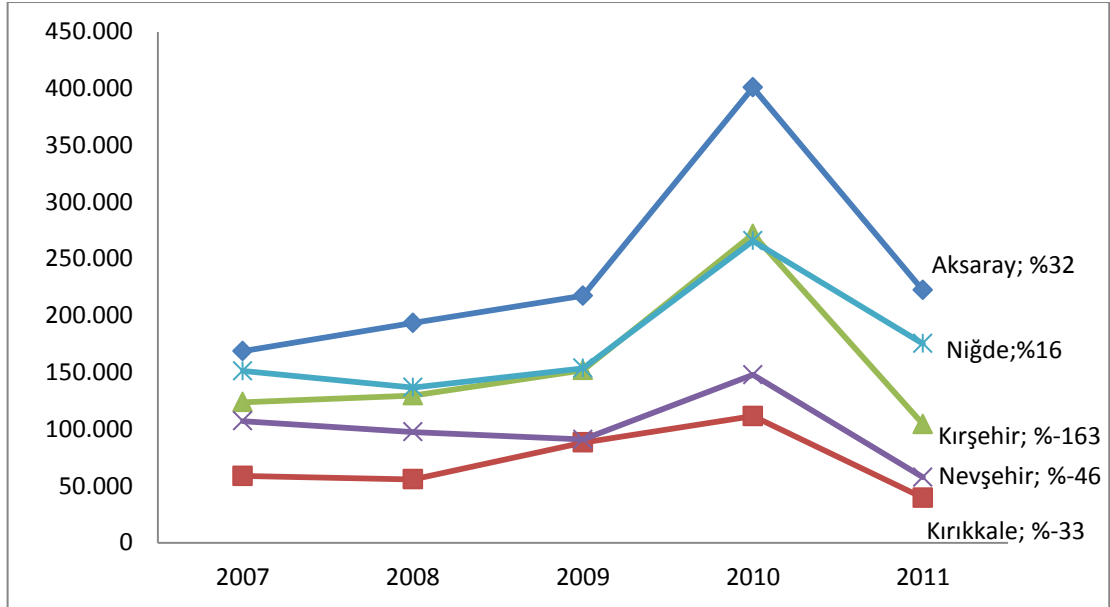
Bölgede 2011 yılı itibariyle hayvansal üretim değeri 600 milyon TL’dir. Hayvansal üretim değeri içinde en büyük pay Aksaray’a (%37,09)ait olup, Niğde (%29,25), Kırşehir (%17,43), Nevşehir (%9,62) ve Kırıkkale (%6,61) takip etmektedir (Tablo 30). Aksaray ve Niğde’de süt sığırcılığı ve küçükbaş hayvancılığın yaygın olarak yapılması hayvansal üretim değerinin diğer illere göre fazla olmasına neden olmaktadır.

Tablo 30 TR 71 Bölgesi Hayvansal Ürünler Değeri

Bölge / İl	Hayvansal Ürünler Değeri									
	2007		2008		2009		2010		2011	
	(1000 TL)	(%)	(1000 TL)	(%)	(1000 TL)	(%)	(1000 TL)	(%)	(1000 TL)	(%)
Türkiye	22.921.524	-	23.816.982	-	26.610.721	-	38.128.120	-	42.571.782	-
TR71	609.696	100,00	613.301	100,00	702.179	100,00	1.197.800	100,00	599.551	100,00
Aksaray	168.795	27,69	193.531	31,56	217.513	30,98	400.928	33,47	222.388	37,09
Kırıkkale	58.738	9,63	55.800	9,10	88.207	12,56	111.485	9,31	39.653	6,61
Kırşehir	123.831	20,31	129.741	21,15	151.901	21,63	271.754	22,69	104.497	17,43
Nevşehir	107.110	17,57	97.547	15,91	90.921	12,95	147.856	12,34	57.648	9,62
Niğde	151.223	24,80	136.681	22,29	153.637	21,88	265.776	22,19	175.365	29,25

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Hayvansal üretim değerinin son 5 yıl içindeki gelişimi incelendiğinde bitkisel üretim değerinde olduğu gibi bir artış eğilimi izlenmemektedir. Süt sığırcılığının yaygın olduğu Aksaray ve Niğde illerinde 2011 yılında 2007 yılına göre sırasıyla %32 ve %16 oranında artış gerçekleşmiştir. Hayvancılığın diğer illere göre daha düşük düzeyde yapıldığı Kırıkkale ve Nevşehir’de ise %33 ve %46 oranında hayvansal üretim değerinde gerileme gözlenmektedir. Kırşehir’de ise 2011 yılında elde edilen hayvansal üretim değeri 2007 yılına göre %163 oranında daha düşüktür. Bu durumun temel nedeni olarak Kırşehir’de yaygın olarak yapılan besi hayvancılığının, Türkiye genelinde yaşanan sorunlara paralel olarak Kırşehir’de de yaşanmasından kaynaklandığı söylenebilir (Grafik 16).

Grafik 16 Yıllar İtibariyle Hayvansal Üretim Değeri (TL ve %)

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Bölgede 2011 yılı itibariyle tarımsal üretim değeri 4,5 milyar TL’dir. Tarımsal üretim değerinin son 5 yıl içindeki gelişimi incelendiğinde bölgede ve tüm illerde 2011 yılında

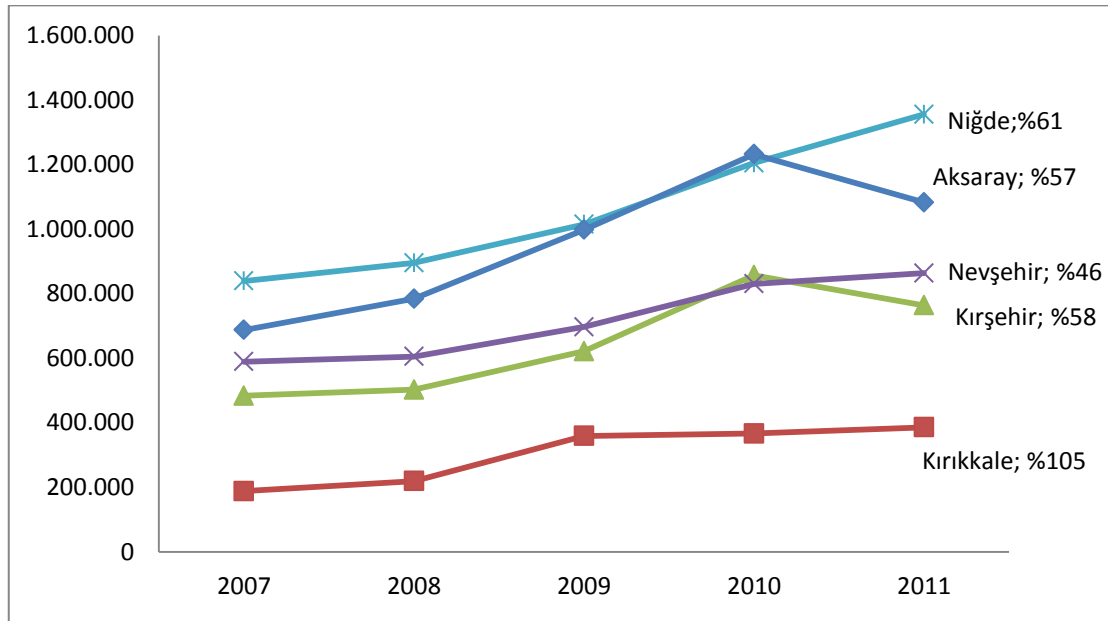
2007 yılına göre artış göstermiştir. En fazla artış %105 ile Kırıkkale’de gerçekleşmiştir (Grafik 17).

Tablo 31 Tarımsal Üretim Değeri

Bölge / İl	Tarımsal Üretim Değeri									
	2007		2008		2009		2010		2011	
	(1000 TL)	(%)	(1000 TL)	(%)	(1000 TL)	(%)	(1000 TL)	(%)	(1000 TL)	(%)
Türkiye	79.708.948	-	89.827.096	-	94.878.207	-	118.166.246	-	131.502.602	-
TR71	2.789.192	100,00	3.007.426	100,00	3.691.363	100,00	4.490.917	100,00	4.451.604	100,00
Aksaray	687.798	24,66	784.471	26,08	998.000	27,04	1.231.823	27,43	1.082.826	24,32
Kırıkkale	188.462	6,76	219.359	7,29	359.435	9,74	366.932	8,17	386.187	8,68
Kırşehir	483.936	17,35	502.689	16,71	621.816	16,85	857.007	19,08	763.699	17,16
Nevşehir	589.579	21,14	605.488	20,13	697.234	18,89	830.460	18,49	863.691	19,40
Niğde	839.417	30,10	895.417	29,77	1.014.878	27,49	1.204.696	26,83	1.355.202	30,44

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Grafik 17 Yıllar İtibariyle Tarımsal Üretim (TL ve %)

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

TR71 Bölgesi’nde birim alana bitkisel ürün değeri 2.273 TL olup, Türkiye ortalamasından(3.766 TL) daha düşüktür. Birim alana en yüksek bitkisel üretim değeri Niğde’de (4.374 TL) elde edilmekte olup, Türkiye ortalamasından daha yüksektir ve tüm iller içinde ülke ortalamasından yüksek tek ildir. Niğde’de özellikle meyveciliğin yaygın olarak yapılması hem toplam hemde işletme başına bitkisel üretim değerinin yüksek olmasının nedeni olarak söylenebilir. Bölgede birim alana düşen hayvansal ürün değeri 354 TL olup, Türkiye ortalamasından (1.803 TL) oldukça düşüktür. Bölgede en yüksek hayvansal üretim değeri Niğde’de elde edilmektedir (650 TL). Niğde bölgenin en yüksek hayvansal üretim değerine sahip ili olmasına rağmen ilin hayvansal üretim değeri ülke ortalamasından oldukça düşüktür. Aksaray’da elde edilen hayvansal üretim

değeri (571 TL) Niğde'ye yakındır. Aksaray ve Niğde'de özellikle süt sığırcılığının ve küçükbaş hayvancılığın yaygın olarak yapılması hem toplam hemde birim alan başına hayvansal üretim değerinin yüksek olmasının nedeni olarak söylenebilir.

Tablo 32 Alan Başına Bitkisel ve Hayvansal Üretim Değerleri

Bölge / İl	Birim Alana Bitkisel Üretim Değeri (TL/ha)	Birim Alana Hayvansal Ürünler Değeri (TL/ha)
Türkiye	3766	1803
TR71	2273	354
Aksaray	2208	571
Kırıkkale	1166	133
Kırşehir	1622	257
Nevşehir	2443	175
Niğde	4374	650

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

5.3.1. Tarım İşletmeleri, Arazi Kullanımı, Sulama, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele

5.3.1.1. Tarım İşletmeleri

Türkiye’de 2001 yılında yapılan en son tarım sayımı verilerine göre 3 milyon tarım işletmesi bulunmakta olup, bu işletmeler ortalama 4 parselden oluşan toplam 6 hektar araziye işlemektedirler. TR71 Bölgesi’nde ise 97 bin adet tarım işletmesi bulunmakta, ortalama 5 parselden oluşan 10,1 hektar arazide tarımsal üretim gerçekleştirmektedir. Bu veriler ortalama işletme büyüklüğü açısından Türkiye ortalamasından daha yüksek bir değere sahip olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de işletme başına 3 baş sığır, 6 baş koyun, 2 baş keçi düşmektedir. Bölgede ise işletme başına düşen hayvan sayıları incelendiğinde bölge işletmelerinin koyun sayısında daha yüksek, diğerlerinde daha düşük sayıda hayvana sahip olduğu görülmektedir. Özellikle Aksaray, Niğde ve Kırşehir küçükbaş hayvancılığa uygun geniş çayır, mera, otlakları ile daha fazla koyun yetiştiriciliği yapan illerdir (Tablo 33). Türkiye’de 2001 yılından sonra tarım sayımı yapılmadığı için il düzeyinde tarım işletmeleri ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle, tarım işletmesi sayısı, ortalama arazi büyüklüğü, parsel ve hayvan sayısı konusunda son 12 yıllık dönemde nasıl bir gelişim olduğu bilinmemektedir.

Tablo 33 Tarım İşletmeleri Sayısı, İşletme Başına Arazi ve Hayvan Sayıları

Bölge/İl	İşletme Sayısı	İşletme Başına Arazi (ha)	Arazi Parsel Sayısı	İşletme Başına Sığır (Baş)	İşletme Başına Koyun (Baş)	İşletme Başına Keçi (Baş)
Türkiye	3.022.127	6,1	4	3	6	2
TR71	97744	10,1	5	2	9	1
Aksaray	23.414	7,3	3	3	21	1
Kırıkkale	12962	10,3	5	2	3	0
Kırşehir	18.181	14,1	4	2	7	0
Nevşehir	18967	11,7	6	2	1	0
Niğde	24.220	6,9	5	2	11	1

Kaynak: TÜİK 2001. Tarım Sayımları, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Tarım işletmeleri ile ilgili il düzeyinde bilgilere Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın Çiftçi Kayıt Sistemi'nden (ÇKS) erişilebilmektedir. Türkiye'de 2010 ve 2011 verilerine göre ÇKS'ye kayıtlı 2,3 milyon, TR71 Bölgesi'nde ise 99.571 çiftçi bulunmaktadır. Bu rakam ile Türkiye'de ÇKS'ye kayıtlı çiftçilerin %4,29'unu TR71 Bölgesi'ndeki çiftçiler oluşturmaktadır. TR71 Bölgesi'nde en fazla çiftçinin kayıtlı olduğu il Aksaray, en az çiftçinin kayıtlı olduğu il Niğde'dir.

Tablo 34 İllere Göre Çiftçi Kayıt Sistemine Kayıtlı Çiftçi Sayıları

İller	Çiftçi Sayısı
Türkiye	2.318.506
TR71	99.571
Aksaray	23.485
Kırıkkale	17.368
Kırşehir	20.968
Nevşehir	22.490
Niğde	15.260

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri, 2010 ve 2011 Yılları ÇKS Verileri

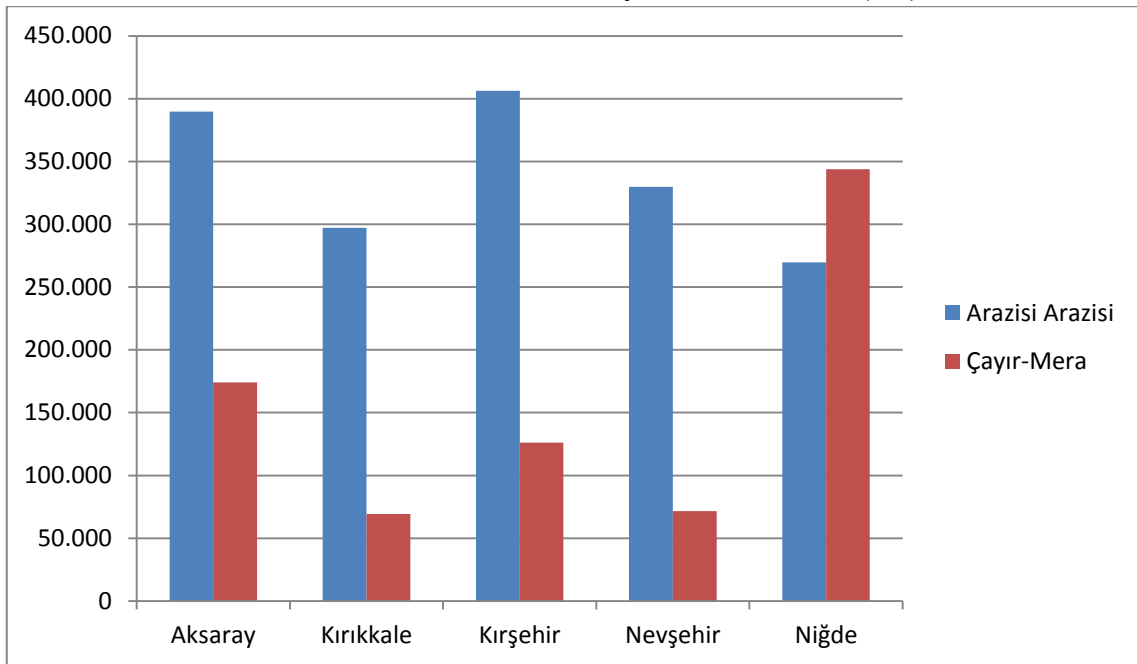
5.3.1.2. Arazi Kullanımı

TR71 Bölgesi'nin arazi varlığı 2011 yılı verilerine göre 3.000.233 hektardır. Bölgede arazilerin %56,42'si tarım arazisi, %26,16'sı çayır ve mera arazisi, %12,04'ü tarım dışı arazi ve %5,38'i ise orman ve fundalık arazidir. Bölgede en fazla tarım arazisi Kırşehir'de, en fazla çayır mera arazisi ise Niğde'de bulunmaktadır (Grafik 18).

Tablo 35 TR71 Arazi Varlığı, 2011

Bölge / İl	Tarım Arazisi		Orman ve Fund.		Çayır-Mera		Tarım Dışı Arazi		Toplam	
	(Ha)	(%)	(Ha)	(%)	(Ha)	(%)	(Ha)	(%)	(Ha)	(%)
TR71	1.692.757	56,42	161.395	5,38	784.723	26,16	361.358	12,04	3.000.233	100,00
Aksaray	389.604	60,11	22.767	3,51	174.047	26,85	61.724	9,52	648.142	100,00
Kırıkkale	297.146	65,50	44.694	9,85	69.275	15,27	42.525	9,37	453.640	100,00
Kırşehir	406.391	66,77	25.063	4,12	126.028	20,70	51.202	8,41	608.684	100,00
Nevşehir	329.891	63,89	7.056	1,37	71.624	13,87	107.732	20,87	516.303	100,00
Niğde	269.725	34,87	61.815	7,99	343.749	44,44	98.175	12,69	773.464	100,00

Kaynak: İl Brifingleri ve Çevre Durum Raporları, 2012

Grafik 18 TR71 Tarım ve Çayır Mera Arazisi (Ha)

Kaynak: İl Brifingleri ve Çevre Durum Raporları, 2012

Tarım arazisinin kullanım durumu incelendiğinde, büyük bölümünün ekilen tarla alanı olduğu görülmektedir (%55,95). Bölgenin Türkiye'nin en az yağış alan bölgesi olması ve yarı-kurak yapısı nadası zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle yıllık olarak nadasa ayrılan arazi, toplam tarım arazinin %24,52'sini oluşturmaktadır. Meyveciliğe ayrılan alan %1,98, sebzeçiliğe ayrılan alan ise %1,61'dir. Bu verilerde iller itibariyle en belirgin farklılık Niğde ilinde meyveciliğe ayrılan alanın payının yaklaşık %11 gibi yüksek bir pay almasıdır (Tablo 36). Bu değer Niğde ilinde meyveciliğin yaygın olarak yapıldığını ifade etmektedir. Yine arazi kullanımında Nevşehir ilinde arazilerin yaklaşık %7'sinin meyve alanı olarak yüksek bir oran kaplaması da önemli bir farklılıktır. Nevşehir ilinde bağcılığın yaygın olarak yapılması, arazi kullanımında meyve alanlarının fazla olmasına neden olmaktadır.

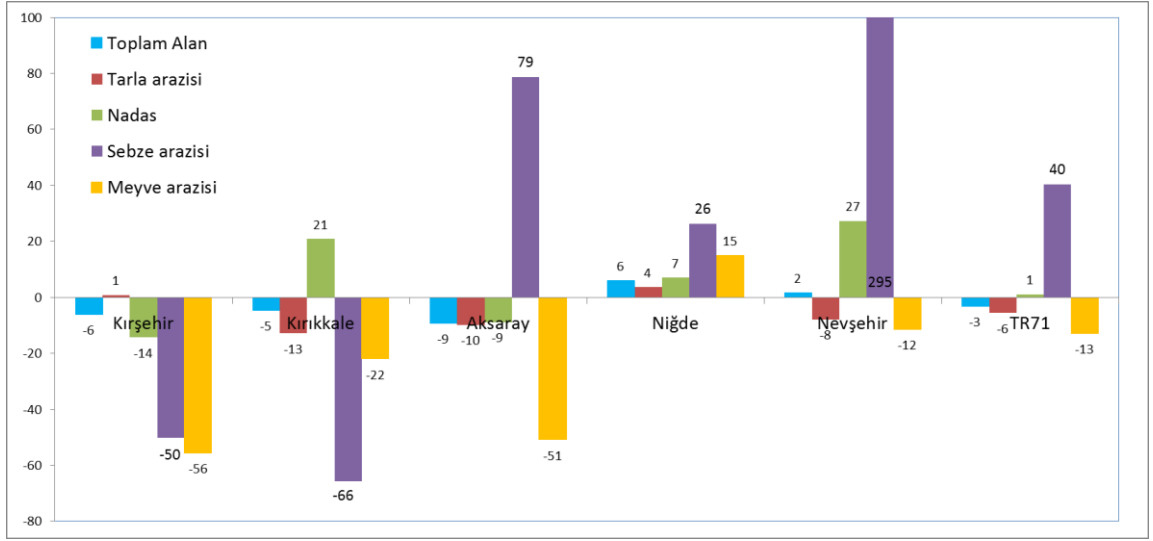
Tablo 36 TR71 Tarım Arazisi Kullanım Durumu

Bölge / İl	Değer	Toplam Alan(Ha)	Ekilen Tarla Alanı (Ha)	Nadas Alanı (Ha)	Sebze Bahçeleri Alanı (Ha)	Meyve Alanı (Ha)
TR71	Hektar	1.692.757	1.110.123	487.699	32.249	62.687
	%	100	55,95	24,52	1,61	1,98
Aksaray	Hektar	389.604	255.053	121.609	6.784	6.158
	%	100	65,46	31,21	1,74	1,58
Kırıkkale	Hektar	297.146	179.536	112.305	2.428	2.878
	%	100	60,42	37,79	0,82	0,97
Kırşehir	Hektar	406.391	278.560	122.027	2.804	3.000
	%	100	68,54	30,03	0,69	0,74
Nevşehir	Hektar	329.891	234.006	59.180	15.173	21.532
	%	100	70,93	17,94	4,6	6,53
Niğde	Hektar	269.725	162.968	72.578	5.060	29.119
	%	100	60,42	26,91	1,88	10,8

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Grafik 19’da TR71 Bölgesi’nde 2000-2012 dönemi arazi kullanım değişimi verilmiştir. Bölgede 12 yıllık dönemde tarım arazileri %3 oranında azalmıştır. En fazla azalış %9 ile Aksaray’da gerçekleşmiştir. Niğde ve Nevşehir illeri ise tarım arazilerini sırasıyla %6 ve %2 oranında artırmıştır. Arazi kullanımında değişim incelendiğinde tarla ve meyve arazilerinin azaldığı, sebze ve nadas alanlarının arttığı görülmektedir. İller itibariyle incelendiğinde ise Nevşehir, Aksaray ve Niğde illerinde sebze arazilerinin sırasıyla %295, %79 ve %26 oranında arttığı, Kırşehir ve Kırıkkale illerinde azaldığı, nadas alanlarının Kırıkkale, Nevşehir ve Niğde illerinde arttığı, Aksaray ve Kırşehir’de azaldığı görülmektedir. Nevşehir ve Kırıkkale illerinde nadas arazilerinin artması bu illerde diğer sektörlerin gelişimine paralel olarak tarım sektöründen ayrılışlar nedeninden kaynaklanabilir. Nitekim Nevşehir’de turizmin gelişmesi, Kırıkkale’de Makine Kimya Endüstrisi ve rafineri nedeniyle istihdamın bu alanlara kayması, arazilerin boş kalmasına neden olmuş olabilir. Niğde ise diğer illerden farklı olarak tarım arazilerini tüm kullanım biçimlerinde artırmıştır. Niğde’de özellikle sebze ve meyve arazilerinin artmış olmasının bitkisel üretimde uzmanlaşmanın bu faaliyetlere doğru kayması nedeniyle olduğu söylenebilir. Nevşehir’de ise sebze arazisinin 12 yıllık dönemde yaklaşık 3 kat (%295) arttığı görülmektedir. Bunun en önemli nedeni kabak çekirdeği üretiminin bu dönemde artmış olmasıdır.

Grafik 19 TR71 Bölgesi'nde 2000-2012 Dönemi Arazi Kullanım Değişimi (%)

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Tablo 37 TR71 Bölgesi İl ve İlçeleri Tarım Arazilerinin Kullanım Durumuna Göre Miktarları (Ha)

Bölge / İl		Tarım Alanı (Toplam)	Ekilen Tarla Alanı	Nadas Alanı	Sebze Bahçeleri Alanı	Meyve Bahçeleri Alanı
Türkiye		23.630.063	15.845.514	4.017.197	734.309	3.033.043
TR71 Bölgesi		1.692.757	1.110.125	487.701	32.250	62.688
Aksaray	Merkez	206.433	129.258	71.935	2.999	2.242
	Ağaçören	17.054	11.893	3.900	123	1.138
	Eskil	63.798	62.165	1.500	87	46
	Gülağaç	15.173	11.844	1.150	1.388	791
	Güzelyurt	21.749	10.821	10.258	458	212
	Ortaköy	53.464	22.277	27.866	1.692	1.629
	Sarıyahşi	11.933	6.795	5.000	37	101
	İl Toplamı	389.604	255.053	121.609	6.784	6.159
Kırıkkale	Merkez	24.465	11.676	11.531	660	598
	Bahşılı	9.135	6.467	2.639	9	20
	Balışeyh	49.528	24.022	25.181	19	305
	Çelebi	11.740	9.546	2.156	4	35
	Delice	61.551	29.497	30.167	707	1.179
	Karakeçili	12.482	8.970	3.326	91	95
	Keskin	82.578	59.828	22.333	299	119
	Sulakyurt	34.043	23.324	10.019	298	402
	Yahşıhan	11.625	6.207	4.953	341	124
	İl Toplamı	297.146	179.537	112.305	2.428	2.877
Kırşehir	Merkez	114.585	71.120	41.636	1.389	440
	Akçakent	11.852	9.423	2.301	4	124
	Akpınar	24.102	17.681	5.900	155	367
	Boztepe	43.846	32.662	11.175	2	7
	Çiçekdağı	66.101	32.371	33.450	87	194
	Kaman	98.247	70.980	24.866	750	1.651
	Mucur	47.658	44.324	2.700	418	217
	İl Toplamı	406.391	278.561	122.028	2.805	3.000
Nevşehir	Merkez	40.854	23.192	5.860	5.310	6.493
	Acıgöl	24.593	17.637	2.849	3.131	976
	Avanos	68.207	52.607	13.166	738	1.696
	Derinkuyu	23.024	17.138	3.764	1.904	218
	Gülşehir	45.152	30.416	9.506	2.000	3.230
	Hacıbektaş	45.360	33.271	11.078	15	995
	Kozaklı	55.262	44.333	10.548	181	201
	Ürgüp	27.439	15.412	2.410	1.894	7.724
	İl Toplamı	329.891	234.006	59.181	15.173	21.533

Nigde	Merkez	91.038	72.499	8.227	1.650	8.662
	Altunhisar	24.090	13.535	8.192	395	1.968
	Bor	56.162	22.742	25.863	1.420	6.137
	Çamardı	49.206	21.330	21.202	390	6.284
	Çiftlik	16.216	12.864	2.200	452	700
	Ulukışla	33.013	19.998	6.894	753	5.368
	İl Toplamı	269.725	162.968	72.578	5.060	29.119

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

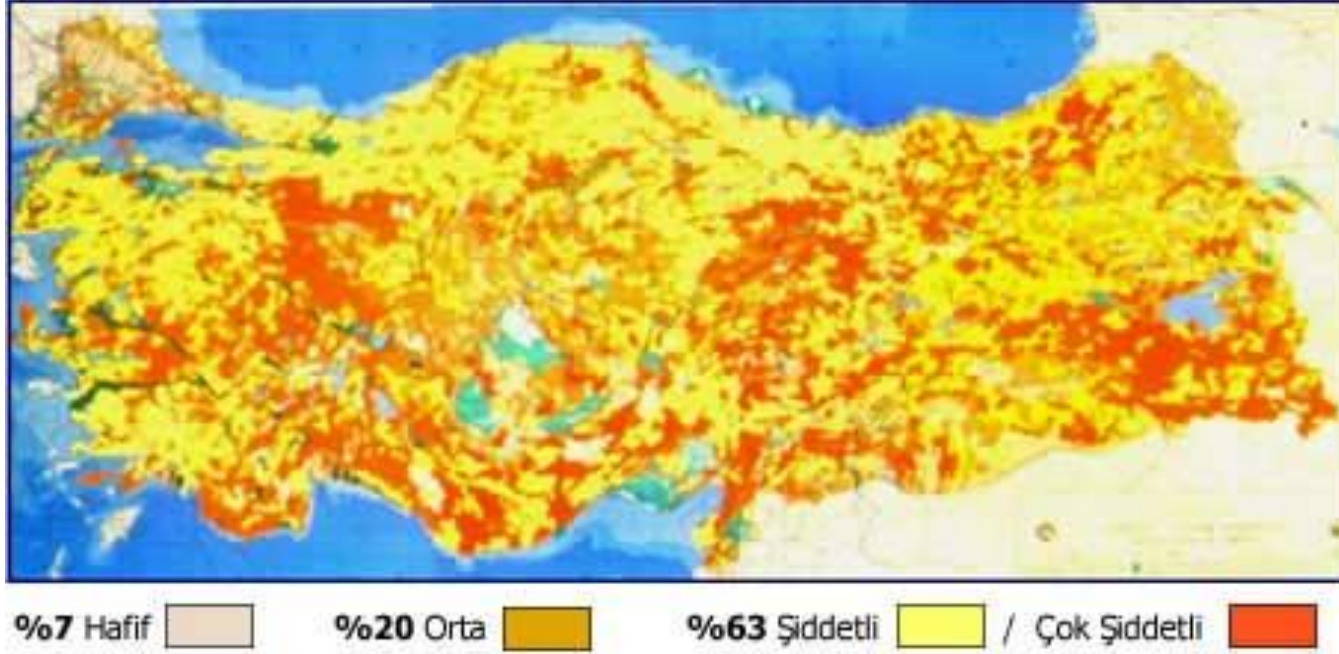
5.3.1.3. Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Çalışmaları

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de toprak kaybının en önemli etkeni erozyondur. Arazi eğimi, iklim, bitki örtüsü ve toprak özelliklerinin etkileşimi sonucu oluşan doğal erozyonun yanı sıra, insanın doğaya müdahalesi erozyonu bir afet niteliğine dönüştürmektedir. Türkiye kara yüzeyinin %90'ında çeşitli şiddetlerde erozyon cereyan etmektedir. Arazinin %63'ü çok şiddetli ve şiddetli, %20'si ise orta şiddetli, % 7'si ise hafif şiddetli erozyonla karşı karşıyadır. Erozyon büyük ölçüde tarım alanlarında yaşanmaktadır. İşlenen tarım alanlarının %75'inde yoğun erozyon görülmektedir. Su ve rüzgâr erozyonu ülke topraklarının %86,5'inde cereyan etmekte, rüzgar erozyonu 506 bin hektarlık bir yayılımla daha çok kurak iklime sahip olan Konya ve dolaylarında görülmektedir.⁴⁴

Rüzgar erozyonunun ve çölleşmenin en fazla olduğu bölgede bulunan TR71 Bölgesi'nde de çölleşme ve erozyonla mücadele çalışmaları yapılmaktadır ancak bu çalışmaların yeterli düzeyde olduğunu söylemek mümkün değildir. Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın verilerine göre 2000-2012 döneminde Türkiye'de toplam 626.604 hektar alanda erozyonla mücadele çalışması yapılmış olup, bunun sadece 43.321 hektarı yani %7'si TR71 Bölgesi'nde gerçekleştirilmiştir. Türkiye genelindeki özel ağaçlandırma faaliyetleri aynı dönemde 101.534 hektar alanda yapılmış, bunun sadece %1,5'i olan 1.540 hektarı TR71 Bölgesi'nde gerçekleştirilmiştir. Erozyonun yoğun olduğu TR71 Bölgesi'nde erozyon kontrolü çalışmalarının hızla artırılması gerekmektedir.

⁴⁴ TEMA 2013. Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı, <http://www3.tema.org.tr/Sayfalar/CevreKutuphanesi/TurkiyedeErozyon.html>

Harita 3 Türkiye Erozyon Haritası

Kaynak: <http://www.etarim.net>

5.3.1.4. Sulama

Türkiye’de yıllık ortalama yağış yaklaşık 643 mm olup, yılda ortalama 501 milyar m³ suya tekabül etmektedir. Bu miktarın; akışlar, buharlaşma vb. nedenlerle kayıplar ve 14 milyar m³ olarak belirlenen yeraltı suyu potansiyeli ile birlikte değerlendirildiğinde ülkenin tüketilebilir yerüstü ve yeraltı su potansiyelinin yılda ortalama toplam 112 milyar m³ olduğu ve bunun da 44 milyar m³’nü kullanılmakta olduğu bilinmektedir.⁴⁵

TR71 Bölgesi Orta Kızılırmak havzasında bulunması nedeniyle, su kaynakları açısından zengindir. Kızılırmak kolları olan nehirler, doğal ve baraj göletler sulama açısından da avantaj sağlamaktadır.

Diğer yandan TR71 Bölgesi coğrafi konumu itibariyle Türkiye'nin en az yağış alan bölgesidir. Bölgenin uzun yıllar (1960-2012) yıllık yağış ortalaması 330 mm civarındadır. Bu miktar, Tuz gölü civarında 280mm'nin altına kadar düşmektedir. Bu nedenle Tuz Gölü civarında Türkiye’de kullanılabilir yerüstü su kaynağının ancak %2’si bölgededir. Diğer yandan bölge geniş bir kapalı havza (Konya kapalı havzası) olması nedeniyle Türkiye yeraltı su kaynağının %17’sini bulundurmaktadır. Bir başka ifade ile Türkiye’de kullanılabilir yerüstü suyunun en az, buna karşılık yeraltı suyunun en fazla bulunduğu bölge Konya Kapalı Havzası’dır.⁴⁶ Nitekim Türkiye’de toplam sulanabilir arazinin, toplam araziye oranı %36 iken, bölgede %76’dır. Bu oran sulu tarım açısından önemli bir potansiyelin var olduğunu göstermektedir. Ancak su kaynaklarının etkin kullanıldığını söylemek mümkün değildir. Çünkü, Türkiye’de toplam sulanan alanın, sulanabilir alana oranı %58 iken, bölgede hemen hemen bu oranın yarısıdır (%28). Bu oran bölgenin sulama potansiyelinin yeterince kullanılmadığını ifade etmektedir. Bölgede Türkiye ortalamasının üzerinde yer alan iller Nevşehir ve Niğde illeridir. Özellikle Kırşehir, Kırıkkale ve Aksaray illerindeki sulanabilir arazilerin sulanma oranının düşüklüğü dikkat çekmektedir (Tablo 38). Aksaray ve Niğde illerinde yeraltı sularının kullanılabilir rezervinin üzerinde aşırı çekim, yağışların yetersizliği ve yeterli besleme olmadığından; havzadaki yeraltı suyu seviyesi her yıl ortalama 3 m düşüş göstermektedir.⁴⁶

Konya Kapalı Havzası’nda uygun bitki deseni ve modern sulama sistemleri uygulansa bile mevcut tarım alanlarının tümünün sulanabilmesi için, yıllık 15 milyar m³ civarında sulama suyuna ihtiyaç bulunmasına karşın; bölgede 1.930 milyar m³’ü yer üstü, 2.435 milyar m³’ü de yeraltı su kaynağı olmak üzere toplam yıllık kullanılabilir su kaynağı 4.365 milyar m³’tür. Bu miktara 2016 yılında tam kapasiteye ulaşması planlanan Mavi Tünel ve bağlantılı projeleriyle havzaya aktarılacak yaklaşık 400 milyon m³ su miktarı dahildir. Bu durum bölgenin su kaynakları bakımından kritik konumda olduğunu göstermektedir.⁴⁶

⁴⁵ DSİ 2013. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, <http://www.dsi.gov.tr/toprak-ve-su-kaynaklari>.

⁴⁶ KOP 2012. "KOP Bölge Kalkınma İdaresi, KOP Bölgesi'nde DSİ Yeraltısuyu (YAS) Eylem Planı ve Kuyulara Su Tahsisi Uygulaması: Genel Değerlendirme ve Öneriler" Raporu (Aralık 2012)

Bölgede halihazırda yetersiz olan yağışların son yıllarda tedrici olarak azalması, yağış rejiminin bozulması ve kar yağışının azalması gibi nedenler, yerüstü ve yeraltı sularının beslenmesini olumsuz yönde etkilemiştir. Bölgede tarımsal altyapı modernizasyonunun tamamlanamaması, tarımsal desteklemelerin su tüketiminden bağımsız olarak verilmesi ve yüksek gelir getiren bitki türlerinin aynı zamanda fazla su tüketimi olan türler olması gibi nedenler havzada bulunan yeraltı suyuna olan baskıyı her geçen gün artırmıştır. Bazı yıllarda Nisan ve Mayıs aylarının kurak geçmesi, bölgede en az sulama suyuna ihtiyaç gösteren hububatın bile sulanmasını mecburi hale getirmektedir. Bu nedenle gerek yağışların yeterli olmaması ve gerekse yer üstü sulama (Baraj, gölet vs.) imkânı olmayan çiftçiler son çare olarak yeraltı suyu kaynağına yönelmektedir.⁴⁶

Tablo 38 Sulama İstatistikleri

Bölge / İl	Tarım Arazisi (ha)	Sulanabilir Arazi (ha)	Devlet Sulaması (ha) (KHGM)	Devlet Sulaması (ha) (DSİ)	Halk Sulaması (ha)	Toplam Sulanan Arazi (ha)	Toplam Sulanan Arazi/Sulanabilir Arazi %	Toplam Sulanabilir Arazi/Toplam Arazi %
Türkiye	23.630.063	8.500.000	1.100.000	2.800.000	1.000.000	4.900.000	58	36
TR71	1.692.757	1.280.696	78.219	63.178	191.180	332.577	26	76
Aksaray	389.604	357.793	16.212	26.738	21.628	64.578	18	92
Kırıkkale	297.146	223.040	5.370	7.143	19.602	32.115	14	75
Kırşehir	406.391	333.458	12.674	9.223	10.027	31.924	10	82
Nevşehir	329.891	150.000	14.359	8.074	77.569	100.002	67	45
Niğde	269.725	216.405	29.604	12.000	62.354	103.958	48	80

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, , www.tuik.gov.tr ve İl Tarım Brifingleri 2012.

5.3.2. Girdi Kullanımı

Gübre

Türkiye’de 2011 yılı itibariyle 5,3 milyon ton gübre kullanılmış olup, TR71 Bölgesi’nin toplam gübre kullanımı içindeki payı yaklaşık %4’dür. Türkiye’de birim alana ortalama 226 kg/ha gübre kullanılmaktadır. TR71 Bölgesi’nde ise ortalama 120 kg/ha gübre kullanılmakta olup, Türkiye ortalamasından daha düşük düzeydedir (Tablo 39).

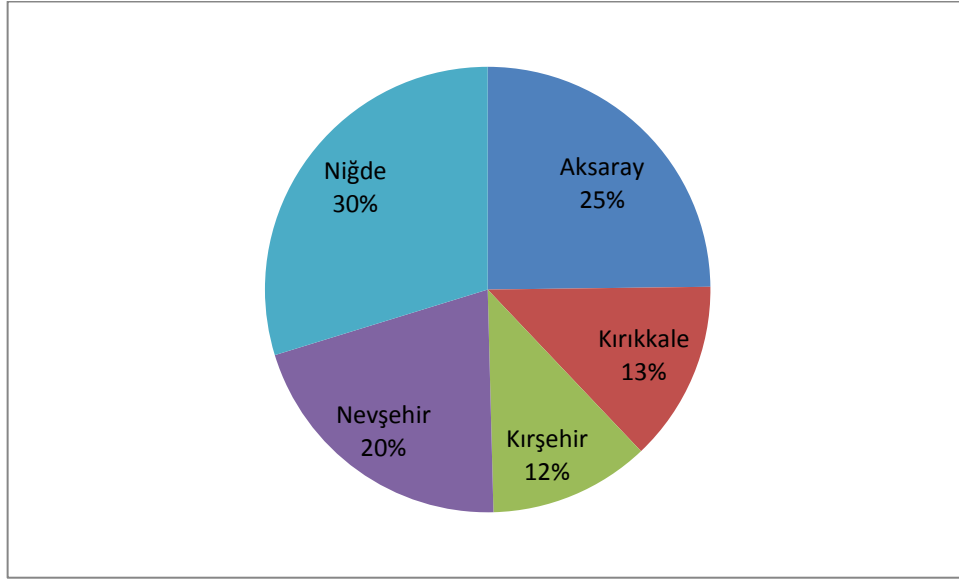
İller itibariyle incelendiğinde hem toplam gübre kullanımı hem de birim alana gübre kullanımında, Niğde ili ilk sırada yer almaktadır. Niğde ilinde bitkisel üretim faaliyetinin daha ağırlıklı ve diğer illere göre daha uzmanlaşmış olarak yapılması gübre kullanımının da fazla olmasına neden olmaktadır. Gübre kullanımında esas olan, toprak analizi sonuçlarına bağlı olarak ihtiyaca uygun nitelikte ve miktarda gübrenin toprağa verilmesidir. Bu nedenle gübre kullanımında değerlendirme yaparken sadece miktarı dikkate alarak yorum yapmak yanlış sonuçlar verebilir. Diğer yandan bölgenin Türkiye ortalamasına göre daha düşük gübre kullanım oranı, toprak ve su kirliliği ya da organik tarım, iyi tarım gibi çevreyle dost tarım uygulamaları açısından bir avantaj olabilir.

Tablo 39 İllere Göre Gübre Tüketimi

Gübre Kullanımı (Ton)	Türkiye	TR71	Aksaray	Kırıkkale	Kırşehir	Nevşehir	Niğde
Amonyum Sülfat %21	413.110	47.204	4.265	219	1.735	18.025	22.959
K.Amonyum Nitrat %26	733.193	33.880	11.650	2.116	5.776	6.851	7.487
Amonyum Nitrat %33	842.090	39.529	18.757	9.159	2.031	6.229	3.353
Üre %46	760.295	27.087	9.319	1.755	3.637	4.454	7.922
TSP (%42-44, P2O5)	29.198	2.938	659	36	22	750	1.471
DAP 18.0.46	386.467	11.044	3.263	3.519	590	2.097	1.575
Kompoze 20.20.0	1.027.122	23.024	2.013	10.919	772	2.645	6.675
Kompoze 15.15.15	291.280	13.528	2.275	343	772	2.104	8.034
Diğer	857.138	18.034	1.433	303	9.904	1.518	4.876
Toplam	5.339.893	216.268	53.633	28.370	25.239	44.673	64.353
Tarım arazisi (ha)	23.630.000	1.809.657	420.430	306.506	454.720	352.218	275.783
Birim alana gübre kullanımı (kg/ha)	226	120	128	93	56	127	233

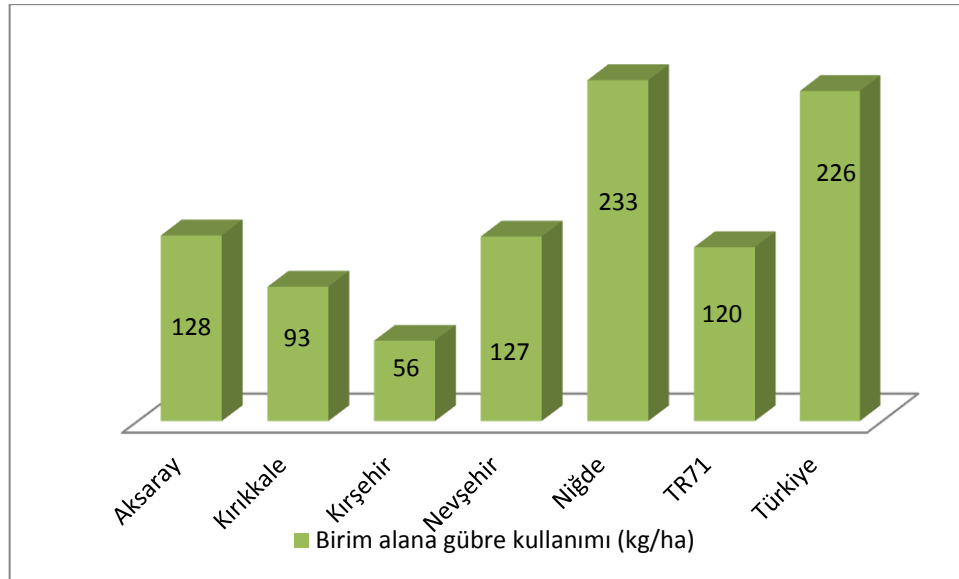
Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri 2011 Yılı Verileri (Yayınlanmamış)

Grafik 20 İllerin Gübre Kullanım Oranları (%)

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri 2011 Yılı Verileri (Yayınlanmamış)

Grafik 21 Birim Alana Gübre Kullanımı (Kg/ha)

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri 2011 Yılı Verileri (Yayınlanmamış)

Tarımsal İlaç

Hastalık, zararlı ve yabancıotlara karşı uygulanan farklı zirai mücadele yöntemleri arasında, kimyasal mücadele %95'in üzerinde bir paya sahiptir. Tarım ilacı kullanılmadığı durumlarda ürünlerde %60'lara varan oranlarda kalite ve verim düşüklüğü olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, ürün kaybına sebep olan zararlı organizmaları kontrol etmek amacıyla tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye'de de bitki koruma ürünlerinin kullanılması kaçınılmazdır.^{47,48}

⁴⁷ Yeşil, S., Öğür, E. 2011. Zirai Mücadelede Pestisit Kullanımının Türkiye ve Konya Ölçeğinde Değerlendirilmesi ve Pestisit Kullanımının Olası Sakıncaları, 1. Konya Kent Sempozyumu, Konya.

Türkiye’de birim alana kullanılan tarımsal ilaç miktarı ise yıldan yıla artmaktadır. 2011 yılı itibariyle Türkiye’de kullanılan tarımsal ilaç miktarı yaklaşık 40 bin tondur. Birim alan ilaç kullanımı ise 1697 gr/ha’dır (Tablo 40).

Türkiye’de yıllar itibariyle tarımsal ilaç kullanımındaki artışa rağmen, ülkemizdeki tarımsal ilaç tüketimi, AB ülkeleri ile kıyaslandığında, hektara düşen ilaç miktarı olarak oldukça gerilerdedir. Örneğin, AB ülkelerinden Hollanda, Yunanistan ve Almanya’nın hektara tüketimleri sırasıyla 13,8 , 13,5 ve 2,25 kg’dır.^{49,51} Türkiye’de birim alana kullanılan ilaç miktarının ABülkelerine kıyasla oldukça az olmasına karşın, ilaç kullanımının oldukça heterojen olduğu unutulmamalıdır.⁴⁹ Ege ve Akdeniz Bölgeleri tüketim toplamı, genel olarak ülke tüketiminin %34’den fazlasını, hatta bazı yıllar %50’sine yakınına oluşturmaktadır. Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerindeki kullanım ise, ülke tüketiminin ancak %10’u ^{49,50} TR71 Bölgesi’nin toplam tarımsal ilaç kullanımı ise Türkiye’nin sadece %3,25’ini oluşturmaktadır (Tablo 40).

TR71 Bölgesi’nin birim alana ilaç kullanımı 721 g/ha olup, Türkiye ortalamasının (1.697 g/ha) yarısından daha az orandadır. TR71 Bölgesi içinde de iller ve ürünler itibariyle ilaç kullanımı heterojendir. En fazla birim alana ilaç kullanımı Nevşehir’de olup, 1.322 gr/ha’dır. Niğde ise 1.041 gr ile ikinci sıradadır. Nevşehir ve Niğde’de patates üretiminde, yine Nevşehir’de bağcılık, kabak çekirdeği üretimi, Niğde’de meyveciliğin yaygın olması bu illerde ilaç kullanımının fazla olmasına neden olarak gösterilebilir.

Tablo 40 Tarımsal İlaç Kullanımı (kg veya lt) (2011)

Bölge/İl	İnsektisit	Fungusit	Herbisit	Akarisit	Rodentisit	Diğer	Toplam	Birim Alana Kullanılan (gr/ha)
Türkiye	6.119.933	18.123.614	7.406.602	1.061.609	421.426	6.977.775	40.110.958	1.697
TR71	183.737	625.231	410.902	36.974	6.903	40.265	1.304.012	721
Aksaray	36.500	182.045	126.012	814	124	3.975	349.470	831
Kırıkkale	5.136	21.848	19.945	175	775	3.280	51.159	167
Kırşehir	25.567	73.730	49.778	1.296	64	110	150.545	331
Nevşehir	47.250	210.500	185.500	14.400	5.890	2.200	465.740	1.322
Nigde	69.284	137.108	29.667	20.289	50	30.700	287.098	1.041

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri 2011 Yılı Verileri (Yayınlanmamış)

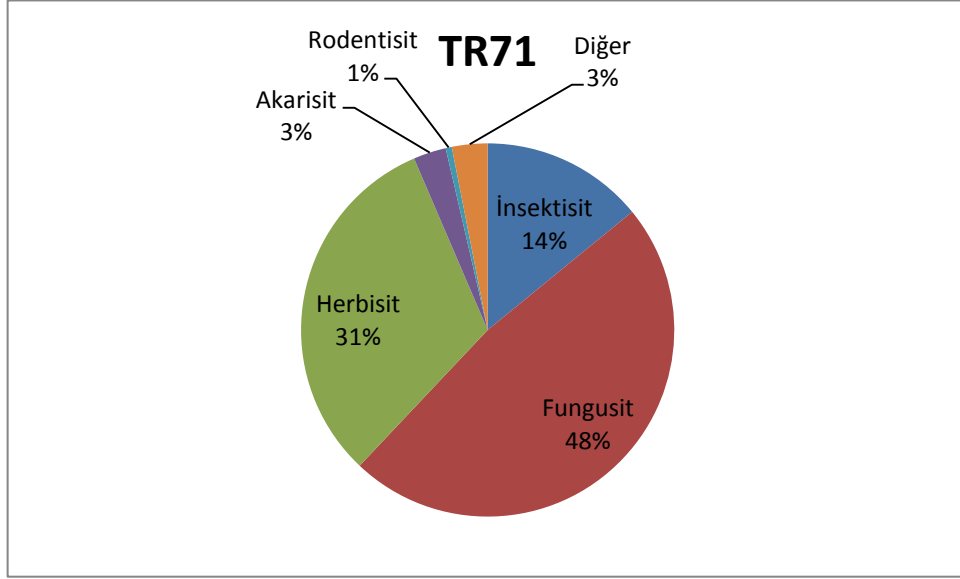
⁴⁸ Tiryaki, O., Canhilal, R., Horuz, S., 2010. Tarım ilaçları kullanımı ve riskleri. Erciyes Üniv. Fen Bil. Ens. Dergisi 26(2): 154-169.

⁴⁹ Delen, N., Kınay, P., Yıldız, F., Yıldız, M., Altınok, H.H., Uçkun, Z., 2010. Türkiye Tarımında Kimyasal Savaşımın Durumu ve Entegre Savaşım Olanakları, VII. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara, Bildiriler Kitabı 2:609-625, 11-15 Ocak 2010.

⁵⁰ Turabi, M.S. 2004

TR71 Bölgesi'nin toplam tarımsal ilaç kullanımı içinde en fazla kullanılan %48 pay ile fungusitler , %31 payı ile herbisitler ve %14 payı ile insektisitlerdir.

Grafik 22 TR71 Bölgesi'nde Kullanılan Tarım İlaçlarının Dağılımı

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri 2011 Yılı Verileri (Yayınlanmamış)

Tarımsal Mekanizasyon

Toprak, su, gübre, ilaç gibi girdilerin etkin kullanımını olanaklı kılarak tarımda verimliliği sağlayan önemli bir üretim aracı da tarımda mekanizasyondur. Gelişmiş ülkeler tarımında verimlilikte sağlanan gelişmelerin tümünde mekanizasyon anahtar rol oynamıştır. Küresel rekabet ortamında bu rol kuşkusuz giderek artan önemle sürecektir. Türkiye tarımında makinalaşma yarım asrı aşan bir geçmişe sahiptir. Bu süre zarfında traktör ve tarım makineleri varlığında ve bunların kullanımında önemli kazanımlar elde edilmiştir. Traktör parkı 1 milyon adet üzerinde önemli bir sayısal çokluğa erişmiş, böylece 2.29 (kW/ha) güç yoğunluğu, 53 (traktör/1000 ha) ve 323 (traktör/1 000 işletme) traktör yoğunluğu değerleriyle dünya ortalamasının epey üstünde mekanizasyon düzeyleri sağlanmıştır. Ancak, mevcut parkın yaş ortalaması çok yüksek (22 yaş), güç ortalaması çok düşük (43 kW)'tür. Traktör başına düşen makina sayısı ancak 4 kadardır. Bunların yanı sıra tarımsal yapının elverişsizliği nedeniyle mekanizasyon etkinliği düşüktür.⁵¹

TR71 Bölgesi'nde 2011 yılı itibariyle toplam 63.646 adet traktör, 1.921 adet biçerdöver 473.832 adet pulluk, diskarob. diğer tarımsal alet ve makine bulunmaktadır. Tarımda makine kullanımı modern tarımın başlıca unsurudur. Ancak bölgede tarım makinelerinin sayısal olarak büyüklüğü, makinalaşma düzeyini değerlendirmede yeterli değildir. Esas olan ekonomik ömür süresi içerisinde ve ekonomik kapasitede

⁵¹Evcim, Ü, Ulusoy, E., Gülsoylu, E., Tekin, B. 2010. Tarımsal Mekanizasyon Durumu, Sorunları Ve Çözüm Önerileri, Türkiye Tarımında Kimyasal Savaşımın Durumu ve Entegre Savaşım Olanakları, VII. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara.

makinaların çalıştırılmasıdır. Tarımsal mekanizasyon düzeyinin belirlenmesinde birçok kriter tanımlanmakla beraber, en çok kullanılanları traktör başına düşen tarım alanıdır. Türkiye genelinde traktör başına 21 hektar alan düşmekte iken TR71 Bölgesi'nde traktör başına 27 hektar alan düşmektedir. İller itibariyle değerlendirildiğinde, traktör başına düşen alan en fazla Kırşehir'de (58 adet) olup, sırasıyla Kırıkkale, Aksaray, Nevşehir ve Niğde illeri bunu takip etmektedir.

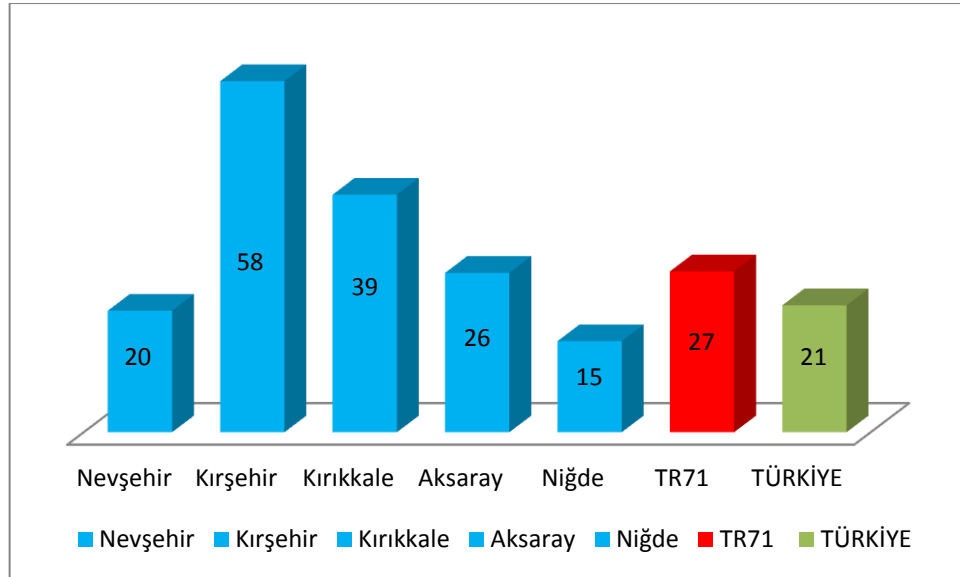
Tablo 41 TR71 Bölgesi Tarımsal Alet ve Makine Varlığı (2011)

Bölge / İl		Traktörler	Bıçerdöver	Diğer Alet ve Makineler
Türkiye		1.125.001	14.313	8.593.447
TR71 Bölgesi		63.646	1.921	473.832
Aksaray	Merkez	7.520	42	59.420
	Ağaçören	1.397	6	9.623
	Eskil	2.059	48	19.788
	Gülağaç	1.299	2	10.881
	Güzelyurt	248	0	3.812
	Ortaköy	1.935	20	14.492
	Sarıyahşi	325	8	3.426
	İl Toplamı	14.783	126	121.442
Kırıkkale	Merkez	1.107	119	6.758
	Bahşılı	244	10	1.079
	Balışeyh	1.146	96	6.177
	Çelebi	348	7	1.747
	Delice	1.542	97	6.200
	Karakeçili	284	7	1.851
	Keskin	1.568	80	9.267
	Sulakyurt	1.021	31	6.168
	Yahşıhan	306	8	1.698
	İl Toplamı	7.566	455	40.945
Kırşehir	Merkez	1.824	353	13.181
	Akçakent	402	15	2.037
	Akpınar	759	66	4.152
	Boztepe	774	18	6.840
	Çiçekdağı	703	127	6.879
	Kaman	1.240	41	9.934
	Mucur	1.303	186	9.709
	İl Toplamı	7.005	806	52.732
Nevşehir	Merkez	3.335	5	24.521
	Acıgöl	1.689	12	11.793
	Avanos	1.745	18	14.550

	Derinkuyu	1.851	5	20.418
	Gülşehir	2.208	120	15.747
	Hacıbektaş	1.466	31	13.026
	Kozaklı	1.911	313	15.128
	Ürgüp	2.195	1	12.450
	İl Toplamı	16.400	505	127.633
Niğde	Merkez	13.612	11	96.313
	Altunhisar	332	10	2.420
	Bor	1.237	2	11.173
	Çamardı	523	1	2.773
	Çiftlik	1.594	0	12.558
	Ulukışla	594	5	5.843
	İl Toplamı	17.892	29	131.080

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 23 Traktör Başına Düşen Alan (Ha)

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Türkiye’de, tarım makinelerindeki gelişmeye rağmen mevcut makinelerin ekonomik kapasitede çalıştırılmadığı ve makina parklarının ekonomik süreler içerisinde yenilenemediği bilinmektedir.⁵² Diğer yandan mekanizasyon yüksek maliyetli bir üretim girdisidir. Doğru seçilmemesi ve uygulanmaması durumunda işletme ölçeğinde üretimin kârlılığını olumsuz etkileyebilmekte, plansız mekanizasyon sonucu tarım ve sanayi kesimleri arasındaki denge tarım aleyhine bozulabilmekte ve kırsal kesimdeki işsizliğin artmasına neden olabilmektedir. Bu girdinin en ekonomik kullanımı ancak yöresel koşullara uygun planlama modelleri ile mümkün olabilir.⁵³ Bu nedenle, TR71

⁵² Yıldız, C., Erkmen, Y. 2003 Tarımda Ortak Makina Kullanımı ve Türkiye’deki Uygulamaları, Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg. 34 (4), 395-401.

⁵³ Toğa, N., 2006. Ülkemizin Tarımsal Mekanizasyon Durumu, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Tarımsal Mekanizasyon 23. Ulusal Kongresi, 6-8 Eylül 2006, Çanakkale.

Bölgesi'ne uygun tarımsal mekanizasyon modelleri konusunda araştırmalar yapılmalıdır.

5.3.3. Örgütlenme

Türkiye tarımında örgütlenme ekonomik ve sosyal amaçlı örgütler ve mesleki amaçlı örgütler olmak üzere iki grup altında sınıflandırılabilir.⁵⁴ Mesleki örgütler genellikle üreticileri mesleki olarak temsil eden, onların mesleki ve sosyo-ekonomik sorunlarını dile getiren bu konuda politikalar oluşturulmasına çalışan örgütler iken (Ziraat Odaları gibi), ekonomik örgütler ise, esas itibarıyla üretim, girdi temini, işleme, pazarlama vb. faaliyetleri yerine getiren daha çok ekonomik amaçlı örgütlenmelerdir (Kooperatifler, üretici birlikleri gibi).

Türkiye'de, küçük tarım işletmelerinin hakim olması, finansman ve teknoloji kullanımının yetersizliği, ülke çapında yaygın ve dağınık kırsal yerleşim yapısı, küçük üreticilerin ürün fiyatı belirlemede söz sahibi olamamaları, üreticiden tüketiciye ulaşan zincirde pazarlama marjlarının büyük ölçüde aracılara kalması ve üreticinin eline ancak maliyetlerini karşılamaya yetecek düşük ürün değeri geçmesi gibi nedenler, üreticilerin mevcut yapı içerisinde yenilikleri izleyebilecekleri, dayanışma içinde olabilecekleri ve haklarını koruyabilecekleri güçlü bir ekonomik örgütlenmeyi gerekli kılmaktadır.⁵⁵

Tarımsal üretimde ekonomik örgütlenmenin temel amacı ise tarım kesiminde verimliliği yükseltmek ve üretimden tüketim aşamasına kadar tarımsal ürünlerin değerlendirilmesini sağlayarak üreticinin gelirini ve pazardaki konumunu yükseltmektir. Bu amacı gerçekleştiren üretici örgütleri ise diğer yandan kırsal toplumun yaşam düzeylerini iyileştirmekte, kaynakları kıt olan üreticilerin gelirini arttırmakta ve böylece tarımsal gelişmeyi sağlamaktadır.⁵⁶

Bir ülkedeki tarımsal örgütlenmenin düzeyini değerlendirirken, üretici tarafından oluşturulan tarımsal örgütlerin sayısı, ortak yada üye sayısından çok ilgili piyasadan aldığı pay esas alınmaktadır. AB ülkelerinde özellikle tarımda kooperatif hareketi çok büyük bir ağırlığa sahiptir. Kooperatiflerin payı tarımsal girdi sağlamada %50, tarımsal ürünlerin alımı, işlenmesi ve pazarlanmasında %60 ve ihracatta ise %50'den fazladır. Özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde süt kooperatifleri piyasaya ve süt endüstrisine hâkimdir. Süt kooperatiflerinin pazar payları İrlanda, Finlandiya ve İsveç'te sırasıyla %97, %96 ve %95'dir. Akdeniz ülkelerindeki tarım kooperatifleri ise şarap ve zeytinyağında yüksek pazar paylarına sahiptir. Bazı ürünlerde kooperatiflerin pazar payları %100'e kadar çıkmaktadır. Örneğin, İrlanda'da hayvan ıslahında, Avusturya'da şeker pancarında ve Hollanda'da patates nişastasında kooperatiflerin pazar payları

⁵⁴ Terin, M., Ateş, H. Ç. 2010. Çiftçilerin Örgütlenme Düzeyi ve Örgütlerden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Van İli Örneği, Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 2010, 47 (3): 265-274.

⁵⁵ İnan, İ.H., M. Direk, B. Başaran, S. Birinci, and E. Erkmén. 2005. Tarımda Örgütlenme. Türkiye Ziraat Mühendisliği VI: Teknik Kongresi 1133-1154. 3-7 Ocak. Ankara

⁵⁶ Terin, M., Ateş, H. Ç. 2010. Çiftçilerin Örgütlenme Düzeyi ve Örgütlerden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Van İli Örneği, Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 2010, 47 (3): 265-274.

%100'dür. Hollanda'da çiçek pazarlamada kooperatiflerin payı %95 gibi oldukça yüksek orandadır. Türkiye'de ise tarım satış kooperatiflerinin pazar payları ortalamaları; kütü pamukta %17, yağlık ayçiçeğinde %41, fındıkta %21, kuru üzümde %15, kuru incirde %14, zeytinyağında %11, zeytinde %14, soyada %36, gül çiçeğinde %35'dir.⁵⁷

TR71 Bölgesi'nde 294 Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 129 Sulama Kooperatifi, 4 Pancar Ekicileri Kooperatifi, 4 Su Ürünleri Kooperatifi, 18 Yetiştirici Birliği, 21 üretici Birliği, 3 Hayvansal Kalkınma Kooperatifi, 99 Tarım Kredi Kooperatifi bulunmaktadır. Bu sayılarla, Türkiye'deki toplam tarımsal örgütlerin %1'i ile %13'ü arasında pay almaktadır ancak piyasadaki payları konusunda bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 42 Kooperatif ve Birlik Sayıları

Bölge / İl	Kalkınma Koop.	Sulama Koop.	Pancar Ekicileri Koop.	Su Ürünleri Koop.	Yetiştirici Birlikleri	Üretici Birlikleri	HAY-KOOP	Tarım Kredi Koop.
Türkiye	8.173	2.497	31	522	764	231	33	1.821
TR71	294	129	4	4	18	21	3	99
TR71 (%)	3,6	5,17	12,9	0,77	2,36	9,09	9,09	5,44
Aksaray	87	35	-	1	3	11	1	21
Kırıkkale	41	2	1	-	6	2	1	19
Kırşehir	41	12	1	1	-	2		23
Nevşehir	54	15	1	2	6	4		22
Niğde	71	65	1	-	3	2	1	14

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri Verileri 2012

Tarımsal örgütlenmenin de, tarımsal mekanizasyonda olduğu gibi sayıca çokluğu, örgütlenme düzeyini değerlendirmede yeterli değildir. Ekonomik örgütlenmeden beklenen en temel amaç, üreticilerin ekonomik getirisini ve piyasadaki payını artırmak olarak düşünülürse, tarımsal örgütlenmenin Türkiye'de olduğu gibi bölgede de yeterli düzeyde olduğu söylenemez.

5.3.4. Bitkisel Üretim

5.3.4.1. Tarla Ürünleri Üretimi

TR71 Bölgesi'ndeki tarım arazilerinin %80,21'inde tahıl, %3,77'sinde yağlı tohumlar, %2,44'ünde endüstri bitkileri, %6,72'sinde baklagiller, %3,23'ünde yem bitkileri ve %1,28'sinde yumru bitkileri üretimi gerçekleştirilmektedir. Bölgede tarla ürünleri ekilen alan Türkiye'deki tarla ürünleri alanının %6'sını oluşturmaktadır.

⁵⁷ İnan, İ.H, M. Direk, B. Başaran, S. Birinci, and E. Erkmén. 2005. Tarımda Örgütlenme. Türkiye Ziraat Mühendisliği VI: Teknik Kongresi 1133-1154. 3-7 Ocak. Ankara

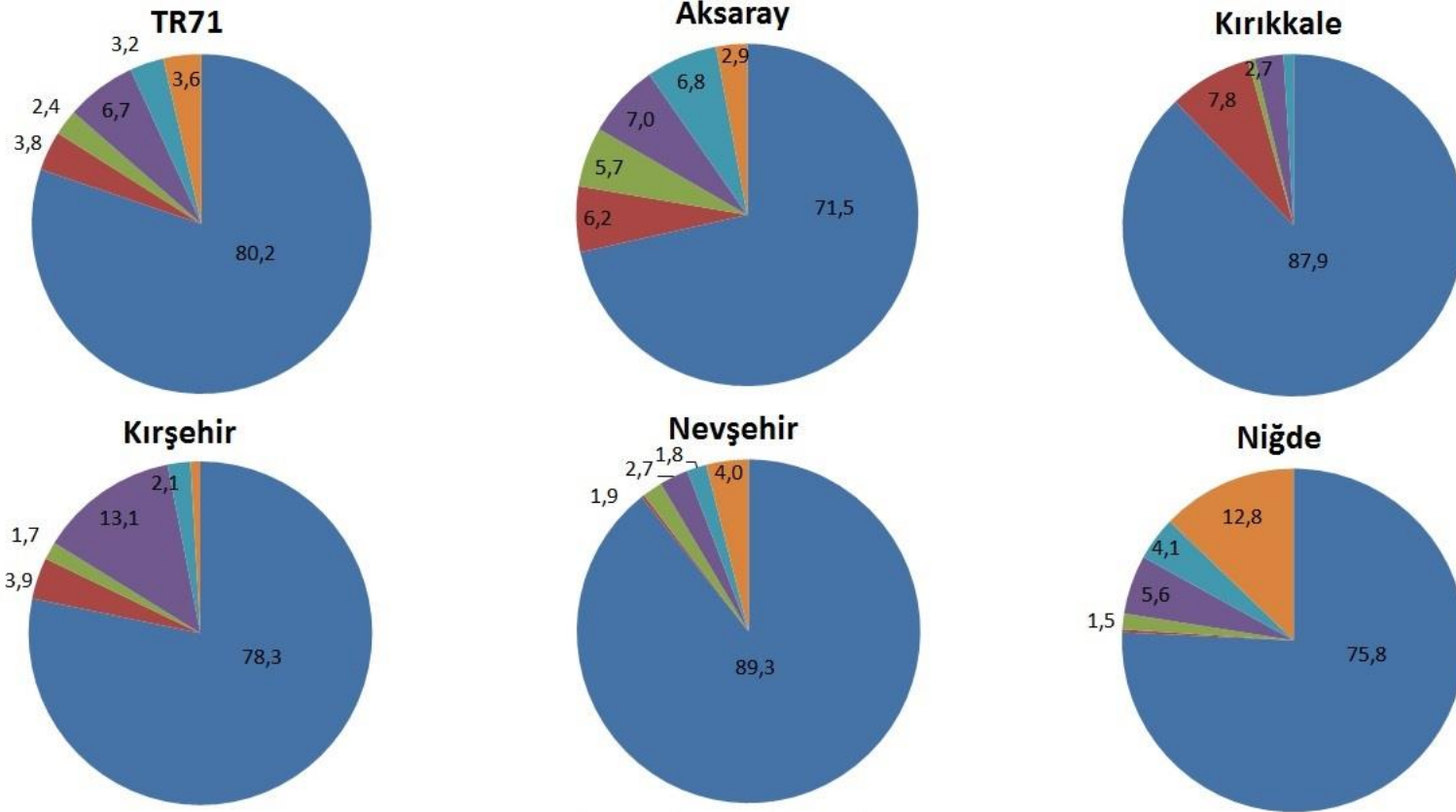
Tablo 43 TR71 Bölgesi Tarla Ürünleri Ekilen Alan

Bölge / İl	Birim	Tahıllar	Yağlı Tohumlar	Endüstriyel Bitkiler	Baklagiller	Yem Bitkiler	Yumru Bitkileri	Toplam
Türkiye	ha	11.903.435	1.371.159	1.592.210	860.339	1.508.292	222.844	17.458.279
	%	68,18	7,85	9,12	4,93	8,64	1,28	100,00
TR71	ha	891.369	41.934	27.101	74.652	35.903	40.397	1.111.355
	%	80,21	3,77	2,44	6,72	3,23	3,63	100,00
Aksaray	ha	182.916	15.895	14.458	17.779	17.292	7.532	255.872
	%	71,49	6,21	5,65	6,95	6,76	2,94	100,00
Kırıkkale	ha	157.753	14.050	1.163	4.840	1.653	80	179.539
	%	87,87	7,83	0,65	2,70	0,92	0,04	100,00
Kırşehir	ha	217.963	10.878	4.620	36.584	5.960	2.555	278.560
	%	78,25	3,91	1,66	13,13	2,14	0,92	100,00
Nevşehir	ha	208.965	651	4.423	6.379	4.284	9.314	234.016
	%	89,30	0,28	1,89	2,73	1,83	3,98	100,00
Niğde	ha	123.445	442	2.427	9.044	6.702	20.908	162.968
	%	75,75	0,27	1,49	5,55	4,11	12,83	100,00

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 24 TR71 Bölgesi Tarla Ürünleri Ekilen Alan Oranları (%)

■ Tahıllar ■ Yağlı Tohumlar ■ Endüstriyel Bitkiler ■ Baklagiller ■ Yem Bitkiler ■ Yumru Bitkileri

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 44 TR71 Bölgesi Tarla Ürünleri Üretimi (Ton)

Bölge / İl		Tahıllar	Yağlı Tohumlar	Endüstriyel Bitkiler	Baklagiller	Yem Bitkileri	Yumru Bitkiler	Toplam
Türkiye		35.202.073	3.227.588	19.960.414	1.239.830	31.677.814	6.995.771	98.303.490
TR71 Bölgesi		2.442.618	76.304	1.635.238	96.095	812.487	1.405.004	6.467.746
Aksaray	Merkez	268.643	12.117	429.977	10.186	293.978	144.438	1.159.339
	Ağaçören	22.495	0	2.114	3.705	1.811	360	30.485
	Eskil	117.760	30.479	448.079	216	15.819	525	612.878
	Gülağaç	25.507	8	35.582	1.124	13.588	31.640	107.449
	Güzelyurt	15.208	4	481	1.582	2.865	65.575	85.715
	Ortaköy	49.770	0	25.930	3.693	13.798	2.250	95.441
	Sarıyahşi	19.081	83	6.853	20.820	440	128	47.405
	İl Toplamı	518.464	42.691	949.016	41.326	342.299	244.916	2.138.712
Kırkkale	Merkez	25.797	543	3.881	590	2.245	0	33.056
	Bahşılı	14.257	983	0	17	360	0	15.617
	Balışeyh	54.700	893	24.034	231	5.391	0	85.249
	Çelebi	18.579	951	0	277	657	0	20.464
	Delice	62.930	110	6.707	189	1.416	20	71.372
	Karakeçili	23.296	986	11.540	11	2.228	0	38.061
	Keskin	132.171	6.131	8.707	1.065	1.378	0	149.452
	Sulakyurt	50.848	2.871	8.511	652	579	7	63.468
	Yahşihan	14.227	295	0	32	1.116	3.000	18.670
	İl Toplamı	396.805	13.763	63.380	3.064	15.370	3.027	495.409
Kırşehir	Merkez	149.260	2.842	77.781	17.110	11.250	81.695	339.938
	Akçakent	17.495	94	251	233	1.282	2.920	22.275
	Akpınar	42.277	3.016	11.961	1.392	5.290	25	63.961
	Boztepe	87.297	1.399	20.788	685	12.259	0	122.428
	Çiçekdağı	70.546	437	34.365	888	25.923	570	132.729
	Kaman	128.627	9.467	4.474	27.480	23.375	6.950	200.373
	Mucur	118.467	779	106.040	368	5.200	2.108	232.962
	İl Toplamı	613.969	18.034	255.660	48.156	84.579	94.268	1.114.666
Nevşehir	Merkez	59.757	47	0	1.330	11.210	108.765	181.109
	Acıgöl	42.764	9	0	896	4.500	20.052	68.221
	Avanos	155.481	100	54.697	159	20.550	3.600	234.587
	Derinkuyu	30.582	38	0	3.437	8.430	104.247	146.734
	Gülşehir	82.995	148	51.451	313	24.453	14.000	173.360
	Hacıbektaş	81.868	412	56.144	292	10.075	604	149.395
	Kozaklı	114.680	270	83.245	70	3.712	264	202.241
	Ürgüp	32.274	38	7.519	1.394	22.740	71.930	135.895
	İl Toplamı	600.401	1.062	253.056	7.891	105.670	323.462	1.291.542

Niğde	Merkez	118.466	0	28.611	8.456	133.809	579.418	868.760
	Altunhisar	27.722	0	1.456	313	22.109	35.269	86.869
	Bor	55.395	5	81.472	674	86.559	11.394	235.499
	Çamardı	44.163	0	0	3.615	5.243	11.594	64.615
	Çiftlik	22.344	49	0	804	6.675	98.895	128.767
	Ulukışla	44.889	700	2.587	2.302	10.174	2.761	63.413
	İl Toplamı	312.979	754	114.126	16.164	264.569	739.331	1.447.923

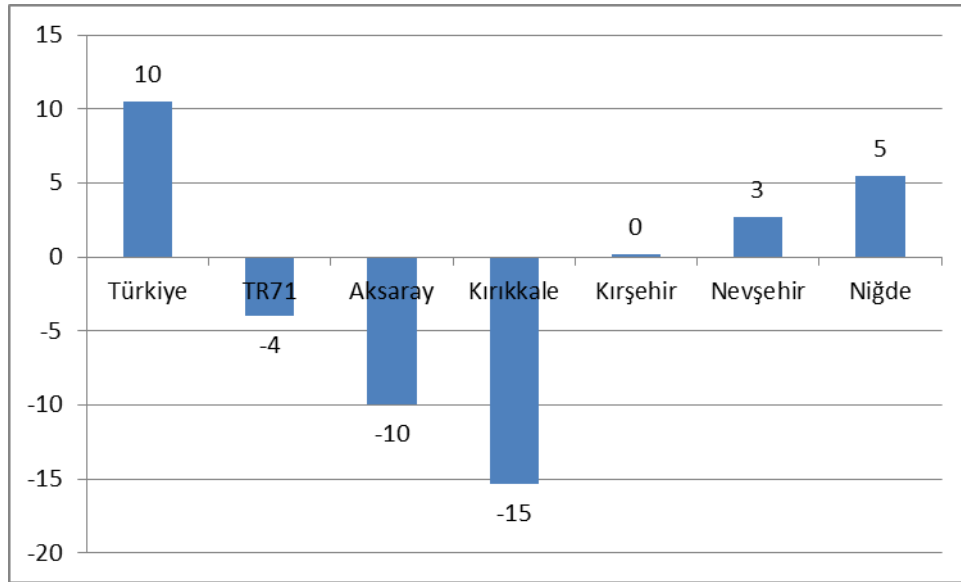
Kaynak: TÜİK2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

TR71 Bölgesi'nde ekim alanı ve üretim açısından önemli düzeyde olan başlıca ürünler; tahıllardan buğday, arpa, baklagillerden nohut, kuru fasülye, yumru bitkilerden patates, endüstri bitkilerinden şekerpancarı, yem bitkilerinden yonca, korunga, fiğ, yağ bitkilerinden ayçiçeği ve aspirdir. Bu ürünlerle ilgili detaylı bilgiler aşağıda verilmiştir.

5.3.4.1.1. Tahıl Üretimi

Bölgenin tarımsal üretim yapısı içinde tahıllar önemli yer tutmaktadır. Gıda için öneminin yanında, bölgede hayvancılığın gelişmiş olduğu illerde yem üretimi açısından da önemlidir. TR71 Bölgesi'nde ekilen alanın %80'ini tahıllar oluşturmaktadır. Tahıl ekim alanının yıllar itibariyle gelişimi incelendiğinde 2000-2011 döneminde tahıl ekim alanları Türkiye'de %10 oranında artmış bölgede ise %4 oranında daralmıştır. İller itibariyle ise Kırşehir'de aynı seviyede kalmış, Nevşehir, Niğde'de artmış, Aksaray ve Kırıkkale'de azalmıştır (Grafik 25).

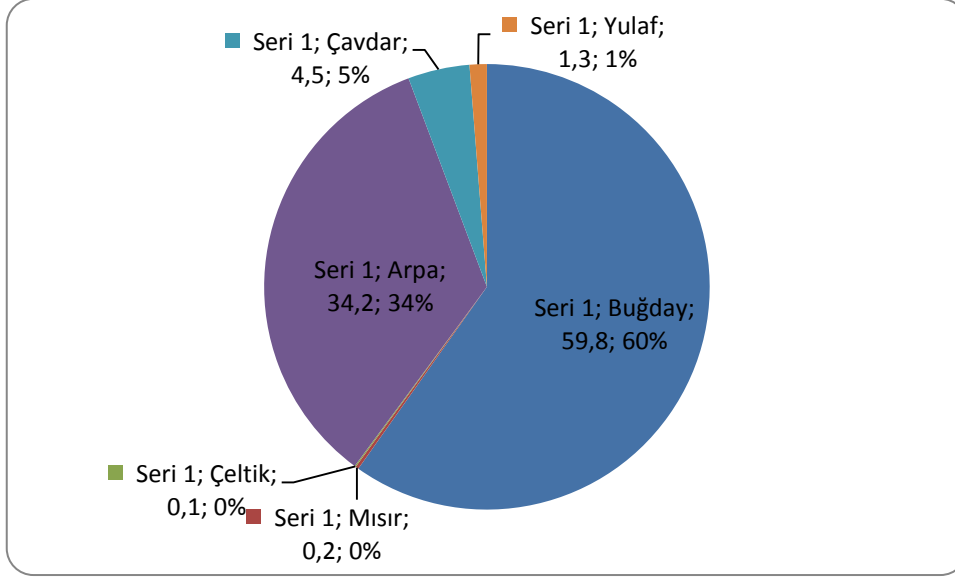
Grafik 25 TR71 Bölgesi'nde 2000-2011 Döneminde Tahıl Ekim Alanında Değişim (%)

Kaynak: TÜİK 2013e, Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

TR71 Bölgesi'nde 2011 yılı itibariyle yaklaşık 891 bin hektar alanda tahıl üretilmektedir. Tahıl ekili alanın %59,8'ini buğday, %34,2'sini arpa, %4,5'ini çavdar, geri kalanını ise (%1,6) mısır, çeltik ve yulaf oluşturmaktadır.

Grafik 26 TR71 Bölgesi'nde Tahıl Ekim Alanı (%)

Kaynak: TÜİK 2013e, Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

Buğday

TR71 Bölgesi'nde tahıl ekili alanı yaklaşık %60'ını buğday oluşturmaktadır. TR71 Bölgesi ekilen alan ve üretim itibarıyla Türkiye'de buğday ekim alanı ve üretiminden %6 pay almaktadır. 2000-2011 döneminde buğday ekim alanlarında %12 oranında azalma gerçekleşmiş, üretim miktarı ise aynı kalmıştır. Buğday ekilen alanda ve üretiminde bölge içerisinde Nevşehir ili ilk sırada yer almaktadır. Türkiye'de buğday üretiminde hektar başına verim 2.693 kg/ha iken TR71 Bölgesi'nde 2.562 kg/ha ile Türkiye ortalamasına yakındır. En az buğday ekilen alan Aksaray'da olmasına rağmen, Aksaray'da yeraltı sularının, sulama amaçlı kullanılması nedeniyle verim yüksektir. Elde edilen üretim miktarı açısından hemen hemen diğer illere yakın üretim gerçekleştirilmektedir.

Tablo 45 TR71 Bölgesi Buğday Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen alan(ha)	Üretim(ton)	Verim(kg/ha)
Türkiye	8.096.000	21.800.000	2.693
TR71	510.962	1.309.022	2.562
TR71 %	6,31	6,00	
Aksaray	93.737	257.881	2.751
Kırıkkale	113.468	269.239	2.373
Kırşehir	107.488	271.403	2.525
Nevşehir	120.444	327.669	2.721
Niğde	75.825	182.830	2.411

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Buğday üretimi, üretim deseni içinde büyük bir pay alıyor olmasına rağmen, üretim miktarları ve verimler dikkate alındığında bölgede buğday üretimi diğer bölgelerle rekabet edecek düzeyde değildir. Bu durum, buğday üretimine uygun olmayan alanlarda üretim yapılmasından, arazilerin küçük ve parçalı olmasından, sertifikalı tohumluk ile bölgeye uygun çeşitlerin kullanılmamasından, üretimde modern tekniklerin kullanılmaması ve pazara yönelik üretim yapılmaması, sulama ve gübreleme ve mücadele işlemlerinin bilinçsiz şekilde yapılmasından kaynaklanmaktadır. Bu koşulların iyileştirilmesi durumunda bölgenin buğdaydan elde ettiği katma değer artırması sağlanabilecektir.

Buğday üretimine uygun alanlarda üretim yapılması, toprak ihtiyacına uygun girdilerin belirlenerek kullanılması, bölgeye uygun çeşitlerin ıslahı ve kullanımı, sulanan alanların artırılması ve sulu alanlarda da buğday üretilmesi bölgede buğday verimini artıracaktır. Bölgede gıda işletmeleri en fazla un ve unlu mamullere yönelik olarak gelişmiştir. Bölgedeki gıda sanayinin talebini karşılayacak kalite ve seviyede buğday üretimi hedeflenmelidir. Un ve unlu mamuller sanayinin talepleri de dikkate alınarak buğday üretimi şekillendirilebilir. Türkiye’de kaliteli buğday ihtiyacı özellikle bazı yıllarda büyük miktarda ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Bölgenin buğday üretimini talebe göre yönlendirmek ve kaliteli üretim gerçekleştirmek, bölge ekonomisine olduğu kadar ülke ekonomisine de daha fazla katkı sağlayabilecektir. Yine makarnalık buğday üretimine yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

Organik ürünlere olan talebin artışı, bölge için buğdayda da bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Organik buğday üretimi, organik unlu mamuller üretimi, doğru pazarlama stratejileriyle ulusal pazarlarda alıcı bulabilir. Organik buğday ve unlu mamuller üretimi için fırsatlar araştırılmalı ve dikey entegrasyon uygulamaları geliştirilmelidir.

Arpa

Arpa ekilen alan TR71 Bölgesi tahıl ekilen alanının yaklaşık %35’ini oluşturmaktadır. Türkiye’deki arpa ekim alanlarının %11,51’ini ve arpa üretiminin %12,79’unu TR71 Bölgesi karşılamaktadır. Türkiye’de 2000-2011 döneminde arpa ekim alanları %18 oranında azalmasına rağmen, bölgede %21 oranında artmıştır. Arpa üretiminde bölge içerisinde Kırşehir ili ön plana çıkmaktadır. Bunun nedeni Kırşehir’de hayvancılığın, özellikle besi hayvancılığının gelişmiş olması, arpanın ise özellikle besi yeminde önemli olmasıdır. Bölgedeki arpa verimi (2.946 kg/ha) Türkiye ortalamasının (2.649 kg/ha.) üzerindedir. Kırşehir ve Nevşehir’de ise arpa verimi 3.000kg/ha’nın üzerindedir.

Tablo 46 TR71 Bölgesi Arpa Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen alan(ha)	Üretim(ton)	Verim(kg/ha)
Türkiye	2.868.833	7.600.000	2.649
TR71	330.071	972.011	2.945
TR71 %	11,51	12,79	
Aksaray	79.930	226.389	2.832
Kırıkkale	43.366	118.565	2.734
Kırşehir	108.487	335.264	3.090
Nevşehir	70.667	215.424	3.048
Niğde	27.621	76.369	2.765

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Arpa üretimi, bölgede hayvancılığın gelişmiş olduğu illerde yaygın ve rekabet açısından güçlüdür. Bölgenin arpadaki bu güçlü yanını artırabilmek ve sürdürebilmek için önlemler alınmalıdır. Buğday üretiminde olduğu gibi arpa üretiminde de, arpa üretimine uygun alanların tespit edilmesi, toprak ihtiyacına uygun girdilerin belirlenerek kullanılması, bölgeye uygun çeşitlerin ıslahı ve kullanımı, sulanan alanlarda üretilmesi bölgeye katkısını artıracaktır.

Çavdar

TR71 Bölgesi'nde tahıl ekili alanın %4,5'ünü çavdar oluşturmaktadır. Bölge, Türkiye çavdar ekim alanının %28,6'sı kaplamakta ve çavdar üretiminin %29,5'ini karşılamaktadır. Nevşehir, Niğde ve Aksaray illerinde ağırlıklı olarak üretilmektedir. Bölgenin çavdar verimi Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bu illerde 2000-2011 döneminde ekim alanları sırasıyla %77, %46 ve %12 oranında artmıştır. Diğer illerde ise azalmıştır.

Tablo 47 TR71 Bölgesi Çavdar Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen alan(ha)	Üretim(ton)	Verim(kg/ha)
Türkiye	127.653	365.750	2.870
TR71	36.475	107.903	3.120
Aksaray	7.235	22.363	3.090
Kırıkkale	24	75	3.130
Kırşehir	1.470	5.171	3.520
Nevşehir	16.145	42.911	2.660
Niğde	11.602	37.383	3.220
TR71 %	28,6	29,5	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

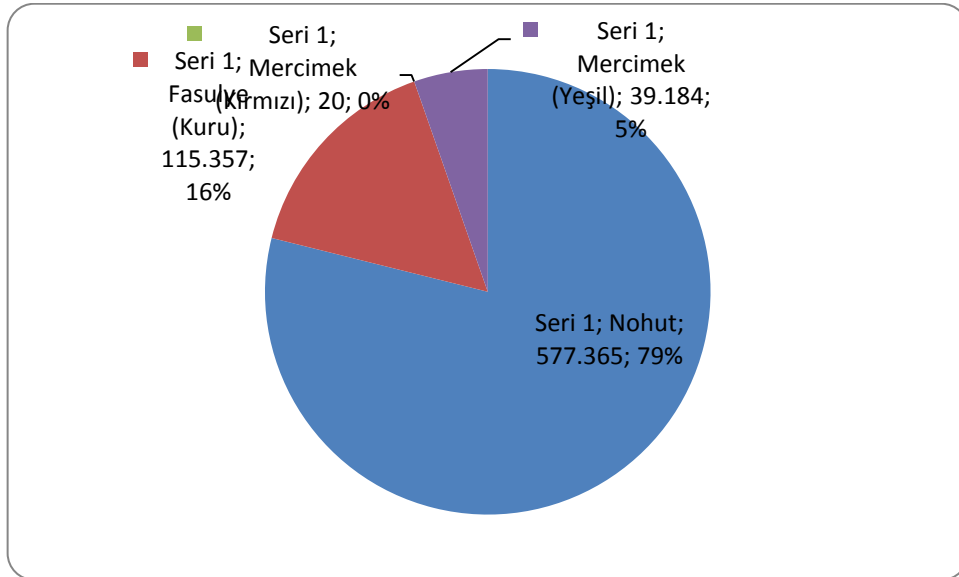
Bölgenin çavdar üretimi açısından bu üstünlüğünün sürdürülmesi ve artırılması için çavdar üretimi konusunda bilgi ve veri eksikliklerini giderecek araştırmaların yapılması gerekmektedir. Örneğin bölgede çavdar üretimi ya da çavdar üretimi yapan tarım işletmeleri ile araştırmalar yeterli değildir. Üretimden tüketime kadar tüm süreçleri

kapsayacak araştırmalar bölge üniversiteleri, araştırma kurumları tarafından yapılabilir. Ayrıca, Türkiye’de tüketicilerin tam tahıllı ekmek tüketimi eğiliminin artması bölge çavdar tarımı açısından da önemlidir. Bu nedenle bölge ve çevre bölgelerde un sanayinin çavdar talepleri belirlenerek üretimin buna göre yönlendirilmesi sağlanabilir.

5.3.4.1.2. Baklagil Üretimi

Baklagiller, havanın serbest azotunu bağlayarak, kendinden sonraki bitkinin azot ihtiyacının karşılanmasına katkıda bulunduğu için münavebe açısından önemlidir. Türkiye’de yemeklik baklagillerden en fazla, nohut, kuru fasulye ve mercimek yetiştirilmektedir. TR71 Bölgesi’nde baklagillerden nohut, kuru fasulye ve mercimek yetiştirilmektedir. Toplam baklagil ekim alanı içinde nohudun payı %79 ile en yüksektir. Kuru fasulyenin kapladığı alan %16, yeşil mercimeğin %5’dir. Kırmızı mercimek ise sadece 2 hektarlık alanda yetiştirilmektedir (Grafik 27). Baklagillere ikame ürünler olan tahıllar, yağ bitkileri, yem bitkileri ürün gruplarında desteklemeler baklagillerden fazladır. Bu nedenle baklagil ekim alanları Türkiye genelinde azalma eğilimindedir. 2000-2011 yıllarında Türkiye’de %54 oranında, TR71 Bölgesi’nde ise %9 oranında azalmıştır. İller itibariyle incelendiğinde ise Kırşehir dışındaki tüm illerde baklagiller ekim alanı bu dönemde azalmıştır, Kırşehir’de ise 17 bin hektardan 36 bin hektara yükselmiştir. Özellikle nohut ekim alanları bu ilde artma eğilimindedir.

Grafik 27 TR71 Bölgesi’nde Baklagil Ekim Alanı (%)

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Nohut

TR71 Bölgesi’ndeki nohut ekim alanı toplam baklagiller ekim alanının %76’sını ve Türkiye’deki nohut ekim alanının %12,93’ünü oluşturmaktadır. Üretim miktarı açısından ise Türkiye’nin %13,53’ünü karşılamaktadır. Nohut verimi açısından bölge

verimi (1.142 kg/ha), Türkiye ortalamasından (1.092 kg/ha) daha yüksektir. Nohut üretiminin en fazla yapıldığı il Kırşehir olup, verim açısından da en yüksek orana sahiptir. Kırşehir’de nohut ekim alanı 2000-2011 döneminde 3 kat, üretimi ise 4,5 kat artmıştır.

Tablo 48 TR71 Bölgesi Nohut Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen Alan(ha)	Üretim (ton)	Verim(kg/ha)
Türkiye	446.413	487.477	1.092
TR71	57.737	65.954	1.142
Aksaray	12.735	12.646	993
Kırıkkale	4.449	2.538	570
Kırşehir	32.639	42.531	1.303
Nevşehir	3.467	2.997	864
Niğde	4.447	5.242	1.179
TR71 %	12,93	13,53	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Kuru Fasulye

Türkiye’deki kuru fasulye ekim alanının %12,19’unu ve fasulye üretiminin %11,74’ünü oluşturan TR71 Bölgesi’nde fasulye verimi hektar başına 2.043 kilogramdır. Kuru fasulye üretiminde bölge içerisinde Niğde ili ilk sırada yer almaktadır. Niğde ilinde kuru fasulye ekim alanları 2000-2011 döneminde %16, üretimi ise %103 oranında artmıştır.

Tablo 49 TR71 Bölgesi Fasulye (Kuru) Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen alan(ha)	Üretim(ton)	Verim(kg/ha)
Türkiye	94.625	200.673	2.121
TR71	11.536	23.564	2.043
Aksaray	2.678	5.294	1.977
Kırıkkale	109	205	1.881
Kırşehir	2.433	3.518	1.446
Nevşehir	2.294	4.288	1.869
Niğde	4.022	10.259	2.551
TR71 %	12,19	11,74	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Yeşil Mercimek

Türkiye’deki yeşil mercimek ekim alanının ve üretiminin %17’sini TR71 Bölgesi oluşturmaktadır. Verimi hektar başına 1.180 kilogram olup Türkiye ortalamasına yakındır. En fazla Aksaray ve Kırşehir’de yetiştirilmektedir (Tablo 50). 2000-2011 döneminde yeşil mercimek ekim alanları Kırşehir hariç tüm illerde azalmıştır. Kırşehir’de ise ekim alanı %27, üretim %103 oranında artmıştır.

Tablo 50 TR71 Bölgesi Yeşil Mercimek Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen Alan (ha)	Üretim (ton)	Verim (kg/ha)
Türkiye	22525	25952	1160
TR71	3918	4567	1180
Aksaray	1418	1428	1010
Kırıkkale	255	295	1160
Kırşehir	1310	1861	1420
Nevşehir	607	596	1050
Niğde	328	387	1180
TR71 %	17,4	17,6	-

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Baklagiller açısından bölge değerlendirildiğinde, Kırşehir'in nohut ve yeşil mercimek, Niğde'nin ise kuru fasulyede üstünlüğü dikkat çekmektedir. Öyleki ülke genelinde baklagiller ekim alanları azalma eğiliminde iken, desteklerin az olmasına rağmen bölgede üretim sürdürülmektedir. Baklagiller açısından da bölgede yapılan araştırmaların yeterli düzeyde olduğu söylenemez. Bölge üniversiteleri, araştırma kurumları başta olmak üzere baklagillerin teknik, ekonomik, sosyal açıdan incelenmesine yönelik araştırmalar artırılmalı ve üretim elde edilen araştırma sonuçlarına göre yönlendirilmelidir.

5.3.4.1.3. Yumru Bitkiler

TR71 Bölgesi'nde yumru bitkiler içerisinde en fazla yetiştirilen ürün %93 payı ile patatestir. Türkiye'deki patates ekim alanlarının %25,56'sını ve üretimini yaklaşık %30'unu TR71 Bölgesi karşılamaktadır. 2000-2011 döneminde patates üretimi %28 oranında artmıştır. Patates üretiminde bölge içerisinde Niğde ili 731 bin ton üretimle ilk sırada yer almakta, bunu 321 bin ton ile Nevşehir, 206 bin ton ile Aksaray, 91 bin ton ile Kırşehir ili takip etmektedir. Kırıkkale'de ise patates üretimi yapılmamaktadır. Nevşehir'de 2000-2011 döneminde patates ekim alanlarında azalma gerçekleşmiştir. Çerezlik kabak yetiştiriciliğinin bu dönemde üretim desenine girmesi, Nevşehir'de patates ekim alanlarını daraltmıştır. Diğer illerde ise patates ekim alanı genişleme eğilimdedir.

Tablo 51 TR71 Bölgesi Patates Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen alan(ha)	Üretim(ton)	Verim(kg/ha)
Türkiye	144.913	4.648.081	32.075
TR71	37.047	1.349.696	36.432
Aksaray	5.188	206.134	39.733
Kırıkkale	0	0	0
Kırşehir	2.353	90.990	38.670
Nevşehir	9.119	321.302	35.234
Niğde	20.387	731.270	35.869
TR71 %	25,56	29,04	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Bu veriler, bölgenin patates üretiminde ihtisaslaşmış olduğunu göstermektedir. Ekim alanı ve üretimde Niğde, verimde ise Nevşehir Türkiye’de liderdir. Bunun yanında bölgede patates üretiminde sorunlar yaşanmaktadır. Patates siğili hastalığı sıklıkla görülmekte, üretimin talebe göre yönlendirilmemekte, münavebeye girecek alternatif ürünler bilinmemekte, doğal kaynakların aşırı kullanımından kaynaklanan sorunlar periyodik olarak yaşanmaktadır. Patates arz zincirinde bu sorunlara neden olan faktörlerin belirleneceği ve çözüm önerilerinin geliştirileceği araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, patates işlemeye yönelik yatırımlar patatesin bölgeye katkısını artırabilir. Bu yatırımlar, dondurulmuş gıdaya yönelik tesisler, hazır yemek sektörünün ihtiyacını karşılayacak yatırımlar, cips vb. ürünler üretme yatırımları olabilir.

Bölgenin bu üstünlüğünden yararlanabilmek, ortaya çıkan sorunların hızlı ve proaktif adımlarla giderilmesi ve ürüne katma değer yaratacak yöntemlerin geliştirilmesi ile mümkün olacaktır.

5.3.4.1.4. Yem Bitkileri Üretimi

TR71 Bölgesi uzun yıllardır hayvancılık yapılan, hayvansal üretim konusunda kültürün ve bilgi birikiminin olduğu bir bölgedir. Hayvansal üretimin en önemli girdisi yemdir. Yapılan araştırmalara göre yemin toplam maliyet içerisindeki oranı %75 dolaylarındadır. Bu maliyet içerisinde de özellikle kaba yemin, işletmede üretilmesi ve böylece maliyetin düşürülmesi, ekonomik getirinin artması sürdürülebilir hayvancılık açısından önemlidir. TR71 Bölgesi’nde yaklaşık 36 bin hektar alanda yem bitkileri yetiştirilmekte olup, Türkiye’deki yem bitkileri ekim alanının %2’sini oluşturmaktadır. Bölgenin toplam tarım alanı içerisinde, yem bitkilerinin oranı %3,23 olup, %8,64 olan Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır. Son yıllarda yem bitkilerine verilen desteklerle, yem bitkileri ekim alanı ülke genelinde artmıştır. 2000-2011 döneminde ülke genelinde ve bölgede yem bitkileri ekim alanlarındaki artış yaklaşık 5 katdır.

Yem bitkisi ekim alanı iller itibarıyla incelendiğinde, hayvansal üretim değerinin en fazla olduğu Aksaray ilinde bulunduğu görülmektedir. Aksaray’da yem bitkileri ekim alanı 17 bin hektar olup bölgenin %48’ini oluşturmaktadır. Aksaray’da üretim deseni içinde yem bitkilerinin payı ise %7’dir. 2000 yılında Aksaray’da yem bitkileri ekim alanı 2,4 bin hektardan 2011 yılında yaklaşık 7 kat artarak 17 bin hektara yükselmiş olması önemli bir gelişme olarak görülmektedir.

Süt sığırcılığının yaygın olarak yapıldığı Niğde ili, yem bitkileri ekim alanı açısından ikinci sırada yer almakta olup, üretim deseninden aldığı pay %4’dür. Niğde ilinde de 2000-2011 yılları arasında yem bitkileri ekim alanında artış olmuş, 1,5 bin hektardan, 6,7 bin hektara ulaşarak yaklaşık 7 kat artmıştır. Diğer yandan hem arazi genişliği açısından ilk sırada yer alan hem de besi hayvancılığında öne çıkan Kırşehir’de ise yem bitkileri arazisinin üretim deseni içerisindeki payı sadece %2’dir. 2000-2011 döneminde

ekim alanında artış (83 kat) olsa da Niğde ve Aksaray illerindeki artışı yakalayamamıştır. Kırşehir’de üretim deseni daha çok baklagiller lehine genişlemiştir.

Tablo 52 Yem Bitkileri Ekim Alanı ve Üretim Deseni İçerisindeki Payı

Bölge / İl	Ekim Alanı (Ha)	Üretim Deseni İçinde Payı (%)
Türkiye	1.508.292	8,64
TR71	35.892	3,23
Aksaray	17.292	6,76
Kırıkkale	1.653	0,92
Kırşehir	5.960	2,14
Nevşehir	4.284	1,83
Niğde	6.702	4,11

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Yonca

TR71 Bölgesi 15.589 hektar yonca (yeşil ot) ekim alanı ile bölgedeki toplam yem bitkileri ekim alanının %44’ünü, Türkiye’deki yonca ekim alanlarının %3’ünü oluşturmaktadır. TR71 Bölgesi’nde Aksaray ili yonca üretiminde alan olarak %67,9 ve üretim miktarı olarak %52,2’lik oranlarla bölge içerisinde öne çıkmaktadır. Türkiye’deki 21.620 kg/ha yonca verimi, TR71 Bölgesi’nde 24.233 kg/ha olup, bölge yonca verimi Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Tablo 53 TR71 Bölgesi Yonca Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen Alan(ha)	Üretim(ton)	Verim(kg/ha)
Türkiye	558.553	12.076.159	21.620
TR71	15.589	377.764	24.233
Aksaray	118	2.456	20.814
Kırıkkale	10.474	189.343	18.078
Kırşehir	3.149	142.168	45.147
Nevşehir	1.017	32.241	31.711
Niğde	832	11.556	13.891
TR71 %	2,79	3,13	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Korunga

TR71 Bölgesi korunga (yeşil ot) ekim alanı bölge yem bitkileri ekim alanının %9’unu, Türkiye korunga ekim alanının %2’sini oluşturmaktadır. TR71 Bölgesi 3.370 ha korunga ekim alanına ve 8.457 kg/ha verimliliğe sahiptir. Korunga üretiminde bölge içerisinde Nevşehir ili üretim miktarı ve Niğde ili üretim yapılan alan açısından öne çıkmaktadır.

Tablo 54 TR71 Bölgesi Korunga Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen Alan (ha)	Üretim (ton)	Verim (kg/ha)
Türkiye	153.645	1.571.606	10.229
TR71	3.370	28.503	8.457
Aksaray	70	286	4.068
Kırıkkale	98	598	6.102
Kırşehir	2.412	12.805	5.309
Nevşehir	694	13.036	18.784
Niğde	96	1.778	18.521
TR71 %	2,19	1,81	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Fiğ

Fiğ (yeşil ot) ekim alanında ise, ekim alanı bölge yem bitkileri içerisinde %31, Türkiye içerisinde payı %2 pay almaktadır. TR71 Bölgesi'nin fiğ verimi 9.542 kg/ha olup, Türkiye ortalamasından (9.342 kg/ha) daha yüksektir. Bölge içerisinde fiğ ekim alanında Kırıkkale ili ön planda iken, Kırşehir üretim miktarı açısından ön plana çıkmaktadır.

Tablo 55 TR71 Bölgesi Fiğ Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen Alan(ha)	Üretim (ton)	Verim (kg/ha)
Türkiye	475.476	4.442.017	9.342
TR71	9.799	93.507	9.542
Aksaray	3.433	18.735	5.458
Kırıkkale	1.291	7.451	5.771
Kırşehir	2.230	29.691	13.316
Nevşehir	1.580	18.075	11.438
Niğde	1.266	19.555	15.446
TR71 %	2,06	2,11	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

5.3.4.1.5. Endüstri Bitkileri

TR71 Bölgesi'nde endüstri bitkilerinden sadece şekerpancarı yetiştirilebilmektedir. Şekerpancarı genellikle yüksek rakımlı bölgelerimizde, sulanan alanlarda tarımı yapılan, genellikle hububat ile münavebeye giren bir endüstri bitkisidir. Türkiye'de şeker pancarı tarımı Ege, Akdeniz sahil kuşağı, Doğu Karadeniz, Güneydoğu Anadolu bölgeleri dışında 65 ilde tarımı yapılmaktadır. Orta Anadolu şekerpancarı üretimi açısından uygun çevre koşullarına sahip olup, Türkiye'de şekerpancarından elde edilen şeker oranı açısından en yüksek şeker oranının bulunduğu bölgedir. TR71 Bölgesi'nin tüm illerinde şekerpancarı yetiştirilmektedir.

Türkiye’deki şekerpancarı ekim alanının %9,08’ini ve üretiminin %10,14’ünü TR71 Bölgesi oluşturmaktadır. Bölgede, şekerpancarı verimi ortalama 60.599 kg/ha olup, Türkiye ortalamasından (54.250 kg/ha) daha yüksektir. Şekerpancarı üretiminde bölge içerisinde şekerpancarı ekim alanı ve üretiminin yarısından fazlası (%55 ve %58) Aksaray’da bulunmaktadır. Aksaray’da elde edilen verim de (65.640 kg/ha) bölge ve Türkiye ortalamasından yüksektir. Aksaray’dan sonra üretimden aldıkları pay itibarıyla Kırşehir (%16), Nevşehir(%15), Niğde(%7) ve Kırıkkale(%4) illeri sıralanmaktadır.

Tablo 56 TR71 Bölgesi Şekerpancarı Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen Alan (ha)	Üretim (ton)	Verim (kg/ha)
Türkiye	297.265	16.126.489	54.250
TR71	26.983	1.635.135	60.599
Aksaray	14.458	949.016	65.640
Kırıkkale	1.163	63.380	54.497
Kırşehir	4.519	255.560	56.552
Nevşehir	4.416	253.053	57.304
Niğde	2.427	114.126	47.023
TR71 %	9,08	10,14	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Türkiye’de şekerpancarı tarımının diğer bir avantajı ise sanayileşme, örgütlenme ve hayvancılık açısındandır. Cumhuriyet döneminde sanayileşme şeker fabrikaları ile başlamış olup, hala belirli bölgelerde şeker fabrikaları yarattıkları katma değer ve istihdam ile bölge ekonomilerine önemli katkı sağlamaktadır. Örgütlenme açısından ise Pancar Ekicileri Kooperatifleri (PANKOBİRLİK) Türkiye’de tarımsal örgütlenmenin en başarılı örneklerinden birisidir. Şekerpancarı üretilen tüm bölgelerde hayvancılık da gelişmiştir. Çünkü şekerpancarı posası hayvan yemi olarak kullanıldığı için, şekerpancarı yan ürünleri bu şekilde değerlendirilmekte ve hayvancılıktaki ürün maliyetleri de düşmektedir. Bu nedenle bölgede de Aksaray, Niğde ve Kırşehir’de hayvancılığın gelişmiş olduğu görülmektedir.

Türkiye’de, pancardan şeker üreten 33 fabrikanın 6’sı Pankobirlik’e, 1’i Pankobirlik ve özel sektör ortaklığına (Kütahya Şeker Fab.), 1’i özel sektöre, 25’i ise Türkşeker’e aittir. Mevcut 33 şeker fabrikasının günlük pancar işleme kapasitesi yaklaşık 175 bin ton, yıllık şeker üretim kapasitesi ise yaklaşık 3,2 milyon tondur. Bölgede bulunan Kırşehir şeker fabrikası Türkşeker’e aittir. Kırşehir şeker fabrikasında yılda yaklaşık 400 bin ton şeker pancarı işlenmekte ve 55 bin ton şeker, 15 bin ton melas, 120 bin ton yaş küspe üretilmektedir.⁵⁸

⁵⁸ Türkşeker 2013. www.turkseker.gov.tr

5.3.4.1.6. Yağ Bitkileri

Türkiye’de yağ bitkilerinden ayçiçeği, kanola, aspir, soya yetiştirilmekte olup, ekim alanı ve üretim itibarıyla en fazla ayçiçeği yetiştirilmektedir. Kanola, aspir ve soya üretiminin artırılmasına yönelik destekler uygulanmasına rağmen henüz ülke içindeki bitkisel yağ talebini karşılayacak yeterli düzeyde üretim bulunmamaktadır.

Ayçiçeği

Türkiye’deki 655.700 hektarlık ayçiçeği ekim alanının %6’sı TR71 Bölgesi’nde bulunmaktadır. Bölgede ayçiçeği üretimi 2000 yılında 20 bin tondan 2011 yılında 75 bin tona yükselmiştir. TR71 Bölgesi’nde 1.821 kg/hektar olan ayçiçeği verimi Türkiye ortalamasından düşüktür (2.036 kg/hektar). Ayçiçeği ekimi ve üretiminde bölge içerisinde Aksaray ili ön plana çıkmaktadır.

Tablo 57 TR71 Bölgesi Ayçiçeği Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen Alan (ha)	Üretim (ton)	Verim (kg/ha)
Türkiye	655.700	1.335.000	2.036
TR71	41.021	74.705	1.821
Aksaray	15.863	42.630	2.687
Kırıkkale	14.011	13.695	977
Kırşehir	10.670	17.639	1.653
Nevşehir	435	687	1.579
Niğde	42	54	1.286
TR71 %	6,26	5,6	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Çerezlik Ayçiçeği

Yağlık ayçiçeği üretiminin yanında bölgede esas olarak çerezlik ayçiçeği üretimi yaygın olarak yapılmaktadır. Türkiye’deki çerezlik ayçiçeği ekim alanlarının %25,48’ini TR71 Bölgesi oluşturmaktadır. Yapılan çalışmalar, üreticilerin, hangi ürünü ekeceği konusundaki kararlarında, ürünün fiyatı, su, gübre, ilaç vb. girdi ihtiyacının düşüklüğü gibi parametrelerden daha ziyade, satış garantisinin en önemli faktör olduğunu göstermektedir. Özellikle çerezlik işleme tesislerinin bölgede varlığı, çiftçiler açısından ürünü satabileceği başka bir ifadeyle ürünün satışı için bir garantidir. Bu nedenle, çiftçiler üretim deseni içinde çerezlik ayçiçeğine yer vermekte ve Türkiye’deki çerezlik ayçiçeği üretiminin %21,03’ü bölgeden gerçekleştirilmektedir. Bölgedeki tarımda önemli bir yeri olan çerezlik ayçiçeği verimi incelendiğinde hektar başına 1.366 kilogram ile Türkiye ortalamasının altında yer aldığı görülmektedir. Bölge içerisinde çerezlik ayçiçeği ekim alanında Kırıkkale, üretim miktarında Kırşehir ilk sıradadır.

Tablo 58 TR71 Bölgesi Çerezlik Ayçiçeği Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen Alan (ha)	Üretim (ton)	Verim (kg/ha)
Türkiye	99.700	165.000	1.655
TR71	25.401	34.700	1.366
Aksaray	2.874	7.092	2.468
Kırıkkale	13.421	12.840	957
Kırşehir	8.883	14.413	1.623
Nevşehir	185	306	1.654
Niğde	38	49	1.289
TR71 %	25,48	21,03	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Aspir

Bölgede üretimi yapılan diğer bir yağ bitkisi aspirdir. Bitkisel yağ açığını kapatmak için son yıllarda aspire verilen destekler ve aspirin anavatanının Türkiye olması nedeniyle bölgeye uyum sağlaması aspir üretiminin artmasına neden olmuştur. TR71 Bölgesi Türkiye içerisinde %6,80'lik ekim alanına sahiptir. Bölgede üretilen 1.599 tonluk aspir miktarı, Türkiye'deki aspir üretiminin %8,77'sini oluşturmaktadır. Aspir üretiminde bölge içerisinde Niğde ili bölge üretiminin yarısına yakınıni gerçekleştirmesi ile öne çıkmaktadır. TR71 Bölgesi aspir üretim verimliliğinde Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Tablo 59 TR71 Bölgesi Aspir Ekilen Alan, Üretim ve Verim

Bölge / İl	Ekilen Alan (hektar)	Üretim (ton)	Verim (kg/ha)
Türkiye	13.167	18.228	1.384
TR71	896	1.599	1.785
Aksaray	32	61	1.906
Kırıkkale	40	68	1.700
Kırşehir	208	395	1.899
Nevşehir	216	375	1.736
Niğde	400	700	1.750
TR71 %	6,8	8,77	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

5.3.4.2. Meyvecilik

TR71 Bölgesi'nin tarım alanlarının yaklaşık %2'sini oluşturan 34 bin hektar alanda meyvecilik yapılmaktadır. Üretim açısından incelendiğinde Türkiye'deki yumuşak çekirdekli meyvelerin %11,88'i, taş çekirdekli meyvelerin %1,41'i, üzüm ve üzüm sü meyvelerin %3,95'i ve sert kabuklu meyvelerin %1,16'sı TR71 Bölgesi'nde üretilmektedir. Bölgede özellikle elma, kiraz, ceviz ve üzüm öne çıkmaktadır. Niğde ili

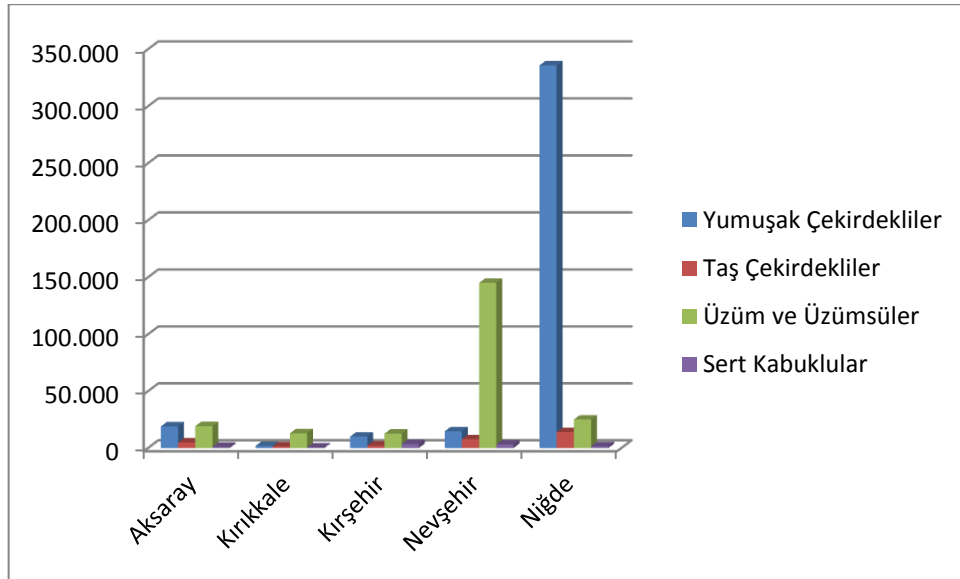
yumuşak çekirdekli (Elma) ve taş çekirdekli (Kiraz, kayısı), Kırşehir ili sert kabuklular (Ceviz), Nevşehir ili ise üzüm ve üzüksü meyvelerin en fazla üretildiği illerdir.

Tablo 60 TR71 Bölgesi Meyve Üretimi (Ton)

Bölge / İl	Yumuşak Çekirdekli	Taş Çekirdekli	Üzüm ve Üzümsü	Sert Kabuklu
Türkiye	3.210.640	2.128.852	5.434.870	855.348
TR71	381.335	30.071	214.914	9.886
Aksaray	18.963	4.828	19.202	1.077
Kırıkkale	1.837	1.477	12.911	519
Kırşehir	10.063	2.077	12.656	3.576
Nevşehir	14.717	7.678	145.112	3.198
Niğde	335.755	14.011	25.033	1.516
TR71 %	11,88	1,41	3,95	1,16

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 28 TR71 Bölgesi Meyve Üretimi (Ton)

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Ceviz

Türkiye'deki ceviz üretim alanlarının %3,75'ine sahip olan TR71 Bölgesi'nde Kırşehir ili 799 hektarlık alan ile cevizde en fazla toplu meyvelik alanına sahip ildir. Kırşehir'de 80.327 adet meyve veren ağaçtan, 3,4 bin ton ceviz üretilmiştir. Bu da bölge üretiminin %45'ini oluşturmaktadır. Kırşehir'in ceviz çeşidi Kaman 1, Kaman 4, Kaman 5 ülke genelinde tüketiciler arasında "Kaman cevizi" olarak bilinmektedir. Kaman cevizi dolgun meyvesi, açık rengi, lezzeti ve ince kabuğu ile kolay kırılması nedeniyle tüketiciler arasında en fazla tercih edilen çeşittir. Ceviz üretiminde Niğde, Nevşehir ve

Aksaray illeri Kırşehir'i takip etmekte olup, en az üretim Kırıkkale'de gerçekleştirilmektedir (Tablo 61)

Tablo 61 Ceviz Üretim İstatistikleri

Bölge / İl	Toplu Meyveliklerin Alanı	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Üretim	
	(Ha)	(Adet)	(Ton)	(%)
Türkiye	46.838	5.594.576	183.240	-
TR71	1.758	173.842	7.525	100
Aksaray	97	15.810	945	12,56
Kırıkkale	193	14.490	319	4,24
Kırşehir	799	80.327	3.399	45,17
Nevşehir	464	37.740	1.481	19,68
Niğde	205	25.475	1.381	18,35
TR71 %	3,75	3,11	4,11	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Elma

TR71 Bölgesi sahip olduğu 24.080 hektarlık elma üretim alanı ile Türkiye'deki elma üretim alanlarının %14,45'ini oluşturmaktadır. Bölgedeki elma ağaçlarının %83'ü Niğde ilinde bulunmakta olup, elma üretiminin %90'ını Niğde ili karşılamaktadır.

Tablo 62 Elma Üretim İstatistikleri

Bölge / İl	Toplu Meyveliklerin Alanı	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Üretim	
	(Ha)	(Adet)	(Ton)	(%)
Türkiye	166.672	42.720.602	2.680.075	-
TR71	24.080	5.872.901	367.281	100
Aksaray	1.976	337.827	17.321	4,72
Kırıkkale	77	53.536	1.266	0,34
Kırşehir	355	145.792	7.579	2,06
Nevşehir	940	439.342	9.582	2,61
Niğde	20.733	4.896.404	331.533	90,27
TR71 %	14,45	13,75	13,7	-

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Kiraz

Türkiye'deki kiraz alanlarının %3,17'sini, üretimin %2'sini TR71 Bölgesi oluşturmaktadır. Bölgedeki kiraz üretiminin %78'i Niğde'de bulunmaktadır. Niğde

ilinde Ulukışla, Çamardı ve Bor ilçeleri kiraz yetiştiriciliğinin en yaygın yapıldığı ilçeler olup, Niğde kirazı da kalite açısından tüketiciler tarafından tercih edilmektedir.

Tablo 63 Kiraz Üretim İstatistikleri

Bölge / İl	Toplu Meyveliklerin Alanı	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Üretim	
	(Ha)	(Adet)	(Ton)	(%)
Türkiye	69.985	15.836.172	438.550	-
TR71	2.218	246.454	8.489	100
Aksaray	174	14.625	510	6,01
Kırıkkale	32	19.365	358	4,22
Kırşehir	10	17.554	419	4,94
Nevşehir	65	19.170	544	6,41
Niğde	1.937	175.740	6.658	78,43
TR71 %	3,17	1,56	1,94	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Kayısı

TR71 Bölgesi'nde sert çekirdekli meyvelerden kayısı yetiştiriciliği de yapılmakta olup, 1.761 hektarlık kayısıda toplu meyvelik alanı vardır. Türkiye'deki kayısı üretim alanlarının %1,57'i bölgede bulunmakta ve üretimin %1,16'sı bölgeden gerçekleşmektedir. Bölgede en fazla Nevşehir'de sonra sırasıyla Niğde, Aksaray ve Kırıkkale'de kayısı üretilmektedir.

Tablo 64 Kayısı Üretim İstatistikleri

Bölge/İl	Toplu Meyveliklerin Alanı	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Üretim	
	(Ha)	(Adet)	(Ton)	(%)
Türkiye	112.079	13.859.671	650.000	-
TR71	1.761	378.403	7.549	100
Aksaray	188	55.475	1.712	22,68
Kırıkkale	50	37.430	494	6,54
Kırşehir	7	33.043	588	7,79
Nevşehir	927	169.295	2.639	34,96
Niğde	589	83.160	2.116	28,03
TR71 %	1,57	2,73	1,16	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Badem

TR71 Bölgesi'nde badem üretimi 569 hektar alanda yapılmakta olup, Türkiye genelinde %3 paya sahiptir. TR71 Bölgesi'nde badem üretiminin en fazla olduğu il Nevşehir'dir.

Tablo 65 Badem Üretim İstatistikleri

Bölge/İl	Toplu Meyveliklerin Alanı	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Üretim	
	(Ha)	(Adet)	(Ton)	(%)
Türkiye	20.504	4.221.566	69.838	-
TR71	569	129.067	2.359	100
Aksaray	7	6.190	132	5,6
Kırıkkale	113	17.595	200	8,48
Kırşehir	12	14.642	177	7,5
Nevşehir	377	84.060	1.715	72,7
Niğde	60	6.580	135	5,72
TR71 %	2,77	3,06	3,38	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Şeftali

TR71 Bölgesi'nde 394 hektar alanda şeftali üretimi yapılmaktadır. Türkiye'deki payı %1'in altındadır. Şeftali üretiminin %76'sını Niğde ili oluşturmaktadır.

Tablo 66 Şeftali Üretim İstatistikleri

Bölge/İl	Toplu Meyveliklerin Alanı	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Üretim	
	(Ha)	(Adet)	(Ton)	(%)
Türkiye	41.880	13.447.680	545.902	-
TR71	394	102.388	3.040	100
Aksaray	108	13.530	396	13,03
Kırıkkale	2	1.518	22	0,72
Kırşehir	0	3.575	74	2,43
Nevşehir	10	10.060	239	7,86
Niğde	274	73.705	2.309	75,95
TR71 %	0,94	0,76	0,56	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Türkiye'de meyve alanlarının genişlemesi, çok yıllık bitkilere verilen desteklerle hız kazanmıştır. Türkiye genelinde de özellikle elma, kiraz ve ceviz gibi meyve türleri yeni kurulan meyve bahçeleri için tercih edilen meyve türleri olmuştur.

TR71 Bölgesi'nde meyve alanlarının bölgede değişimi incelendiğinde de Niğde ilinde meyve alanlarının son 10 yılda %15 oranında arttığı, diğer illerde ise gerileme olduğu görülmektedir. Meyvecilik açısından önemli potansiyeli olan bölgenin, bu potansiyeli değerlendirmesi için taze meyve satışı dışında, ürünlerin işlenmiş meyve olarak tüketiciye sunulması bölge ekonomisine daha büyük katkı sağlayacaktır. Tüketicilerin pazar taleplerine uygun işlenmiş meyve üretimine yönelik yatırımlar yapılmalıdır. Bölgenin, diğer bölgelerle karşılaştırıldığında doğal yapısı, flora ve faunası son yıllarda tüketicilerin yöneldiği bazı ürünlerin üretiminde avantajlı olabilir. Bu ürünlerin ayrı bir çalışmayla tespiti ve çiftçi uygulamalarına aktarılması bölgenin tarımsal üretimde diğer bölgelerden farklılığını ortaya çıkarabilecek, bölgede üretilen ürünler için pazar imkânları oluşturabilecek, doğru pazarlama stratejileriyle hem çiftçi, hem bölge hem de ülke ekonomisine katkı yaratabilecektir. Bu veriler ışığında hem ülke hem de bölge içinde aldığı pay açısından ceviz, badem, elma, kiraz, kayısı, şeftali yetiştiriciliği önemli üretim dallarıdır. Yine bazı ilçelerdeki tarım işletmelerinin geçim kaynağı içinde önemli yer tutmaktadır. Bu nedenle bölgesel kalkınma açısından meyveciliğin geliştirilmesi önemli görülmektedir.

Ayrıca, TR71 Bölgesi'nde meyvede *Çamardı Misket Elması*, *Darboğaz Kirazı* gibi, yerel çeşitler bulunmakta ve bu ürünler yerel pazarlarda satılmaktadır. Yerel çeşitlerin envanteri ise bulunmamaktadır. Bu nedenle bölgede bitkisel gen kaynakları, yerel çeşitler konusunda envanter çalışmasının öncelikli olarak yapılması önemlidir. Türk Patent Enstitüsü verileri incelendiğinde, Coğrafi İşaret almış yada başvuru yapılmış TR71 Bölgesi'ne ait hiçbir ürüne rastlanmamaktadır. Coğrafi İşaret, *belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren işaretlerdir*. Bölgenin “Menşe adı” ve “Mahreç işareti” alabilecek ürünlerin tespiti için bu envanterin çıkarılması önemlidir.

Bağcılık

Dünya genelinde çok geniş alana yayılmış olan bağcılık, Türkiye'de özellikle Ege'de Denizli, Manisa ve İzmir, Trakya'da Tekirdağ, Edirne ve Çanakkale, Güneydoğu'da Diyarbakır, Doğu Anadolu'da Elazığ ve Orta Anadolu'da Nevşehir'de yapılmaktadır. Anadolu'nun asmanın kültüre alındığı ilk yer olması nedeniyle, yüzyıllardır bağcılık yapılmaktadır ve çok sayıda çeşide sahiptir. Türkiye'deki bağ alanının %6'sı TR71 Bölgesi'nde bulunmaktadır. Bağ alanları Türkiye'de yıllar itibarıyla azalmaktadır. Türkiye'de bağ alanları 2000 yılında 535 bin hektardan, 2011 yılında 473 bin hektara gerilemiştir. TR71 Bölgesi'nde de bağ alanları daralmıştır. Türkiye genelindeki azalıştan daha fazla azalmış olup, aynı dönemde 44 bin hektardan, 29 bin hektara gerilemiştir.

Çeşitlere göre incelendiğinde Türkiye'de şaraplık çeşitlerin %13'ü, çekirdekli kurutmalık çeşitlerin %9'u, sofralık çeşitlerin %6'sı TR71 Bölgesi'ndedir. Alan ve üretim açısından Nevşehir ili en büyük paya sahiptir. Bölgedeki bağ alanlarının

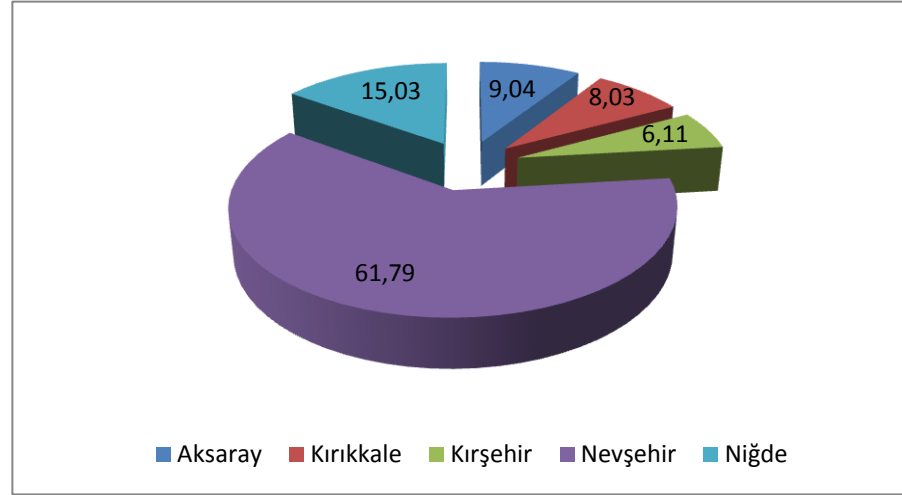
%61,79'u, elde edilen üzümlün ise %68'i Nevşehir'dedir. Çeşitler itibariyle de tüm çeşitlerde Nevşehir liderdir.

Tablo 67 Bağ Alanı (Ha)

Bölge / İl	Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	Üzüm (Sofralık-Çekirdeksiz)	Üzüm (Kurutmalık-Çekirdekli)	Üzüm (Kurutmalık-Çekirdeksiz)	Üzüm (Şaraplık)	TOPLAM	(%)
Türkiye	235.655	35.541	65.018	66.172	70.159	472.545	
TR71	14.835	197	5.624	143	8.782	29.581	100
Aksaray	2.182	0	350	143	0	2.675	9,04
Kırıkkale	1.960	0	0	0	414	2.374	8,03
Kırşehir	1.192	197	141	0	276	1.806	6,11
Nevşehir	5.585	0	4.896	0	7.798	18.279	61,79
Niğde	3.916	0	237	0	294	4.447	15,03
TR71 %	6,3	0,55	8,65	0,22	12,52	6,26	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 29 İllerdeki Bağ Alanı Oranları (%)

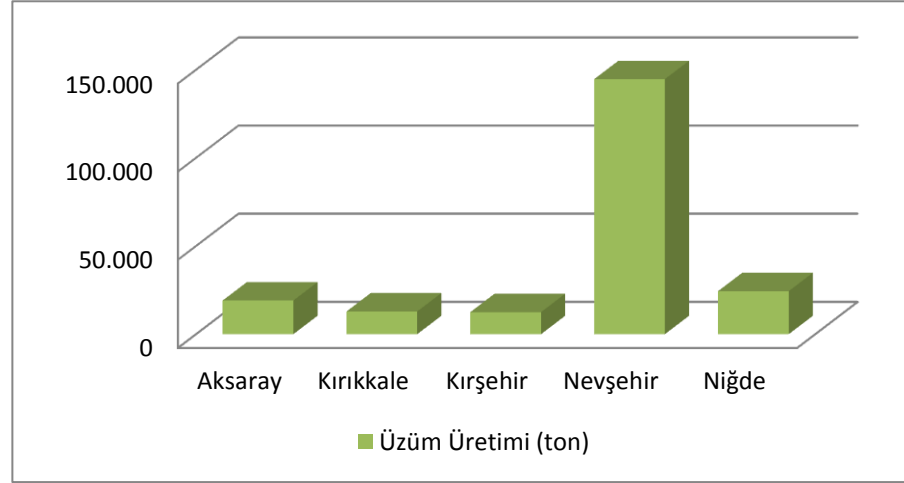
Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 68 Üzüm Üretim İstatistikleri (Ton)

Bölge / İl	Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	Üzüm (Sofralık-Çekirdeksiz)	Üzüm (Kurutmalık-Çekirdekli)	Üzüm (Kurutmalık-Çekirdeksiz)	Üzüm (Şaraplık)	Toplam	(%)
Türkiye	1.696.811	572.156	435.756	1.126.308	465.320	4.296.351	-
TR71	99.139	396	48.496	1.625	63.643	213.299	100
Aksaray	14.611	0	2.800	1.625	0	19.036	8,92
Kırıkkale	10.723	0	0	0	2.113	12.836	6,02
Kırşehir	8.738	396	1.140	0	2.191	12.465	5,84
Nevşehir	43.579	0	43.320	0	57.722	144.621	67,8
Niğde	21.488	0	1.236	0	1.617	24.341	11,41
TR71 %	5,84	0,07	11,13	0,14	13,68	4,96	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 30 İllerdeki Üzüm Üretim Miktarları (Ton)

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

TR71 Bölgesi'nde bağcılık kültürü ve potansiyeli olması bölge kalkınması için bir avantajdır. Yerel üzüm çeşitlerinin belirlenmesi, tüketimde öne çıkarılması, bağ alanlarının yenilenmesi, modernizasyonu, güvenilir gıda ilkelerine uygun üzüm işleme tesislerinin kurulması gibi faaliyetler çiftçi, bölge ve ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır. Bu konuda bölgede bulunan Nevşehir Üzüm ve Mamulleri Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (TASKOBİRLİK) değerlendirilebilir. Nevşehir ayrıca şarap üretimi açısından da önemlidir. Türkiye şaraplık üzüm üretiminin %13'ü TR71 Bölgesi'nden karşılanmakta olup, bunun yaklaşık tamamına yakını Nevşehir ili üretimidir. Yerel çeşitlerle üretim yapan şarap fabrikalarının üretmiş olduğu şaraplar kalite açısından uluslararası ilgili kurumlar tarafından da ödüllendirilmiştir. Şarap üretimine yönelik faaliyetler özellikle Nevşehir ilinde artırılabilir. Ayrıca Kırşehir ili başta olmak üzere Aksaray ve Nevşehir illerinde pekmez üretimi geleneksel olarak yapılmaktadır. Yerel ürünlerin geliştirilmesi kapsamında pekmez üretimi pazara yönelik olarak üretilerek paketlenip tanıtımı ve markalaşması sağlanarak arz edilebilir.

Yerel üzüm çeşitleri konusunda da envanter ve coğrafi işaret olarak tescil işlemleri konusuna önem verilmelidir.

5.3.4.3. Sebzecilik

TR71 Bölgesi sebze üretiminde Türkiye genelinde %1,38'lik bir paya sahiptir. Meyvecilikte olduğu gibi sebzecilikte de Niğde ili ön plana çıkmaktadır. Niğde ilinde lahana üretimi çoğunlukla yapılmaktadır. Niğde lahanası kalite açısından tüketiciler tarafından tercih edilmektedir. Lahana,yaprağı yenen sebze grubunda yer aldığı için TR71 Bölgesi toplam sebze üretiminin %25'ini yaprağı yenen sebze grubu oluşturmaktadır. Diğer illerde ise domates, biber gibi meyvesi yenen sebzeler en büyük payı alan grubu oluşturmaktadır.

Tablo 69 TR71 Bölgesi Sebze Üretimi Alanları

Bölge/İl	Toplam Alan (Ha)	Sebze Bahçeleri Alanı (Ha)
Türkiye	23.795.481	827.114
TR71	1.693.281	36.647
Aksaray	377.077	9.834
Kırıkkale	286.203	2.496
Kırşehir	398.877	2.305
Nevşehir	340.860	16.227
Niğde	290.264	5.786

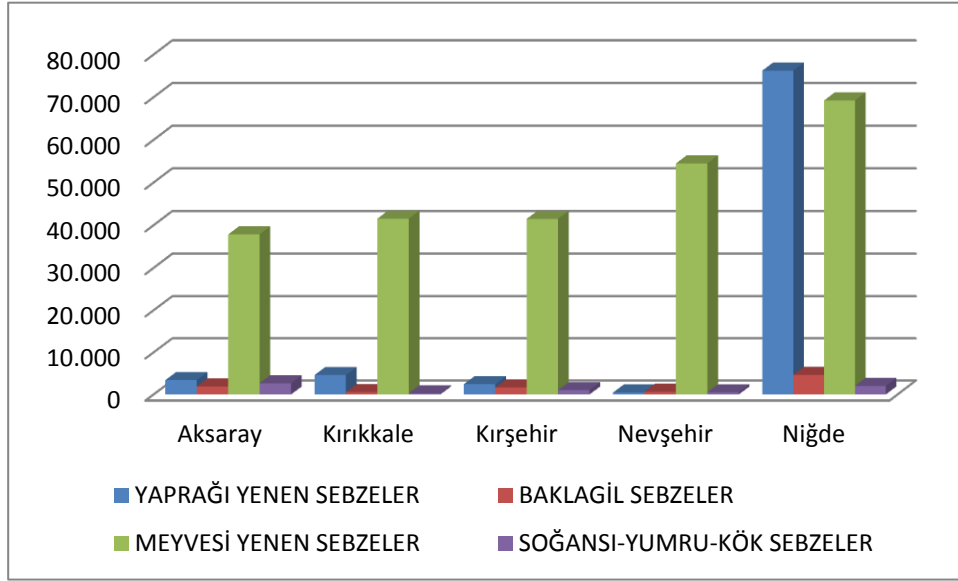
Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 70 TR71 Bölgesi Gruplara Göre Sebze Üretimi (Ton)

Bölge / İl	Yaprağı Yenen Sebzeler	Baklagil Sebzeler	Meyvesi Yenen Sebzeler	Soğans- Yumru- Kök Sebzeler	Toplam
Türkiye	1.724.800	859.535	21.565.251	959.785	25.109.371
TR71	87.159	9.452	244.599	6.532	347.742
Aksaray	3.412	1.919	37.849	2.665	45.845
Kırıkkale	4.609	574	41.549	280	47.012
Kırşehir	2.438	1.643	41.484	1.030	46.595
Nevşehir	476	667	54.482	527	56.152
Niğde	76.224	4.649	69.235	2.030	152.138
TR71 %	5,05	1,1	1,13	0,68	1,38

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 31 Gruplara Göre İllerdeki Sebze Üretimi (Ton)

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

TR71 Bölgesi'nde açıkta sebze üretiminde domates ve lahana üretimin en fazla olduğu ürünlerdir. 2011 yılında bölgede 140 bin ton domates ve 74 bin ton lahana üretimi gerçekleştirilmiştir.

TR71 Bölgesi'nde lahana üretiminin Türkiye'deki payı %15'dir. Bölgedeki lahana üretiminin %98'si Niğde ilinde gerçekleştirilmektedir.

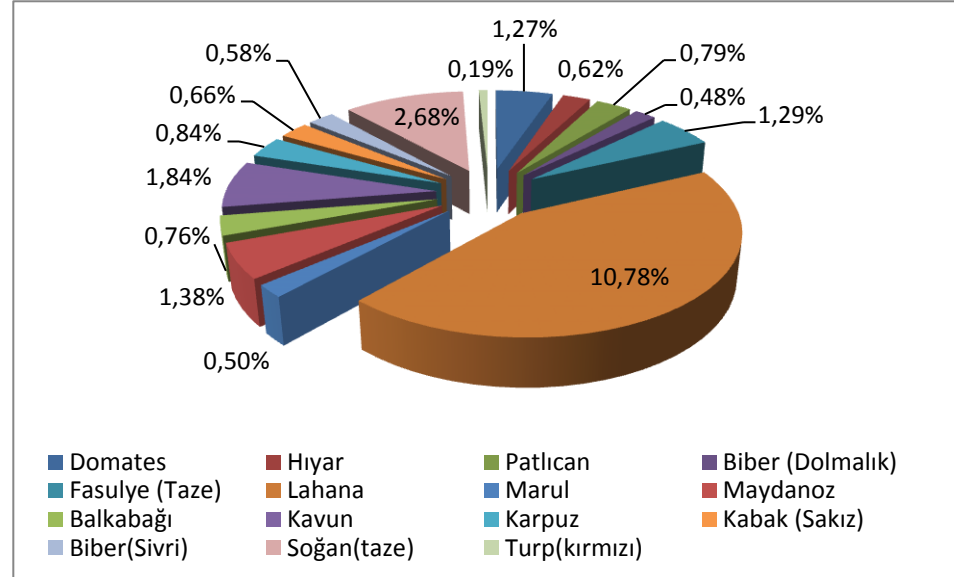
Sebze grubu içerisinde yer alan ve bölge için önemli diğer bir ürün çerezlik kabaktır. Bölge, Türkiye'de üretilen toplam kabak çekirdeğinin %44'ünü karşılamaktadır. Nevşehir ili ise bölgenin bu üretiminin %76'sını karşılamaktadır.

Tablo 71 Açıkta Sebze Üretim Miktarları (Ton)

Ürünler	Aksaray	Kırıkkale	Kırşehir	Nevşehir	Niğde	TR71	Türkiye	TR71/ Türkiye (%)
Domates	23.122	14.606	20.391	35.125	46.881	140.125	11.003.433	1,27
Lahana	1.026	1	823	124	74.545	76.519	710.056	10,78
Karpuz	2.512	7.975	8.978	2.016	10.806	32.287	3.864.489	0,84
Kavun	2.596	14.216	6.008	719	6.782	30.321	1.647.988	1,84
Hıyar	4.165	1.411	1.848	1.678	1.779	10.881	1.749.174	0,62
Fasulye (Taze)	1.778	574	1.610	667	3.331	7.960	614.948	1,29
Patlıcan	544	2.165	1.913	1.882	13	6.517	821.770	0,79
Biber(Sivri)	674	923	885	1.550	1.094	5.126	879.846	0,58
Soğan(taze)	1.960	280	333	429	1.119	4.121	153.823	2,68
Marul	814	164	693	117	317	2.105	424.252	0,5
Kabak (Sakız)	778	0	137	0	1.181	2.096	317.705	0,66
Biber (Dolmalık)	72	73	1.032	565	13	1.755	364.930	0,48
Maydanoz	67	0	165	11	513	756	54.956	1,38
Balkabağı	210	107	99	0	293	709	93.099	0,76
Turp(kırmızı)	50	0	86	15	125	276	142.024	0,19

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 32 TR71 Bölgesi'ndeki Açıkta Üretim Miktarlarının Türkiye'deki Payları

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Lahana

Beyaz lahana ülkemizde yoğun bir şekilde yetiştirilen ve tüketilen bir sebzedir. Kırmızı lahananın üretimi batı ve güney bölgelerinde yapılmaktadır. Marmara bölgesinde üretilenler sarmalık, kapuskalık ve turşuluk çeşitlerdir. Batı bölgelerinde ve TR71 Bölgesi'nde üretilen lahanalar genellikle sarmalık çeşitler olup bunlar yaprakları ince, başları yumuşak ve yaprak damarları belirsiz olan beyaz baş lahanalardır. Bölgede beyaz lahana üretimi Türkiye toplam üretimin %15'ini oluşturmaktadır. Toplam 1.452 hektar alanda yaklaşık 74 bin ton beyaz lahana üretilmekte olup, Niğde ili üretimi ile Türkiye'de lider ildir.

Tablo 72 TR71 Bölgesi Lahana (Beyaz) Ekilen Alan, Üretim ve Verim (2011)

Bölge / İl	Ekilen Alan(Ha)	Üretim(Ton)	Verim (kg/Da)
Türkiye	14.941	498.073	33.340
TR71	1.452	74.266	51.160
Aksaray	65	986	15.170
Kırıkkale	0,2	1	5.000
Kırşehir	32	805	24.920
Nevşehir	4	104	25.370
Niğde	1350	72.370	53.610
TR71 %	9,72	14,91	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Kabak (Çerezlik)

Türkiye'nin çerezlik kabak üretiminde en önemli merkezi Nevşehir'dir. Nevşehir'in özellikle Sulusaray ve Ürgüp ilçelerinde üretilmekte, sütle kavruarak tüketime sunulmaktadır. Ülke genelinde de Nevşehir Kabak Çekirdeği olarak tüketiciler tarafından tercih edilmektedir. Bölgenin Türkiye üretimi içindeki payı %44 olup bunun %78'i Nevşehir'e aittir. Ortalama verim 780 kg/ha'dır ve Türkiye ortalamasından yüksektir.

Tablo 73 TR71 Bölgesi Kabak (Çerezlik) Ekilen Alan, Üretim ve Verim (2011)

Bölge / İl	Ekilen Alan(ha)	Üretim(ton)	Verim(kg/ha)
Türkiye	48.800	32.396	660
TR71	18.454	14.340	780
Aksaray	17	17	100
Kırıkkale	3.659	2.884	790
Kırşehir	731	383	520
Nevşehir	13.906	10.944	790
Niğde	140	112	800
TR71 %	37,82	44,26	

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Örtüaltı Sebzeçilik

Bölgede sebze üretimi daha çok açıkta üretim şeklindedir ancak örtü altı üretim az da olsa Kırıkkale ve Niğde hariç bölgenin diğer illerinde bulunmaktadır. Toplam 44 hektar alanda örtü altı sebze üretimi gerçekleştirilmektedir. TR71 Bölgesi'nde plastik sera olarak Aksaray'da 5,1 hektar, Kırşehir'de 17 hektar, Nevşehir'de 1,5 hektar olmak üzere toplamda 23,60 hektar alanda bulunmaktadır. Yüksel tünel olarak ise Kırşehir'de 14,70 hektar alan bulunmaktadır. Cam sera olarak da sadece Nevşehir ilinde 6 hektarlık bir üretim alanı mevcuttur.

TR71 Bölgesi'nde 2011 yılı itibarıyla örtü altı yetiştiriciliği kapsamında 33 ton biber üretimi, 2.327 ton domates üretimi, 97 ton hıyar üretimi, 46 ton marul üretimi ve 43 ton patlıcan üretimi gerçekleştirilmiştir. Bölgenin Türkiye'deki örtü altı sebze üretim miktarlarındaki payı sadece %0,05'tir.

Tablo 74 Örtü Altı Sebze Üretim Alanları (Hektar)

Bölge/İl	Toplam Alan	Cam Sera	Plastik Sera	Yüksek Tünel	Alçak Tünel
Türkiye	61.776,03	8.072,81	27.873,02	9.509,53	16.320,68
TR71	44,30	6,00	23,60	14,70	-
Kırıkkale	-	-	-	-	-
Aksaray	5,10	-	5,10	-	-
Niğde	-	-	-	-	-
Nevşehir	7,50	6,00	1,50	-	-
Kırşehir	31,70	-	17,00	14,70	-

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 75 Örtü Altı Sebze Üretim Miktarı (Ton)*

Gösterge	Aksaray	Kırıkkale	Kırşehir	Nevşehir	Niğde	TR71	Türkiye	TR71 / Türkiye (%)
Biber**	7	-	22	4	-	33	453.382	0,007
Domates	24	-	449	1.854	-	2.327	3.030.429	0,076
Hıyar	13	-	24	60	0	97	982.631	0,009
Marul***	7	-	34	5	-	46	57.106	0,805
Patlıcan	3	-	30	10	-	43	215.435	0,20

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

*Cam Sera, Plastik Sera ve Yüksek Tünelde üretiliyor.

**Dolmalık ve sivri biber toplam üretim miktarı

***Göbekli, kıvırcık ve aysberg toplam üretimi

TR71 Bölgesi'nde meyvede olduğu gibi sebzede de Dermason Fasulyesi, Cemele Biberi, bazı domates, soğan çeşitleri gibi yerel çeşitler vardır ve yerel pazarlarda satışı yapılmaktadır. Sebze de envanter ve coğrafi işaret çalışmaları yapılmalıdır.

5.3.5. Hayvansal Üretim

TR71 Bölgesi hayvancılık açısından önemli bir bölgedir. Bölgenin sahip olduğu dağlar, ovalar, yaylalar, çayır, mera ve otlaklar hayvancılık için uygun bir çevre yaratmaktadır. Bu nedenle bölgede yüzyıllardır hayvancılık yapılmaktadır. İller itibariyle incelendiğinde büyükbaşta Aksaray ve Niğde illeri süt sığırcılığında, Kırşehir ili ise besi sığırcılığında ihtisaslaşmıştır. Küçükbaşta ise yine dağ yamaçlarındaki geniş ovalarıyla Aksaray, Niğde ve Kırşehir illeri koyun ve keçi yetiştiriciliği konusunda kültüre sahip olup, yaygın olarak yapılmaktadır. Küçükbaş sürüleri koyun ve keçi karışık olarak otlatılmaktadır. Türkiye’de tarımdaki yapısal sorunlara bağlı olarak hayvan sayısında azalma eğilimi, bölge açısından da geçerlidir. Ancak son yıllarda hayvancılığa verilen desteklerin artması, özel sektörün bölgedeki yatırımları hayvan sayısındaki bu azalma eğilimini geri çevirmektedir.

5.3.5.1. Büyükbaş Hayvancılık

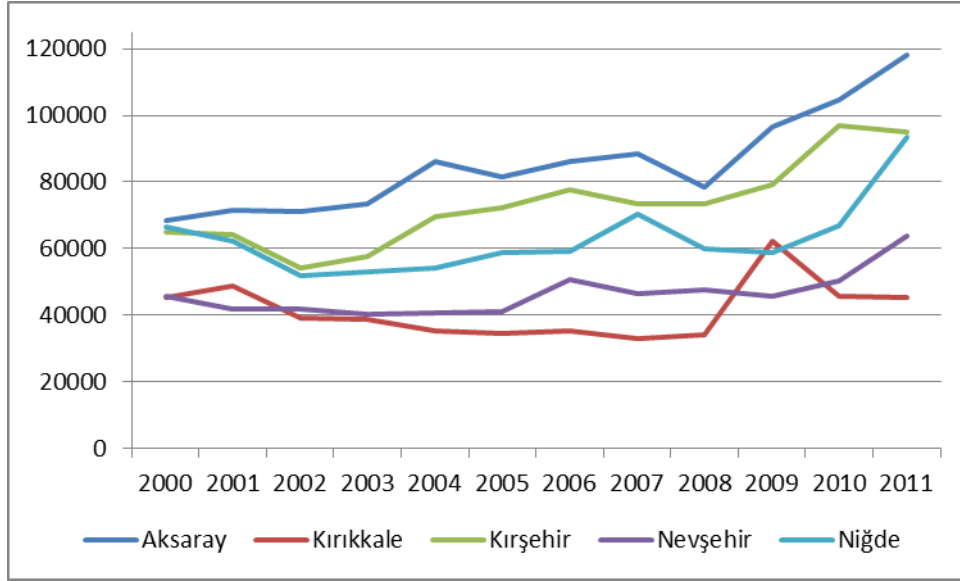
TR71 Bölgesi’nde 2011 yılı itibariyle toplam 416 bin baş sığır bulunmaktadır. Yıllar itibariyle sığır sayısında artış gerçekleşmiş olup, 2000 yılında bölgede 290 bin baş sığır 2011 yılında %43 oranında artarak 416 bin başa yükselmiştir. Grafik 34’ten de görülebileceği gibi en fazla artış Aksaray ve Kırşehir illerinde gerçekleşmiştir.

Tablo 76 TR71 Bölgesi’nde Sığır Varlığının Gelişimi (Baş)

Yıllar	Türkiye	TR71	Aksaray	Kırıkkale	Kırşehir	Nevşehir	Niğde
2000	10.761.000	290.790	68.550	45.130	64.870	45.790	66.450
2001	10.548.000	288.800	71.480	48.860	64.290	41.870	62.300
2002	9.803.498	258.516	71.251	39.276	54.194	42.019	51.776
2003	9.788.102	263.181	73.372	38.635	57.530	40.498	53.146
2004	10.069.346	285.649	86.100	35.262	69.472	40.806	54.009
2005	10.526.440	287.991	81.433	34.460	72.247	41.237	58.614
2006	10.871.364	308.913	86.251	35.288	77.797	50.558	59.019
2007	11.036.753	312.010	88.471	33.082	73.589	46.448	70.420
2008	10.859.942	293.909	78.611	34.297	73.337	47.585	60.079
2009	10.723.958	342.624	96.689	62.196	79.112	45.700	58.927
2010	11.369.800	364.602	104.802	45.664	96.912	50.505	66.719
2011	12.386.337	415.765	117.952	45.426	95.103	63.970	93.314
% değişim	15	43	72	1	47	40	40

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 33 TR71 Bölgesi'nde Sığır Varlığının Gelişimi (Baş)

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Sığır varlığının %48'i kültür, %43'ü melez, %9'u da melez ırk hayvanlardan oluşmaktadır. Bölgedeki illerde sığır ırklarının dağılımı değişiklik göstermektedir.

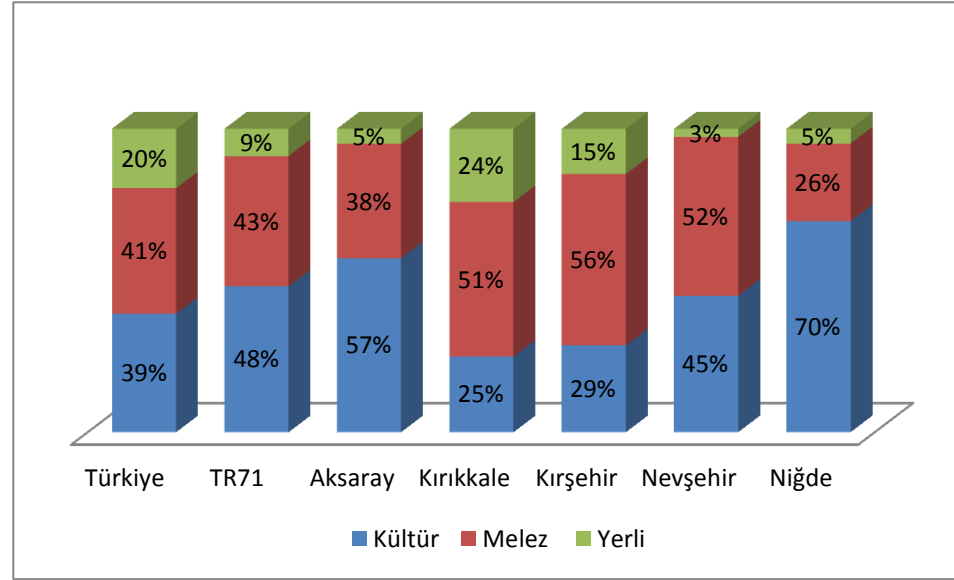
En fazla büyükbaş hayvan 117.952 baş ile Aksaray'dadır. Aksaray'da süt sığırıcılığı yaygındır. Aksaray'dan sonra ikinci sırada 95 bin baş ile Kırşehir ili yer almakta olup, Kırşehir'de besi sığırıcılığı ağırlıklı olarak yapılmaktadır. Niğde ilinde 93 bin baş sığır bulunmaktadır ve Aksaray'da olduğu gibi süt sığırıcılığı ağırlıklıdır. Türkiye'de mandacılığın gerilemesine paralel olarak tüm bölgelerde bulunan manda sayıları azalmıştır. Bölgede manda varlığı sadece 544 baş olup %76'sı Aksaray'dadır.

Tablo 77 TR71 Bölgesi Büyükbaş Hayvan Sayısı

Bölge / İl	Sığır (Baş)				Manda (Baş)	Sığır %	Manda %
	Kültür	Melez	Yerli	Sığır Toplam			
Türkiye	4.836.547	5.120.621	2.429.169	12.386.337	97.632	3,36	0,73
TR71	199.832	178.790	37.143	415.765	713	100,00	100,00
Aksaray	67.652	44.445	5.855	117.952	544	28,37	76,30
Kırıkkale	11.321	23.147	10.958	45.426	101	10,93	14,17
Kırşehir	27.217	53.715	14.171	95.103	57	22,87	7,99
Nevşehir	28.761	33.527	1.682	63.970	0	15,39	0,00
Niğde	64.881	23.956	4.477	93.314	11	22,44	1,54

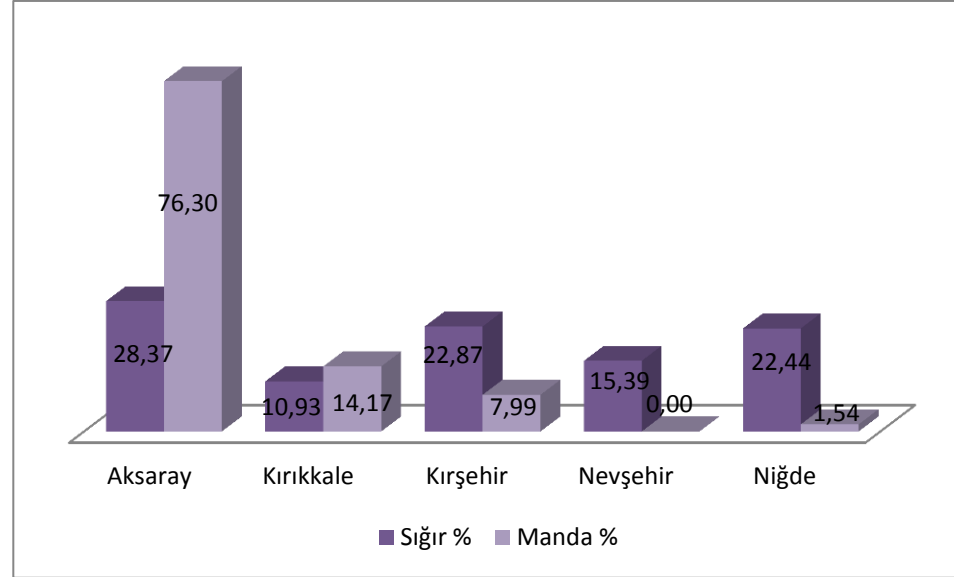
Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 34 Sığır Irkları Oranları (%)

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 35 İllerdeki Büyükbaş Hayvanların Bölgedeki Payları(%)

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

5.3.5.2. Küçükbaş Hayvancılık

TR71 Bölgesi 899 bin baş koyun, 107 bin baş keçi varlığına sahiptir. Türkiye’de koyun varlığı azalma eğilimindedir. 2000-2011 döneminde %12 oranında azalmış olup, bölgedeki azalma oranı %19’dur. Kırşehir hariç diğer tüm illerde koyun varlığı azalmış olup, en fazla azalış Niğde ilindedir. Kırşehir ilinde ise bu dönemde %27 oranında artış gerçekleşmiştir.

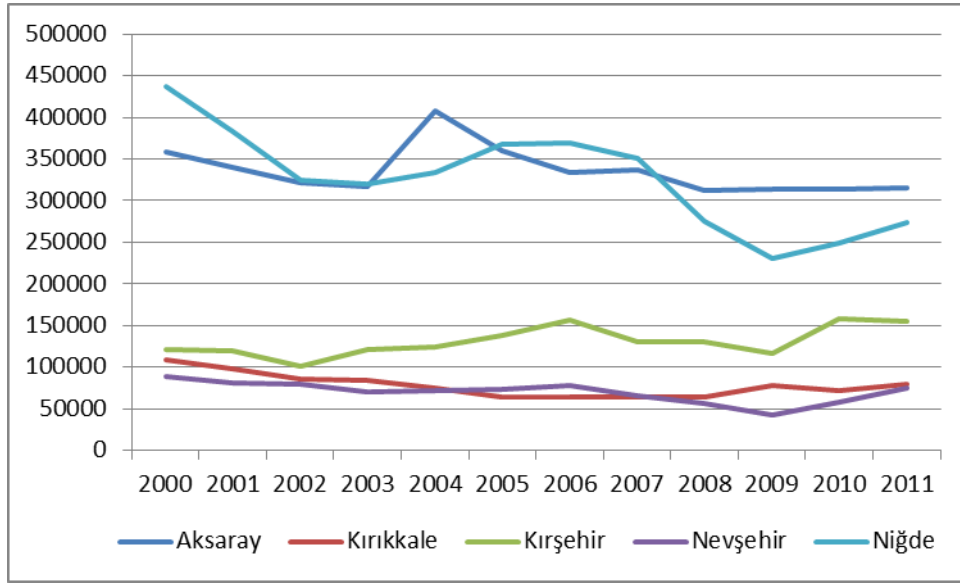
Koyun varlığının %98,64’ü Akkaraman ağırlıklı yerli ırk hayvanlar, %1,36’sı ise merinos koyunudur. Bölgedeki koyun ırkı dağılımı Türkiye’deki koyun ırkı dağılımı ile paraleldir. TR71 Bölgesi’ndeki koyun sayısı Türkiye’deki koyun sayısının %3,59’ünü oluşturmaktadır. İller itibariyle incelendiğinde en fazla koyun yetiştiriciliği Aksaray, Niğde ve Kırşehir illerinde yapılmaktadır.

Tablo 78 TR71 Bölgesi’nde Koyun Varlığının Gelişimi (Baş)

Yıllar	Türkiye	TR71	Aksaray	Kırıkkale	Kırşehir	Nevşehir	Niğde
2000	28.492.000	1.114.350	357.820	109.500	121.800	88.800	436.430
2001	26.972.000	1.023.150	340.210	98.710	120.150	81.750	382.330
2002	25.173.706	912.100	321.224	85.343	101.507	79.821	324.205
2003	25.431.539	912.277	317.383	83.463	121.530	70.025	319.876
2004	25.201.155	1.012.990	407.390	74.560	124.851	72.309	333.880
2005	25.304.325	1.003.076	360.328	64.416	137.630	73.022	367.680
2006	25.616.912	1.001.139	334.470	63.565	155.865	77.544	369.695
2007	25.462.293	948.585	337.020	63.625	130.430	66.150	351.360
2008	23.974.591	839.074	312.277	64.431	130.420	56.846	275.100
2009	21.749.508	780.401	313.162	78.329	116.265	42.375	230.270
2010	23.089.691	850.743	313.892	71.624	158.197	58.705	248.325
2011	25.031.565	898.840	315.354	79.632	154.707	74.906	274.241
% değişim	-12	-19	-12	-27	27	-16	-37

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 36 TR71 Bölgesi'nde Koyun Varlığının Gelişimi (Baş)

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Türkiye’de keçi ırkları dağılımı incelendiğinde %98’inin kıl keçisi, %2’sinin Ankara keçisi olduğu görülmektedir. TR71 Bölgesi için ise bu oranlar sırasıyla; %95 ve %5’tir. İller itibariyle incelendiğinde en fazla keçi yetiştiriciliği dağlık yapısı nedeniyle Niğde’de yapılmaktadır. Kırıkkale, Kırşehir, Aksaray bunu takip etmektedir. Bölgede toplam kıl keçisi varlığı en fazla Niğde ilinde, Ankara keçisi ise en fazla Kırıkkale ilindedir. TR71 Bölgesi’ndeki keçi sayısı Türkiye’deki keçi sayısının %1,47’sini oluşturmaktadır.

Tablo 79 TR71 Bölgesi Küçükbaş Hayvan Sayısı

Bölge / İl	Koyun (Baş)			Keçi (Baş)			Koyun %	Keçi %
	Yerli	Merinos	Koyun Toplam	Kıl	Ankara	Keçi Toplam		
Türkiye	23.811.036	1.220.529	25.031.565	7.126.862	151.091	7.277.953	3,59	1,47
TR71	886.642	12.198	898.840	101.705	5.178	106.883	100,00	100,00
Aksaray	310.139	5.215	315.354	12.650	460	13.110	35,08	12,27
Kırıkkale	78.707	925	79.632	23.528	4.338	27.866	8,86	26,07
Kırşehir	149.729	4.978	154.707	19.499	0	19.499	17,21	18,24
Nevşehir	74.816	90	74.906	6.399	0	6.399	8,33	5,99
Niğde	273.251	990	274.241	39.629	380	40.009	30,51	37,43

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

TR71 Bölgesi coğrafik ve ekolojik faktörler bakımından koyun yetiştiriciliğine uygun olup, yüzyıllardır bölge insanının sosyo-kültürel yapısına önemli katkıda bulunmaktadır. Buna göre bu bölgede koyun yetiştiriciliğinin diğer hayvansal üretim kollarına göre daha avantajlı olduğu söylenebilir. Bu nedenle TR71 Bölgesi’ndeki planlamalarda koyunculuk üzerinde mutlaka durulmalı ve üretimin iyileştirilmesine yönelik yeni planlanmalar yapılmalıdır.

TR71 Bölgesi'nin bölge içi ve bölge dışındaki pazarlara kısa sürede farklı koyun ürünleri üretebilecek farklı koyun üretim sistemlerinin geliştirilmesi üzerinde yoğunlaşılması sağlanabilir. Kuzu eti üretimi amacıyla gerek saf olarak gerekse kullanma melezlemelerinde et verim özellikleri ile tanınan Polatlı koyun ırkından (%75 Ilde France x %25 Akkaraman G₁) yararlanılması önerilebilir. Bölgede koyun eti üretiminin artırılmasına yönelik koyun üretim sistemlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların hızlı bir şekilde başlatılması ve sürdürülmesi ile birlikte mevcut koyun yetiştiriciliğinin yapısal ve yetiştiricilik özelliklerinin iyileşmesi önemlidir. Koyunculuğa yer veren tarım işletmelerinde kuzu besisi vetekniklerinin geliştirilmesi, sürü sağlığının korunması konusunda yetiştiricilerin eğitilmesi, kritik dönemler (Gebeliğin son dönemleri ve laktasyonun başı gibi)dışında anaç sürünün beslenmesinin ağırlıklı olarak kaba yemlerden karşılanabilmesi için çayır ve meraların iyileştirilmesi, kalitelerinin artırılması gibi uygulamalar yapılmalıdır. Ayrıca, bölgede bulunan anızlardan daha etkin bir şekilde yararlanılması sağlanmalıdır.

Ayrıca, Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi TR71 Bölgesi'nde de koyun yetiştiriciliğine yer veren tarım işletmelerinde sosyo-ekonomik temelli bir çok faktöre bağlı olarak genç işgücü işletmelerden hızlı bir şekilde uzaklaşmaktadır. Bunun sonucunda ise; işletmeler giderek ya koyun yetiştiriciliğini doğrudan bırakmakta ya da dışarıdan temin ettikleri iş gücü ile maliyetlerini önemli ölçüde artırmaktadırlar. Bu nedenle bölgede genç işgücünü işletmede dolayısıyla köy, ilçe ve il civarında tutabilecek özendirici sosyo-ekonomik plan ve projelerin acilen hazırlanması ve uygulamaya aktarılması gerekmektedir.

Yine Türkiye genelinde olduğu gibi bu bölgede de birçok faktör nedeniyle çoban sayısında da hızlı bir azalmanın gerçekleştiği ve bu durumun koyunculuğa yer veren tarım işletmelerini olumsuz olarak etkilediği söylenebilir. Bu nedenle bölgede çobanlık mesleğinin özendirilmesi konusunda yukarıda sıralanan önerilerin gerçekleştirilmesi önemlidir. Bu tip eğitim faaliyetleri, eğitilmiş çobanlar tarafından yönetilecek sürülerde hayvan kayıplarının azalmasına ve üretim miktarının artmasına da yol açacaktır.

Bölgede yetiştirilmekte olan koyunlardan önemli sayılabilecek düzeyde süt de elde edilmesine karşın süt koyunculuğu gelişmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında bu düzeyin yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir.

Bu durumun; esas olarak bölgede yetiştirilmekte olan yerli koyun ırklarının laktasyon sürelerinin kısa ve ortalama süt miktarlarının düşük olmasından ileri geldiği söylenebilir. Bununla birlikte bu bölgede süt verimi yüksekliği ile bilinen İvesi ve Sakız koyun ırklarından yararlanmaya yönelik sistemler geliştirilebilir.

TR71 Bölgesi'nde yaklaşık 100 bin baş keçi bulunmakta ve Niğde ili keçicilikte ilk sırada yer almaktadır. Bölgede keçiler genel olarak koyun sürülerinin içerisinde yer

almaktadır. Bölgede son yıllarda koyun üretim sistemleri bakımından görülen sosyal, yapısal ve teknik değişimlerin keçi üretimi bakımından da benzer olduğu söylenebilir.

Bölgede Ankara keçisinin yüzyıllardır yetiştiriciliği yapılmaktadır. Ankara keçisi sayısı yıllar itibariyle azalmış olup, halihazırda Kırıkkale ilinde 4 bin baş civarında bulunmaktadır. Bu nedenle bölgede ilk aşamada Kırıkkale ilinde bu popülasyonun bulunduğu işletmelerde Ankara keçisinden elde edilen tiftiklerin miktar ve kalitesini artırmaya yönelik olarak genetik ve çevresel ıslah çalışmaları yapılmalıdır. Bununla birlikte tiftiğin yeni kullanım alanları yaratma başta olmak üzere tiftik lifinin etkin bir şekilde değerlendirilmesine yönelik sitemler geliştirilmelidir.

5.3.5.3. Süt Üretimi

TR71 Bölgesi'ndeki süt üretimi 2011 yılı itibariyle 583 bin ton olup, %93'ü inek, %6'si koyun ve %1'i keçi sütüdür. En fazla süt üretimi Aksaray ve Niğde'de gerçekleştirilmektedir.

Tablo 80 TR71 Bölgesi'nde Süt Üretimi

Bölge/İl	İnek		Koyun		Keçi		Toplam Süt Üretimi	
	Ton	%	Ton	%	Ton	%	Ton	%
Türkiye	13.802.428	92	892.822	6	320.588	2	15.015.838	100
TR71	542.113	93	35.975	6	5.051	1	583.139	100
Aksaray	190.351	94	11.955	6	575	0	202.881	100
Kırıkkale	35.297	92	2.267	6	983	3	38.547	100
Kırşehir	85.147	93	5.702	6	754	1	91.603	100
Nevşehir	70.471	95	3.101	4	290	0	73.862	100
Niğde	160.847	91	12.950	7	2.449	1	176.246	100

Kaynak: TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Bölgede hayvan başına bir laktasyon döneminde süt üretimi 3.100 kg/baş olup Türkiye ortalaması olan 2.800 kg/baş'dan yüksektir. En fazla süt verimi Aksaray, en düşük Niğde'dedir.

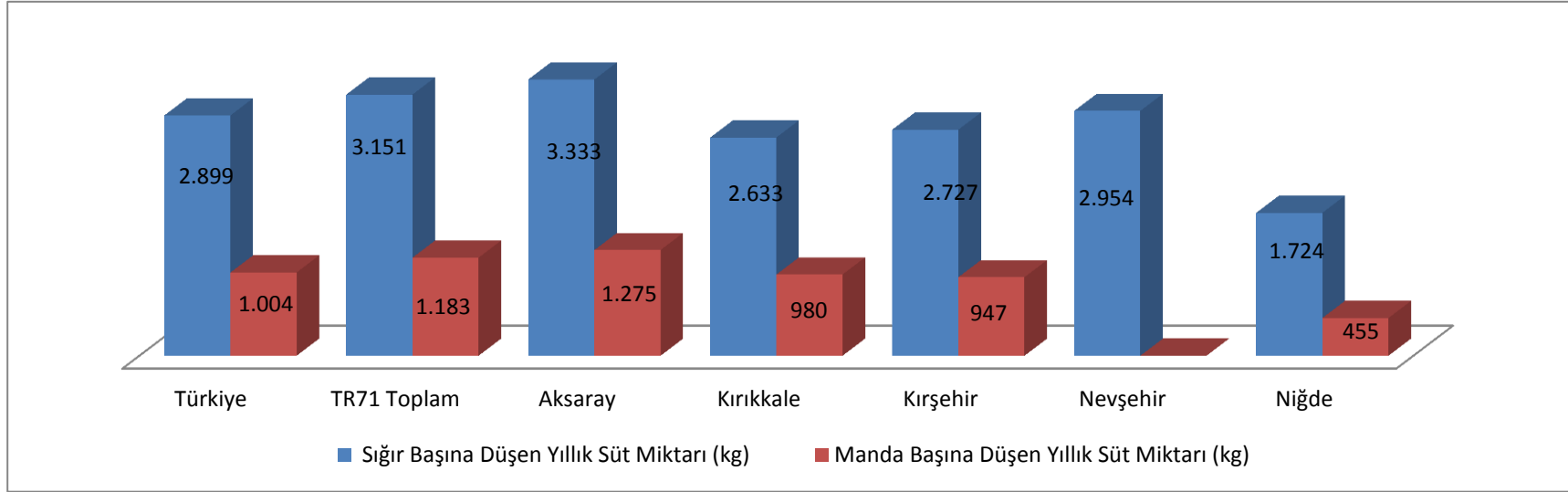
Koyun sütünde ise hayvan başına süt üretimi yerli koyunlarda 79 kg, merinos koyunlarda 48 kg'dır. En fazla verim Kırşehir ve Aksaray illerindedir.

Tablo 81 TR71 Bölgesi Büyükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretimi

Bölge / İl	Sağılan Hayvan Sayısı (Baş)				Süt (Kg)			
	Sığır				Sığır			
	Kültür	Melez	Yerli	Sığır Toplam	Kültür	Melez	Yerli	Sığır Toplam
Türkiye	1.868.274	1.962.713	930.155	4.761.142	7.239.644	5.341.224	1.221.560	13.802.428
TR71	87.254	69.938	14.867	172.059	335.529	187.188	19.396	542.113
Aksaray	32.721	21.616	2.779	57.116	129.739	56.633	3.979	190.351
Kırıkkale	3.387	6.839	3.181	13.407	12.842	18.335	4.120	35.297
Kırşehir	8.751	16.315	6.158	31.224	31.589	45.682	7.876	85.147
Nevşehir	10.874	12.460	525	23.859	37.036	32.707	728	70.471
Niğde	64.881	23.956	4.477	93.314	124.322	33.831	2.694	160.847

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 37 Büyükbaş Hayvan Başına Düşen Yıllık Süt Üretim Miktarı (Kg)

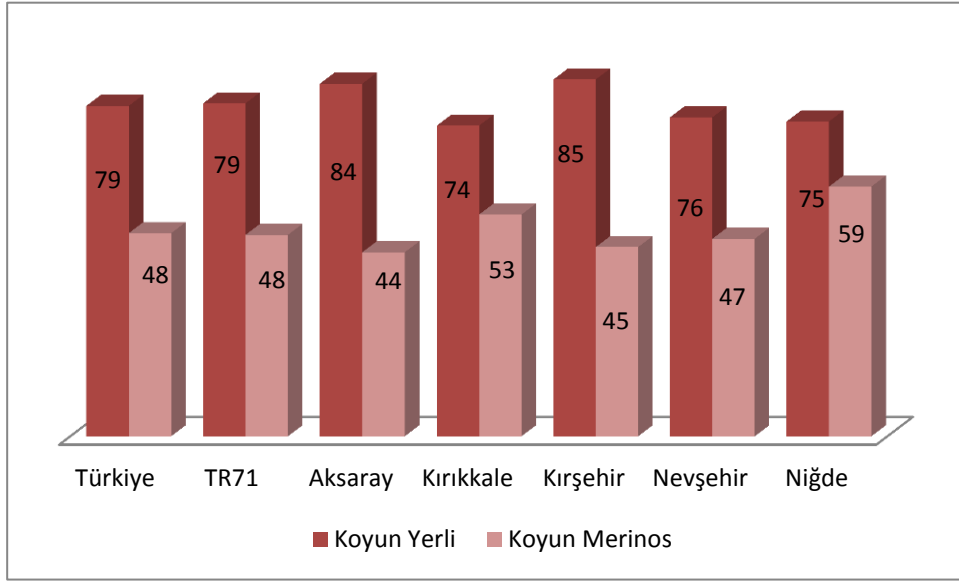
Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 82 TR71 Bölgesi Küçükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretimi

Bölge / İl	Sağılan Hayvan Sayısı (Baş)						Süt (Ton)					
	Koyun Yerli	Koyun Merinos	Koyun Toplam	Keçi Kıl	Keçi Tiftik	Keçi Toplam	Koyun Yerli	Koyun Merinos	Koyun Toplam	Keçi Kıl	Keçi Tiftik	Keçi Toplam
Türkiye	10.998.040	563.103	11.561.143	2.968.157	64.954	3.033.111	865.577.000	27.245.000	892.822.000	318.273.000	2.315.000	320.588.000
TR71	450.159	5.904	456.063	51.542	2.077	53.619	35.699.000	275.800	35.974.800	4.989.000	62.000	5.051.000
TR71 %	4,09	1,05	3,94	1,74	3,20	1,77	4,12	1,01	4,03	1,57	2,68	1,58
Aksaray	141.216	2.121	143.337	5.937	176	6.113	11.862.000	93000	11.955.000	570.000	5000	575.000
Kırıkkale	30.448	265	30.713	9.343	1.694	11.037	2.253.000	14000	2.267.000	934.000	49000	983.000
Kırşehir	65.603	2.795	68.398	8.374	0	8.374	5.576.000	126000	5.702.000	754.000	0	754.000
Nevşehir	40.791	17	40.808	3.226	0	3.226	3.100.000	800	3.100.800	290.000	0	290.000
Niğde	172.101	706	172.807	24.662	207	24.869	12.908.000	42000	12.950.000	2.441.000	8000	2.449.000

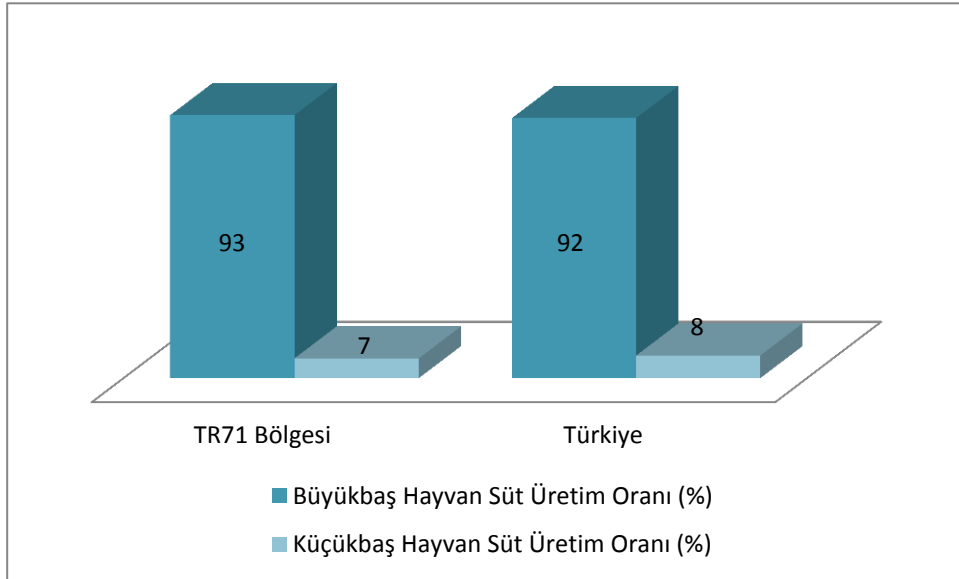
Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 38 Koyun Başına Düşen Yıllık Süt Üretim Miktarı (Kg)

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 39 Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Süt Üretim Oranları (%)

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

İnek Sütü

TR71 Bölgesi'nde Türkiye toplam süt üretimi içinde payı %4 olup, bu miktarın çok önemli bir bölümü inek sütüdür. Bölgede elde edilen sütün esas olarak üretildikleri işletmelerde doğrudan içme sütü olarak ve/veya peynir, tereyağı ve yoğurt gibi ürünlerin üretimi ile aile ihtiyacını karşılamaktadır. Bu ürünlerin pazarlanmalarına bağlı olarak işletme ekonomisine ve dolayısıyla bölge ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Ancak bu katkının bölgedeki tüm iller itibarıyla yeterli olduğu söylenemez.

Türkiye'de son yıllarda farklı bölgelerde süt sığırcılığında önemli düzeyde ilerlemeler sağlanmıştır ve bundan gerek bölge gerekse ülke ekonomisi olumlu düzeyde

yararlanmaktadır. TR71 Bölgesi'nde de süt sığırcılığının geliştirilmesi işletme gelirlerinin artırılması, istihdam oluşturulması ve süt işleme başta olmak üzere yan sanayinin gelişmesi gibi birçok alanda bölge ekonomisine önemli düzeyde katkıda bulunacaktır.

1. Bölgede sığırcılığa yer veren tarım işletmelerinin sosyo-ekonomik özellikleri ile birlikte, yetiştirilen sığır ırklarının süt verim özelliklerinin detaylı bir şekilde ortaya konması,
2. Bölgede süt ve süt ürünleri tüketim potansiyeli ile birlikte bu ürünlerin bölge içinde ve dışında değerlendirilme imkânlarına ilişkin sektör analizleri yapılması,
3. Mevcut ve hedeflenen süt üretim potansiyelinin belirlenmesinden sonra bu potansiyeli sağlayacak üretim modelleri belirlenmesi,
4. Dolayısıyla bölgede entansif düzeyde süt sığırcılığı yapacak büyük kapasiteli işletmelerin sayıları ve kapasiteleri konusunda detaylı analizlerin yapılması,
5. Diğer yandan bölgede esas olarak küçük ölçekli süt sığırı işletmelerinin ekonomik olarak yaşamalarını sağlayacak modeller üzerinde de çalışılması durumunda TR71 Bölgesi'nde süt sığırcılığının daha da geliştirilmesi sağlanabilir.

Ayrıca, süt sığırcılığının üreticiye ekonomik getirisinin fazla olması için, uygun bir genotip ile birlikte kesif süt yemi, silaj ve yonca gibi kaliteli kaba yem üretimi de son derece önemlidir. TR71 Bölgesi kaliteli kaba yemlerin üretimi bakımından yeterli düzeyde olmasına karşın süt üretimindeki payının nispeten düşük düzeyde (%4) olması; işletmelerde süt üretimi üzerinde çok önemli etkiye sahip kesif süt yemi kullanım düzeyinin yetersiz olmasından, hayvan ve sürü bakım ve sağlık koşulları bakımından yetersiz yönetilmelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu nedenle bölgede sığır yetiştiriciliğine yer veren tarım işletmelerinde şu uygulamaların yapılması önemli görülmektedir:

TR71 Bölgesi'nde tarım işletmelerinde sığır sağlığını koruma uygulamaları, özellikle Şap, Sığır Vebası, Tüberküloz ve Bruselloz gibi salgın hayvan hastalıklar ile etkin bir şekilde mücadele edilmelidir.

İşletmelerin çevresel alt yapılarına göre genotipik değeri yüksek damızlık inekler ile çalışmalarının sağlanması ile bakım, besleme ve sağlık koruma konularında desteklenmeleri gerekmektedir. Bu fonksiyonun yerine getirilmesinde bölgede bulunan özel ve resmi tarım kurumları ile yapılacak proje ve çalışmaları ile Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'nden çok daha etkin yararlanmanın yolları araştırılmalıdır.

İşletmelerden, özellikle de küçük ölçekli işletmelerden, sütün daha etkin bir şekilde toplanmasını ve değerlendirilmesini sağlayacak sistemler üzerinde çalışmalıdır. Bu konuda bölgedeki illerin İl Özel İdaresi, Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri ve Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birlikleri'nin birlikte çalışmaları sağlanmalı ve aynı zamanda yakın diğer bölgelerdeki sistem ve projelerden de yararlanılmalıdır.

Koyun Sütü

Koyunculuğa yer veren tarım işletmelerinde koyunlardan elde edilen süt miktarının artırılması ve/veya mevcut süt üretiminden daha etkin bir şekilde yararlanılması bölgenin kalkınmasına katkıda bulunacaktır. Buna karşın, gerek Türkiye’de gerekse TR71 Bölgesi’nde koyun sütü ve süt ürünlerine olan talebin henüz yeterli düzeyde olmadığı, endüstriyel düzeyde var olan kısıtlı talebin diğer bölgelerde bulunan şirketler tarafından büyük ölçüde karşılandığı görülmektedir. Koyun sütü dünyada esas olarak başta peynir olmak üzere özel ürünler olarak işlenerek değerlendirilmektedir. Bölgede süte dayalı olarak üretilen tüm ürünlerin yeniden envanterinin çıkartılarak bölge illerine özgü ve koyun sütünden yapılmış olan yeni ürün veya ürünlerin geliştirilmesi konusunda çalışılmalıdır.

Keçi Sütü

TR71 Bölgesi’nde işletmelerde ortalama keçi sayısının azlığına bağlı olarak toplam işletme gelirinde keçi sütünün etkisinin düşük olduğu tahmin edilmektedir. Buna karşın bölgede özellikle turizmin gelişmiş olduğu Nevşehir ve Niğde illeri başta olmak üzere gönüllü işletmelerde keçi peyniri ve dondurma üretimine yönelik olarak süt keçiciliğinin geliştirilmesi özendirilebilir. Bu amaçla bölgede illere ve illerdeki farklı alt bölge ve işletmelere göre kıl, saf Saanen, Türk Saanen ve Akkeçi gibi keçi ırklarından yararlanılabilir.

Ayrıca, işletmelerde yetiştirilmekte olan kıl keçilerinden elde edilen sütün artırılmasında ve değerlendirilmesinde olumlu etkiye sahip olan tüm çevresel uygulamalar konusunda yetiştiricilerin bilinçlendirilmesi ve desteklenmesi de mevcut süt miktarını belirli düzeyde artıracak ve sütün daha ekonomik olarak değerlendirilmesine katkıda bulunacaktır.

5.3.5.4. Kırmızı Et Üretimi

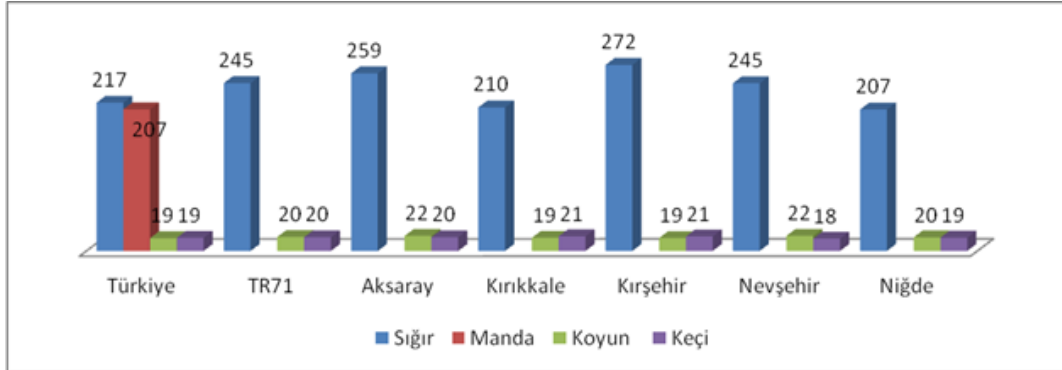
TR71 Bölgesi’nde TÜİK verilerine göre 2011 yılı itibariyle 13,5 bin ton kırmızı et üretilmiştir. Kırmızı et üretiminin %83’ünü sığır eti, %16’sını koyun eti ve %1’ini keçi eti oluşturmaktadır. Kırmızı et üretimi en fazla Kırşehir ilindedir. Bölgenin toplam kırmızı et üretiminin yaklaşık %40’ı Kırşehir ilinden karşılanmaktadır. Koyun eti üretimi en fazla yapıldığı Aksaray’da, keçi eti üretimi ise Niğde’de dir.

Tablo 83 TR71 Bölgesi Kırmızı Et Üretimi

Bölge / İl	Sığır		Koyun		Keçi		Toplam Kırmızı Et Üretimi (ton)
	Kesilen Hayvan Sayısı (Baş)	Et (Ton)	Kesilen Hayvan Sayısı (Baş)	Et (Ton)	Kesilen Hayvan Sayısı (Baş)	Et (Ton)	
Türkiye	1.502.073	325.286	3.997.373	74.633	606.042	11.675	411.594
TR71	45.997	11.281	106.154	2.174	3.710	74	13.529
Aksaray	8.809	2.285	34.087	747	333	6	3.038
Kırıkkale	9.447	1.981	9.990	192	773	16	2.189
Kırşehir	17.505	4.758	18.315	346	243	5	5.109
Nevşehir	3.670	899	8.753	193	152	2	1.094
Niğde	6.566	1.356	35.009	696	2.209	43	2.095

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

TR71 Bölgesi'nde hayvan başına karkas ağırlığı, Türkiye ortalamasının üzerindedir. Kırşehir büyükbaş karkas ağırlığında, Aksaray küçükbaş karkas ağırlığında en fazla değere sahip illerdir.

Grafik 40 Hayvan Başına Karkas Ağırlığı (Kg)

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

TR71 Bölgesi'nde besi sığırcılığı açısından öne çıkan il Kırşehir'dir. Bölgede üretilen sığır etinin en etkin şekilde değerlendirilmesini sağlayacak sistemlerin kurulması hem bölgeye hem ülke geneline katkı sağlayacaktır. Besi hayvanlarının kesiminden pazarlanmasına kadar yer alan tüm değerlendirme unsurları ve bunların gerekli olan sayı ve kapasiteleri bölgede geliştirilmesi hedeflenen sistemlere göre yeniden araştırılmalı ve planlanmalıdır.

Mevcut sistemlerde ve/veya geliştirilecek olan sistemlerde sığır eti üretecek olan yetiştiricilerin besi yapma teknikleri konusunda (Besiye başlama yaşı, besi süresi, kesim ağırlığı gibi) bilinçlendirilmeleri ve desteklenmeleri gerekmektedir.

Sığırlardan süt üretiminde olduğu gibi, et üretiminin verimliliğinde de hayvan ve sürü sağlığı bölgede çok önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle bu bölgede bulunan sığır sürülerinde başta Şap, Sığır Vebası, Tüberküloz ve Bruselloz hastalıkları olmak üzere diğer tüm hastalıklara karşı sürü sağlığını koruma ve tedavi konularında gerekli çalışmalar hızlı bir şekilde yapılmalıdır.

TR71 Bölgesi'ndeki planlamalarda kırmızı et üretimi açısından koyunculuk üzerinde mutlaka durulmalı ve üretimin iyileştirilmesine yönelik yeni planlamalar yapılmalıdır.

AB'ye üyelik durumunda Türkiye'nin pek çok tarım ürününde olumsuz yönde etkileneceği tahmin edilirken, küçükbaş hayvancılık açısından avantajlı olduğu bilinmektedir. AB'ye üyelikte hem AB nüfusunun koyun ve kuzu eti talebi, hem de AB içinde müslüman nüfusun "helal et" talebini karşılamaya yönelik sistemler kurulması bölge kalkınmasına hız verecektir. Ayrıca bölgenin geçiş bölgesi olması, büyükşehirlerle yakınlığı, et tüketiminde koyun ve kuzu etine yönelik talebin artması bölgenin koyunculuk açısından daha iyi değerlendirilmesi gerekliliğinin göstergesidir. Bu bölgenin koyun üretimi potansiyelini iyi bir şekilde değerlendirmesi sonucunda esas olarak bu üretim koluna dayalı bölge kalkınması sağlanabilir. Nitekim dünyada Avusturalya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde genel ekonomi içerisinde koyun üretimi yaklaşık olarak ilk sıralarda bulunmaktadır.

Bölgede, koyun etinin değerlendirilmesi konusunda gerekli alt yapı oluşturulmalıdır. Bunun için gerekli olacak kesimhane ve soğuk hava depo ihtiyacının belirlenmesi ile birlikte etkin bir canlı hayvan ve et pazarlama kanalının (Kanallarının) geliştirilmesi için bölgedeki ilgili tüm paydaşlarla birlikte çalışılmalıdır.

5.3.5.5. Kanatlı Hayvan Yetiştiriciliği

TR71 Bölgesi'nde kanatlı hayvan yetiştiriciliğinde ağırlıklı olarak yumurta tavuğu yetiştiriciliği gerçekleştirilmektedir. Bölge, Türkiye'de yumurta tavuğu yetiştiriciliğinde %3,03, ördek yetiştiriciliğinde %4,65, et tavukçuluğu yetiştiriciliğinde %0,19, hindi yetiştiriciliğinde %1,41, kaz yetiştiriciliğinde ise %3,24'lük paya sahiptir.

Tablo 84 TR71 Bölgesi Kümes Hayvancılığı Hayvan Sayısı

Bölge / İl	Yumurta Tavuğu	Ördek	Et Tavuğu	Hindi	Kaz	Toplam
Türkiye	78.956.861	382.223	158.916.608	2.563.330	679.516	241.498.538
TR71	2.389.051	17.792	296.100	36.034	22.021	2.760.998
Aksaray	282.455	6.816	0	6.370	7.010	302.651
Kırıkkale	549.840	1.357	96.100	3.056	1.745	652.098
Kırşehir	278.330	3.598	0	10.505	5.010	297.443
Nevşehir	752.375	2.069	0	4.965	2.473	761.882
Niğde	526.051	3.952	200.000	11.138	5.783	746.924
TR71 %	3,03	4,65	0,19	1,41	3,24	1,14

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

TR71 Bölgesi kanatlı hayvan yetiştiriciliği açısından Türkiye'deki diğer bölgelere oranla geri kalmış durumdadır. Bununla birlikte bölgede düşük düzeylerde de olsa entansif kanatlı hayvan yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bölgede beyaz et ve yumurta üretimini artırmak için bölgenin kanatlı hayvan yetiştiriciliği mevcut potansiyeli yeniden değerlendirilmeli ve kanatlı üretiminde potansiyeli araştırılmalıdır.

5.3.6. Arıcılık

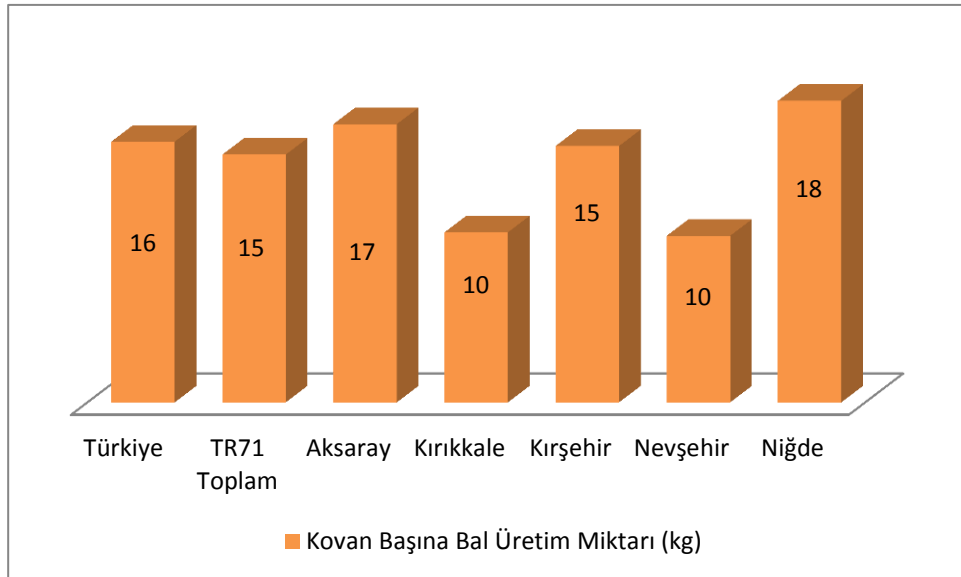
TR71 Bölgesi'nde özellikle Niğde dağlık yapısı ve meyveciliğin gelişmiş olması nedeniyle arıcılık açısından da önemlidir. Bölgede toplam 80 bin kovan bulunmakta olup Niğde ve Aksaray en fazla arıcılık yapan iller durumundadır.

Tablo 85 Arıcılık İstatistikleri

Bölge / İl	Arıcılık Yapılan Köy Sayısı	Yeni Kovan Sayısı	Eski Kovan	Toplam Kovan	Bal Üretimi (Ton)	Balmumu Üretimi (Ton)
Türkiye	21.131	5.862.312	149.020	6.011.332	94.245	4.235
TR71	566	78.026	2.155	80.181	1.195	24
Aksaray	151	22.017	219	22.236	372	2
Kırıkkale	111	12.663	1.346	14.009	143	5
Kırşehir	81	6.145	82	6.227	96	1
Nevşehir	127	12.078	299	12.377	124	3
Niğde	96	25.123	209	25.332	459	13

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 41 Kovan Başına Bal Üretim Miktarı (Kg)

Kaynak: TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Bölgede yaklaşık 1.200 ton bal üretilmektedir. Bal üretiminin de büyük kısmı Niğde ve Aksaray illerinde gerçekleşmektedir. Bu durum esas olarak özellikle Niğde'nin arı

yetiştiriciliği ve bal üretimde en önemli faktör olan mera ve yaylalara sahip olmasından, flora ve fauna açısından zenginliğinden kaynaklanmaktadır. Bölgenin arıcılık için bu uygun potansiyeline karşın bal ve diğer arı ürünleri üretiminin yeterli olduğu söylenemez. Bu nedenle bölgede bal ve diğer arı ürünlerinin üretimlerinin artırılması bölge ekonomisine daha da önemli katkı sağlayacaktır. Bu amaçla yapılması gereken uygulamalar şu şekilde sıralanabilir.

Bölgenin flora yapısının envanteri çıkarılarak yada bu konuda yapılmış çalışmalar varsa derlenerek arıcılık için uygun yerler belirlenmeli ve göçer arıcıların esas olarak bu bölgelere yönlendirilmeleri sağlanmalıdır.

Bölgede merkezi ve gezgin sistemde arıcılık yapan işletmelerin daha etkili örgütlenmeleri sağlanmalıdır.

Bölgede merkezi ve gezgin sistemde arıcılık yapan işletmelerin arı sağlığını koruma ve arı hastalıklarıyla mücadele konularında bilinçlendirilmeleri ve desteklenmeleri gerekmektedir.

5.3.7. Su Ürünleri Üretimi

TR71 Bölgesi'nde su ürünlerinde gerek avcılık ve gerekse yetiştiricilik konusunda diğer bölgelere nazaran görece azda olsa bir potansiyel bulunmaktadır. Kızılırmak ve üzerinde bulunan gölet ve barajlarda hobi avcılığı, olta balıkçılığı şeklinde balıkçılık yapılmaktadır. Kızılırmak'ta 10 familyaya ait (Anguillidae, Atherinidae, Balitoridae, Cyprinidae, Gobiidae, Percidae, Poeciliidae, Salmonidae, Siluridae, Syngnathidae) 22 tür ve 3 alttür teşhis edilmiştir. Kızılırmak'ta bulunan balık türleri arasında mersin balıkları (Huso, Acipenser sp.) yayın balığı (silurisglanis), kefal (Mupilcephalus), kerevit, sudak (sitizostedionlucioooperca), pullu sazan (Cyprinus carpio L.) ve Kızılkanat (Scadiniuserytrobhtalmus) sayılabilir.⁵⁹

Yetiştiricilik açısından ise, içsularda kurulmuş küçük çaplı tesisler bulunmaktadır. Bölgedeki Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri verilerine göre; Kırıkkale'de 2 adet gölette pullu sazan yetiştirilmektedir. Bu işletmenin 2011 yılı kapasitesi 20.000 adet olarak gerçekleşmiştir. Kırşehir'de 4 adet tesis kurulmuş olup, bunlardan 2 adedi faaldir. Tesislerin yıllık toplam kapasitesi 825 tondur. Nevşehir'de ise su ürünleri alanında faaliyet gösteren 2 adet su ürünü kooperatifi bulunmaktadır.

Bölgedeki balıkçılara Kızılırmak üzerinde sürdürülebilir balık avcılığını sağlayacak eğitimlerin ve çevre bilincinin verilmesi, bölgede balıkçı örgütlerinin kurulması, güçlendirilmesi, balık popülasyonunu korumaya ve doğal kaynakları koruyarak popülasyonu artırmaya yönelik faaliyetler yapılmalıdır.

⁵⁹ Polat, N. Uğurlu, S., Kandemir, Ş. 2008. Aşağı Kızılırmak Havzası Balık Faunası, Journal of Fisheries, 2(3):489-498.

Balık yetiştiriciliği açısından da bölgede bazı gelişmeler vardır. Bölgenin turizm potansiyeli ve geçiş bölgesinde olması alabalık talebinin olduğunu göstermektedir. Alabalık yetiştiriciliği açısından potansiyelinin tespit edilmesi ve üretimi artıracak faaliyetler yapılması önemlidir.

5.3.8. Organik Tarım

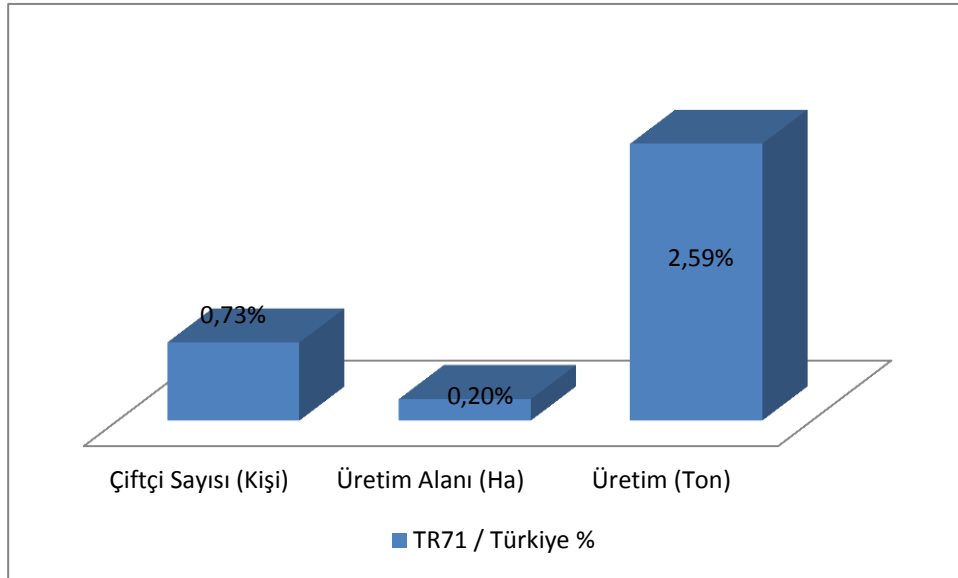
Türkiye'deki organik bitkisel üretim yapan çiftçilerin %0,73'ü TR71 Bölgesi'nde bulunmaktadır. Bölge 1.241 hektar organik bitki üretim alanı ve 1.659.543 tonluk organik bitki üretimine sahiptir.

Tablo 86 Organik Bitkisel Üretim 2011

	Aksaray	Kırıkkale	Kırşehir	Nevşehir	Niğde	TR71	Türkiye	TR71 / Türkiye %
Çiftçi Sayısı (Kişi)	3	5	3	6	295	312	42.460	0,73
Üretim Alanı (Ha)	93	10	36	41	1.061	1.241	614.618	0,20
Üretim (Ton)	774	81	184	506	41.369	42.913	1.659.543	2,59

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Grafik 42 Organik Bitkisel Üretimde TR71 Bölgesi'nin Türkiye Payları (%)

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

5.3.9. Süs Bitkileri

Süs bitkileri retimi Türkiye'nin genellikle kıyı kesimlerinde gelişme imkanı bulmuştur. TR71 Bölgesi illerinde ss bitkisi üretimi halihazırda yapılmamaktadır. Bununla birlikte bölgede var olan jeotermal kaynaklar ss bitkisi yetiştiriciliği için bir potansiyel arz etmektedir. Bölgede sıcaklığı 50⁰C ve üzerinde olan sular çeşitli ss bitkisi üretim işlemlerinin yapılabilmesi için kullanılabilir. Niğde ilinde Ulukışla ilçesinde, Nevşehir ilinde Kozaklı ilçesinde, Kırşehir ilinde Çiçekdağı ilçesinde bulunan suların sıcaklığı 50⁰C ve üzerinde olup ss bitkisi üretimine yönelik seraların ısıtılmasında kullanıma uygundur.

5.3.10. Tıbbi Aromatik Bitkiler

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çok sayıda tıbbi bitki değişik amaçlarla kullanılmaktadır. Bu bitkilerin kullanım alanları oldukça geniştir. Tıbbi bitkilerin kullanım alanlarını; başta baharat olmak üzere ilaç sanayi, meşrubat, parfüm, kozmetik endüstrisi, diş macunu, çiklet, sabun, şekerleme yapımında, şıfalı ve dinlendirici çay imalatı şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

Tıbbi ve aromatik bitkiler açısından Türkiye önemli gen merkezlerinden birisidir. Bu bitkilerin büyük çoğunluğu kültüre alınmamıştır ve çok büyük oranda doğadan toplama şeklinde temin edilmektedir. Toplama yoluyla temin ve bilinçsiz tarım uygulamaları, endemik ve kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya olan türlerin üzerindeki baskıyı arttırmaktadır. Bu ise, büyük çoğunluğu endemik olan ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan bitki türlerinin devamlılığını tehlikeye sokmaktadır. Bununla birlikte, tıbbi, aromatik ve doğal kaynak niteliğindeki bitkilerden ekonomik öneme sahip olan türlerin bazılarının (Kekik, Adaçayı, Anason) geniş alanlarda üretimi yapılmaktadır.⁶⁰

Tablo 87'de TİİK Bitkisel retim İstatistiklerinden elde edilen ve tıbbi aromatik bitki sınıfında yer alabilecek ürünlerin üretim alanı byklğu, üretim miktarı ve verimlilik bilgileri sunulmuştur.

Tablo 87 Türkiye Tıbbi Aromatik Bitki retim Miktarları

rn Adı	Ekilen Alan (Ha)	retim (Ton)	Verim (kg/ha)
Acıbakla	468	423	904
Adaçayı	5	7	1.296
Gl (Yağlık)	3.083	10.225	3.316
Haşhaş (Kapsül)	13.511	3.497	259
Isırgan Otu	1	0	1.400
Lavanta	51	123	2.417
Oğulotu (Melissa)	45	238	5.289
şerbetçiotu	344	1.752	5.090

⁶⁰Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Yetiştiriciliği, www.batem.gov.tr/...tibbi/tibbi/...

Kırmızı Biber (Baharatlık-İşlenmemiş)	11.268	165.527	14.690
Anason	19.443	11.023	567
Kimyon	22.629	13.900	614
Rezene	1.578	1.862	1.180
Kişniş	1	1	909
Çörekotu	230	161	700
Kekik	9.428	11.598	1.230
Süpürge Otu	1.906	2.798	1.468

Kaynak: TÜİK 2012. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

TR71 Bölgesi’nde de Türkiye geneline benzer şekilde tıbbi ve aromatik bitkilerin tarımını yapma yönteminden ziyade doğadan toplama şeklinde (Kekik vb.) temin edildiği bilinmektedir.⁶¹

TR71 Bölgesi’nde üretilen ve tıbbi-aromatik bitkiler sınıfına dahil edilebilecek ürünlere dair üretim verileri Tablo 88’de verilmiştir. Tabloya göre TR71 Bölgesi illerinden Kırşehir ve Nevşehir illerinde tıbbi ve aromatik bitki sınıfında yer alabilecek bazı ürünlerin üretimi yapılmaktadır. Kırşehir ilinde kırmızı biber ve kimyon üretimi yapılırken, Nevşehir ilinde çörekotu üretimi yapıldığı görülmektedir. Bölgedeki diğer illerde herhangi bir üretim söz konusu değildir.

Tablo 88 TR71 Bölgesi İllerinde Tıbbi Aromatik Bitkiler Üretimi

Bölge/İl	Ürün Adı	Ekilen Alan (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (kg/ha)
TR71	Çörekotu	4	3	769
	Kırmızı Biber (Baharatlık-İşlenmemiş)	1	20	14.286
	Kimyon	52	34	655
Nevşehir	Çörekotu	4	3	769
Kırşehir	Kırmızı Biber (Baharatlık-İşlenmemiş)	1	20	14.286
	Kimyon	52	34	655

Kaynak: TÜİK 2012. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Bölgede tıbbi ve aromatik bitki üretimi yaygın olmamakla birlikte bu konuda yapılan bazı çalışmalar mevcuttur. 2013 yılında Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Aksaray’da İl Müdürlüğü, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) Aksaray İl Koordinatörlüğü ve Aksaray Ziraat Odası Başkanlığı’nın ortaklaşa organize ettiği ve Aksaray Halk Eğitim Merkezi’nde düzenlenen “Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Yetiştiriciliği” kursu başlatılmıştır. IPARD kapsamında verilen desteklemelerden faydalanabilmek üzere bu kursu başarıyla tamamlayan çiftçilere Bakanlık tarafından sertifika düzenlenmesi planlanmıştır. Aksaray’ın Yeşilova ve Yeşiltepe kasabalarında

⁶¹Bölge illerinde yapılan tarım ve hayvancılık çalışmaları sonuçları

da kurs çalışmaları başlatılmıştır. İl Merkezi, Yeşilova ve Yeşiltepe kasabalarında açılan kurslara toplam 175 adet ifti kayıt yaptırmıştır. Kurslarda aspir, sarımsak, kimyon, çörekotu gibi bölgenin iklim ve toprak şartlarına uygun olan tıbbi aromatik bitkilerin toprak ve iklim istekleri, sulanması, hastalık ve zararlılara karşı korunması gibi konular anlatılmıştır.⁶²

Kırşehir ilindeki Ahi Evran Üniversitesi'nde Meslek Yüksek Okulunda Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Programı açılmıştır. Bölüm dersleri parfüm ve boya bitkileri, bitki bakımı ve fizyolojisi gibi alanlarda yoğunlaşmıştır.

5.3.11. Pazarlama ve Depolama

TR71 Bölgesi'nde Tarımsal Pazarlama Kanalları

TR71 Bölgesi'ndeki tarımsal ürünler üretiminin yanısıra, tarım ürünlerinin iyi bir pazarlama organizasyonu ile iç ve dış pazarlarda etkin bir şekilde pazarlanması bölge ekonomisi açısından önem arz etmektedir.

TR71 Bölgesi'ndeki tarımsal işletmeler, küçük ölçekli, verimlilik ve teknoloji düzeyleri düşük ve sermaye unsurlarının dengesiz dağılım gösterdiği birimlerdir. Tarımsal ürünlerin öz tüketimleri ve pazarlama oranları üründen ürüne farklılık göstermekte olup, tarımsal işletmelerin pazarlama faaliyetlerine katılımları, yetiştirdikleri ürünün özellikleri ve arz kapasitesine bağlı olarak değişmektedir. abuk bozulan tarım ürünlerini yetiştiren ve pazar için üretim yapan tarım işletmeleri ürünlerini çoğu zaman işletmelerinde ve aracı kişi veya kuruluşlara pazarlamaktadır. Dayanıklı ürün yetiştiren ve arz kapasitesi düşük olan işletmeler ise ürünlerini genellikle mahalli pazarlarda kendileri pazarlayarak değerlendirmektedir.

TR71 Bölgesi'nde tarım ürünleri pazarlama sistemleri ürün yapısına göre farklılık göstermekte olup kamu sektörü, özel sektör, kooperatifler, ticaret borsaları, toptancı halleri gibi tarımsal ürün pazarlama kanalları bulunmaktadır.

TR71 Bölgesi'nde tarım ürünlerinin pazarlama sistemi içindeki işlem görme durumu genel yapı itibariyle Tablo 89'da verilmiştir.

⁶² Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Aksaray İl Müdürlüğü, <http://www.aksaraytarim.gov.tr/>

Tablo 89 TR71 Bölgesi'nde Tarım Ürünlerinin Pazarlama Sistemi İçindeki Durumu

Pazarlama Kanalı	Tahıllar	Baklagiller	Yaş Meyve ve Sebze	Kuru ve Sert Kabuklu Meyveler	Endüstri Bitkileri		Hayvansal Ürünler		
					Şeker Pancarı	Ayçiçeği	Canlı Hayvan	Et ve Et Mamülleri	Süt ve Süt Mamülleri
Kamu	✓				✓			✓	
Özel Sektör	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Kooperatif ve Birlikler	✓			✓	✓	✓		✓	✓
Ticaret Borsaları	✓	✓		✓		✓	✓		
Toplayıcılar ve Toptancılar (Tüccarlar)		✓	✓				✓		✓
Haller		✓	✓						

Tablo 89'da görüldüğü üzere TR71 Bölgesi'nde tarım ürünleri piyasasındaki etkin pazarlama kuruluşlarından bir tanesi **ticaret borsalarıdır**. Bölgede mevcut durumda her bir ilde bir adet olmak üzere toplamda 5 adet ticaret borsası bulunmaktadır. Borsalar çok sayıda alıcı ve satıcının karşı karşıya gelerek, o borsanın kotasyonunda bulunan tarımsal ürünlerin, arz ve talebe göre oluşan fiyattan alınıp satıldığı ve satışların tescil edildiği ve alım-satımda oluşan fiyatın kamuoyuna açıklandığı ticaret noktalarıdır.⁶³ Türkiye genelinde olduğu gibi TR71 Bölgesi'ndeki borsaların çoğu genel itibarıyla gerçek anlamda borsacılık yapamamakta ve tescil ofisi olarak çalışmaktadır. Bunun sonucu olarak borsada işlem gören ürünler toplam üretimin belli bir bölümüne karşılık gelmektedir. Bu durum tarımsal ürün satışlarının önemli bir bölümünün kayıt dışı olarak satıldığını göstermektedir. Bölgedeki ticaret borsalarında salon satışı ile pazarlanan ürünlerin azlığının temel nedenleri ise üreticilerin borsa fiyatlarını düşük bulması, üreticinin taşıma giderlerinden kaçınması ve bürokrasinin fazlalığı olabilir. Diğer önemli bir neden ise hem üreticinin hem de tüccarın vergiden kaçması olarak değerlendirilebilir.

TR71 Bölgesi'nde özel sektör içerisinde sanayi kuruluşları ile birlikte en önemli alıcı grup **tüccarlardır**. Bölgedeki tüccarlar herhangi bir işletme adına alım yapabildikleri gibi kendi hesaplarına da alım yapabilmektedir. Tüccarlar hemen hemen tüm tarım ürünleri piyasalarında çalışmaktadırlar. TR71 Bölgesi'ndeki ticaret borsalarında salon satışı ile alım-satımı yapılanlar dışındaki ürünlerin pazarlaması genellikle tüccarlar tarafından yapılmaktadır.

Toptancı halleri bölgedeki meyve ve sebze pazarlamasındaki en önemli pazarlardır. Bölge'de 5 adet meyve-sebze hali bulunmaktadır. TR71 Bölgesi'ndeki meyve ve sebze pazarlanma miktarlarının kayıt altına alınmasında haller oldukça önemli bir role

⁶³ Anonim, 2000. Türkiye'de Tarımsal Pazarlama Politikaları, TKB Yayın No: 4, Ankara.

sahiptir. Sektördeki kayıt dışı pazarlama oranının yüksekliği bu önemi daha da artırmaktadır. Bazı araştırmalara göre Türkiye genelinde toplam meyve ve sebze üretiminin ancak % 13 ila 42'si arasına tekabül eden miktarı toptancı hallerinde satılmaktadır.⁶⁴ Bu oranın Ege, Marmara ve Akdeniz gibi kıyı bölgelerinde artış gösterirken, İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde en aza indiği gözlenmektedir. TR71 Bölgesi'nde yaş meyve ve sebzelerin hallerde nispeten düşük düzeylerde işlem görmesinin sağlıklı fiyat oluşumunu engellediği ve pazardaki aktörler arasında rekabeti olumsuz yönde etkilediğini söylemek mümkündür.

Türkiye genelinde olduğu gibi TR71 Bölgesi'nde de tarım işletmeleri arasında en yaygın örgütlenme biçimi **kooperatifçiliktir**. TR71 Bölgesi'nde tarımsal pazarlama sistemi içerisinde yer alan kurumlardan bir tanesi de kooperatiflerdir. Bölgede halen kurulu bulunan tarımsal amaçlı kooperatif sayısı 533'tür. Ancak nicelik açısından ulaştığı büyüklüklere karşın, kooperatifçiliğin tarım işletmelerinin çıkarlarını koruyan, geliştiren bir etkinliğe ulaştığını söylemek mümkün değildir. TR71 Bölgesi'nde örgütlenme bilinci gelişmemiş olmakla beraber bölgedeki güçsüz ekonomik yapı ve artırılamayan üye sayısı, kooperatiflerin altyapılarını geliştirmelerine, pazar paylarını artırmalarına ve pazarda rekabet gücü kazanmalarına engel olmaktadır. Ayrıca bölgedeki kooperatifler varlıklarını yeterince hissettiremedikleri için pazarlama kanallarındaki aracı kurumlar bölgede daha etkili faaliyet göstermektedir.

Tarım kesiminde örgütlenmenin geleneksel kooperatifçilik anlayışı dışında yeni ve modern bir yaklaşımla ele alınması zorunluluğunun bir sonucu olarak **üretici birlikleri ve yetiştirici birlikleri** gündeme gelmiştir. Birliklerin tarımsal pazarlamadaki işlevleri; ürünlerin üretimini talebe göre planlamak, ürünlerin kalitesini iyileştirmek, ürünleri geçerli norm ve standartlara uygun olarak pazara sevk etmek ve ürünlerin ulusal ve uluslararası ölçekte pazarlama gücünü arttırıcı tedbirler almaktır. TR71 Bölge'sinde 10 farklı çeşitte (Damızlık Sığır Yetiştirici Birliği, Arı Yetiştiricileri Birliği, Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği, Yonca Üreticileri Birliği, Kanola Üreticileri Birliği, Süt Üreticileri Birliği, Kırmızı Et Üreticileri Birliği, Çerezlik Ayçiçeği Üreticileri Birliği, Sebze Üreticileri Birliği, Üzüm Yetiştiricileri Birliği) toplamda 27 adet üretici ve yetiştirici birliği bulunmaktadır. Birliklerin tarım ürünlerinin pazarlamasının geliştirilmesi adına önemli işlevleri bulunmasına rağmen TR71 Bölgesi'nde birliklerin tarım ürünlerinin pazarlamasında yeterli fonksiyona sahip olduğunu söylemek mümkün değildir.

TR71 Bölgesi'ndeki işletmelerin büyük bir kısmının küçük ölçekli olması ve hayvansal üretimin genelde bitkisel üretimle birlikte sürdürülmesi nedeniyle elde edilen canlı hayvanlar işletme içinde ya da işletme çevresinde oluşan **hayvan pazarlarında** satılmaktadır. Bölgedeki tarım işletmelerinin üretim hacimlerinin küçük ve dağınık oluşu, işletmelerde nakit para ihtiyacı gibi nedenler pazarlama kuruluşu özelliği

⁶⁴ Doç. Dr. Albayrak, M. ve diğerleri. Küresel Rekabet Açısından Türkiye'de Tarım ve Gıda Ürünleri Pazarlama Sistemlerine Bakış: Mevcut Yapı, Sorunlar, Fırsatlar, Hedefler.

olmayan yerlerdeki satışın oldukça fazla olmasına yol açmaktadır. Buradaki alımlar daha çok, besici, tüccar ve toplayıcılar tarafından yapılmaktadır. Bu pazarlama hizmeti türünde kırsal alandaki pek çok işletmeden az miktarlarda satın alım gerçekleştirilmektedir. Bu şartlarda fiyatlar gerçek rekabet koşullarına göre oluşmamaktadır. Yetiştiricilerin ve hayvan toplayıcılarının canlı hayvanları pazarlamak için göturdükleri pazarlama kanalı yerel hayvan pazarlarıdır. Bölgedeki illerin merkezlerinde birer adet hayvan pazarı bulunmakta olup yılın belirli dönemlerinde illere bağlı ilçelerde de hayvan pazarları kurulmaktadır.

Türkiye’de tarım ürünleri pazarlamasında yerleri henüz istenen konuma ulaşamayan ya da kanuni ve idari açıdan yeterli fonksiyona sahip olmayan ancak dünya ve AB’de giderek piyasa payları artan pazarlama kuruluşları; ürün ihtisas borsaları, lisanslı depoculuk ve Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsaları (VOB)’ dır. TR71 Bölgesi’nde mevcut durumda yukarıda yer alan pazarlama kuruluşları faaliyet göstermemektedir.

Ürün ihtisas borsaları belirli ürünlerde uzmanlaşmayı hedef alan bir piyasa sistemidir.⁶⁵ Bu borsalarda işlemler fiziki olarak ürün alınıp satılması ve lisanslı depoculuk veya VOB tarafından çıkartılan ürün senetleri ile alivire alım satım sözleşmelerinin alınıp satılabilmesi olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bölgede ürün ihtisas borsaları ile lisanslı depoculuk ve VOB birbirleri ile paralel gelişim gösterebilecek ve işbirliği içerisinde çalışabilecek ve tarım ürünleri piyasalarında önemli genişleme sağlayabilecek kurumlar olarak görülmektedir.

Lisanslı depolar depolanmaya uygun nitelikteki temel ve işlenmiş ürünleri standartlara ve ürün özelliklerine göre muhafaza altına alan depolardır.⁶⁶ Lisanslı depolar sanayiciler başta olmak üzere tarımsal ürün kullanıcıları için standardize edilmiş dolayısıyla kalite sorunu ortadan kalkmış uygun hammadde veya ürün garantisi sağlamaktadır. Lisanslı depolar gelişmiş ülkelerde tarım ürünleri piyasalarında önemli paya sahip kuruluşlardır. Türkiye’de son yıllarda lisanslı depoculuk faaliyetleri hız kazanmasına rağmen TR71 Bölgesi’nde mevcut durumda bu konuda başlatılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

TR71 Bölgesi’nde gıda ürünleri, genel olarak küçük ve orta ölçekli işletmelerde üretilip pazarlanmaktadır. Pazarlamada işletmelerin kendi bünyelerinde yer alan ya da ayrı olarak çalıştığı toptan/perakende firmalar da olabilmektedir. Bölgeki gıda sanayisindeki pazarlama kanallarında; **toptancılar, perakendeciler bayii ve distribütör dağıtıcılar ya da doğrudan satışlar** yer almaktadır.

Bölgede öne çıkan ürünlerin bazılarında pazarlama kanallarıyla ilgili en son yapılan çalışmalar, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 2005 yılında yayınlanan il

⁶⁵ Yıldırım, A.E.2005. Ticaret Borsalarının Geleceği Tehlikede Mi?, Gıda Tarım Dergisi, Şubat 2005, Sayı: 66 Yıl: 8, Adana.

⁶⁶ Erbay,R.2007. Lisanslı Depoculuğun ve Teslimata Bağlı İşlemlerin Türkiye Tarım Ürünleri Piyasasına ve Vadeli İşlemlere Olası Etkileri, İTO Yayınları No: 2007-26, İstanbul.

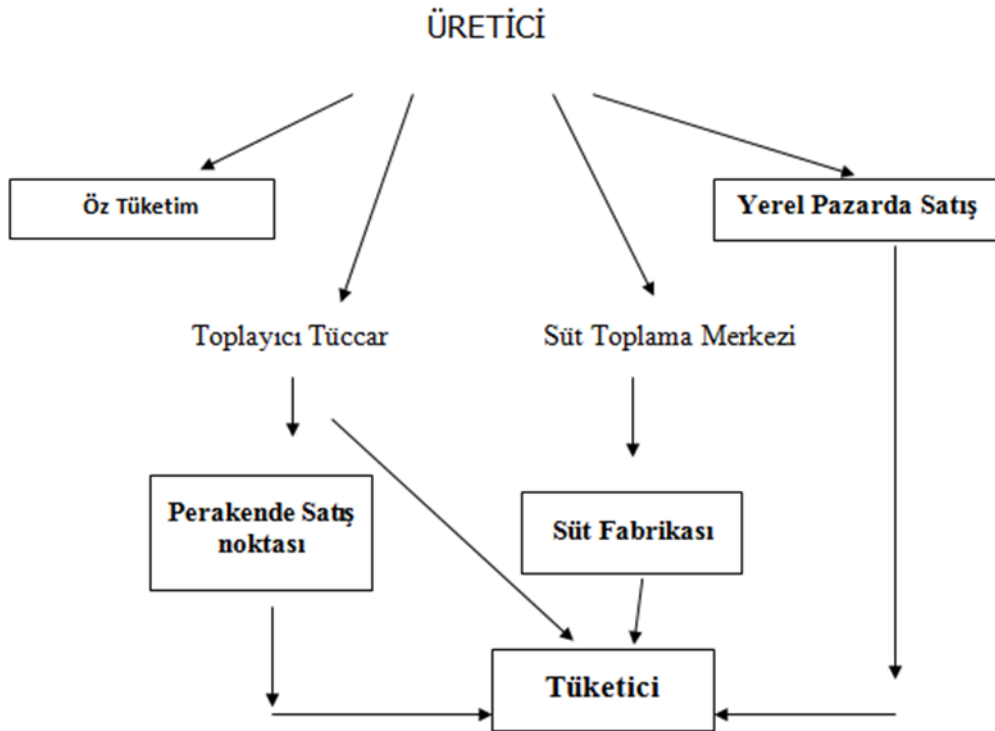
master planlarıdır. İlin önemli ürünleriyle ilgili master planlarından derlenen pazarlama kanallarının durumu aşağıda verilmiştir:

Süt

Bölgede üretilen sütler çiğ süt ve işlenmiş süt olarak iki farklı şekilde tüketiciye sunulmaktadır. İlde sütün herhangi bir işlem görmeden direkt olarak tüketiciye sunulduğu pazarlama zincirinde süt üreticileri, süt toplayıcıları ve sokak sütçüleri gibi araçlar bulunmaktadır. Bazı üreticiler aynı zamanda sokak sütçülüğü de yapmaktadır. Bu pazarlama zincirinde genellikle süt üreticisi aynı zamanda sütün dağıtımını da gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla bu zincirde üretim ve pazarlama tek bir birim üzerinden gerçekleştirilmektedir. İlde sütün işlenmiş olarak tüketiciye sunulduğu pazarlama zincirinde ise süt üreticisi, süt toplayıcısı, sanayici, toptancı ve perakendeciden oluşan 5 aşamalı bir pazarlama süreci bulunmaktadır. İşlenmiş sütün pazarlanması sürecinde süt ve süt mamülü ürünlerinin ambalajlanma eksikliği olması nedeniyle bölge dışından gelen ambalajlanmış ürünler iç pazarda talep görmektedir. Bölgede genellikle süt, peynir, yoğurt vb. süt ve süt mamülü ürünleri aile içerisinde tüketilmekte, ihtiyaç fazlası olduğu durumlarda ise yerel pazarlarda satışa sunulmakta veya büyükşehirlerde yaşayan akrabalara gönderilmektedir.

Bölgedeki süt pazarlama kanallarının şematik gösterimi aşağıda yer almaktadır.

Şekil 1 Süt Pazarlama Kanalları

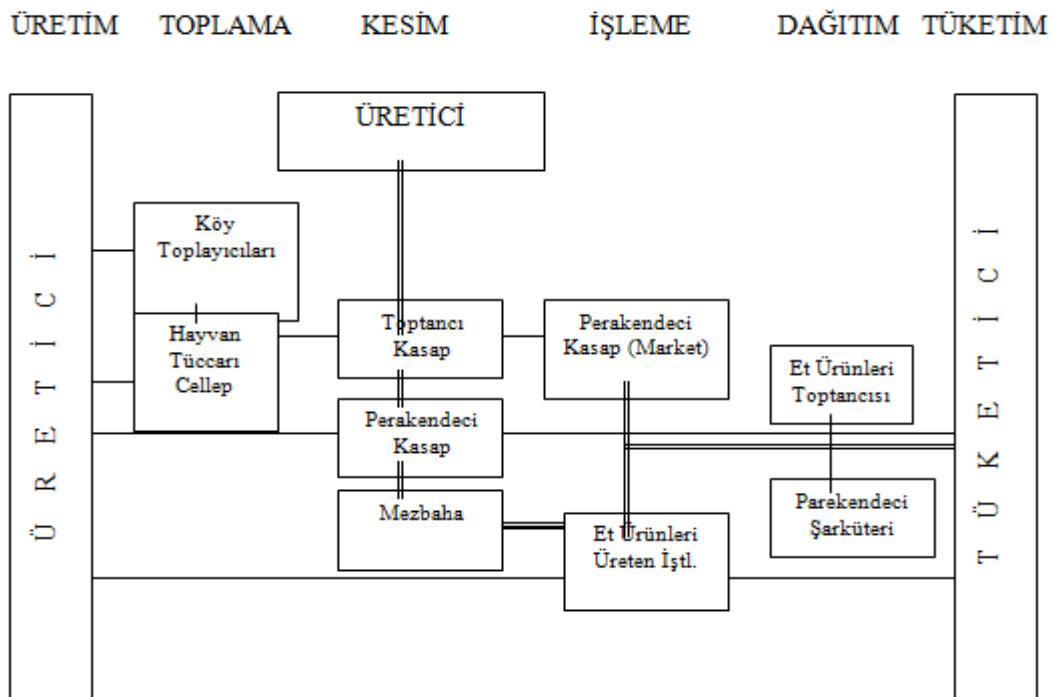
Kaynak: Tarım Master Planları 2005. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>

Kırmızı Et

TR71 Bölgesinde hayvan besiciliği genellikle iç pazara ve yakın illere yönelik olarak gerçekleştirilmektedir. Canlı hayvanlar ağırlıklı olarak kurban bayramlarında büyük şehirlerde kurulan canlı hayvan pazarlarında satışa sunulmaktadır. Kurban bayramı haricindeki dönemlerde ise üreticiler ya kendileri doğrudan yada aracılar aracılığıyla besi hayvanlarının satışı yapılmaktadır. Bölgede yetiştirilen besi hayvanlarının büyük bölümü doğrudan üreticiler tarafından bölge içinde yerel pazarda satılmaktadır. Bunun yanında hayvan tüccarları vasıtasıyla bölge içi ve dışındaki alıcılara da sunulmaktadır. Bir kısmı da mezbahalarda kesilerek imalathanelerde nihai ürün haline getirilmesi yoluyla kırmızı et tüketiciye pazarlanmaktadır. Bölgede besi hayvancılığı ile ilgili entegre et tesisleri yeterli seviyede değildir.

Bu şekilde kırmızı et pazarlama kanalları üretim, toplama, kesim , işleme , dağıtım ve tüketim olmak üzere 6 aşamadan oluşmaktadır. Üretim aşamasında üreticiler yer almakta olup toplama aşamasında köy toplayıcılarına ve hayvan tüccarlarına üreticiler tarafından canlı hayvanlar pazarlanmaktadır. Kesim aşamasında ise toptancı kasaplar, perakendeciler ve mezbahaneler yer almaktadır. Buralara ürünler üreticiler ve hayvan tüccarları tarafından satılmaktadır. Etlerin işleme sürecine gelindiğinde ise mezbahane ve perakendeci kasaplardan gelen etler et ürünlerine dönüştürülerek tüketiciye sunulmaktadır. Etlerin dağıtım kanallarında süt ürünleri toptancıları ve perakendeci şarküteriler yer almaktadır. Kırmızı et pazarlama kanallarının şematik gösterimi aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2 Kırmızı Et Pazarlama Kanalları

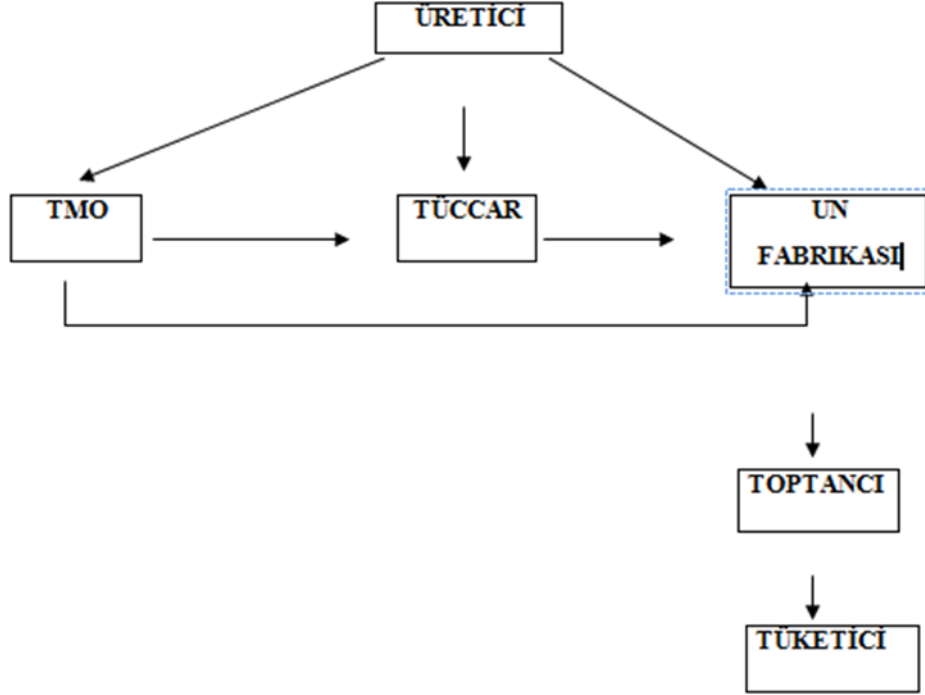

Kaynak: Tarım Master Planları 2005. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>

Tahıllar (Buğday, arpa, çavdar)

Tarım arazilerinin büyük kısmını kaplayan tahıllarda en büyük alım yapan kurum Toprak Mahsülleri Ofisi (TMO)'dır. TMO dışında, tüccarlar ve un fabrikaları da pazarlama zincirinde bulunmaktadır. Buğday un fabrikalarına direkt olarak üreticiler tarafından ya da tüccarlar ve TMO aracılığı ile pazarlanabilmektedir.

Şekil 3 Tahıllar (Buğday-Arpa-Çavdar) Pazarlama Kanalları

Kaynak: Tarım Master Planları 2005. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>

Şekerpancarı

Şekerin hammaddesi olan şeker pancarı, Pankobirlik aracılığıyla üretilmektedir. Şeker pancarının büyük bir bölümü bölgedeki şeker fabrikalarına verilmektedir.

Ayrıca şeker üretimi yapan firmalar da bulunmaktadır. Aksaray'da şeker üretiminde faaliyet gösteren en büyük işletme Balküpu'dür. Balküpu bölge çiftçisinden pancar tohumu, pancar gübresi ve pancar tedarik etmektedir. 2.200.000 m²'lik açık alana kurulan fabrikanın günlük pancar işleme kapasitesi 9.000 ton ve yıllık pancar işleme kapasitesi 750.000 ton'dur. Balküpu'nün yıllık şeker kotası ise 107.000 ton'dur. Firma satın alma işlerini genellikle bölge üreticisinden teklif kabul ederek ihale usulü ile gerçekleştirilmektedir.⁶⁷ Balküpu tarafından gerçekleştirilen satın alımlarda ürün ile ilgili değerlendirme kriterleri incelendiğinde; ürün kalitesinin, teknik desteğin, lojistik teslimat değerlendirmesi ve esnekliğin, toplam maliyetlerde rekabetçiliğin, maliyet

⁶⁷ www.balkupu.com

düşürme önerileri, müşteri hizmetleri ve satış desteğinin ön planda tutulduğu görülmektedir.

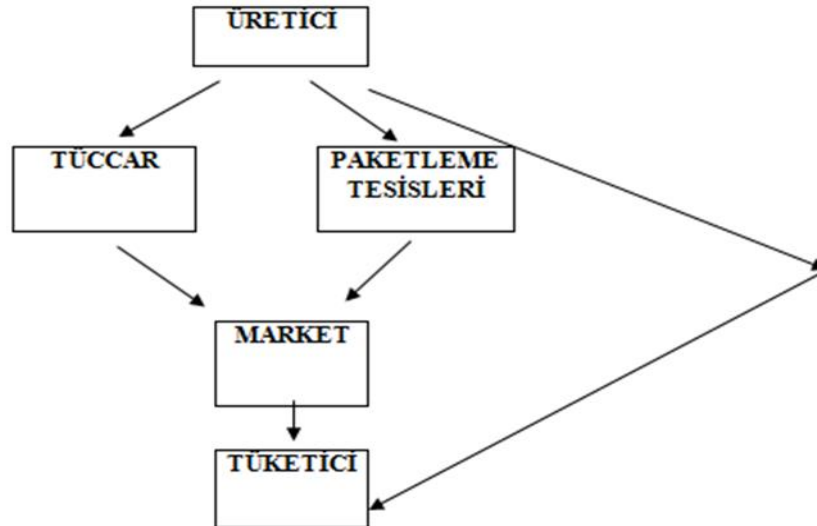
Niğde ilinin Bor ilçesinde “Bor Şeker Fabrikası” bulunmaktadır. 1983 yılında faaliyete geçen Bor Şeker Fabrikası’nın günlük pancar işleme kapasitesi 4000 ton/gün’dür. Fabrikada kampanya döneminde günlük ortalama 550 ton kristal şeker, 150 ton melas ve 1.200 ton yaş küspe üretilmektedir. Bor Şeker Fabrikası’nda yılda ortalama 350.000 ton pancar işlenerek 50-55 bin ton kristal şeker, 14.000 ton melas, 120.000 ton yaş pancar küspesi üretilmektedir.⁶⁸

Kırşehir’de devlet yatırımı olan şeker fabrikası 2001 yılında kurulmuş olup 1.131.443 m² açık, 29.564 m² kapalı alanda üretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Fabrikanın 3.000 ton/gün üretim kapasitesi bulunmaktadır.⁶⁹

Çerezlik Ayçiçeği

Çerezlik ayçiçeği pazarlama kanallarında üreticiler, tüccarlar ve paketleme tesisleri yer almaktadır. Paketleme tesislerine pazarlanan ürünler fabrikasyon süreçleri sonrasında marketler tarafından tedarik edilerek tüketiciye sunulmaktadır. Tüccarlara pazarlanan çerezlik ayçekirdekleri de marketler aracılığı ile tüketiciye sunulmaktadır. Kırıkkale’de Tadım Kuruyemiş Fabrikası ise bölge çiftçisinden çerezlik ayçiçeği ve çerezlik kabak temin etmektedir. Üretim süreçlerinden geçen ürünler paketlenerek pazara sunulmaktadır. Çerezlik ayçiçeği pazarlama kanallarının şematik gösterimi aşağıda yer almaktadır.

Şekil 4 Çerezlik Ayçiçeği Pazarlama Kanalları

Kaynak: Tarım Master Planları 2005. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>

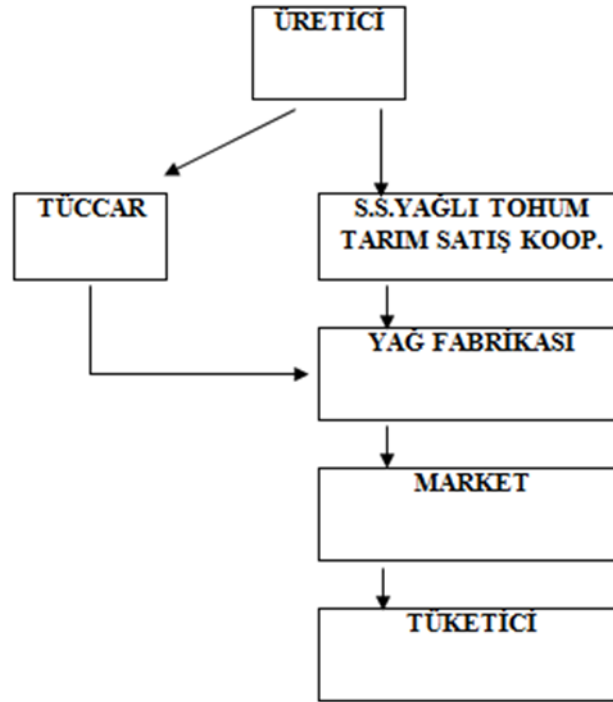
⁶⁸ Ticaret Meslek Lisesi- Bor. Bor Hakkında, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, <http://mebk12.meb.gov.tr/>

⁶⁹ Kırşehir Valiliği 2013. Ekonomik Durum, Kırşehir Valiliği www.kirsehir.gov.tr.

Ayçiçeği

Ayçiçeği pazarında tüccarlar ve yağlı tohum satış kooperatifleri yer almaktadır. Üreticiler tarafından tüccarlara ve yağlı tohum satış kooperatiflerine pazarlanan ürünler yağ fabrikaları tarafından tedarik edilerek işlenmektedir. Yağ haline dönüştürülen ayçiçekleri marketlere pazarlanarak market raflarında tüketiciye sunulmaktadır. Ayçiçeği pazarlama kanallarının şematik gösterimi aşağıda yer almaktadır.

Şekil 5 Ayçiçeği Pazarlama Kanalları

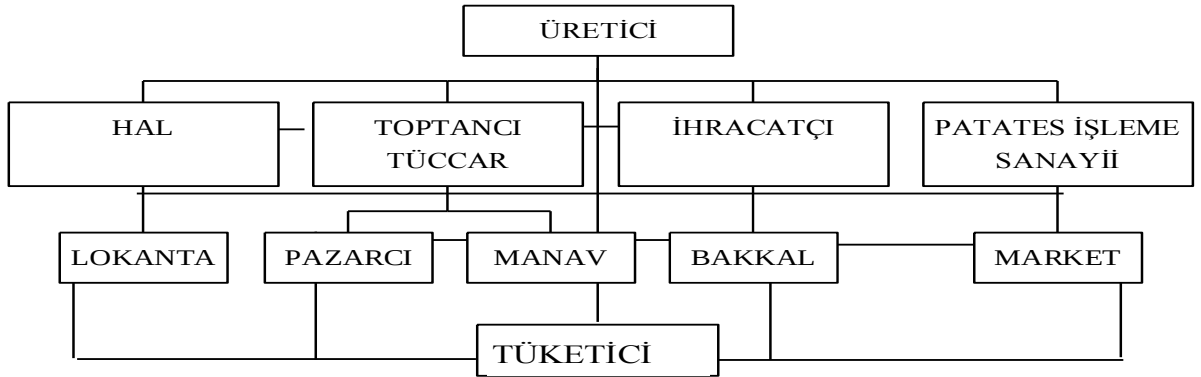

Kaynak: Tarım Master Planları 2005. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>

Patates

Bölgedede üretilen patatesler üreticiler tarafından 4 farklı şekilde pazarlanmaktadır. Patates pazarlama zincirinin birinci basamağında haller, toptancı tüccarlar, ihracatçılar ve patates işleme sanayisi bulunmaktadır. Pazarlama zincirinin ikinci basamağında ise lokantalar, pazarcılar, manavlar, bakkallar ve marketler yer almaktadır. Tüketiciler ise pazarlama zincirinin üçüncü basamağında yer almaktadır. Bölgedeki patates pazarlama kanallarının şematik gösterimi aşağıda yer almaktadır.

Şekil 6 Patates Pazarlama Kanalları

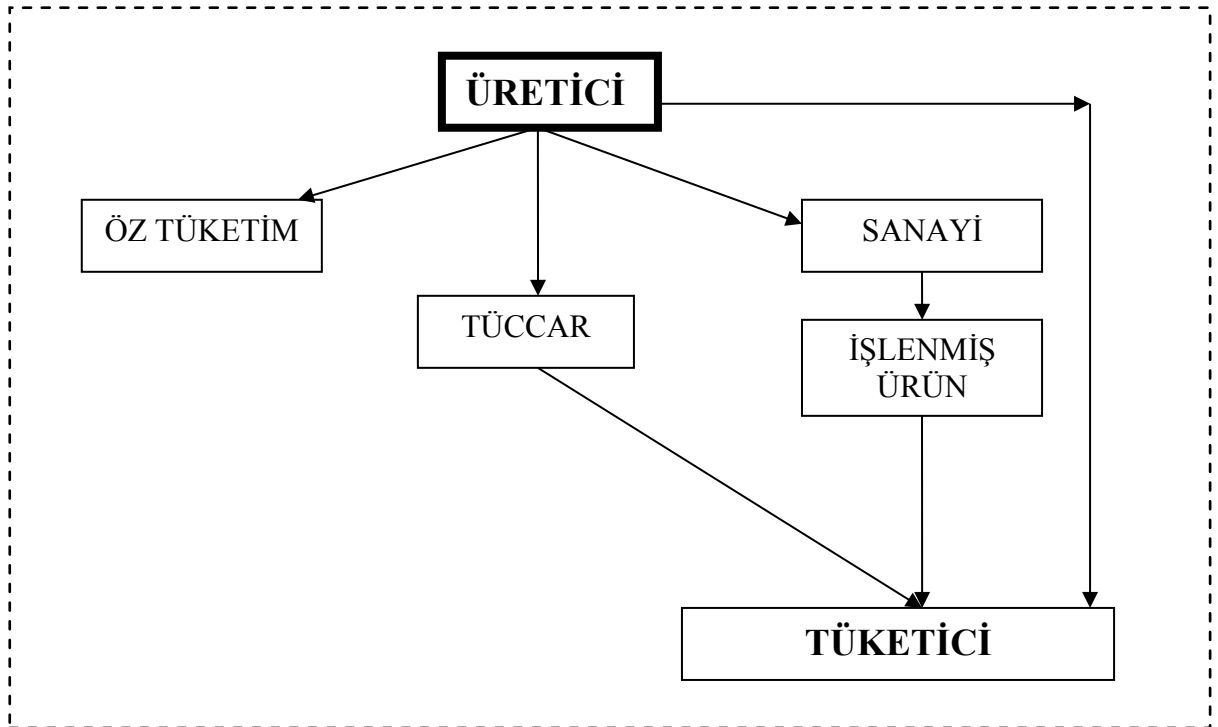

Kaynak: Tarım Master Planları 2005. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>

Üzüm

Bölgede üretilen üzümlerin bir bölümünün direkt öztüketim yoluyla tüketildiği, bir bölümünün tüccarlar vasıtasıyla tüketicie ulaştırıldığı, diğer bölümünün de sanayi de işlenerek tüketicilere ulaştırıldığı görülmektedir. Ayrıca üretilen üzümlerin bir bölümü de herhangi bir aracı kurum veya kuruluş olmadan tüketicilere direkt olarak pazarlanmaktadır.

Şekil 7 Üzüm Pazarlama Kanalları

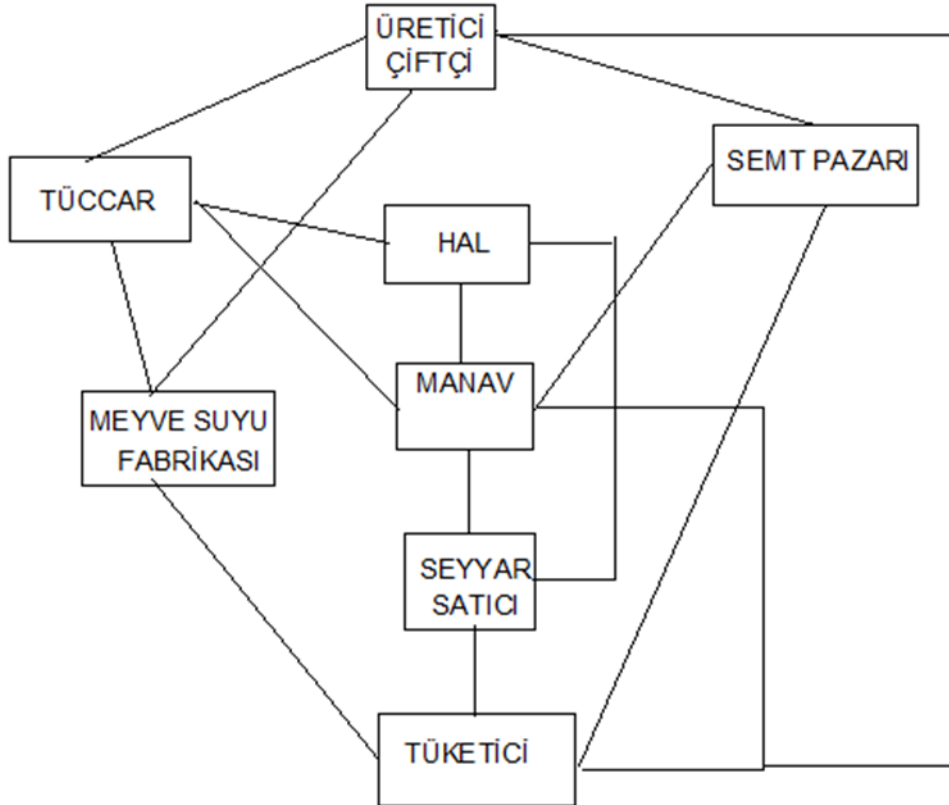
Kaynak Tarım Master Planları 2005. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>

Elma

Elma üretiminde Niğde ili ön plandadır. Niğde ilindeki elma üreticileri genellikle yetiştirdiği elmaları tüccarlara satmak suretiyle pazarlamaktadır. İldeki tüccarlar elmaları ya kendileri hasat etmekte ya da çiftçi tarafından hasat edilen ürünü satın almaktadır. Elmaları muhafaza etmek için uygun depolara sahip olan üreticiler ise kış sezonu boyunca ürünlerini semt pazarlarında satışa sunarak tüketiciye ulaştırmaktadır. Ayrıca semt pazarlarındaki ve tüccarlardaki ürünlerin bir bölümü hallar, manavlar ve seyyar satıcılar aracılığı ile de tüketiciye sunulmaktadır. Niğde ilindeki elma ağaçlarının %51'inin pazar değeri düşüktür. Bu nedenle düşük kaliteli meyveler üreticiler veya tüccarlar vasıtasıyla meyve suyu fabrikalarına pazarlanmaktadır. Fabrikalarda meyve suyuna dönüştürülen meyveler meyve suyu olarak tüketiciye sunulmaktadır.

Amasya çeşidi olarak tabir edilen elmaların muhafaza edilmesi stokta tutma maliyetini artırdığından meyve döküm zamanında elmalar düşük fiyatlarla elden çıkarılmaktadır. Niğde ilindeki elma fiyatlarının düşmesinde neden olan en önemli etkenlerden birisi bölgedeki soğuk hava depolarının ve kontrollü atmosferli depoların yeterli sayıda olmayışıdır. İlin Hacıbeyli ve Dünderli kasabalarında elma üretimi yoğun olarak gerçekleştirilmesine rağmen bu kasabalarda henüz soğuk hava depoları ve kontrollü atmosferli depolar mevcut değildir.

Şekil 8 Elma Pazarlama Kanalları

Kaynak: Tarım Master Planları 2005. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>

Doğal Soğuk Hava Depoları

Türkiye'nin en büyük doğal ve suni soğuk hava depoları Nevşehir'de bulunmaktadır. Bu depolar ürünlerin transferinde kritik bir konumda olan TR71 Bölgesi'nin en önemli tarımsal pazarlama araçlarıdır. Sistemde tuf kayalarda yaklaşık 8 aya kadar ürünler muhafaza edilebilmektedir. Depoların ısısı dışarıda sıcaklığın 35 derece olması halinde bile 0 derecedir. Birçok yerli ve yabancı narenciye limon, patates cips gibi ürünlerin tamamına yakın bölümü bu depolarda muhafaza edilmektedir. Depolanan ürünler depolama süresine göre yarı yarıya sulanmakta ve ürünün verimi iki katına çıkmaktadır.⁷⁰

Mevcut durumda Nevşehir ve ilçelerinde bulunan yaklaşık 2.000 adet doğal ve suni soğuk hava deposundan 1.100 adedi doğal soğuk hava deposudur. Bu depoların toplam kapasitesi 900 bin ton civarındadır.⁷¹

Tablo 90 Nevşehir İli Doğal Soğuk Hava Depoları Kapasite Durumu

Ürün	Miktar (Ton)	Açıklama
Tohumluk Patates	120.000	Ekim - Nisan aralığında
Yemeklik Patates	680.000	Ekim – Haziran aralığında
Turunçgiller (Limon)	100.000	Mart-Eylül Aralığında
Toplam	900.000	-

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Nevşehir İl Müdürlüğü İl Brifingi, 2012

TR71 Bölgesi'ndeki Tarımsal Pazarlama Sorunları

TR71 Bölgesi'nde tarımsal ürünlerin pazarlama organizasyonu üründen ürüne farklılık göstermekte olup ürünler farklı kanallardan geçerek ve farklı tip ve sayıdaki aracı kişi ve kuruluşlar vasıtasıyla üreticiden tüketiciye ulaştırılmaktadır. Bölgede farklı ürünlerin farklı pazarlama organizasyonları olmasına rağmen pazarlama sistemi sorunları benzerdir. Pazarlama sorunlarının başlıcaları; tarım işletmelerinin sayıca çok, küçük, dağınık ve ihtisaslaşmamış olmalarının yanında üreticilerin örgütlenme düzeyinin düşük olmasıdır. Buna bağlı olarak, bölgede genellikle çok sayıda aracının yer aldığı uzun pazarlama kanalları ile bazı pazarlama hizmetlerinin yetersiz yerine getirildiği, yüksek pazarlama marjlarının görüldüğü bir pazarlama sistemi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bölgede belirli zamanlarda çok sayıda üretici tarafından hasadı yapılan tarım ürünlerinin uygun koşullarda depolanabilme olanaklarının yetersiz olması nedeniyle, aynı dönemde satışa çıkarılması ve bazı tarım ürünlerinin çabuk bozulabilir nitelikte olması, pazarlamada önemli fiyat düşmelerine dolayısıyla üreticilerin gelirlerinde önemli kayba neden olmaktadır.

⁷⁰ Kavak Belediyesi 2013. Kavak Tarihi, Kavak Belediyesi www.kavak.bel.tr.

⁷¹ Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Nevşehir İl Müdürlüğü İl Brifingi, 2012

TR71 Bölgesi'ndeki tarım ve gıda ürünleri pazarlanmasındaki sorunlar işletme boyutunda, pazarlama sistemleri boyutunda ve mevzuat boyutunda bir bütünlük içerisinde sorgunlandığında aşağıda yer alan sorunlar belirlenmiştir.

İşletme Boyutu

- TR71 Bölgesi'ndeki işletme ölçeklerinin küçük olması,
- Bölgedeki tarım arazilerinin çok parçalı olması,
- Bölgedeki girdi kullanım düzeyindeki problemler,
- Bölgedeki işletmelerde teknoloji kullanım düzeyinin ve bilişim teknolojilerinden yararlanma düzeyinin yetersiz olması,
- Bölgedeki işletmecilerin eğitim düzeyinin düşük olması,
- Bölgedeki üreticiler tarafından örgütlenme bilincinin kazanılmamış olması ve üreticilerin örgütlere katılımının istenilen seviyede olmaması,
- Bölgedeki tarım ve gıda ürünlerinin pazara sunulmasında güçlük yaşanması,
- Bölgedeki işletmelerin pazardaki gelişmelere ayak uyduramaması ve gelişmeleri takip etmemeleridir.

Pazarlama Sistemleri Boyutu

- TR71 Bölgesi'ndeki işletmelerin kurumsal altyapılarının yetersiz olması
- Bölgedeki pazarlama kanallarının pazardaki gelişmelere ayak uyduramamaları ve gelişmeleri takip etmemeleri
- Bölgedeki pazarlama hizmetlerinin uygulanmasında yasalara uyum konusunda güçlük yaşanması
- Bölgede pazarlama marjının yüksek olması
- Bölgede tüketicinin ve üreticinin talep ettiği ürün fiyatları arasında büyük ölçüde fark olması
- Bölgede pazarlama zincirinde yer alan birimlerin pazar paylarının düşük olması

Mevzuat Boyutu

- TR71 Bölgesi'nde mevzuata uygun üretim ve pazarlama hizmetlerinin etkin yürütülememesi
- Bölgedeki işletmeler tarafından mevzuat içeriklerinin bilinirlik düzeyinin düşük olması
- Bölgedeki işletmelerin gıda güvenliği konusundaki mevzuat ve gelişmeleri yeterince takip etmemeleri
- Bölgede üreticilerin örgütlenmesini teşvik eden ve üretici örgütlerine üyelik halinde verilen desteklerin yeterince bilinmemesi ve bunlarla ilgili yayım çalışmalarının yetersiz olması

5.3.12. Tarımsal Destekler

TR71 Bölgesi'nde Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayiye Yönelik Destekler

Türkiye'deki tarım ve tarıma dayalı sanayiye yönelik destekler Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ziraat Bankası, Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından verilmektedir. Destekleri; Pre-Accession Assistance Rural Development (IPARD) Programı, Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP), Tarımsal Desteklemeler ve Düşük Faizli Kredi Destekleri olarak 4 ana grup altında toplamak mümkündür. Tarımsal destek türlerine ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı IPARD Destekleri

Avrupa Birliği aday ve potansiyel aday ülkelere destek amacıyla 1085/2006 sayılı Konsey Tüzüğü çerçevesinde Katılım Öncesi Yardım Aracı'nı (Instrument for Pre-Accession Assistance- IPA) oluşturmuştur. IPA desteği beş bileşeni içermekte olup, Türkiye IPA tüzüğünde yer alan aday ülke statüsünde bütün bileşenlerden yararlanabilmektedir. IPA'nın beşinci bileşeni Kırsal Kalkınma (IPA Rural Development- IPARD) Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikası, Kırsal Kalkınma Politikası ve ilgili politikalarının uygulanması ve yönetimi için uyum hazırlıklarını ve bu kapsamda politika geliştirilmesini desteklemektedir. IPARD destekleri 2007-2013 yıllarını kapsayan çok yıllık "Kırsal Kalkınma Programı" kapsamında uygulanmaktadır. Yılın belirli dönemlerinde Bakanlık tarafından teklif çağrısına çıkmaktadır. Proje uygulama esasları doğrultusunda proje başvurusu yapılarak IPARD Programına başvuruda bulunulmaktadır. IPARD Programı kapsamındaki mali destekler geri ödemesiz olarak verilmektedir. IPARD Programı kapsamında proje başvurusunda bulunacak olan başvuru sahipleri proje başvurularını yatırımları uygulayacakları ilde yer alan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) İl Koordinatörlüğüne yapmaktadır. Programa IPARD destek illerinde bulunan ve KOBİ tanımına uyan gerçek ve tüzel kişiler başvuruda bulunabilmektedir. IPARD Programı aşağıdaki alt başlıklar kapsamında destek vermektedir.

- Süt Üreten Tarımsal İşletmelere Yatırım
- Et Üreten Tarımsal İşletmelere Yatırım
- Süt ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması
- Et ve Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması
- Meyve ve Sebzelerin İşlenmesi ve Pazarlanması
- Su Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması
- Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi
- Yerel Ürünler ve Mikro İşletmelerin Geliştirilmesi
- Kırsal Turizm
- Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi

2007 – 2013 dönemi IPARD uygulaması için 81 il arasından 42 il seçilmiştir. IPARD’ın diğer dönemlerde de çeşitli illerde destekleri devam edecektir.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından, Ulusal Tarım Stratejisi Kırsal Kalkınma Plan çerçevesinde, doğal kaynaklar ve çevrenin korunmasını dikkate alarak, kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, gıda güvenliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması, yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliklerinin artırılması ve kırsal toplumda belirli bir kapasitenin oluşturulması amacıyla Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı uygulamaya konulmuştur. KKYDP kapsamında, tabandan yukarıya doğru yaklaşımla katılımcılığı sağlayan, yerel kapasiteyi ve örgütlenmeyi geliştiren, istihdam yaratma potansiyeli olan, üretici gelirlerini artıran ve çeşitlendiren, tarıma dayalı küçük ve orta ölçekli sanayinin gelişmesini ve yaygınlaştırılmasını esas alan projelerin yanı sıra kırsal altyapının rehabilitasyonuna yönelik projeler ile üretime yönelik makine-ekipman alımı projeleri de desteklenmektedir. KKYDP “Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi”, “Bireysel Sulama Yatırımlarının Desteklenmesi” ve “Makine ve Ekipman Alımlarının Desteklenmesi” olarak üç farklı programda hibe desteği sağlamaktadır. Ekonomik yatırımlar ve makine ve ekipman yatırımları için gerçek ve tüzel kişiler başvuruda bulunabilirken bireysel sulama için gerçek ve tüzel kişiler ile köylere hizmet götürme birlikleri ve sulama kooperatifleri başvuruda bulunabilmektedir. Program kapsamında geri ödemesiz destek sağlanmaktadır. KKYDP kapsamında yılın belirli dönemlerinde Bakanlık tarafından teklif çağrısına çıkılmaktadır. Başvuruda bulunmak isteyen yatırımcılar program içeriğine göre değişen belgelerini veya projelerini Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlüklerine teslim etmektedir.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarımsal Desteklemeleri

Bakanlık tarafından her yıl yayınlanan tarımsal desteklemeler aşağıda yer almaktadır.

- Hayvancılık Desteklemeleri
- Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele Desteği
- Organik Tarım ve İyi Tarım Desteği
- Mazot, Gübre ve Toprak Analizi Desteği
- Sertifikalı Tohum, Fidan Kullanımı ve Sertifikalı Tohum Üretim Destekleri
- Tarımsal Danışmanlık Sistemi Katılım, Çiftlik Muhasebe Veri Ağı Sistemi Kayıt, Araştırma Geliştirme Projeleri ve Patates Siğili Hastalığı Alternatif Destekleri

- Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Fark Ödemesi Destekleri

Çiftilerin bu desteklerden yararlanabilmeleri için öncelikle Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıt olmaları gerekmektedir. Bakanlar Kurulu kararınca belirlenen koşullar ve tutarlar çerçevesinde destek için başvurulması halinde çiftçilere destek ödemesi yapılmaktadır.

Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Destekleri

Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından destek kapsamında alınan karar doğrultusunda gerçek ve tüzel kişilere hayvansal üretim, bitkisel üretim ve muhtelif konularda belirlenen tutarlar çerçevesinde düşük faizli kredi desteği sağlanmaktadır.

TR71 Bölgesi'ndeki Tarımsal Destekler

Bölgede tarımsal destek ödemeleri ile ilgili bilgilere İl tarım müdürlüklerinin yıllık raporlarından (brifing raporları) ulaşılmaktadır. Bu raporlarda her bir ilde destekler ile ilgili veriler aynı standartta değildir. Bu nedenle iller itibariyel tarımsal destekler aşağıda verilmiştir.

Niğde:

Niğde'de Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında 2012 yılında 3 soğuk hava deposu, 2 koyun çiftliği, 5 işlem paketleme tesisi ve 1 süt ürünleri üretimi projesi desteklenmiştir. Bu desteklerin hibe tutarı 2.711.065 TL olarak gerçekleşmiştir.⁷²

2012 yılında Niğde Tarım İl Müdürlüğü tarafından toplam 41.302.381,32 TL'lik bir destek yapılmış olup bu desteklerin 3.963.671 TL'si KKYDP kapsamında, 37.338.710,32 TL'si tarımsal desteklemeler kapsamında verilmiştir.

Tablo 91 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Niğde İl Müdürlüğü Destekleri

Destekleme Kalemi (2012)	Destek Tutarı (TL)
Mazot ve Gübre Desteği	9.807,32
Sertifikalı Tohumluk Kullanımı Desteği	403.456
Sertifikalı Fidancılık Desteği	408.555
Arcılık Destekleri	180.472
Koyun-Keçi Desteği	5.706.000
Anaç Sığır Desteği	7.000.000

⁷² Niğde İl Tarım Brifingi 2013. Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2013 Yılı Brifingi

ÇATAK Desteği	1.384.151
Hububat Teşvik Primi	2.200.000
Yağlı Tohum Desteği	60.000
Süt Desteklemesi	5.352.977
Yem Bitkisi Desteği	1.973.224
KBKYP (Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Projesi)	2.990.101
Tarım Sigortaları	2.470.286
Tarım Koop. Desteği	5.949.681
Buzağı Desteği	1.250.000
KKYDP Ekonomik Yatırımlar	2.711.065
KKYDP Alet Ekipman	1.252.606
Toplam	41.302.381,32

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Niğde İl Müdürlüğü, 2013 Yılı Brifingi

Nevşehir:

Nevşehir ilinde 2012 Fark Ödemesi Desteği kapsamında buğday, arpa, çavdar, yulaf, tritikale, çeltik, nohut, kuru fasulye, mercimek, yağlık ayçiçeği, soya fasulyesi, kanola, aspir, dane mısır üreterek satışını yapan ve bu yaptığı satışı fatura veya müstahsil makbuzu ile belgelendiren üreticilere kilogram başı destekleme primi ödemesi yapılmıştır.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Nevşehir İl Müdürlüğünce ilde tarımsal getiriye sahip alternatif ürün yetiştiriciliğini teşvik etmek ve yaygınlaştırmak amacıyla İl Özel İdaresi destekli olarak 100 dekar alana dikilmek üzere ceviz ve 30 dekar alanda dikilmek üzere armut fidanı üreticilere 2013 yılının Mart ayında dağıtılmıştır.⁷³ İl Müdürlüğü bu teşviklerin devamı niteliğinde İl Özel İdare destekli olarak; 100 dekar çörek otu, 100 dekar salçalık domates, 100 dekar salçalık biber, 5 dekarlık çilek ve 4 adet sera projesi konusunda üreticileri desteklemeyi planlamaktadır. Yine 2013 yılı başında Nevşehir’de bağcılığı teşvik etmek amacıyla İl Özel İdaresi katkılarıyla sağlanan Amerikan asma anaçları üzerine aşılı AlphonsoLavellee ve Trakya İlkeren çeşidi üzüm fidanlarının dağıtımına başlanmıştır. Bakanlığın 2012 yılında ilan ettiği ÇKS’ye dâhil olan çiftçilere mazot, gübre ve toprak analizi destekleme ödemesi yapılmasına dair tebliğe göre bölge çiftçilerine 2013 yılında mazot, gübre ve toprak analizi desteği sağlanmıştır.

Nevşehir’de 2012 yılında Özel İdare kaynaklı projeler ceviz yetiştiriciliği, badem yetiştiriciliği, yüksek sistem bağcılık, kiraz yetiştiriciliği, seracılık, sırik domates yetiştiriciliği, arılı kovan alımı, yem kırma makine alımı, selektör alımı, macar fiğ tohum alımı ve dezenfeksiyon ünitesini içermiştir. Projelerin bedeli toplam 646.072 TL olmuş, projelere devlet desteği ise 222.735 TL olarak gerçekleşmiştir.⁷⁴

⁷³ Nevşehir İli Tarım Brifingi 2013. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>.

⁷⁴ Nevşehir İli Tarım Brifingi 2013. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>.

2011 yılında Nevşehir ilinde KKYDP kapsamında 1.739.057 TL’lik hibe desteği sağlanmış olup, Nevşehir Tarım İl Müdürlüğü tarafından il halkına toplamda 59.290.022 TL’lik destek yapılmıştır.

Tablo 92 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Nevşehir İl Müdürlüğü Destekleri

Destekleme Kalemi (2011)	Destek Tutarı (TL)
Kooperatifçilik	4.090.200
KKYDP Ekonomik Yatırımlar	1.001.201
KKYDP Alet Ekipman	737.856
Özel İdare Yatırımları	222.735
ÇMVA	24.750
Doğal Afetler	1.422.835
ÇATAK	43.968
MGD	19.932.661
Ser. Patates Tohum Üretim	2.421.674
Sertifikalı Tohumluk	1.952.158
Sertifikalı Fidan	86.077
Yem Bitkileri	1.003.823
Yağlı Tohumlular Primi	113.840
Organik-İyi Tarım	6.629
Biyolojik Mücadele	60.068
Fark Ödemesi	15.664.749
Buzağı	588.051
Anaç Sığır	3.725.133
Anaç Koyun Keçi	835.260
Süt Teşvik Primi	2.416.760
Besi	720.000
Brusella S-19	120.350
Brucella Rev-1	86.420
Arıcılık	41.072
Hayvancılık Tazminatları	1.971.752
Toplam	59.290.022

Kaynak: Nevşehir İli Tarım Brifingi 2013. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>.

Aksaray:

Aksaray’da Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeline Göre, “2012 Yılı Ürünü Yağlı Tohumlu Bitkiler, Hububat ve Baklagil Fark Ödemesi Desteği” verilmektedir. Destek kapsamında Türkiye Tarım Havzalarının Belirlenmesine İlişkin Kararda belirlenen havzalarda 2012 yılı üretim sezonunda üretilerek satışı yapılan;

yağlık ayçiçeği, kütlü pamuk (Yurt içerisinde üretilip sertifikalandırılan tohumları kullananlar), soya fasulyesi, kanola, dane mısır, aspir, zeytinyağı, buğday, arpa, çavdar, yulaf, tritikale, çeltik, kuru fasulye, nohut ve mercimek ürünlerine Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından tarımsal veriler ve uydu görüntüleri kullanılarak oluşturulan Uydu Tabanlı Parsel Tanımlama Modeli'nde belirlenen verimlere göre destekleme ödemesi yapılacaktır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 2012 yılında Aksaray'da toplam 23.422.899,00 TL değerinde tarımsal destek gerçekleştirmiştir. Desteklerin içeriği Tablo 93'te verilmiştir.⁷⁵

**Tablo 93 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Aksaray İl Müdürlüğü
Tarımsal Destekleri**

Destekleme Kalemi (2012)	Destek Tutarı (TL)
Sertifikalı Tohumluk Kullanımı	1.042.450,47
Yem Bitkileri	7.908.825,49
Arıcılık	37.768,00
Süt Primi	9.591.863,66
Çevre Amaçlı Tar.Ar.Korun. (ÇATAK)	335.872,38
KKYDP*	1.779.689,00
K.K Alet Ekipman*	2.726.430,00
Toplam	23.422.899,00

*2011 yılı verileridir.

Kaynak: Aksaray İli Tarım Brifingi 2013. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>.

Kırşehir:

Kırşehir'de Tarıma Dayalı Yatırımları Destekleme Programı Kapsamında 1-5. etaplarda yapılan ve devam eden toplam 23 adet tesis için 4.380.140 TL hibe desteği verilmiştir. Makine Ekipmanların Desteklenmesi kapsamında 2006-2011 yılları arasında toplam 1.708 makine ekipmana karşılık 1.708 çiftçiye 5.520.673 TL hibe desteği verilmiştir. 2012 Makine-Ekipman Desteklemesi kapsamında 193 çiftçiye 193 adet makine-equipman hibe desteklemesi olarak 722.865 TL ödeme gerçekleştirilmiştir.⁷⁶

Kırşehir'de 41 adet tarımsal kalkınma kooperatifi, 12 sulama kooperatifi, 1 pancar ekicileri kooperatifi, 1 su ürünleri kooperatifi olmak üzere toplam 56 kooperatif bulunmaktadır. 2012 yılında 22 adet proje uygulayan kooperatiflerin toplam proje tutarı 36.148.180,55 TL'dir. Kullanılan kredi miktarı 12.510.714,00 TL olup 11.058.051,12 TL'si İl Müdürlüğü kontrolünde kullanılmıştır. Proje uygulayan 13 kooperatifin üyelerine 2.296 adet damızlık süt sığırı, 7 kooperatifin üyelerine 13.000 adet damızlık

⁷⁵ Aksaray İli Tarım Brifingi 2013. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>.

⁷⁶ Kırşehir İli Tarım Brifingi 2013. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>.

koyun dağıtılmıştır. Ayrıca çalışmaları devam eden 1 adet kooperatif üyelerine 180 adet damızlık süt sığırdı dağıtılacaktır.⁷⁷

Kırşehir ilinde Tarım İl Müdürlüğü tarafından 2001-2012 yılları arasında sağlanan desteklerin ayrıntıları aşağıda verilmiştir.

**Tablo 94 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kırşehir İl Müdürlüğü
Tarımsal Destekleri**

Destekleme Kalemi	Destek Dönemi	Destekleme Tutarı (TL)
Doğrudan Gelir Desteği	2001-2007	194.370.741,19
Mazot Desteklemesi	2003-2011	48.112.559,36
Gübre Desteklemesi	2004-2011	53.169.140,44
Yem Bitkisi Desteklemei	2001-2011	10.150.006,69
Toprak Analiz Desteği	2007-2011	4.110.997,32
Sertifikalı Tohumluk Üretim Desteklemeleri	2008-2011	426.113,03
ÇATAK Desteklemesi	2006-2011	2.272.095,27
Sertifikalı Tohumluk Kullanımı Desteği	2007-2011	6.660.236,72
Sertifikalı Fidan Kullanımı Desteği	2007-2011	596.488,14
Hububat ve Baklagil Üreticilerine Destekleme Prim Ödemesi	2007-2011	56.828.788,77
Süt Teşvikleri	2007-2011	1.476.121,15
Su Ürünleri Yetiştiricilik Desteklemesi	2007-2010	64.038,98
Yavru Balık Desteklemesi	2007-2010	22.500,00
Göl ve Göletlerin Balıklandırılması	2007-2010	622.000,00
Hayvancılık Desteklemeleri	2007-2011	8.489.097,01
2008 Kuraklık Desteklemesi	2008	15.282.842,16
KKYDP Ekonomik Yatırımlar	2006-2011	5.520.673,00
KKYDP Alet Ekipman	2012	722.865,00
Toplam		408.897.304,23

Kaynak: Kırşehir İli Tarım Brifingi 2013. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>

Kırıkkale:

Kırıkkale’de 2012 yılında tarımsal destekleme ödemeleri toplam 34.549.908,67 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu destekler mazot, kimyevi gübre, toprak analizi, sertifikalı tohum kullanımı, sertifikalı fidan, organik tarım, dane mısır, yağlık ay çiçeği, kanola, aspir, sulama, hububat, baklagil, yağlı tohumlar, yem bitkileri, hayvan kütüğü çalışmaları, alet ve makine, gebe düve alımı, suni tohumlama, buzağı, aşılama, anaç sığır, manda, koyun-keçi, besi hayvanı, süt, arı, süzme bal ve arıcılık desteklerini içermektedir. Desteklerin içeriği Tablo 95’de verilmiştir.

⁷⁷ Kırşehir İli Tarım Brifingi 2013. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>.

**Tablo 95 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kırıkkale İl Müdürlüğü
Tarımsal Destekleri**

Destekleme Kalemi (2011)	Destek Tutarı (TL)
Bitkisel Üretim Desteklemeleri	27.389.113,29
Hayvansal Üretim Desteklemeleri	2.543.405
KKYDP Ekonomik Yatırımlar	1.801.905,85
KKYDP Alet Ekipman	1.575.863,89
Kooperatifçilik Kredileri	1.239.620,00
Toplam	34.549.908,67

Kaynak: Kırıkkale İli Tarım Brifingi 2013. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>

5.4. Tarıma Dayalı Sanayi ve Diğer Tarımla İlgili Yatırımlar

Tarıma dayalı sanayi toprak, bitki ve hayvan ürünlerini kapsayan tarımsal girdileri işleyip mamül madde haline getiren sanayi koludur. Tarımsal sanayi içerisinde tarımı besleyen ve ona girdi sağlayan tarım aletleri, gübre, tarımsal ilaç gibi konular yer aldığı gibi gıda, yem, içki, tütün, dokuma orman ürünleri, kağıt, deri ve deri mamülleri de tarımsal sanayi içerisinde yer almaktadır. TR71 Bölgesi'ndeki tarıma dayalı sanayi üretim faaliyetleri bölgedeki tarımsal üretimin ve ürünlerin özelliğine bağlı olarak gelişim göstermiştir. Bölgede tarımsal üretimde patates, çerezlik ayçiçeği, çerezlik kabak, elma, kiraz gibi ürünlerde büyük miktarlarda üretim yapılması ve bölgenin ceviz, kiraz, lahana, üzüm ve şerker pancarı üretiminde diğer bölgelerdeki üretimlerden kalite olarak ön plana çıkması TR71 Bölgesi'nde bu ürün gruplarına dayalı sanayi yatırımları için potansiyel olduğunu göstermektedir. Bölgede bitkisel ve hayvansal üretime paralel olarak gelişen ve gelişmekte olan tarıma dayalı sanayinin alt kollarından olan gıda ve yem sanayisi ile ilgili açıklamalar aşağıda verilmiştir.

5.4.1.1. Gıda Sanayi

TR71 Bölgesi'nde imalat sanayi alt sektörleri illere göre farklılıklar göstermekle birlikte gıda sanayinin hem girişim sayısı ve hem de istihdam kapasitesi bakımından ön plana çıktığı görülmektedir. Genelde küçük ve orta ölçekli işletmelerin hâkim olduğu TR71 Bölgesi gıda sanayi sektöründe özel girişimler hâkim durumdadır. Bölgede yapılan üretimin büyük bir kısmı yurtiçi tüketime yöneliktir. Gıda sektörü içerisinde en gelişmiş alt sektör ise tahıl, un ve unlu mamuller sektörüdür. Bölgede faaliyet gösteren 1.059 işletmeden 518'i tahıl, un ve unlu mamuller alt sektöründe faaliyet göstermektedir.

Tarıma dayalı sanayi ürünleri içinde un sanayisinin ayrı bir önemi vardır. TR71 Bölgesi'nde un üretimi, geçmişten günümüze teknolojik olarak büyük değişiklikler göstererek bugünkü durumuna gelmiştir. Bölgede tahıl, un ve unlu mamuller sektörünün gelişmesine paralel olarak pastacılık ürünleri ve tatlılar sektörü de gelişme göstermiş olup 226 işletme bu sektörde üretim faaliyetlerine devam etmektedir.

Tablo 96 TR71 Bölgesi Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi İşletme Sayısı

Sanayi İşletmesi Konusu	İllerdeki İşletme Sayıları (2012)					Toplam
	Kırkkale	Kırşehir	Nevşehir	Niğde	Aksaray	
Süt ve Süt Ürünleri	3	4	17	8	20	52
Et ve Et Ürünleri	9	7	3	8	16	43
Tahıl, Un ve Unlu Mamuller	120	44	101	116	137	518
Meyve-Sebze İşleme ve Paketleme	-	-	9	4	-	13
Bitkisel Yağ	-	-	-	1	2	3
Hayvansal Yağ	-	4	-	-	-	4
Şekerli Mamuller	2	4	1	2	11	20
Pastacılık Ürünleri ve Tatlılar	32	30	72	46	46	226
Yumurta ve Yumurta Ürünleri	6	4	7	2	12	31
Gıda Katkı ve Yardımcı Maddeleri	-	-	1	6	3	10
Gıda ile Temas Eden Maddeler	-	1	1	3	1	6
Kuruyemiş ve Çerezler	4	4	17	1	4	30
Baharatlar	1	-	-	3	-	4
Hazır Yemek ve Yemek Fabrikası	11	6	7	7	12	43
Konserve ve Salça	-	-	1	-	-	1
Gazlı İçecekler ve Meyve Suyu	-	2		9	-	11
Alkollü İçecekler	-	-	12	1	1	14
Dondurulmuş Gıda	-	-	1	-	-	1
Diğer	-	3	12	7	7	29
Toplam	192	125	269	228	282	1.059

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Yatırım Rehberleri, 2013. GTHB, www.tarim.gov.tr

Aksaray'da Gıda Sanayi ve Potansiyeli:

Aksaray'da tarım sanayisi sektöründe faaliyet gösteren toplam 282 işletmeden 137 adedi tahıl, un ve unlu mamuller ve 46 adedi pastacılık ürünleri ve tatlılar sektöründe yer almaktadır. Dolayısıyla ilde en fazla gelişme göstermiş sektörler bu sektörlerdir.

Aksaray ilinde tarım ve hayvancılığa elverişli arazilerin bulunması bu alanda yapılacak yatırımlar için güçlülük sağlayan en önemli faktörlerden birisidir. İl iklim ve toprak yapısı olarak yem bitkileri yetiştiriciliğine uygundur. Dolayısıyla il hayvancılık

sektöründe girdi olarak kullanılan hammaddeler (sap- saman, yonca, pancar küspesi, melas vb.) yönüyle oldukça zengindir. İldeki ulaşım imkânlarının uygun olması sanayi yatırımları için avantaj sağlamaktadır. Ayrıca ilde demiryolu projesi programa alınmıştır. Aksaray ilinde kalkınmada öncelikli bölgelere mahsus teşvikler bulunmaktadır. İl Ankara, Konya ve Kayseri gibi büyük şehirlere yakınlığı nedeniyle pazarlama konusunda avantajlıdır. İlde geniş tarım arazileri bulunmaktadır. Aksaray ilinde süt ve ürünleri alanında ulusal firmalar bulunmaktadır. Bunlardan en büyüğü Süttaş Süt Ürünleri A.Ş. Aksaray Şubesi'dir.

İlde hayvancılık sektöründe yapılabilecek yatırımlar aşağıda yer almaktadır.

Et ve Süt Besiciliği: Et ve süt besiciliği için ilde uygun bir ortam bulunmaktadır. Bunlar ahır işletmeciliği şeklinde olabileceği gibi Hayvancılık Organize Sanayi Bölgesi şeklinde de gerçekleştirilebilir. Aksaray'da KOBİ ve mandıracılık niteliğinde bir çok işletmenin bulunması yanında, ulusal düzeyde faaliyette bulunan Süttaş firmasının İl OSB de entegre tesis açması hayvancılık sektörünün gelişmesinde de önemli bir etkidir.

Et ve Yumurta Tavukçuluğu: Türkiye genelinde olduğu gibi Aksaray'da da et ve yumurta tavukçuluğu gelişmeye müsait bir sektördür. Beyaz ete olan talebin hızla artması bu sektöre yatırım yapmayı gerektiren faktörlerin başında gelmektedir. Bu amaçla ilk aşamada küçük ve orta ölçekli et ve yumurta işletmeleri kurulması önerilebilir.

Ayçiçeği Yağı Rafine Tesisi: İlde 127.133 ton/yıl ham yağ üretim kapasiteli 2 adet tesis bulunmaktadır. Bu tesisler ürettikleri ham yağları diğer illerdeki rafine işletmelerine pazarlamaktadır. Aksaray'da mevcut durumda ayçiçeği yağı rafine tesisini işletebilecek kapasitede yağlık ayçiçek tohumu ve ham yağ üretim tesisi bulunmaktadır.

Melastan Etil Alkol ve Sitrik Asit Üretim Tesisi: TÜİK 2011 yılı verilerine göre ilde 1.635.135 ton şeker pancarı üretimi yapılmıştır. İlde üretimi yapılan şeker pancarı il merkezindeki özel şeker fabrikası, Kırşehir, Niğde Bor ve Konya Ereğli Şeker fabrikalarında işlenmektedir. Proses esnasında ortaya çıkan melas çeşitli şekillerde değerlendirilmektedir. Bundan elde edilen etil alkol yoğun olarak içki ve kimya sanayinde, sitrik asit ise farklı gıda alanlarında ve endüstriyel uygulamalar da kullanılmaktadır.

Papates Cipsi veya Hamuru Üretim Tesisi: TR71 Bölgesi'nde yoğun olarak üretilen patates bölge içerisinde yemeklik olarak değerlendirildiği gibi üretimi artırılarak cips üretim tesislerine gönderilip buralarda işlendikten sonra patates cipsi ve mısır irmiğinden çerez üretimi yapılabilmektedir.

Kırıkkale’de Gıda Sanayi ve Potansiyeli:

TR71 Bölgesi’nde tarım ve tarıma dayalı sanayiye iller bazında bakıldığında Kırıkkale’de tarım sanayisi sektöründe faaliyet gösteren toplam 192 işletmenin mevcut olduğu görülmektedir. Kırıkkale’de tarıma dayalı sanayi tahıl, un ve unlu mamüller üzerinde yoğunlaşmış olup ilde bu konuda faaliyet gösteren 120 adet işletme bulunmaktadır.

Kırıkkale’de et üretimi geleneksel yöntemlerle gerçekleştirilmekte olup entegre tesisler için et ve süt gibi hammadde temininde sorun yaşanmamaktadır. İlde bitkisel üretime dayalı tarımsal sanayide potansiyel yatırım alanları salça üretimi, konserve üretimi, üzüm türevi mamuller (şarap, pekmez ve üzüm suyu vb), soğuk hava deposu işletmeciliği ve dondurulmuş gıdadır. Bu alanlarda yatırım yapıldığında gerekli ham madde ve kalifiye işçi temininde sıkıntı yaşanmamaktadır. Kırıkkale ilindeki çerezlik ayçiçeği üretimi Türkiye üretiminin %9’unu oluşturmakta olup ilde yetiştirilen ayçekirdekleri ile kuruyemiş fabrikalarına ucuz hammadde sağlanmaktadır.

2012 yılı itibariyle Kırıkkale’de hayvancılık sektörünün alt yapısını oluşturan modern kesimhane ve modern hayvan pazarı faaliyete geçmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla mevcut durumda il et ve et mamüllerine dayalı sanayi ile ilgili potansiyele sahiptir. İlde Kızılırmak’ın geçtiği tarım alanlarının havza karakteri göstermesi geniş alanlarda sulu tarım yapılmasına ve katma değeri yüksek ürünler yetiştirilmesine imkan vermekte olup il iklim ve toprak yapısı olarak bağcılığa elverişlidir.

Ankara-Kayseri demiryolunun il merkezinden ve Balışeyh ilçesinden, Ankara-Samsun ve Ankara-Yozgat-Sivas karayolunun ise il merkezinden geçmesi ve ilin Ankara’ya 76 km uzaklıkta ve 46 ilin kavşak noktasında olması ildeki tarımsal sanayiye yönelik olarak tarımsal ürünlerin nakliyesi ve pazarlanması faaliyetlerinde avantaj sağlamaktadır. İlde hayvancılık sektörü açısından önem teşkil eden 69.275 ha çayırın ve meranın bulunması, ilde sulu ve kuru tarım alanlarının birim fiyatları, ilin konumu ve potansiyeli göz önünde bulundurulduğunda Kırıkkale iline tarımsal sanayi yatırımlarının yapılması oldukça cazip görünmektedir.⁷⁸

Kırşehir’de Gıda Sanayi ve Potansiyeli:

Kırşehir’de tarım ve tarıma dayalı sanayi işletme sayısı 125 olup ilde Kırıkkale’de olduğu gibi tahıl, un ve unlu mamüller sektörü gelişmiştir. İlde tahıl, un ve unlu mamüller sektöründen sonra en fazla gelişen sektör pastacılık ürünleri ve tahıllar sektörüdür.

Kırşehir ilinde gelişmiş bir tarıma dayalı sanayiden söz etmek mümkün değildir. İlde yeterli ova ve su kaynaklarının bulunması sulu tarım yapılması için uygun ortam

⁷⁸ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Yatırım Rehberleri, 2013. GTHB, www.tarim.gov.tr.

sağlamaktadır. İlde Sıdıklı Bölgesi'nde 50.000 da alan sulamaya açılmıştır ve bölge sebze yetiştiriciliğine uygundur. Kırşehir ilinin Kaman ilçesinde yetiştirilen Kaman cevizi tarımsal üretimde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca Kaman ilçesindeki Hirfanlı Baraj Gölü balıkçılık üretimi için oldukça elverişlidir. Irmak Bucağı olarak anılan Kılıçözü Havzası ise sulu tarıma elverişli ve toprakları verimlidir.

Kırşehir ilinin Boztepe ilçesi hayvancılık açısından önemli bir potansiyele sahiptir ve ilçede mera alanları fazladır. İl meyvecilikte iyi tarım uygulamalarına ve organik tarımın yapılmasına uygun alanlara sahiptir. Kırşehir'deki hububat tarım alanları iklim şartları açısından toprak işlemez tarıma uygun olmakla beraber ÇATAK Projesinin uygulandığı Seyfe Gölü civarında halen bu model başarıyla uygulanmaktadır. Kırşehir'in Mucur ve Çiçekdağı İlçeleri şekerpancarı yetiştiriciliğine elverişlidir ve şekerpancarı konusunda yeterli potansiyele sahiptir. İlın meyve-sebze üretimi, soğuk hava deposu ve meyve-sebze kurutma tesisleri için yeterlidir.⁷⁹ Kırşehir'de gıda sanayisinde yapılacak potansiyel yatırımlar; pastörize süt ve süt mamülleri tesisi, patates cipsi ve mısır çerezi üretim tesisi, arı ürünleri üretim ve paketleme tesisi ve su şişeleme tesisidir.⁸⁰

Nevşehir'de Gıda Sanayi ve Potansiyeli:

Nevşehir'de tarım sanayisi sektöründe faaliyet gösteren toplam 269 işletmeden 101 tanesi tahıl, un ve unlu mamüller sektöründe faaliyet göstermektedir. İlde tahıl, un ve unlu mamüller sektörünün gelişmiş olmasına paralel olarak pastacılık ürünleri ve tatlılar sektörü de gelişme göstermiştir.

Nevşehir ili yaygın karayolları ağına sahiptir ve Türkiye'nin kuzey-güney ve doğu-batı karayollarının kesişim noktalarında yer almaktadır. İl nüfusu yoğun olan Ankara, Kayseri ve Konya illerine yakındır. Ayrıca Nevşehir ilinde Tuzköy Havalimanı bulunmaktadır. Nevşehir'de çekirdeklik kabak, patates ve üzüm gibi tarımsal ürünler yüksek miktarlarda üretilmekte ve bu ürünlere yönelik yatırım potansiyelleri bulunmaktadır. İlde bulunan Misli Ovası farklı tarımsal ürünler yetiştirmeye elverişlidir. Türkiye patates üretiminin %22'si Niğde ve Nevşehir'den karşılamaktadır. Nevşehir ilinin 2011 yılı patates üretimi ortalama 321.302 tondur. İlde doğal yapısı nedeniyle patates ve limon, portakal ve greyfurt depolamaya mahsus büyük depolar mevcut olup, depoculuk faaliyeti de il ticaretinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Nevşehir'de toplamda 900.000 ton kapasiteli 1.100 adet doğal depo bulunmaktadır.⁸¹ Nevşehir ilinde nakliye sektörü çok gelişmiştir. Yörenin özelliğinden dolayı bağcılık, dolayısı ile şarapçılık ticari faaliyet içinde önemli bir yer tutmaktadır. Nevşehir ili Kızılırmak Havzası içerisinde yer almaktadır ve yapılan barajlar sayesinde meyvecilik plantasyonları için elverişli mikro klima oluşmuştur. İlde jeotermal kaynaklar sebebiyle seracılık potansiyeli de yüksektir.

⁷⁹ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Yatırım Rehberleri, 2013. GTHB, www.tarim.gov.tr.

⁸⁰ 81 İl Durum Raporu, Mayıs 2012. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, www.sanayi.gov.tr.

⁸¹ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Nevşehir İl Müdürlüğü İl Brifingi, 2012

Nevşehir'de gıda sanayinde gerçekleştirilebilecek 3 yatırım tespit edilmiştir. Tespit edilen yatırım alanları; bal üretim ve ambalajlama tesisi, patates cipsi ve mısır çerezi üretim tesisi, dondurulmuş patates üretim tesisidir. Bunlardan patates cipsi ve mısır çerezi üretim tesisi faaliyete geçmiştir.⁸²

Niğde'de Gıda Sanayi ve Potansiyeli:

Niğde'de tarım sanayisi sektöründe faaliyet gösteren toplam 228 işletme mevcut olup bölgedeki diğer illerde olduğu gibi Niğde'de de tahıl, un ve unlu mamuller sektörü ile pastacılık ürünleri ve tatlılar sektörü gelişmektedir. İldeki 161 adet tarım ve tarıma dayalı sanayi işletmesi bu sektörlerde faaliyet göstermektedir.

Niğde ili Mersin Limanına ve Nevşehir, Kayseri ve Adana havaalanlarına 1-1,5 saatlik mesafededir. Niğde ilinde potansiyeli değerlendirmeye yönelik yatırımların içinde ilin ekonomisinde ağırlıklı yer tutan tarım, hayvancılık ve madencilik sektörleridir. İlde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığa müsait geniş mera ve tarıma elverişli araziler bulunmaktadır. Niğde tarımsal bazı ürünler bakımından ülkenin önde gelen illerinden birisidir. Özellikle meyve ve sebze üretimi bol ve çeşitlidir. İlde tarımsal sulamada kullanılan zengin yer altı su kaynakları bulunmaktadır. Niğde'de meyvecilik faaliyetleri için elverişli mikroklima bölgeleri bulunmaktadır. Ayrıca ilin toprak ve iklim şartları elma yetiştiriciliği için çok uygundur. Türkiye'deki elma üretiminin %12'si Niğde ilinde gerçekleştirilmektedir. İlin patates üretimi için toprak ve iklim şartları uygundur ve bu konuda ilde oldukça deneyimli ve bilgili çiftçiler bulunmaktadır. Patates üretiminde de Niğde Türkiye'nin önde gelen illerinden biri olup, 2011 yılında gerçekleştirdiği 731.270 tonluk patates üretimi ile toplam üretimin %16'sını gerçekleştirmiştir. Ayrıca Niğde'de Patates Araştırma İstasyonu Müdürlüğü bulunmaktadır İl lahanası üretimi bakımından da önemli bir potansiyele sahip olmakla beraber 2011 yılında Türkiye'de üretilen lahanaların %10,78'i Niğde'den üretilmiştir. İlde bazı bölgeler temiz toprak, su ve hava özellikleri ile organik tarım yapılmasına imkan sağlamaktadır. Bu nedenle ilde modern tarıma dayalı üretim, seracılık ve bodur meyvecilik potansiyel yatırımların başında yer almaktadır. Bu ürünlerin işlenmesine yönelik yatırımlar ile soğuk hava deposu, meyve konsantresi ildeki potansiyel yatırımlar içinde yer almaktadır. Bunun yanı sıra son yıllarda hızlı bir gelişme gösteren hayvansal ürünlerin toplanması ve işlenmesine yönelik çalışmalarda ilin potansiyel yatırımları arasında yer almaktadır. Talebi karşılamaya yönelik yatırımlarda ise modern tarıma ve meyveciliğe bağlı olarak yapılacak olan ürünlerin muhafazası, işlenmesi ve pazarlanması bu yatırımların başında gelmektedir. İldeki işgücü maliyetlerinin düşüklüğü de yatırımcılar için avantaj teşkil etmektedir.⁸³

⁸² 81 İl Durum Raporu, Mayıs 2012. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, www.sanayi.gov.tr.

⁸³ 81 İl Durum Raporu, Mayıs 2012. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, www.sanayi.gov.tr.

5.4.1.2. Yem Sanayi

Yem üretiminin temelini oluşturan yem bitkilerinin üretimi TR71 Bölgesi'nde yeterince gelişmemiştir. Bölgede yonca, korugan ve fiğ gibi birkaç ürün, geleneksel yöntemlerle üretilmeye devam edilmektedir. Bu doğrultuda bölgede yem sanayi de yeterli gelişimi gösterememiştir.

Yem üretimi yapan işletmeler bazında bölgenin bir analizi yapıldığında; Aksaray'da 10, Kırıkkale'de 4, Kırşehir'de 12, Nevşehir'de 7 ve Niğde'de 7 olmak üzere TR71 Bölgesi'nde toplam 40 adet yem sanayi işletmesi bulunduğu görülmektedir.

Tablo 97 İllere Göre Yem Sanayi İşletmesi Sayıları

İller	İşletme Sayıları
TR71	40
Aksaray	10
Kırıkkale	4
Kırşehir	12
Nevşehir	7
Niğde	7

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Yatırım Rehberleri, 2013. GTHB, www.tarim.gov.tr.

5.4.1.3. Tarımsal Alet ve Makine Üretim Tesisleri

Tarım makineleri sektörü tarıma hizmet eden makinelerin ve ekipmanların üretimini, ticaretini ve tüketimini kapsayan reel sektöre ait bir sanayi sektörüdür. Tarım sektöründe ortaya çıkan olumlu ya da olumsuz gelişmeler doğrudan tarım alet ve makineleri sanayisine yansımakta, bu sektördeki gelişmeler de dolaylı biçimde tarım sektörünü etkilemektedir. Tarım alet ve makineleri sektörünün tarım sektöründen bağımsız olarak irdelenmesi ve planlanması bu nedenle mümkün olmamaktadır.

TR71 Bölgesi'nde tarım sektörü bölge ekonomisinin temelini oluşturmaktadır. Bölgenin iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımı incelendiğinde tarımın %36'lık bir orana sahip olduğu görülmektedir. TR71 Bölgesi'nin ekonomisinde tarımın önemli bir yeri olmasına rağmen bölgede güçlü bir tarımsal alet ve makine sektörü oluşmamıştır. TR71 Bölgesi'nde iller bazında Yatırım Destek Ofislerinden ve OSB'lerden alınan bilgilere göre tarım alet ve makineleri sektöründe faaliyet gösteren 10 adet firma bulunmaktadır. Bu firmaların bölgedeki illere göre dağılımı aşağıda açıklanmıştır.

- Aksaray'da mevcut durumda tarımsal makine alet üretimi anlamında faaliyet gösteren 1 adet firma bulunmaktadır. Firmanın ana faaliyet alanı sulama borusu imalatıdır.

- Kırıkkale’de 5 adet tarımsal alet makine üretimi yapan firma mevcut olup firmaların ana faaliyet alanları traktör arkasına takılan; biçerdöver, römork, miğfer vb. ürünlerin üretimidir.
- Kırşehir’de tarımsal alet makine üretimi yapan 2 adet firma bulunmaktadır. Bu firmalar da Kırıkkale üreticilerinde olduğu gibi pulluk, römork, biçerdöver vb. aletlerin üretimi gerçekleştirilmektedir.
- Nevşehir’de 1 adet firma tarımsal alet makine üretiminde faaliyet göstermekte olup firmanın faaliyet alanını genel olarak patates üretimi ve toplanmasına yönelik araçlar oluşturmaktadır.
- Niğde’de 1 adet firma tarımsal alet makine üretimi gerçekleştirmektedir. Bu firmanın faaliyet alanı da dalgıç pompa olarak geçen su pompası üretimi üzerinedir.

6. GZFT ANALİZİ

TR71 Bölgesi'nin tarım ve hayvancılık konusunda güçlü ve zayıf yanları ile fırsat ve tehdit oluşturan hususlarının belirlenmesi iki aşamada yapılmıştır. Tarım ve hayvancılık konusunda il düzeyinde veri ve bilgiler toplanmış, daha sonra her bir ilde paydaşlarla derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Bu mülakatlarda ilin tarım ve hayvancılık konusunda güçlü, zayıf yanları ile fırsatları ve tehditlerinin neler olduğu belirlenmiştir. İkinci aşamada ise her ilde düzenlenen çalıştaylarda, katılımcılara belirlenen güçlü ve zayıf yönler sunulmuş, ilave edilecek ya da çıkarılacak yönler danışılmıştır. Katılımcıların uzlaştığı hususlar Tablo 97 'de bir araya getirilmiştir.

GZFT analizi sonucunda, TR71 Bölgesi'nin en önemli üstünlükleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Bölgede tarım arazileri diğer bölgelere oranla daha geniştir. Ayrıca tarımsal üretimde kullanılan araziler diğer bölgelere oranla daha düz yapıdadır.
- Bölge, patates, çerezlik ayçiçeği, çerezlik kabak, elma, kiraz, lahana gibi bazı ürünlerin üretiminde ülke içerisinde önemli pay almaktadır. Ceviz, kiraz, lahana, üzüm, şekerpancarı gibi bazı ürünlerin ise kalite açısından tercih edilmektedir.
- Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık potansiyeli ve kültürü bölgede vardır. Niğde ve Aksaray süt üretiminde, Kırşehir besi sığırcılığında ihtisaslaşmıştır.
- Kızılırmak ile Konya kapalı havzalarında bulunması nedeniyle su kaynakları ve sulanabilir alan açısından önemli potansiyeli bulunmaktadır.
- Konum olarak ülkemizin önemli bir kavşak noktasında bulunması, Ankara, Adana gibi büyükşehirlerle yakın olması önemli bir üstünlüktür. Diğer bölgelere oranla üretilen ürünlerin tüketicilere hızlı ve daha düşük maliyetle ulaştırılması sağlanmaktadır.
- Arıcılık açısından gezginci arıcıların konaklama yeri olması ve arıcılık kültürünün var olması da diğer üstünlükleridir.
- Bölgede doğal soğuk hava depolarının varlığı, bölgenin jeotermal kaynaklara sahip olması, kaba yem üretiminin yaygın olması, tarıma dayalı sanayinin gelişiyor olması ve ülkedeki büyük firmaların bölgeye ilgisinin ve yatırımlarının artması da diğer güçlü yanlar olarak tespit edilmiştir.

Bölgenin zayıf yanları ise şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Aksaray ve Niğde illerinin Türkiye'nin en az yağış alan bölgesinde yer alması nedeniyle su kaynakları kısıtlıdır. Buna rağmen özellikle yer altı su kaynakları yanlış kullanılmaktadır. Sulamada suyu tasarruflu kullanan (damla ve yağmurlama) yöntemler yaygın değildir. Kırşehir, Nevşehir ve Kırıkkale illerinin ise Kızılırmak havzasında olmasına rağmen mevcut su potansiyelini yeterli kullanamamaktadır. Bu nedenlerle bölgenin en önemli sorunu **su kaynaklarının etkin kullanılmaması** olduğu tespit edilmiştir.
2. Bölgenin sahip olduğu geniş tarım arazisine rağmen, ortalama işletme arazisi, Türkiye genelinde olduğu gibi küçük ve parçalıdır. Mevcut yasalar ise parçalanmayı önleyememektedir. Ürün deseni konusunda bölge kaynaklarına uyumlu alternatif ürünler bilinmemektedir. Üst üste aynı ürünlerin ekilmesi toprak yorgunluğuna neden olmaktadır. Yem bitkileri, meyve ve sebze alanları toplam arazinin az bir bölümünü kaplamaktadır. Meraların zayıf olduğu, amaç dışı kullanıldığı tüm illerdeki paydaş görüşmeleri ve çalıştaylarda tartışmalarda ifade edilmiştir. Bu nedenle bölgenin diğer bir önemli sorununun ise **toprak kaynaklarının etkin kullanılmaması** olduğu tespit edilmiştir.
3. Bölgede **çiftçi eğitim düzeyinin düşük olması** diğer zayıf olanıdır. Modern tarım tekniklerini kullanacak bilinçli çiftçilerin az olduğu ve çiftçilerin yeni teknolojileri benimsemeye yavaş olduğu, tarımın geleneksel yöntemlerle yapıldığı, illerin tümündeki paydaş görüşmeleri ve çalıştaylardaki tartışmalarda ifade edilmiştir. Bölge, hayvancılık açısından önemli bir potansiyele sahip olmasına rağmen hayvancılıkta vasıflı eleman eksikliği önemli bir zayıflık olarak tespit edilmiştir. Bölgede bakım, besleme, aşılama, tohumlama, sürü yönetimi konusunda eleman eksikliği bulunmaktadır. Genç nüfusun köyden kente göç etme arzusunda olduğu, bu nedenle köy nüfusunun yaşlandığı, işgücünün nitelik ve nicelik olarak azaldığı ifade edilerek genç nüfusun tarım dışı sektörlere yönelmesinin de zayıf bir yan olduğu tespit edilmiştir.
4. Buna ilaveten **yeterli damızlık hayvan bulunamaması** da diğer bir zayıf yandır. Çünkü hayvancılık potansiyeli olmasına rağmen yerli damızlık hayvan bulmada güçlük çekildiği, ithal hayvanların bölgeye uyum gösteremediği, küçükbaş hayvancılığa özellikle genç nüfusun ilgi göstermemesi ve çoban bulmada güçlükler nedeniyle küçükbaş hayvancılığın azalma eğiliminde olduğu, küçükbaşta modern tekniklerin kullanılmadığı paydaşlarla yapılan derinlemesine mülakatlarda ve çalıştaylarda ifade edilmiştir.
5. **Modern tarım tekniklerinin kullanılmamasının** diğer bir zayıf yan olarak görülmektedir. Buna neden olan faktörlerin ise üreticilerin eğitimsiz olması, geleneksel yöntemlerle tarım yapılması, üreticilerin büyük çoğunluğunun yenilikçi uygulamalar ve modern teknikleri benimsemek için gerekli ekonomik kaynaklardan yoksun olması, dönüşüm için teknik bilgi yanında maliyetleri karşılayacak öz kaynaklarının yetersiz olduğu ifade edilmiştir.

6. Ayrıca girdi fiyatlarının (Mazot, gübre, tohum, ilaç ve yem hammaddeleri vb.) yüksek olduğu, öte yandan ürün satış fiyatlarının düşük olduğu bu nedenle **maliyetlerin yüksek olmasının** diğer bir zayıf yan olduğu belirlenmiştir.
7. Çiftçilerin sermaye temininde bazı sorunlar yaşadığı, bölge ürünlerinin yeteri kadar tanıtılmadığı, marka değeri yaratılamadığı ifade edilerek **tanıtım ve markalaşmada** eksiklik olması da zayıf bir yan olarak tespit edilmiştir.
8. Bölgede sayıca çok olan örgütlerin kendilerinden beklenenleri yeterince sağlayamadığı bu nedenle de **tarımsal örgütlerin etkin olmamasının** da bir zayıf yan olduğu belirlenmiştir.

Diğer yandan, bölgede tarım ve hayvancılığa ilginin ve yapılan yatırımlarının artmaktadır. Tarıma verilen desteklerin ile bölgesel ve kırsal kalkınma desteklerinin artmaktadır. Bölgesel ve kırsal kalkınma çalışmalarını hızlandıracak kurumlar kurulmakta ve faaliyetleri artmaktadır. Havza bazlı destekleme modelinin başlatılması, bölgeye uygun ürünlerin üretilmesini, hayvancılık ve yem bitkilerine yönelik desteklerin varlığı, hayvancılığın önemli olduğu bölgede bu konudaki gelişimi, yenilenebilir enerjiye verilen önemin artması, bölgenin jeotermal, güneş ve biyoyakıt üretim potansiyeli nedeniyle bu konudaki ilerlemeleri hızlandırabilecektir. İyi tarım ve organik tarım uygulamalarının teşvik edilmesi girdi kullanımı nispeten düşük olan bölge açısından bir fırsattır. Tüketicilerin yerel ürünlere taleplerinin artması, bölgenin bazı ürünlerde kısmende olsa bilinirliğin sağlanmış olması (Nevşehir üzümü, Kaman cevizi gibi) nedeniyle önemlidir. Bunların tümü bölge açısından bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Bölgede, tarım alanlarının amaç dışı kullanımı, mera arazilerinin amaç dışı kullanımı ve zayıflığı, su kaynakların bilinçsiz kullanımı, bilinçsiz girdi kullanımı, toprak ve su kaynaklarının kirlenmesi, bitki ve hayvan hastalıklarının yaygınlaşması, kırsal alanda genç nüfusun kente göç etme arzusu ve tarımda çalışmak istememesi, maliyetlerin yüksek olması, ithal hayvanların hastalıklı olması ve bölgeye uygun olmaması, desteklerin gerçek çiftçiler dışında da kullanılabilmesi, münavebe yapılmaması, alternatif ürünler konusundayeterli çalışma yapılmaması ve iklim değişikliği ise tehditler olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 98 GZFT Analizi

Güçlü Yönler 1. Geniş tarım arazisine sahip olunması 2. Bazı ürünlerin üretiminde ülke içerisinde önemli pay alması (Patates, çerezlik ayçiçeği, çerezlik kabak, elma, kiraz gibi) 3. Bazı ürünlerde kalite açısından tercih edilen olması (Kiraz, Lahana, Ceviz, Üzüm, şekerpancarı gibi) 4. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık potansiyelinin ve kültürünün var olması 5. Kızılırmak havzasında bulunması nedeniyle su kaynakları ve sulanabilir alan açısından önemli bir potansiyeli olması 6. Konum olarak ülkenin önemli bir kavşak noktasında bulunması, büyükşehirlere yakınlığı 7. Doğal soğuk hava depolarının varlığı 8. Jeotermal kaynaklara sahip olması 9. Kaba yem üretiminin yaygın olması 10. Tarıma dayalı sanayinin gelişiyor olması ve ülkedeki büyük firmaların bölgede yatırımlarının artması 11. Gezgin arıcıların konaklama yeri olması ve arıcılık kültürünün var olması	Fırsatlar 1. Tarım ve hayvancılığa ilginin ve yapılan yatırımlarının artması 2. Tarıma verilen desteklerin artması 3. Bölgesel ve kırsal kalkınma desteklerinin artması ve buna yönelik kurumların varlığı 4. Havza bazlı destekleme modelinin başlatılması 5. Hayvancılık ve yem bitkilerine yönelik desteklerin varlığı 6. Yenilenebilir enerjiye verilen önemin artması (Bölgenin jeotermal, güneş ve biyoyakıt üretim potansiyeli) 7. İyi tarım ve organik tarım politikalarının varlığı 8. Tüketicilerin yerel ürünlere yönelimleri 9. Bazı ürünlerde tanıtımın yapılmış olması (Nevşehir üzümü, Kaman cevizi gibi) 10. Potansiyel genç nüfusun olması
Zayıf Yönler 1. Su kaynaklarının etkin kullanılmaması 2. Toprak kaynaklarının etkin kullanılmaması 3. Çiftçi eğitim düzeyinin düşük olması 4. Hayvancılıkta vasıflı eleman eksikliği 5. Yeterli damızlık hayvan bulunamaması 6. Modern tarım tekniklerin kullanılmaması 7. Genç nüfusun tarım dışı sektörlere yönelmesi	Tehditler 1. Tarım alanlarının amaç dışı kullanımı 2. Mera arazilerinin amaç dışı kullanımı ve zayıflığı 3. Su kaynakların bilinçsiz kullanımı 4. Bilinçsiz girdi kullanımı 5. Toprak ve su kaynaklarının kirlenmesi, 6. Bitki ve hayvan hastalıklarının yaygınlaşması 7. Kırsal alanda genç nüfusun kente göç etme arzusu ve tarımda

8. Maliyetlerin yüksek olması 9. Finansman, tanıtım ve markalaşmada eksiklik olması 10. Tarımsal örgütlerin etkin olmaması	çalışmak istememesi 8. Maliyetlerin yüksek olması 9. İthal hayvanların hastalıklı olması ve bölgeye uygun olmaması 10. Desteklerin gerçek çiftçiler dışında da kullanılabilmesi 11. Münavebe yapılmaması 12. Alternatif ürünler konusunda çalışma yapılmaması 13. İklim değişikliği
---	--

7. ÖNCELİK ALANLARI VE GELİŞME EKSENLERİ

Bölgenin tarımsal potansiyelinin sürdürülmesi ve geliştirilmesi öncelikle mevcut olan zayıf yanların düzeltilmesi ile mümkündür. TR71 Bölgesi'nin GZFT Analizi sonucunda ortaya çıkan zayıf yanları, çalıştaylarda katılımcılarla tartışılmış ve bu zayıf yanlar aşağıdaki gibi 10 başlıkta sorun olarak ifade edilmiştir.

1. Toprak kaynaklarının etkin kullanılamaması
2. Su kaynaklarının etkin kullanılmaması
3. Çiftçi eğitim düzeyinin düşük olması
4. Hayvancılıkta vasıflı eleman eksikliği
5. Yeterli damızlık hayvan bulunamaması
6. Modern tarım tekniklerin kullanılmaması
7. Genç nüfusun tarım dışı sektörlerle yönelmesi
8. Maliyetlerin yüksek olması
9. Tanıtım ve markalaşmada eksiklik olması
10. Tarımsal örgütlerin etkin olmaması

Belirlenen bu sorunların, Bölge planı uygulama dönemi olan 2014-2023 yılları içerisinde kısa, orta ve uzun vadede çözüme kavuşturulması için stratejik amaç olarak benimsenmesi ve bu amaca ulaşılabilmesi için yapılması gerekenler tespit edilmiştir.

TR71 Bölgesi'nin tarım ve hayvancılık konusunda stratejik amaçları;

1. Toprak kaynaklarının etkin kullanılması
2. Su kaynaklarının etkin kullanılması
3. Çiftçi eğitim düzeyinin yükseltilmesi
4. İşgücü kapasitesinin geliştirilmesi
5. Modern tarım tekniklerin kullanılması
6. Damızlık hayvan varlığının geliştirilmesi
7. Maliyetlerin düşürülmesi
8. Tanıtım ve markalaşmanın sağlanması
9. Tarımsal örgütlenmenin geliştirilmesi

Her bir stratejik amaca ulaşılabilmesi için yapılması gerekenler, nasıl, kimler tarafından ve ne zaman yapılması gerektiği konusu, illerde düzenlenen çalıştaylarda katılımcıların görüş ve önerileri alınarak katılımcılık ilkesi benimsenerek oluşturulmuştur. Bu tespitler Tablo 98'de sunulmuştur.

Tablo 99 Stratejik Amaçlar ve Hedefler

STRATEJİK AMAÇ: 1	Toprak Kaynaklarının Etkin Kullanılması			
HEDEFLER	Yapılması Gerekenler	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Süre
Miras hukukundan kaynaklı arazi parçalanmasının engellenmesi ve arazi toplulaştırılma çalışmalarının ivedilikle tamamlanması	Arazi toplulaştırılması çalışmalarının yaygınlaştırılması ve hızlandırılması Kuru arazilerin toplulaştırılma kapsamına alınması Çiftçi bilinçlendirme çalışmalarının yapılması	GTHB	DSİ Çiftçi Örgütleri İl Özel İdareleri	Kısa ⁸⁴
Toprak kaynaklarının amaçları dışında kullanımının engellenmesi(mera, orman ve tarım arazilerinin sanayi, yerleşim yeri, maden vb. amaçlarla kullanımının sınırlandırılması)	Toprak Koruma ve Mera kanununda yer alan bu alanların amacı dışında kullanımına izin veren hükümlerin kaldırılması yada sınırlandırılması Tarım ve mera alanlarında izisiz kullanım ve işgalleri önlemek amacıyla denetim ve kontrollerin artırılması, müeyyidelerin artırılması ve uygulamsının sağlanması Çiftçi bilinçlendirme çalışmalarının yapılması	GTHB	OSİB Çiftçi Örgütleri Meslek Örgütleri	Kısa
Toprak, iklim ve su kaynaklarına uygun pazarı olan bitkisel üretim deseni oluşturulması ve sürdürülebilirliğin sağlanması	Toprak, su ve iklim yapısına uygun ürün deseni araştırmalarının yapılması ve üretim planlaması ile yönlendirilmesi Destekleme modelinin ürün deseni ve üretim planı çalışması sonuçlarına göre düzenlenmesi Çiftçi bilinçlendirme çalışmalarının yapılması Deneme, demostrasyon ve tarla günü faaliyetleri	GTHB	DSİ Çiftçi Örgütleri	Kısa, orta, uzun
Toprak ve su analizlerinin yapılmasının zorunlu hale getirilmesi ve kullanılacak gübre miktarının toprak analiz sonuçlarına göre belirlenmesi	Gübre satışlarının kontrollü olması ve uzmanlarca yapılması Gübre kullanımının kayıt altına alınması ve satışların denetlenmesi Toprak ve su analizi laboratuvarları olmayan yerlerde bu laboratuvarların kurulması ve bu analizleri yaptırmayan çiftçinin desteklerden yararlandırılmamasının sağlanması	GTHB	Çiftçi Örgütleri	Kısa

⁸⁴ Kısa Vade (2014-2016), Orta Vade (2017-2019), Uzun Vade (2020-2023)

Aşırı ve bilinçsiz kimyasal madde kullanımının önlenmesi, denetim ve kontrollerin artırılması, bilinçlendirme yapılması	İlaç satışlarının kontrollü olması ve uzmanlarca yapılması Denetimlerin artırılması Çiftçi eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının artırılması	GTHB	Çiftçi Örgütleri	Kısa, orta, uzun
Tuzlu toprakların ıslah edilmesi	Drenaj çalışmalarının yapılması, Sorunlu tarım arazilerinde yıkama vb. ıslah çalışmalarının yapılması	DSİ İl Özel İdaresi	GTHB Çiftçi örgütleri	Kısa
Meraların korunması ve ıslahı	Mera sınıflarının belirlenmesi ve hayvancılık işletmelerinin kullanıma sunulacak özel mera işletmecilik sisteminin geliştirilmesi Aşırı otlatmaların engellenmesi ve meraların ıslah çalışmalarının artırılması Çiftçilerin bilinçlendirilmesi	GTHB	Çiftçi Örgütleri	Kısa
Nadas alanlarının azaltılması, bilinçli ekim nöbetinin sağlanması	Yem bitkileri desteğinin artırılması, nadas alanlarına yem bitkisi ekimi yapanlara daha fazla destek sağlanması Aspir bitkisinin münavebeye alınmasının sağlanması Anıza ekim metodunu uygulayan çiftçilerin desteklenmesi Münavebe ile ilgili eğitimler verilmesi	GTHB	Çiftçi Örgütleri	Kısa, orta, uzun
Meyve ve sebze bahçeciliğinin geliştirilmesi	Örnek meyvecilik işletmelerinin kurulmasının teşvik edilmesi Meyveciliğe verilen desteklerin artırılması Meyve yetiştiriciliğine uygun alt bölgelerin belirlenmesi ve uygun koşullarda destek mekanizmasının oluşturulması	GTHB	Çiftçi Örgütleri Ahiler Kalkınma Ajansı	Kısa
Organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının geliştirilmesi ve teşviki	Tüketicinin bilinçlendirilmesi ve bu konudaki desteklerin artırılması	GTHB	Çiftçi Örgütleri Ahiler Kalkınma Ajansı	Kısa, orta, uzun
Erozyona karşı önlemler alınması	Riskli alanlarda ağaçlandırma ve perdeleme çalışmalarının yapılması	GTHB OSİB	Ahiler Kalkınma Ajansı	

	Kamu ve STK'ların işbirliği halinde uygulama ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması Eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları	Çevre ile ilgili STK'lar	Çiftçi Örgütleri	
STRATEJİK AMAÇ: 2	Su Kaynaklarının Etkin Kullanılması			
HEDEFLER	Yapılması Gerekenler	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Süre
Mevcut kanalların kapalı sisteme dönüştürülmesi, rehabilite edilmesi ve basınçlı sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması	Bölgeye yönelik verimli ve sürdürülebilir sulamanın sağlanması için alt bölgelerde ürün grupları için uygun sulama yöntemlerinin tespiti amacıyla gerekli çalışmaların yapılması Yayım, demonstrasyon ve desteklerin artırılması Sulama birliklerinin ve Kooperatiflerinin eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları konusunda desteklenmesi	DSİ İl Özel İdareleri	GTHB Sulama Birlikleri Üniversite Araştırma kurumları	Kısa, orta, uzun
Mevcut sulama altyapısının rehabilitasyonu ve yönetiminin kamu otoritesini de içerecek şekilde düzenlenmesi	DSİ'nin sulama yatırım ve denetiminin artırılması Denetim faaliyetlerinin düzenli olarak yapılması ve sürekliliğinin sağlanması	DSİ	İl Özel İdareleri	Kısa
Arazi bazlı olarak toprak analizleri ile birlikte, tarla kapasitesi, toprağın su tutma kapasitesi vb. parametrelerin üretilecek bitki için uygun sulama yöntemi, verilecek su miktarı, sulama aralıkları ve sürelerinin belirlenmesi	Sulama sistemlerine yönelik desteklemelerin yapılan analiz sonuçlarına göre uygun yöntem ve ekipman kullanımı koşuluyla desteklenmesi Tanıtım ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması	GTHB DSİ,	Ziraat Odaları Üretici örgütleri	Kısa, orta, uzun
Bölgenin toprak, iklim ve su potansiyeline uygun bitki deseninin oluşturulması	Su kaynakları dikkate alınarak ürün deseni konusunda çalışmalar Uygulanacak desteklerin bu üretim desenine göre şekillendirilmesi Tarım ve su havzalarının birlikte düşünülerek desteklenmesi	GTHB DSİ	Sulama Birlikleri Tarımsal Kooperatifler Üniversiteler Araştırma Kurumları	Kısa, orta, uzun
Yeraltı ve yerüstü suların etkin kullanımı ve su tasarrufu konusunda çiftçilerin eğitimi ve denetimi	Suyun ücretlendirilmesi Su kullanımı, sulama uygulamaları ve bilinçlendirme amacıyla eğitim ve kurslar düzenlenmesi Kamu spotu çalışmaları yapılarak su tasarrufu bilinci	DSİ GTHB	DSİ MEB Sulama birlikleri	Kısa, orta, uzun

	oluşturulmalı, Denetim mekanizmasının geliştirilmesi			
Su kaynaklarının yetersiz olduğu bölgeye başka havzalardan su kaynaklarının sağlanması imkanlarının araştırılması ve uygun olan kaynaklardan su sağlanması için gerekli fizibilite çalışmalarının yapılması	Diğer su havzalarından suyun taşınması ve yer altı kaynaklarının beslenmesi için projeler yapılması	DSİ	KOP İdaresi Sulama Birlikleri Kalkınma Bakanlığı	Kısa
STRATEJİK AMAÇ: 3	Çiftçi Eğitim Düzeyinin Yükseltilmesi			
HEDEFLER	Yapılması Gerekenler	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Süre
Köy bazında çiftçilerin tarımsal üretim yapısını belirleyecek , üretimfaaliyetleri itibariyle önderlik, girişimcilik, yenilikleri benimseme, uygulama gibi vasıflara haiz çiftçi ve aileleri belirleyecek çalışmalar yapılması	Tarımsal işgücünü sınıflandırarak her sınıfa ayrı eğitimler verilmesi branşlaşma sağlanması Belirli bir işletme büyüklüğüne sahip olanların çiftçi olarak kabul edilmesi Mesleki yeterliliğe sahip olanların destek ve teşviklerde öncelikli olmasının sağlanması Önder çiftçi uygulamasının geliştirilmesi ve desteklenmesi, kurumsallaştırılmasının sağlanması	GTHB	Ziraat Odası Çiftçi Birlikleri Üretici Birlikleri	Kısa, orta, uzun
Sertifikalı çiftçi eğitim programlarının tüm tarımsal faaliyet konularında zorunlu hale getirilmesi	Eğitim almış, örnek çiftçi ve genç çiftçilerin desteklerden yararlandırılması Desteklerin sertifikalı çiftçilere yönlendirilmesi Teknik hayvancılık bölümünün oluşturulması (MYO kapsamında), Hayvan bakıcılarının sosyal haklarının iyileştirilmesi	GTHB	Çiftçi Örgütleri	Kısa, orta, uzun
Tarımsal danışmanlık sisteminin etkinleştirilmesi ve köylerde sorumlu mühendis sisteminin geliştirilmesi	Arazi bazlı veya köy bazlı serbest/özel sorumlu danışmanlık, eğitimcilik sisteminin zorunlu hale getirilmesi, özle sektörün tarımsal danışmanlık faaliyetlerine girmesinin teşvik edilmesi, Modern tarım tekniklerinin uygulamalı olarak tarla başında çiftçilere benimsetilmesi Uygulamalı eğitimlerin yaygınlaştırılması ve	GTHB	Çiftçi Örgütleri Meslek Örgütleri Üniversiteler	Kısa, orta, uzun

	çeşitlendirilmesi			
Festival ve tarımsal üretim konusunda yarışmaların artırılması , Ulusal ve Uluslararası tarım fuarlarına çiftçilerin daha fazla katılımının sağlanması ve desteklenmesi	Çiftçilerin fuarlara katılımını teşvik etmek amacıyla ulaşımve konaklama kolaylığının sağlanması ve desteklenmesi	GTHB Ziraat Odaları Üretici Birlik Kooperatifleri	Belediyeler Yerel Kanallar TRT Özel TV'ler Çiftçi Örgütleri Meslek Örgütleri Üniversiteler AHİKA	Kısa, orta, uzun
Yerel ve Ulusal basın ve yayın organlarında tarımsal faaliyetlerleilgilidaha fazla yayın yapılması ve desteklenmesi	Yerel ve ulusal TV'lerde tarımla ilgili konuların sunulması için destekler verilmesi	GTHB	Belediyeler Yerel Kanallar TRT Özel TV'ler Çiftçi Örgütleri Meslek Örgütleri Üniversiteler AHİKA	Kısa, orta, uzun
STRATEJİK AMAÇ: 4	İşgücü Kapasitesinin Geliştirilmesi			
HEDEFLER	Yapılması Gerekenler	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Süre
Kırsal alanda yaşam standartlarının yükseltilmesi	Köylerde genç ve çocukların ihtiyaç duyduğu yaşam alanlarının belirlenmesi ve oluşturulması Su, elektrik, ulaşım eksikliklerinin giderilmesi	GTHB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kalkınma Bakanlığı AHİKA	Kısa, orta, uzun
Tarımsal alanda çalışanların sigorta ve primlerinin desteklenmesi (sosyal güvence)	Tarım sektörü çalışanlarının sigorta ödemelerinin devlet tarafından desteklenmesi Çobanların sigortalı olarak çalıştırılması ve sigorta priminin devlet desteği kapsamına alınması	SGK	GTHB İŞKUR	Kısa
Ara eleman talebini belirlemek amacıyla işgücü ve ihtiyaç analiz çalışması yapılması ve bu	İşgücü talebinin belirlenmesi Teknik eleman yetiştirecek kurs eğitim merkezleriaçılması	GTHB İŞKUR	GTHB	Kısa

çalışmaların sonuçlarına göre ihtiyaç duyulan alanlarda programların açılması	Gençlere yerinde eğitim ve sertifika verilmesi Kurumlar arası koordinasyonun gelişmesi			
Tarımsal mekanizasyonun teşvik edilmesi	Makine kullanımında özel sektörün geliştirilmesi ve kiralama	GTHB	Ziraat Odaları Üretici Birlikleri Kooperatifler	Kısa, orta, uzun
Targel personelinin köylerde daha etkin katkı sağlaması ve çiftçilere gerekli eğitimleri vermesi	Targel personelinin daha etkin çalışmasına yönelik programlar hazırlanması	GTHB	AHİKA Ziraat Odaları	Kısa, orta, uzun
Üniversite-STK'ların işbirliği içerisinde tarımsal faaliyetler konusunda eğitim ve staj uygulama programı hazırlaması	İhtiyaçların belirlenerek, ihtiyaca yönelik konularda çalışacak kurumlara destek verilmesi	GTHB	Üniversiteler İlgili STK'lar Ziraat Odaları AHİKA	Kısa, orta, uzun
STRATEJİK AMAÇ: 5	Modern Tarım Tekniklerinin Kullanılması			
HEDEFLER	Yapılması Gerekenler	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Süre
Eğitim, tanıtım, çalışmalarının artırılması ve çeşitlendirilmesi	Ürün bazlılarla günü vb.toplantıların yapılması ve bunların sayısının artırılması Öne çıkan ürünlerde örnekdemostrasyon alanlarının kurularak tarla, bağ, bahçe, örtüaltı sebze alanları kurulması Önder çiftçi ve basın yayın organlarının kullanılması İyi uygulama örneklerine çiftçi ziyaretlerinin gerçekleştirilmesi Tarım makinelerinin tanıtıldığı fuarların illerde düzenlenmesi	GTHB	Üniversiteler Üretici Örgütleri AHİKA	Kısa, orta, uzun
Modern tarım tekniklerinin uygulanması konusunda finansal desteğin sağlanması	Alet makinelerde kredi oranların düşürülmesi ve çiftçinin bu konuda bilgilendirilmesi Kredilerin uzun vadeli olması TKDK ve Ahiler Kalkınma Ajansı teşviklerin tabana yayılması	GTHB	Ziraat Bankası Tarım Kredi Kooperatifleri Özel Bankalar	Kısa, orta, uzun

Küçük arazilerin bütünlüğünün sağlanması	Arazi toplulaştırma çalışmalarının hızlandırılması İşletme büyüklüklerinin optimal ölçeğe getirilmesi ve verimliliği esas alan üretimin yapılması	GTHB	Üretici Örgütleri	Kısa
Tarıma Dayalı Sanayinin geliştirilmesi ve Sanayi-üretici işbirliği sağlanması	Patates işleme sanayinin geliştirilmesi Bölgede kurulacak patates işleme tesislerinin desteklenmesi Yerli patates çeşidinin yetiştirilmesinin desteklenmesi	GTHB Araştırma Enstitüleri Üniversiteler	Üretici Örgütleri Ticaret ve Sanayi Odaları	Kısa, orta, uzun
Genç nüfusun tarıma ve kırsal alanda yaşamaya teşvik edilmesi	Tarım ve hayvancılıkla uğraşan vatandaşların sertifikalandırılması ve sigortalanması Tarım ürünlerinin pazar imkanlarının geliştirilmesi, sözleşmeli üretimin yaygınlaştırılması, üreticileri doğrudan satış ve pazarlama kanallarına erişiminin sağlanması,	GTHB	Üretici Örgütleri	Kısa, orta, uzun
STRATEJİK AMAÇ: 6	Damızlık Hayvan Varlığının Geliştirilmesi			
HEDEFLER	Yapılması Gerekenler	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Süre
Bölgesel ırkların verimliliğinin artırılması ve damızlık olarak kullanılması	Islah konusunda araştırmaların yapılması, damızlık üretim merkezlerinin oluşturulması Islah amaçlı hayvancılık projelerinin yapılması Belli bir büyüklüğe erişen işletmelerinde desteklenmesi Özel sektörün desteklenmesi Hayvancılığın geliştirilmesi için özel sektör üniversite işbirliğini sağlayacak tedbirlerin alınması Suni tohumlamanın yaygınlaştırılması Hayvan yetiştiriciliğinde örgütlü ve sertifikalı üreticilere ekstra destek verilmesi	GTHB	Araştırma Enstitüleri Üniversiteler Üretici Örgütleri	Kısa, orta, uzun
Kaliteli kaba yem üretimi	Yem bitkilerinin desteğinin artırılması Mera alanlarının amacı dışında kullanılmasının önlenmesi ve tekrar mera alanı haline dönüştürülmesi	GTHB	Üretici Örgütleri	Kısa, orta, uzun
Gen kaynaklarının araştırılması, geliştirilmesi ve korunması	Koruyucu hekimlik ve biyogüvenlik sisteminin kurulup hizmet vermesi	GTHB	Araştırma Enstitüleri Üniversiteler	Kısa, orta,

			Üretici Örgütleri	uzun
Damızlık üretim merkezinin kurulması	Damızlık hayvan üretim için finansal desteğin sağlanması İşletmede(damızlık hayvan üreten) çalışan personelin sertifikalandırılması	GTHB	Üniversiteler Üretici Örgütleri	Kısa, orta, uzun
Kalifiye teknik ve ara eleman yetiştirilmesi	Hayvancılığa dönük insan kaynağının köyde tutulması için teşvik edilmesi (sigorta vb.)	GTHB	Araştırma Enstitüleri Üniversiteler Üretici Örgütleri	Kısa, orta, uzun
STRATEJİK AMAÇ: 7	Maliyetlerin Düşürülmesi			
HEDEFLER	Yapılması Gerekenler	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Süre
Desteklemelerde üreticinin maliyetini karşılayacak ve fiyat dalgalanmalarından koruyacak sistemin uygulanması	Maliyet belirlemenin sistematik olarak yapılmasının sağlanması Konuyla ilgili, izleme, tahmin vb sistemlerin kurulması	GTHB	Üretici Birlikleri, Kooperatifler	Kısa, orta, uzun
Ortak makine kullanımını teşvik edecek sistemlerin kurulması	Makina kiralama sistemlerinin oluşturulması Kooperatiflere bu konuda eğitimler verilmesi	GTHB	Üretici Birlikleri Kooperatifler	Kısa, orta, uzun
Bitkisel ve hayvansal üretimde girdi maliyetini düşürmeye yönelik uygulamalar ve önlemlerin alınması	Arazi toplulaştırılmasının yaygınlaştırılması Modern tekniklerin kullanılması için çiftçilere yerinde eğitim verilmesi Girdi kullanımında çiftçilerin eğitilmesi Yan ürünlerin değerlendirileceği entegre tesislerin kurulması Pazarlamada araçların azaltılması Yem bitkileri ve mera alanlarının artırılması	GTHB	DSİ Üretici Birlikleri Kooperatifler Meslek Örgütleri Üniversiteler	Kısa, orta, uzun
STRATEJİK AMAÇ: 8	Tanıtım ve Markalaşmanın Sağlanması			
HEDEFLER	Yapılması Gerekenler	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Süre
Geleneksel olarak üretimi yapılan yerel gıda ürünlerin belirlenerek ön plana çıkarılması (peynir çeşitleri, çömek peynirler)	Bölgeye özgü yerel ürünlerin envanterinin çıkarılması Yerel ürünlerde standart ve kaliteli ürün üretiminin sağlanması	GTHB	Üretici Birlikleri Kooperatifler Meslek Örgütleri	Kısa, orta, uzun

	Marka ve tescil işlemlerinin yapılması İyi tarım uygulamaları, iyi hijyen uygulamaları, iyi üretim uygulamaları, HACCP, UD üretim yerlerinde bu standartlar yerine getirilmeli Yerel ürünler için promosyon kaynaklarının bulunması, promosyon için devlet ve üretici birliklerinin destek vermesi		TSO Üniversiteler STK'lar	
Doğal soğuk hava depolarının tanıtılması	Bölgeye özgü ürünlerin sanayileştirilmesinde ve soğuk hava depolarının kurulumunda devlet desteklerinin artırılması	GTHB	BSTB Üretici Birlikleri Kooperatifler Meslek Örgütleri Üniversiteler Medya	Kısa, orta, uzun
Bağ ve bağ ürünlerinin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	Taskobirlik faaliyetlerinin geliştirilmesi Bağcılığın geliştirilmesi ve bölgeye özgü çeşitlerin korunması amacıyla teşvik ve destekleme sisteminin geliştirilmesi Bağ bozumu festivallerinin ulusal ve uluslararası düzeye taşınması	GTHB	Taskobirlik Diğer üretici örgütleri TSO	Kısa, orta, uzun
Kurutulmuş meyve ve sebze üretiminin geliştirilmesi ve tanıtılması	Teşvik müsabakaları, fuarlarla tanıtımın yapılması	GTHB	TSO	Kısa, orta, uzun
Üretici birlikleri medya tanıtım grubunun kurulması, görsel medyada reklamların gerçekleştirilmesi ve tanıtım faaliyetlerinedestek verilmesi		GTHB	TSO	Kısa, orta, uzun
STRATEJİK AMAÇ: 9	Örgütlenmenin Geliştirilmesi			
HEDEFLER	Yapılması Gerekenler	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Kuruluş	Yapılacak
				Süre

Aynı alanda yapılanmış örgütlerin tek çatı altında toplanması	Çiftçilerin örgütlenme konusunda bilinçlendirilmesi Örgütlenmede sayıyı artıran ancak işlevi aynı olan büyümelerin engellenmesi	GTHB	BSTB Üretici Örgütleri	Kısa
Tarımsal örgütlenme konusunda eğitim verilmesi ve tarımsal örgütlenmelerin profesyonelce yönetilmesi	Tarımsal örgütlerde teknik eleman çalıştırma zorunluluğunun getirilmesi Çiftçi eğitimleri için devlet desteklerinin arttırılması Üretici birliklerinin ürünlerin pazarlanmasında aktif rol alması Tarımsal ürünlerin fiyatlarının ve desteklerin belirlenmesinde sadece Tarım Bakanlığı'nın söz sahibi olması	GTHB	BSTB Üretici Örgütleri Ziraat Odaları	Kısa, orta, uzun
STRATEJİK AMAÇ: 10	Tarım ve Hayvancılıkta Üstünlüklerin Sürdürülmesi ve Geliştirilmesi			
HEDEFLER	Yapılması Gerekenler	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Süre
Bölgedeyetişen her birüründe, ilçeveköydüzeyindeüretimpotansiyelinibelirleyecek çalışmalarınıyapılmasıveüretimdesenindeyeralabilece ek alternative ürünlerinbelirlenmesi, bupotansiyeligerçekleştireceküretimmodellerininbelirlenmesi	Örneğin, Niğde'depatates, kurufasülye, aspir, yembitkileri, lahana, elma, kiraz, koyun, keçi, ineksütüveürünleri, arıcılık Nevşehir'dearpa, şekerpancarı, üzüm, çavdar, çerezlikkabak, aspir, badem, suürünleri Kırşehir'dearpa,çerezlikayçiçeği, nohut, yeşilmercimek, ceviz, şekerpancarı, üzüm, aspir,yembitkileri, kırmızı et, koyunsütü, suürünleri Aksaray'daşekerpancarı, ayçiçeği, yonca, soya, aspir, koyun, keçi, ineksütüveürünleri, arıcılık Kırıkkaleçerezlikayçiçeği, buğday, Ankara keçisi, suürünleri	GTHB	AHİKA Üniversiteler Üretici Örgütleri Ziraat Odaları	Kısa
Meyve ve sebze üretiminde ilçeler, köyler düzeyinde açık ve örtüaltı, çevreyle dost, jeotermal kaynakları kullanabilecek üretim potansiyelini teknik ve ekonomik olarak belirleyecek araştırmaların yapılması	Araştırma kuruluşlarının, araştırma önceliklerinin bu alanlara yönlendirilmesi Finansman sağlanması Bu alanlarda üretim yapabilecek önder çiftçilerin tespit edilmesi	AHİKA	GTHB Üniversiteler Üretici Örgütleri Ziraat Odaları	Kısa

	Araştırma sonuçlarına göre pilot üretimlerin yapılması Kadınlar, gençler başta olmak üzere eğitimler verilmesi			
Tarımda dayalı sanayinin mevcut durumu, talepler ve ihtiyaçlarının belirlenmesi	Gıda sanayinin talebinin karşılayacak kalite ve seviyede üretilmesi apılmasının sağlanması	AHİKA	Üniversiteler Üretici Örgütleri TÜBİTAK AHİKA Özel sektör	
Bölgede üstün olan ürünlerin markalaştırılması ve tanıtım faaliyetleri yürütülmesi	Bölge marka, logo vb. onlarda çalışmalar yapılması	AHİKA	STK lar BSTB	Kısa, orta, uzun
Bölgede büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığa yer veren tarım işletmelerinin sosyo-ekonomik özellikleri ve yetiştirilen ırklarının süt ve et verim özelliklerinin detaylı bir şekilde ortaya konması	Araştırma kuruluşlarının, araştırma önceliklerinin bu alanlara yönlendirilmesi Finansman sağlanması	GTHB	Üniversiteler Üretici Örgütleri TÜBİTAK TİGEM AHİKA	Kısa
Bölge içi ve bölge dışındaki pazarlara kısa sürede farklı koyun ürünleri üretebilecek farklı koyun üretim sistemlerinin geliştirilmesi	Araştırmacıların bu konuya yönlendirilmesi	GTHB	AHİKA Üniversiteler Üretici Örgütleri TÜBİTAK TİGEM Özel sektör	Kısa
Bölgedeki tüm illerde kuzu eti üretimine yönelik başta kullanma melezlemesi olmak üzere genetik ve çevresel ıslah çalışmalarının yapılması	Kullanma melezlemelerinde Sakız, Polatlı ve Bafra koyun ırklarından yararlanılabilir Üreme, et verimi ve kuzu gelişimi üzerinde etkili olabilecek çevresel faktörlerin de iyileştirilmesine yönelik çalışmalar	GTHB	AHİKA Üniversiteler Üretici Örgütleri TÜBİTAK TİGEM Özel sektör	Kısa

Kesimhane, sağım ve sđđır ve kuzu eti pazarlamasına ilişkin mevcut sistem iyileştirilmesi	İyileştirmeye yönelik mali ve teknik destek sağlanması	GTHB	AHİKA niversiteler üretici rgtleri TÜBİTAK TİGEM zel sektör	Kısa
Süt koyunculadı ve süt kećiciliđinin geliřtirilmesi	Süt verimi yüksek olan İvesi ve Sakız koyun ırklarından yararlanılması üreme, süt verimi ve kuzu gelişimi üzerinde etkili olabilecek çevresel faktörlerin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması	GTHB	AHİKA niversiteler üretici rgtleri TÜBİTAK TİGEM zel sektör	Kısa

7.1. 2014- 2018 Dönemine Yönelik Hedef ve Stratejiler

Tarım ve hayvancılıkta TR71 Bölgesi'nin kısa dönemde öncelikli olarak hedef ve stratejileri;

- Bölgede yetişen her bir üründe, ilçe ve köy düzeyinde üretim potansiyelini belirleyecek çalışmaların yapılması ve üretim deseninde yer alabilecek alternatif ürünlerin belirlenmesi, bu potansiyeli gerçekleştirecek üretim modellerinin geliştirilmesi,
- Meyve ve sebze üretiminde ilçeler, köyler düzeyinde açık ve örtüaltı, çevreyle dost, jeotermal kaynakları kullanabilecek üretim potansiyelini teknik ve ekonomik olarak belirleyecek araştırmaların yapılması,
- Tarıma dayalı sanayinin mevcut durumu, talepleri ve ihtiyaçlarının belirlenmesi
- Bölgede büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığa yer veren tarım işletmelerinin sosyo-ekonomik özellikleri ve yetiştirilen ırklarının süt ve et verim özelliklerinin detaylı bir şekilde ortaya konması,
- Bölge içi ve bölge dışındaki pazarlara kısa sürede farklı koyun ürünleri üretebilecek farklı koyun üretim sistemlerinin geliştirilmesi,
- Bölgedeki tüm illerde kuzu eti üretimine yönelik başta kullanma melezlemesi olmak üzere genetik ve çevresel ıslah çalışmalarının yapılması,
- Kesimhane, sağım ve sığır ve kuzu eti pazarlamasına ilişkin mevcut sistem iyileştirilmesi,
- Süt koyuncululuğu ve süt keçiciliğinin geliştirilmesi,
- Mevcut sulama altyapısının rehabilitasyonu ve yönetiminin kamu otoritesini de içerecek şekilde düzenlenmesi,
- Su kaynaklarının yetersiz olduğu bölgeye başka havzalardan su kaynaklarının sağlanması imkanlarının araştırılması ve uygun olan kaynaklardan su sağlanması için gerekli fizibilite çalışmalarının yapılması,
- Miras hukukundan kaynaklı arazi parçalanmasının engellenmesi ve arazi toplulaştırılma çalışmalarının ivedilikle tamamlanması,
- Toprak kaynaklarının amaçları dışında kullanımının engellenmesi(mera, orman ve tarım arazilerinin sanayi, yerleşim yeri, maden vb. amaçlarla kullanımının sınırlandırılması),
- Toprak ve su analizlerinin yapılmasının zorunlu hale getirilmesi ve kullanılacak gübre miktarının toprak analiz sonuçlarına göre belirlenmesi,
- Tuzlu toprakların ıslah edilmesi,
- Meraların korunması ve ıslahı,
- Meyve ve sebze bahçeciliğinin geliştirilmesi,
- Erozyona karşı önlemler alınması,
- Tarımsal alanda çalışanların sigorta ve primlerinin desteklenmesi (sosyal güvence),
- Ara eleman talebinin önceden tahmin edilmesi ve buna uygun eğitim, sertifika programlarının açılması,

- Aynı alanda yapılmış örgütlerin tek çatı altında toplanması,
- Yerel ürünlerin belirlenerek ön plana çıkarılması olarak belirlenmiştir.

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için alınması gereken önlemler ile sorumlu ve irtibat halinde olunacak kuruluşlar Tablo 99’da verilmiştir

7.2. 2019-2023 Dönemine Yönelik Hedef ve Stratejiler

Tarım ve hayvancılıkta TR71 Bölgesi’nin orta ve uzun vadede öncelikli olarak hedef ve stratejileri ise;

- Mevcut sulama kanallarının kapalı sisteme dönüştürülmesi, rehabilite edilmesi ve basınçlı sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması,
- Toprak analizleri ile birlikte, toprağın su tutma kapasitesi vb. parametrelerin de belirlenmesi, böylece bitki için uygun sulama yöntemi, verilecek su miktarı, sulama aralıkları ve sürelerinin hesaplanması ve uygulanmasının sağlanması,
- Bölgenin toprak, iklim ve su potansiyeline uygun bitki deseninin oluşturulması
- Yeraltı ve yerüstü suların etkin kullanımı ve su tasarrufu konusunda çiftçilerin eğitimi ve denetimi,
- Aşırı ve bilinçsiz kimyasal madde kullanımının önlenmesi, denetim ve kontrollerin artırılması, bilinçlendirme yapılması,
- Nadas alanlarının azaltılması, bilinçli ekim nöbetinin sağlanması,
- Organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının geliştirilmesi ve teşviki,
- Köy bazında çiftçilerin tarımsal üretim yapısını belirleyecek , üretim faaliyetleri itibarıyla önderlik, girişimcilik, yenilikleri benimseme, uygulama gibi vasıflara haiz çiftçi ve aileleri belirleyecek çalışmalar yapılması,
- Sertifikalı çiftçi eğitim programlarının tüm tarımsal faaliyet konularında zorunlu hale getirilmesi,
- Tarımsal danışmanlık sisteminin etkinleştirilmesi ve köylerde sorumlu mühendis sisteminin geliştirilmesi,
- Festival ve tarımsal üretim konusunda yarışmaların artırılması , Ulusal ve Uluslararası tarım fuarlarına çiftçilerin daha fazla katılımının sağlanması ve desteklenmesi,
- Yerel ve Ulusal basın ve yayın organlarında tarımsal faaliyetlerle ilgili daha fazla yayın yapılması ve desteklenmesi,
- Kırsal alanda yaşam standartlarının yükseltilmesi,
- Bölgede üstün olan ürünlerde marka ve tanıtım faaliyetleri yürütülmesi,
- Tarımsal mekanizasyonun teşvik edilmesi,
- Üniversite-STK’ların işbirliği içerisinde tarımsal faaliyetler konusunda eğitim ve staj uygulama programı hazırlaması,
- Eğitim, tanıtım, çalışmalarının artırılması ve çeşitlendirilmesi,
- Modern tarım tekniklerinin uygulanması konusunda finansal desteğin sağlanması,

- Tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi ve sanayi-üretici işbirliği sağlanması,
- Genç nüfusun tarıma ve kırsal alanda yaşamaya teşvik edilmesi,
- Bölgesel ırkların verimliliğinin artırılması ve damızlık olarak kullanılması,
- Kaliteli kaba yem üretimi,
- Gen kaynaklarının araştırılması, geliştirilmesi ve korunması,
- Damızlık üretim merkezinin kurulması,
- Kalifiye teknik ve ara eleman yetiştirilmesi,
- Desteklemelerde üreticinin maliyetini karşılayacak ve fiyat dalgalanmalarından koruyacak sistemin uygulanması,
- Ortak makine kullanımını teşvik edecek sistemlerin kurulması,
- Bitkisel ve hayvansal üretimde girdi maliyetini düşürmeye yönelik uygulamalar ve önlemlerin alınması,
- Geleneksel olarak ürettiği yapılan yerel gıda ürünlerin belirlenerek ön plana çıkarılması (peynir çeşitleri, çömlük peynirler),
- Doğal soğuk hava depolarının tanıtılması,
- Bağ ve bağ ürünlerinin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması,
- Kurutulmuş meyve ve sebze üretiminin geliştirilmesi ve tanıtılması,
- Üretici birlikleri medya tanıtım grubunun kurulması, görsel medyada reklamların gerçekleştirilmesi ve tanıtım faaliyetlerine destek verilmesi,
- Tarımsal örgütlenme konusunda eğitim verilmesi ve tarımsal örgütlenmelerin profesyonelce yönetilmesinin sağlanması olarak belirlenmiştir.

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için alınması gereken önlemler ile sorumlu ve irtibat halinde olunacak kuruluşlar Tablo 99’da verilmiştir

7.3. Potansiyeller ve Geleceğe Dönük Projeksiyonlar

GZFT analizi, paydaş görüşleri ve çalıştaylar sonucunda, TR71 Bölgesi konum olarak Ankara, Adana gibi büyükşehirlerle yakın olması ve ülkenin önemli bir kavşak noktasında bulunması nedeniyle üretilen ürünlerin büyük pazarlara yakınlık, ulaşım maliyetleri, pazarlama imkanları açısından diğer bölgelere oranla büyük avantaja sahiptir. Ayrıca turizmin gelişmiş olduğu Nevşehir ve Niğde illeri de tüketim potansiyeli açısından önemlidir. İhlara Vadisi yıl boyunca turist almakta, Nevşehir’de turizm yatırımları hızla artmaktadır. Niğde ise dağcılık açısından önemli bir merkezdir. Hem yerli hem yabancı dağcılar için önemli bir zirve olan Demirkazık, Niğde’de Aladağlar bölgesinde yer almakta, 3.756 metre yüksekliğindedir. Bölge ürünlerinin katma değerinin artırılmasında hedef tüketici kitleleri belirlenerek, üretim buna göre yönlendirilebilir.

Kızılırmak havzasında bulunması nedeniyle su kaynakları ve sulanabilir alan açısından da bölgenin önemli bir potansiyeli bulunmaktadır. Bu potansiyel iyi değerlendirildiği takdirde verim artışı ve ürün çeşitlendirmesi gibi avantajlar sağlanabilecektir. Bölgede tarım arazileri diğer bölgelere oranla daha geniştir.

Tarımsal üretim, bölgenin çevre şartları ve çiftçilerin yüzyıllardır nesilden nesile aktardıkları bilgi birikimi ile şekillenmektedir. Üreticilerin halihazırda uyguladıkları üretim deseni ve hayvancılık faaliyetlerinde geçmişten gelen bu kültür önemlidir. Bölgenin geleceğe yönelik tarımsal faaliyetlerinin planlanmasında halihazırda diğer bölgelerden üstün olanlarda bu üstünlüğün sürdürülmesi ve artırılması ve bölgeye uygun yeni ürünlerin ve faaliyetlerin eklenerek devam ettirilmesi esastır.

Bu nedenle, bölgenin bitkisel ürünlerde ise patates, çerezlik ayçiçeği, çerezlik kabak, ceviz, elma, kiraz, lahana, üzüm gibi bazı ürünlerinin üretiminde ülke içerisinde önemli pay alması, kalite açısından tercih ediliyor olması önemlidir. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık bölgede yaygın olarak uzun yıllardan beri yapılmaktadır. Kaba yem üretimi de yaygın olarak yapılmaktadır. Çayır ve meralar koyunculuk için elverişlidir. Aksaray ve Niğde özellikle inek sütü üretiminde, Kırşehir ise et besiciliğinde ön plandadır. Arıcılık açısından gezginci arıcıların konaklama yeri olması ve arıcılık kültürünün var olması, özellikle Niğde'nin dağlık alanları nedeniyle flora ve faunasının arıcılığa uygun olması önemli bir potansiyeldir. Bölgenin bu yapısının sürdürülmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.

Bölgede bulunan doğal soğuk hava depoları hem yerel hem de ülke genelinde üreticilere depolama imkanı sağlamaktadır. Bölge yenilenebilir enerji kaynakları açısından da önemli potansiyele sahiptir. Kırşehir'de jeotermal kaynaklar halihazırda tarımda kullanılmaktadır. Biyoyakıtlara yönelim sürecinde aspir üretiminin yaygınlaşması önemlidir. Ayrıca yerel dinamiklerle tarıma dayalı sanayi gelişme eğilimdedir ve ülkedeki büyük firmaların bölgeye ilgisi ve yatırımları artmaktadır. Ürünlerin pazarlama sürecinde sorunlarını ortadan kaldıracak, katma değerini artıracak faaliyetlerin ve yatırımların artırılması gerekmektedir. Elde edilen katma değerden çiftçilerin payını artıracak sistemlerin geliştirilmesi üzerinde çalışılmalıdır.

8. EYLEM VE YATIRIM ÖNERİLERİ

Dünyada ve Türkiye’de gelişmeler ve bölgeden elde edilen bu bilgiler ışığında TR71 Bölgesi’nin tarım ve hayvancılıkta mevcut sorunlarının çözümü ile birlikte, tarım ve hayvancılık sektörünün daha fazla ekonomik katkısının sağlanabilmesi için 2023 yılına kadar olan dönemde iller itibariyle aşağıdaki eylem ve yatırımların yapılması önerilebilir.

Aksaray

- Süt sığırcılığı, süt koyunculuğu, süt keçiciliği, süt ve süt ürünleri depolama, işleme tesisleri
- Kuzu besisi, kesimhane, et ve et ürünleri işleme, paketlenme, depolama tesisleri
- Damızlık hayvan yetiştiriciliği
- Yağlık ayçiçeği üretimi, işleme tesisleri

Kırıkkale

- Kaliteli buğday üretimi ve özellikle makarnalık buğday üretimine yönelik faaliyetler
- Aspir üretimi ve işleme tesisleri
- Sebzeçilik
- Su ürünleri
- Ankara keçisi

Kırşehir

- Besi sığırcılığı, besi koyunculuğu, kesimhane, et ve et ürünleri işleme, paketlenme, depolama tesisleri
- Kaman cevizi başta olmak üzere yöreye uygun ceviz çeşitlerinin üretimi
- Damızlık hayvan yetiştiriciliği
- Bağcılık

Niğde

- Süt sığırcılığı, süt koyunculuğu, süt keçiciliği, süt ve süt ürünleri depolama, işleme tesisleri
- Kiraz üretimi, paketlenme, depolama tesisleri
- Elma üretimi, paketlenme, depolama tesisleri
- Patates işleme tesisleri
- Meyve suyu (elma, üzüm, kayısı, şeftali) üretimi
- Arıcılık

Nevşehir

- Doğal soğuk hava depoları
- Bağcılık
- Çerezlik kabak paketlenme tesisleri
- Badem üretimi

Bunlara ilaveten bölge genelinde;

- Sertifikalı tohumluk üretimi
- Yemlik dane bitkiler (Soya, mısır vb)
- Kaba yem üretimi
- Çerezlik diğer ürünler üretimi
- Patates ürünleri
- Üzümünden elde edilen ürünler üretimi
- Örtüaltı sebzeçilik
- Jeotermal seracılık
- Yöresel/geleneksel ürünlerin, bitkisel ve hayvansal yerel ürünlerin tespiti ve üretimi
- Mandacılık
- Hayvansal damızlık ve genetik materyalleri yatırımları önerilebilir.

9. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

TR71 Bölgesi'nde tarım, ekonomik ve sosyal açıdan önemli bir sektördür. Bölgenin doğal kaynakları, iklimi ve bitki örtüsü bitkisel üretim ve hayvancılık açısından uygun bir çevre sunmaktadır. Bölge nüfusunun %38'inin kırsal alanda yaşamakta, elde edilen Gayri Safi Katma Değerin %20'si tarımdan elde edilmekte, istihdamın %36'sını ise tarım oluşturmaktadır. Bu veriler, bölge ekonomisi içinde tarımın ağırlıklı ve önemli olduğunu göstermektedir. Ancak tarımdan elde edilen gelirler ve katma değerler değerlendirildiğinde potansiyelini tamamıyla değerlendirdiği söylenmez.

TR71 Bölgesi'nde tarım arazilerinin geniş ve ülke geneline göre daha düz olmasına rağmen, arazilerin parçalı olması ve bu yapısının devam etmesi, çayır, mera ve otlakların zayıf olması, amaç dışı kullanılması, bazı illerde üst üste aynı ürünlerin ekilmesi nedeniyle sorunlar yaşanması, ürün desenine girecek alternatif ürünlerin bilinmemesi gibi nedenler, sahip olunan toprak kaynaklarından yeterince yararlanılamadığını göstermektedir.

Bölge, yeraltı ve yerüstü su kaynakları açısından zengindir, ancak bilinçsiz su kullanımı yeraltı sularının her yıl azalmasına, sulama altyapısının olmaması ve var olanların rehabilite edilmemesi ise yerüstü sularının etkin kullanılmamasına neden olmaktadır.

Bölgede yetişen patates, çerezlik ayçiçeği, çerezlik kabak, elma, kiraz, ceviz, lahana, üzüm, şekerpancarı, kırmızı et gibi ürünleri nicelik ve nitelik açısından üstündür, ancak değerlendirme ve pazarlamada eksiklikler bulunmaktadır. Bölge konum olarak, Türkiye'nin nüfusu dolayısıyla tüketim potansiyeli olan iller arasında yer almasına rağmen, bu özelliğini de yeterince değerlendirememektedir. Üstünlük olarak değerlendirilebilecek bu avantajlı konumu, bölgenin genç ve eğitimli nüfusunun çekim alanı olması nedeniyle ise dezavantajdır. Kırsal alanda yaşam standartları ve sosyal statü kentlerden daha düşük olması, kırsal alandan kente göçü zorunlu kılmaktadır.

Bu sorunların giderilmesine ve üstünlüklerin geliştirilmesine yönelik olarak hedefler ve stratejiler Tablo 99'da sunulmuştur. Bunlar arasında kısa dönemde ve ivedilikle yapılması gerekenler

- Bölgede yetişen her bir üründe, ilçe ve köy düzeyinde üretim potansiyelini belirleyecek çalışmaların yapılması ve üretim deseninde yer alabilecek alternatif ürünlerin belirlenmesi, bu potansiyeli gerçekleştirecek üretim modellerinin geliştirilmesi,
- Meyve ve sebze üretiminde ilçeler, köyler düzeyinde açık ve örtüaltı, çevreyle dost, jeotermal kaynakları kullanabilecek üretim potansiyelini teknik ve ekonomik olarak belirleyecek araştırmaların yapılması,
- Tarıma dayalı sanayinin mevcut durumu, talepleri ve ihtiyaçlarının belirlenmesi,

- Bölgede büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığa yer veren tarım işletmelerinin sosyo-ekonomik özellikleri ve yetiştirilen ırklarının süt ve et verim özelliklerinin detaylı bir şekilde ortaya konması,
- Bölge içi ve bölge dışındaki pazarlara kısa sürede farklı koyun ürünleri üretebilecek farklı koyun üretim sistemlerinin geliştirilmesi,
- Bölgedeki tüm illerde kuzu eti üretimine yönelik başta kullanma melezlemesi olmak üzere genetik ve çevresel ıslah çalışmalarının yapılması,
- Kesimhane, sağım ve sığır ve kuzu eti pazarlamasına ilişkin mevcut sistem iyileştirilmesi,
- Süt koyunculuğu ve süt keçiciliğinin geliştirilmesi,
- Mevcut sulama altyapısının rehabilitasyonu ve yönetiminin kamu otoritesini de içerecek şekilde düzenlenmesi,
- Miras hukukundan kaynaklı arazi parçalanmasının engellenmesi ve arazi toplulaştırılma çalışmalarının ivedilikle tamamlanması,
- Toprak kaynaklarının amaçları dışında kullanımının engellenmesi (mera, orman ve tarım arazilerinin sanayi, yerleşim yeri, maden vb. amaçlarla kullanımının sınırlandırılması),
- Meraların korunması ve ıslahı,
- Erozyona karşı önlemler alınması, tuzlu toprakların ıslah edilmesi,
- Su kaynaklarının yetersiz olduğu bölgeye başka havzalardan su kaynaklarının sağlanması imkanlarının araştırılması ve uygun olan kaynaklardan su sağlanması için gerekli fizibilite çalışmalarının yapılması,
- Toprak ve su analizlerinin yapılmasının zorunlu hale getirilmesi ve kullanılacak gübre miktarının toprak analiz sonuçlarına göre belirlenmesi,
- Meyve ve sebze bahçeciliğinin geliştirilmesi,
- Tarımsal alanda çalışanların sigorta ve primlerinin desteklenmesi (sosyal güvence),
- Ara eleman talebinin önceden tahmin edilmesi ve buna uygun eğitim, sertifika programlarının açılması
- Aynı alanda yapılmış örgütlerin tek çatı altında toplanması
- Yerel ürünlerin belirlenerek ön plana çıkarılması olarak belirlenmiştir.

Bölgede ayrıca orta ve uzun vadede;

- Bölgenin toprak, iklim ve su potansiyeline uygun bitki deseninin oluşturulması,
- Mevcut sulama kanalların kapalı sisteme dönüştürülmesi, rehabilite edilmesi ve basınçlı sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması,
- Toprak analizleri ile birlikte, toprağın su tutma kapasitesi vb. parametrelerin de belirlenmesi, böylece bitki için uygun sulama yöntemi, verilecek su miktarı, sulama aralıkları ve sürelerinin hesaplanması ve uygulanmasının sağlanması,
- Yeraltı ve yerüstü suların etkin kullanımı ve su tasarrufu konusunda çiftçilerin eğitimi ve denetimi,

- Aşırı ve bilinçsiz kimyasal madde kullanımının önlenmesi, denetim ve kontrollerin artırılması, bilinçlendirme yapılması,
- Nadas alanlarının azaltılması, bilinçli ekim nöbetinin sağlanması,
- Organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının geliştirilmesi ve teşviki,
- Köy bazında çiftçilerin tarımsal üretim yapısını belirleyecek , üretim faaliyetleri itibariyle önderlik, girişimcilik, yenilikleri benimseme, uygulama gibi vasıflara haiz çiftçi ve aileleri belirleyecek çalışmalar yapılması,
- Sertifikalı çiftçi eğitim programlarının tüm tarımsal faaliyet konularında zorunlu hale getirilmesi,
- Tarımsal danışmanlık sisteminin etkinleştirilmesi ve köylerde sorumlu mühendis sisteminin geliştirilmesi,
- Festival ve tarımsal üretim konusunda yarışmaların artırılması, ulusal ve uluslararası tarım fuarlarına çiftçilerin daha fazla katılımının sağlanması ve desteklenmesi
- Yerel ve Ulusal basın ve yayın organlarında tarımsal faaliyetlerle ilgili daha fazla yayın yapılması ve desteklenmesi
- Kırsal alanda yaşam standartlarının yükseltilmesi
- Bölgede üstün olan ürünlerde marka ve tanıtım faaliyetleri yürütülmesi
- Tarımsal mekanizasyonun teşvik edilmesi
- Üniversite-STK'ların işbirliği içerisinde tarımsal faaliyetler konusunda eğitim ve staj uygulama programı hazırlaması
- Eğitim, tanıtım, çalışmalarının artırılması ve çeşitlendirilmesi
- Modern tarım tekniklerinin uygulanması konusunda finansal desteğin sağlanması
- Tarıma Dayalı Sanayinin geliştirilmesi ve Sanayi-üretici işbirliği sağlanması
- Genç nüfusun tarıma ve kırsal alanda yaşamaya teşvik edilmesi
- Bölgesel ırkların verimliliğinin artırılması ve damızlık olarak kullanılması
- Kaliteli kaba yem üretimi
- Gen kaynaklarının araştırılması, geliştirilmesi ve korunması
- Damızlık üretim merkezinin kurulması
- Kalifiye teknik ve ara eleman yetiştirilmesi
- Desteklemelerde üreticinin maliyetini karşılayacak ve fiyat dalgalanmalarından koruyacak sistemin uygulanması
- Ortak makine kullanımını teşvik edecek sistemlerin kurulması
- Bitkisel ve hayvansal üretimde girdi maliyetini düşürmeye yönelik uygulamalar ve önlemlerin alınması
- Geleneksel olarak ürettiği yerel gıda ürünlerin belirlenerek ön plana çıkarılması (peynir çeşitleri, çömlük peynirler)
- Doğal soğuk hava depolarının tanıtılması
- Bağ ve bağ ürünlerinin geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması
- Kurutulmuş meyve ve sebze üretiminin geliştirilmesi ve tanıtılması

- Üretici birlikleri medya tanıtım grubunun kurulması, görsel medyada reklamların gerçekleştirilmesi ve tanıtım faaliyetlerine destek verilmesi
- Tarımsal örgütlenme konusunda eğitim verilmesi ve tarımsal örgütlenmelerin profesyonelce yönetilmesinin sağlanması olarak belirlenmiştir.
- Kısa, orta ve uzun vadede belirlenen bu hedeflerin gerçekleştirilmesi Tablo 99'da verilen önlemler alınması ile mümkündür. Bunların yapılması durumunda tarım ve hayvancılığın çiftçiye, bölgeye ve ülkeye katkısı artabilecektir.

10. KAYNAKÇA

- 81 İl Durum Raporu, Mayıs 2012. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, www.sanayi.gov.tr.
- Aksaray Belediyesi 2013. Aksaray Bitki Örtüsü, Aksaray Belediyesi, <http://www.aksaray.bel.tr/index.php?d=4252>
- Aksaray İl Brifingi 2012. Aksaray İl Planlama Müdürlüğü, Aksaray Valiliği, <http://www.aksaray.gov.tr>
- Aksaray İli Tarım Brifingi 2013. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>.
- Anonim 2013. <http://www.haritadunyasi.com/turkiyenin-bolgeleri-haritalari>
- Anonim, 2000. Türkiye’de Tarımsal Pazarlama Politikaları, TKB Yayın No: 4, Ankara.
- Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü 2012. Directorate General for Agriculture and Rural Development, <http://ec.europa.eu>.
- Delen, N., Kınay, P., Yıldız, F., Yıldız, M., Altınok, H.H., Uçkun, Z., 2010. Türkiye Tarımında Kimyasal Savaşımın Durumu ve Entegre Savaşım Olanakları, VII. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara, Bildiriler Kitabı 2:609-625, 11-15 Ocak 2010.
- DSİ 2012. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Tarım Raporu, Devlet Su İşleri, <http://www.dsi.gov.tr/docs/hizmet-alanlari/tarim-sulama.pdf?sfvrsn=2>
- DSİ 2013. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, <http://www.dsi.gov.tr/toprak-ve-su-kaynaklari>.
- Eraktan, G. 2006. Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasında Değişim Doğrultuları ve Türkiye İçin Önemi, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Prof.Dr.Ahmet Gökderne’ye Armağan, Cilt:5, No:2 (Kış:2006), s.47-67.
- Erbay, R.2007. Lisanslı Depoculuğun ve Teslimata Bağlı İşlemlerin Türkiye Tarım Ürünleri Piyasasına ve Vadeli İşlemlere Olası Etkileri, İTO Yayınları No: 2007-26, İstanbul.
- Evcim, Ü, Ulusoy, E.,Gülsoylu, E., Tekin, B. 2010. Tarımsal Mekanizasyon Durumu, Sorunları Ve Çözüm Önerileri, Türkiye Tarımında Kimyasal Savaşımın Durumu ve Entegre Savaşım Olanakları, VII. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara.
- FAO 2012. Price Volatility in Foodand Agricultural Markets: PolicyResponses-G20 Zirvesi, Food and Agriculture Organizations of the United Nations, <http://www.fao.org>.
- FAO, 2011. Price Volatility in Food and Agricultural Markets: Policy Responses, G20 Zirvesi, Food and Agriculture Organizations of the United Nations, <http://www.fao.org>.
- GTHB 2010. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri, 2010 ve 2011 Yılları ÇKS Verileri
- GTHB 2011. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri 2011 Yılı Verileri (Yayınlanmamış)
- GTHB 2011. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri 2011 Yılı Verileri (Yayınlanmamış)
- GTHB 2011. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri, 2010 ve 2011 Yılları ÇKS Verileri

GTHB 2012. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Nevşehir İl Müdürlüğü İl Brifingi, 2012

GTHB 2012. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri Brifingleri, 2012-2013. GTHB, www.tarim.gov.tr.

GTHB 2012. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Nevşehir İl Müdürlüğü İl Brifingi, 2012

GTHB 2013. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Aksaray İl Müdürlüğü, <http://www.aksaraytarim.gov.tr/>

GTHB 2013. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Yatırım Rehberleri, 2013. GTHB, www.tarim.gov.tr

IMF 2008. World Economic Outlook, Interantional Moneytary Fund, <http://www.imf.org>.

İnan, İ.H, M. Direk, B. Başaran, S. Birinci, and E. Erkmen. 2005. Tarımda Örgütlenme. Türkiye Ziraat Mühendisliği VI: Teknik Kongresi 1133-1154. 3-7 Ocak. Ankara

Kalkınma Bakanlığı 2012. İller Bazında Kamu Yatırım Verileri, , www.kalkinma.gov.tr.

Kavak Belediyesi 2013. Kavak Tarihi, Kavak Belediyesi www.kavak.bel.tr.

Kırıkkale Belediyesi 2013. Kırıkkale Coğrafi Durumu, Kırıkkale Belediyesi, <http://www.kirikkale-bld.gov.tr/web/default.asp?islem=bolum&id=5&detay=38>.

Kırıkkale İl Çevre Durum Raporu 2011. Kırıkkale İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, <http://www.csb.gov.tr>.

Kırşehir İl Brifingi 2012. Kırşehir İl Planlama Müdürlüğü, Kırşehir Valiliği, <http://www.kirsehir.gov.tr>.

Kırşehir İli Tarım Brifingi 2013. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>.

Kırşehir Valiliği 2013. Ekonomik Durum, Kırşehir Valiliği www.kirsehir.gov.tr.

Kırşehir Valiliği 2013. Kırşehir Coğrafya, Kırşehir Valiliği, <http://www.kirsehir.gov.tr/yeni/Default.asp?p=s&ID=48>.

KOP 2012. "[KOP Bölge Kalkınma İdaresi, KOP Bölgesi'nde DSİ Yeraltısuyu \(YAS\) Eylem Planı ve Kuyulara Su Tahsisi Uygulaması: Genel Değerlendirme ve Öneriler" Raporu \(Aralık 2012\)](#)

Doç. Dr. Albayrak, M. ve diğerleri. Küresel Rekabet Açısından Türkiye’de Tarım ve Gıda Ürünleri Pazarlama Sistemlerine Bakış: Mevcut Yapı, Sorunlar, Fırsatlar, Hedefler

Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM) 2013. Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1960 - 2012), Meteoroloji Genel Müdürlüğü, www.meteor.gov.tr

Nevşehir Belediyesi 2013. Nevşehir Doğal Çevre, Nevşehir Belediyesi, http://www.nevsehir.bel.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=119.

Nevşehir İl Brifingi 2012. Kırşehir İl Planlama Müdürlüğü, Nevşehir Valiliği, <http://www.nevsehir.gov.tr>.

Nevşehir İli Tarım Brifingi 2013. GTHB, <http://www.tarim.gov.tr>.

Niğde İl Çevre Durum Raporu 2011. Niğde İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, <http://www.csb.gov.tr>.

Niğde İl Tarım Brifingi 2013. Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2013 Yılı Brifingi

- Niğde Valiliği 2013. Niğde Diğer Coğrafi Özellikler, Niğde Valiliği, http://www.nigde.gov.tr/default_B0.aspx?content=221.
- OECD, 2011. Evaluation of Agricultural Policy Reforms in Turkey, OECD, <http://www.oecd.org/>.
- Polat, N. Uğurlu, S., Kandemir, Ş. 2008. Aşağı Kızılırmak Havzası Balık Faunası, Journal of Fisheries, 2(3):489-498.
- Tarım Kredi Kooperatifleri Bölge Müdürlükleri, 2012. Tarım Kredi Kooperatifleri, <http://www.tarimkredi.org.tr>.
- TEMA 2013. Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı, <http://www3.tema.org.tr/Sayfalar/CevreKutuphanesi/TurkiyedeErozyon.html>
- Terin, M., Ateş, H. Ç. 2010. Çiftçilerin Örgütlenme Düzeyi ve Örgütlerden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Van İli Örneği, Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 2010, 47 (3): 265-274.
- Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Yetiştiriciliği, www.batem.gov.tr/...tibbi/tibbi/...
- Ticaret Meslek Lisesi- Bor. Bor Hakkında, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, <http://mebk12.meb.gov.tr/>
- Tiryaki, O., Canhilal, R., Horuz, S., 2010. Tarım ilaçları kullanımı ve riskleri. Erciyes Üniv. Fen Bil. Ens. Dergisi 26(2): 154-169.
- Toğa, N., 2006. Ülkemizin Tarımsal Mekanizasyon Durumu, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Tarımsal Mekanizasyon 23. Ulusal Kongresi, 6-8 Eylül 2006, Çanakkale.
- Turabi, M.S. 2004
- TÜİK 2001. Tarım Sayımları, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
- TÜİK 2011a. Bölgesel İstatistikler-Genel Bilgiler, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
- TÜİK 2011b. Bölgesel İstatistikler-Nüfus ve Göç, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
- TÜİK 2013a. Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
- TÜİK 2013b. Bölgesel İstatistikler-Ulusal Hesaplar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
- TÜİK 2013c. Bölgesel İstatistikler-İşgücü, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
- TÜİK 2013d. Bölgesel İstatistikler-Dış Ticaret, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
- TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-İş İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>.
- TÜİK 2013e. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
- TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
- TÜİK 2013g. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
- TÜİK, 2001a. Tarım Sayımları, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
- TÜİK, 2012a. Bölgesel İstatistikler-Genel Bilgiler, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
- TÜİK, 2012b. Bölgesel İstatistikler-Ulusal Hesaplar, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.

TÜİK, 2012c. Bölgesel İstatistikler-Tarım, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
TÜİK, 2012f. Hayvansal Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
TÜİK, 2013. Tarımsal İşletme Yapı Araştırması, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
TÜİK, 2013. Tarımsal İşletme Yapı Araştırması, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr.
Türkşeker 2013. www.turkseker.gov.tr
Yeşil, S., Öğür, E. 2011. Zirai Mücadelede Pestisit Kullanımının Türkiye ve Konya Ölüğünde Değerlendirilmesi ve Pestisit Kullanımının Olası Sakıncaları,1.Konya Kent Sempozyumu, Konya.
Yıldırım,A.E.2005. Ticaret Borsalarının Geleceğı Tehlikede Mi?, Gıda Tarım Dergisi, Şubat 2005, Sayı: 66 Yıl: 8, Adana.
Yıldız, C., Erkmen, Y. 2003 Tarımda Ortak Makina Kullanımı ve Türkiye'deki Uygulamaları, Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg. 34 (4), 395-401.
aksaraysut.com
balkupu.com.tr
gucbey.com
<http://www.altinisik.com.tr>
<http://www.calinos.com>
<http://www.etarim.net>
<http://www.etarim.net>
<http://www.istanbulet.com.tr>
<http://www.tadim.com.tr>
www.bakkalbasioglu.com
www.balkupu.com
www.birko.com.tr
www.calmio.com.tr
www.ersu.com.tr
www.furkansut.com
www.ilcitarim.com.tr
www.nigdegazozu.com.tr
www.obial.com.tr
www.sutas.com.tr
www.tunclar.com.tr

11. EKLER

EK 1: İllerin GZFT Analizi

GZFT Analizi: Aksaray

Güçlü Yönler

1. Geniş, düz ve sulanabilir arazi varlığı
2. Arazilerin makine kullanımına uygun olması
3. İklimin tarım ve hayvancılık açısından uygunluğu
4. Geçiş noktasında olması, konumu
5. Şekerpancarı
6. Ayçiçeği
7. Yem bitkileri
8. Koyunculuk
9. Pancar üretimi nedeniyle hayvancılıkta pancar yan ürünü olan posanın kullanılması
10. Tarımda çalışanların sayıca fazla olması
11. Turizmin geliştiği Kapadokya’da yer alması

Fırsatlar

1. Avantajlı konumu
2. Tarım teşvikleri
3. Ayçiçeği üretimini artırma hedefi
4. Yerel peynir ve diğer ürünler
5. Güneş enerjisi potansiyeli
6. Ülkedeki büyük firmaların ile yatırım yapması

Zayıf Yönler

1. En az yağış alan bölgede olmasına rağmen, su kaynaklarının bilinçsiz kullanımı
2. Sütçülükte sürü yönetimi konusunda teknik ve ara eleman olmaması
3. Meraların bozulması
4. Kaliteli damızlık hayvan bulunmaması
5. İthal hayvanların bölgeye uyum sağlamaması
6. Sürü ıslahının olmaması
7. Kaba yem fiyatlarının artması
8. Modern tarım tekniklerinin uygulanmaması
9. Küçükbaş hayvancılığın azalması
10. Tarım potansiyelinin yeterince değerlendirilememesi

Tehditler

1. Su kaynaklarının tükenmeye başlaması
2. Su tüketimi yüksek ürünler ekilmesi
3. Kooperatifçiliğin yeterli düzeyde olmaması
4. Ete yönelik fiyat uygulamasının olmaması
5. Hayvancılık bilgisi olmayanların hayvancılıkla uğraşmaları
6. Fiyat istikrarsızlığı
7. İhracatın azlığı
8. Üreticinin eğitim almada zorlanması
9. Küçükbaş hayvancılıkta modern tesislerin olmaması
10. Kuraklık
11. Su kaynakları kullanımında kota uygulaması

11. Meyve ve sebze üretiminin az olması	12. Eğitim seviyesinin düşük olması
12. Tanıtım eksikliği	13. Geleneksel üretim tarzı
	14. Köyden kente göç

GZFT Analizi: Kırıkkale

Güçlü Yönler 1. Ankara'ya yakınlığı 2. Geçiş noktasında olması 3. Kızılırmak havzasında olması 4. Yerel ürünler (Hasandede üzümü, Kılıçlar soğanı, Delice kavunu, karpuzu, Keskin kaçak fasulyesi) 5. İklim ve toprak yapısının bağcılığa ve meyveciliğe elverişli olması 6. Çerezlik ayçiçeği	Fırsatlar 1. Küçükbaş potansiyeli 2. Şarap sanayi 3. Tarımsal destekler 4. Kızılırmak kenarındaki arazilerin tohumculuk, sebze vb için uygunluğu 5. Aspir üretiminin artırılmak istenmesi 6. Rafinerinin bulunması
Zayıf Yönler 1. Toprak analizlerinin gereğince yapılmaması 2. Bitkisel ürün çeşitliliğinin az olması 3. Çiftçilerin bilinçsizliği, yeniliğe kapalı olması 4. Arazilerin küçük ve parçalı olması 5. Girdi fiyatlarının yüksek olması 6. Yem bitkileri üretiminin az olması 7. Pazarlamada sorunlar 8. Su kaynaklarının yeterince değerlendirilememesi 9. Sulama altyapısının yetersizliği 10. Nadas alanlarının fazlalığı	Tehditler 1. Köy nüfusu az ve yaşlı olması 2. Genç nüfusun göç etme isteği 3. Arazi parçalanmasının devam etmesi

GZFT Analizi: Kırşehir

Güçlü Yönler 1. Kızılırmak havzasında yer alması 2. Geniş arazileri, meraları 3. Sulama potansiyeli 4. Hayvancılık potansiyeli (yüksek ovaları, iklimi, kültürü) 5. Besi hayvancılığı 6. Et kalitesinin yüksek olması (1.sınıf) 7. Hububat ve baklagiller üretimi 8. Bağcılık 9. Kaman cevizi 10. Jeotermal kaynaklar 11. Un sanayi 12. Şekerpancarının şeker oranının yüksek olması 13. Tanıtım eksikliği	Fırsatlar 1. Sulanan alanların artması 2. Sulu tarımda alternatif ürünler 3. Tarıma ilginin ve yatırımların artması 4. Tarımsal desteklerin artması 5. Organize Sanayi Bölgesinin gelişmesi 6. Yem bitkileri ekim alanlarının genişlemesi 7. Yenilenebilir enerji kullanımının artması 8. Kırsal kalkınma desteklerinin varlığı 9. Örtü altı tarım potansiyeli
Zayıf Yönler 1. Meraların bozulması, amaç dışı kullanımı, güçlendirilmemesi 2. Tarım ve hayvancılığın bilinçsiz yapılması 3. Hayvansal ürünlerin sadece yerel pazarlarda satılması 4. Ürünleri işleyecek sanayi yatırımlarının olmaması 5. Entegre et tesislerinin olmaması 6. Hayvancılıkta nitelikli eleman olmaması 7. Yem bitkileri ekiminin yetersiz olması 8. Nitelikli işgücü olmaması (hayvancılıkta ve meyvecilikte) 9. Çoban sıkıntısı 10. Yem maliyetlerinin yüksek olması 11. Tarım ve sanayi entegrasyonunun olmaması 12. Örgütlenmenin yetersiz olması 13. Erozyon	Tehditler 1. Meraların ağaçlandırılması, ormanlık alana dönüştürülmesi 2. Kırdan kente göç 3. Bilinçsiz sulama ve sulamada etkinsizlik 4. Sulanan alanların nadasa bırakılması 5. Bilinçsiz ilaçlama 6. Girdi maliyetlerinin artması 7. Nadas alanlarının fazlalığı 8. İşgücünün sayı ve nitelik olarak yetersiz olması 9. Gençlerin tarımda kalmak istememesi 10. Kalkınmada öncelikli il olmaması 11. İthal hayvanlar gelmesi, hastalıklı olmaları 12. At ve eşek eti spekülasyonları 13. Hayvancılıkta bilinçsiz uygulamalar (hormon vb) 14. Desteklerin doğru kişilere verilmemesi 15. Arazilerin bölünmesi

	16. İklim değışikliğı17. Toprakların çoraklaşması18. Gen kaynaklarının yok olması19. Aşısız ceviz fidanlarıyla bahçe oluşturmaya devam edilmesi

GZFT Analizi: Nevşehir

Güçlü Yönler 1. Kabak çekirdeği 2. Üzüm üretiminin gelişiyor olması 3. Toprak yapısından dolayı üzümde sıra oranının yüksek olması 4. Şarapçılığın var olması 5. Hayvan hastalıklarıyla mücadelenin iyi olması 6. Doğal soğuk hava depolarının olması 7. Tarıma elverişli arazi 8. Sulu tarım yapılabilmesi 9. Mirli ovası ve Kızılırmak havzasında bulunması 10. Kozaklı ilçesinde jeotermal kaynaklar olması	Fırsatlar 1. Alternatif ürünler 2. Tarıma verilen desteklerin artması 3. Tüketici taleplerinin doğal ürünlere kayması ve çeşitlenmesi 4. Organik tarıma yönelim
Zayıf Yönler 1. TR71 Bölgesi içinde hayvancılığın, özellikle koyunculüğün en zayıf olduğu il olması 2. Büyük hayvancılık işletmelerinin azlığı 3. Yem Bitkileri üretiminin düşük olması 4. Mera alanlarının az olması 5. Tarımda girdi maliyetlerinin yüksek olması 6. Bilinçsiz tarım yapılması 7. Toprak yorgunluğu 8. Tarımsal ilaç kullanımının fazla olması 9. Geleneksel üretim alışkanlığı 10. Mera alanlarının bölünmüş olması nedeniyle küçükbaş hayvancılığın gelişememesi 11. Sulama maliyetlerinin yüksek olması 12. Yem bitkileri üretilmesinin maliyetli olması 13. Hayvancılıkta fiyatlandırma 14. Kaliteli ürün üretiminin yapılamaması 15. Üretilen ürünlerin aynı standart ve	Tehditler 1. Tarım arazilerinin bölünmesi 2. Yeraltı sularında azalma 3. Sulama altyapısının rehabilitasyonunun devlet tarafından yapılmaması 4. Ürün fiyatlarında istikrarsızlık 5. Salgın hayvan hastalıkları 6. Üst üste aynı ürün ekilmesi nedeniyle nitelikli tarım toprakların bozulma riski 7. Bilinçsiz ilaç ve gübre kullanımı 8. Üretimde denetimlerin az olması 9. Kalkınmada öncelikli iller arasında yer almaması 10. Patateste siğil hastalığı 11. Un fabrikalarının istediği kalitede buğday üretilmemesi 12. Patates üretiminin hala var olması

kalitede olmaması	
16. İhtiyaca göre tohum bulunamaması	
17. Süne mücadelesinin yeterli yapılamaması	
18. Hayvancılıkta et kombinalarının olmaması	

GZFT Analizi: Niğde

Güçlü Yönler

1. Tarım ve hayvancılığa elverişli yapısı
2. Ulaşımı kolay olması
3. Elma, kiraz, patates
4. Koyunculuk
5. Süt sığırcılığı
6. İklimin meyveciliğe uygun olması
7. Güneşli gün sayısının fazla olması

Fırsatlar

1. Alternatif ürünlere uygunluk
2. Güneş enerjisi açısından potansiyelinin iyi olması
3. İlde tarıma yatırım yapan ve tarıma ilgi duyan büyük firmalar bulunması
4. Tarım platformunun kurulmuş olması
5. Havza bazlı destekleme modeli olması
6. Bor ilçesinde salçalık domates üretim potansiyelinin olması
7. Hayvancılık desteklerinin artması
8. Organik ürüne yönelimin olması

Zayıf Yönler

1. Tarıma dayalı sanayinin azlığı
2. Çiftçinin bilinçsiz tarım yapması
3. Eğitim eksikliği
4. Yeraltı sularının bilinçsiz kullanımı
5. Üretim planlamasının olmaması
6. Pazarlama sorunları
7. Örgütlenme

Tehditler

1. Sürekli patates üretilmesi nedeniyle toprakların kirlenmesi, hastalıkların yaygınlaşması gibi sorunlar
2. Kayıt dışı üretimin yapılması
3. Alternatif ürünlerin bilinmemesi

EK 2: Ek Tablolar**Tablo 100 Yıllara Göre Patates Üretim İstatistikleri**

Yıl	Bölge/İl	Ekilen Alan (Da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
2008	Türkiye	1.478.883	4.196.522	2.839
	TR71	380.770	1.366.298	3.588
	Aksaray	45.380	152.040	3.350
	Kırıkkale	40	76	1.900
	Kırşehir	12.300	46.850	3.809
	Nevşehir	113.600	444.850	3.916
	Niğde	209.450	722.482	3.449
2009	Türkiye	1.428.738	4.397.711	3.082
	TR71	365.685	1.407.225	3.848
	Aksaray	50.420	194.208	3.852
	Kırıkkale	25	48	1.920
	Kırşehir	14.100	65.470	4.643
	Nevşehir	105.500	430.650	4.082
	Niğde	195.640	716.849	3.664
2010	Türkiye	1.388.660	4.513.453	3.251
	TR71	378.597	1.447.131	3.822
	Aksaray	65.230	246.184	3.774
	Kırıkkale	0	0	0
	Kırşehir	17.237	68.264	3.960
	Nevşehir	96.540	404.119	4.186
	Niğde	199.590	728.564	3.650
2011	Türkiye	1.429.849	4.613.071	3.260
	TR71	370.468	1.349.696	3.786
	Aksaray	51.880	206.134	3.991
	Kırıkkale	0	0	0
	Kırşehir	23.526	90.990	3.874
	Nevşehir	91.192	321.302	4.145
	Niğde	203.870	731.270	3.587
2012	Türkiye	1.720.867	4.795.122	2.814
	TR71	450.968	1.406.422	3.152
	Aksaray	66.025	209.306	3.230
	Kırıkkale	0	0	0
	Kırşehir	21.606	72.448	3.385
	Nevşehir	94.131	323.200	3.466
	Niğde	269.206	801.468	3.005

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 101 Yıllara Göre Çerezlik Kabak Üretim İstatistikleri

Yıl	Bölge/İl	Ekilen Alan (Da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
2008	Türkiye	249.516	18.340	74
	TR71	95.881	6.599	69
	Aksaray	32.054	3.655	114
	Kırıkkale	0	0	0
	Kırşehir	120	12	100
	Nevşehir	58.327	2.662	46
	Niğde	5.380	270	50
2009	Türkiye	281.352	21.971	78
	TR71	131.267	10.172	77
	Aksaray	36.155	3.987	110
	Kırıkkale	530	58	109
	Kırşehir	100	10	100
	Nevşehir	87.902	5.772	66
	Niğde	6.580	345	52
2010	Türkiye	372.572	26.694	72
	TR71	187.403	13.741	73
	Aksaray	36.950	2.898	78
	Kırıkkale	340	27	79
	Kırşehir	303	18	59
	Nevşehir	141.750	10.374	73
	Niğde	8.060	424	53
2011	Türkiye	488.003	32.396	66
	TR71	184.545	14.340	78
	Aksaray	36.595	2.884	79
	Kırıkkale	170	17	100
	Kırşehir	1.408	112	80
	Nevşehir	139.062	10.944	79
	Niğde	7.310	383	52
2012	Türkiye	500.807	32.144	64
	TR71	192.322	13.919	78
	Aksaray	38.135	2.977	78
	Kırıkkale	320	32	100
	Kırşehir	1.408	101	72
	Nevşehir	145.129	10.423	72
	Niğde	7.330	386	53

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 102 Yıllara Göre Taze Fasulye Üretim İstatistikleri

Yıl	Bölge/İl	Ekilen Alan (Da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
2008	Türkiye	530.200	563.056	1062
	TR71	10.219	7.129	698
	Kırıkkale	1.177	345	293
	Aksaray	2.045	1.750	856
	Niğde	5.070	3.538	698
	Nevşehir	557	373	670
	Kırşehir	1.370	1.123	820
2009	Türkiye	535.172	603.653	1128
	TR71	11.118	8.556	770
	Kırıkkale	1.163	468	402
	Aksaray	2.085	1.834	880
	Niğde	5.430	3.895	717
	Nevşehir	575	426	741
	Kırşehir	1.865	1.933	1036
2010	Türkiye	531.340	587.967	1107
	TR71	11.017	8.399	762
	Kırıkkale	1.018	627	616
	Aksaray	2.140	1.943	908
	Niğde	5.220	3.708	710
	Nevşehir	631	449	712
	Kırşehir	2.008	1.672	833
2011	Türkiye	528.931	614.948	1163
	TR71	10.297	7.960	773
	Kırıkkale	959	574	599
	Aksaray	1.925	1.778	924
	Niğde	4.660	3.331	715
	Nevşehir	815	667	818
	Kırşehir	1.938	1.610	831
2012	Türkiye	528.506	621.036	1175
	TR71	9.985	7.741	775
	Kırıkkale	1.028	692	673
	Aksaray	1.935	1.785	922
	Niğde	4.490	3.181	708
	Nevşehir	827	672	813
	Kırşehir	1.705	1.411	828

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 103 Yıllara Göre Ayçiçeği Üretim İstatistikleri

Yıl	Bölge/İl	Ekilen Alan (Da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
2008	Türkiye	5.100.000	900.387	177
	TR71	139.825	29.992	214
	Aksaray	106.056	25.557	241
	Kırıkkale	8.179	1.071	131
	Kırşehir	23.834	3.172	133
	Nevşehir	1.004	108	108
	Niğde	752	84	112
2009	Türkiye	5.150.000	960.300	186
	TR71	127.225	29.854	235
	Aksaray	99.842	26.034	261
	Kırıkkale	7.875	1.354	172
	Kırşehir	18.327	2.336	127
	Nevşehir	375	39	104
	Niğde	806	91	113
2010	Türkiye	5.514.000	1.170.000	212
	TR71	133.144	29.826	224
	Aksaray	106.545	26.338	247
	Kırıkkale	6.290	777	124
	Kırşehir	17.149	2.333	136
	Nevşehir	1.040	155	149
	Niğde	2.120	223	105
2011	Türkiye	5.560.000	1.170.000	210
	TR71	156.199	40.005	256
	Aksaray	129.888	35.538	274
	Kırıkkale	5.897	855	145
	Kırşehir	17.871	3.226	182
	Nevşehir	2.504	381	152
	Niğde	39	5	128
2012	Türkiye	5.046.160	1.200.000	238
	TR71	136.724	37.881	277
	Aksaray	107.336	30.535	284
	Kırıkkale	5.474	1.519	277
	Kırşehir	21.580	5.457	253
	Nevşehir	2.282	363	159
	Niğde	52	7	135

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 104 Yıllara Göre Elma (Starking) Üretim İstatistikleri

Yıl	Bölge/İl	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)	Üretim (Ton)	Ağaç başına ortalama verim (Kg)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı
2008	Türkiye	736.817	1.332.776	81	16.539.500
	TR71	53.545	77.127	73	1.055.389
	Aksaray	8.106	5.354	40	133.163
	Kırıkkale	362	332	25	13.100
	Kırşehir	538	1.239	52	24.001
	Nevşehir	1.339	2.488	31	80.125
	Niğde	43.200	67.714	84	805.000
2009	Türkiye	751.613	1.406.598	83	16.863.481
	TR71	54.161	90.754	83	1.095.211
	Aksaray	8.102	6.173	46	134.910
	Kırıkkale	351	430	35	12.235
	Kırşehir	534	1.304	55	23.701
	Nevşehir	1.344	3.711	44	85.195
	Niğde	43.830	79.136	94	839.170
2010	Türkiye	752.338	1.224.431	73	16.811.254
	TR71	54.632	82.165	74	1.109.556
	Aksaray	7.948	5.701	43	134.085
	Kırıkkale	185	203	18	11.375
	Kırşehir	545	1.262	53	23.996
	Nevşehir	1.344	1.793	21	86.755
	Niğde	44.610	73.206	86	853.345
2011	Türkiye	748.049	1.264.003	75	16.753.029
	TR71	55.040	101.895	89	1.149.081
	Aksaray	7.971	7.118	53	134.645
	Kırıkkale	185	263	23	11.655
	Kırşehir	545	1.295	54	23.996
	Nevşehir	1.789	2.333	24	98.555
	Niğde	44.550	90.886	103	880.230
2012	Türkiye	757.254	1.323.677	78	16.894.189
	TR71	56.467	80.260	69	1.168.088
	Aksaray	8.035	4.576	34	135.895
	Kırıkkale	191	328	28	11.912
	Kırşehir	603	1.077	44	24.246
	Nevşehir	1.856	2.793	29	96.265
	Niğde	45.782	71.486	79	899.770

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 105 Yıllara Göre Üzüm (Çekirdekli) Üretim İstatistikleri

Yıl	Bölge/İl	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)	Üretim (Ton)	Ağaç başına ortalama verim (Kg)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı
2008	Türkiye	2.421.728	1.490.185	615	2.421.728
	TR71	154.716	94.120	608	154.716
	Aksaray	23.009	19.851	863	23.009
	Kırıkkale	20.188	8.933	442	20.188
	Kırşehir	13.049	10.055	771	13.049
	Nevşehir	59.310	36.344	613	59.310
	Niğde	39.160	18.937	484	39.160
2009	Türkiye	2.396.535	1.695.307	707	2.396.535
	TR71	155.281	92.894	598	155.281
	Aksaray	22.100	19.504	883	22.100
	Kırıkkale	19.919	10.585	531	19.919
	Kırşehir	14.802	2.881	195	14.802
	Nevşehir	59.300	39.505	666	59.300
	Niğde	39.160	20.419	521	39.160
2010	Türkiye	2.344.519	1.695.727	723	2.344.519
	TR71	151.542	87.098	575	151.542
	Aksaray	22.320	15.961	715	22.320
	Kırıkkale	19.590	9.054	462	19.590
	Kırşehir	11.722	7.668	654	11.722
	Nevşehir	58.750	35.991	613	58.750
	Niğde	39.160	18.424	470	39.160
2011	Türkiye	2.356.549	1.696.811	720	2.356.549
	TR71	148.345	99.139	668	148.345
	Aksaray	21.820	14.611	670	21.820
	Kırıkkale	19.595	10.723	547	19.595
	Kırşehir	11.920	8.738	733	11.920
	Nevşehir	55.850	43.579	780	55.850
	Niğde	39.160	21.488	549	39.160
2012	Türkiye	2.272.788	1.570.670	691	2.272.788
	TR71	147.935	71.208	481	147.935
	Aksaray	20.920	15.205	727	20.920
	Kırıkkale	19.815	7.404	374	19.815
	Kırşehir	12.140	7.742	638	12.140
	Nevşehir	55.900	19.983	357	55.900
	Niğde	39.160	20.874	533	39.160

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 106 Yıllara Göre Üzüm (Çekirdeksiz) Üretim İstatistikleri

Yıl	Bölge/İl	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)	Üretim (Ton)	Ağaç başına ortalama verim (Kg)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı
2008	Türkiye	354.779	480.501	1354	354.779
	TR71	490	199	406	490
	Aksaray	0	0	0	0
	Kırıkkale	0	0	0	0
	Kırşehir	490	199	406	490
	Nevşehir	0	0	0	0
	Niğde	0	0	0	0
2009	Türkiye	357.241	561.538	1572	357.241
	TR71	486	231	475	486
	Aksaray	0	0	0	0
	Kırıkkale	0	0	0	0
	Kırşehir	486	231	475	486
	Nevşehir	0	0	0	0
	Niğde	0	0	0	0
2010	Türkiye	355.089	553.803	1560	355.089
	TR71	486	306	630	486
	Aksaray	0	0	0	0
	Kırıkkale	0	0	0	0
	Kırşehir	486	306	630	486
	Nevşehir	0	0	0	0
	Niğde	0	0	0	0
2011	Türkiye	355.412	572.156	1610	355.412
	TR71	1.970	396	201	1.970
	Aksaray	0	0	0	0
	Kırıkkale	0	0	0	0
	Kırşehir	1.970	396	201	1.970
	Nevşehir	0	0	0	0
	Niğde	0	0	0	0
2012	Türkiye	343.611	599.964	1746	343.611
	TR71	1.970	396	201	1.970
	Aksaray	0	0	0	0
	Kırıkkale	0	0	0	0
	Kırşehir	1.970	396	201	1.970
	Nevşehir	0	0	0	0
	Niğde	0	0	0	0

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 107 Yıllara Göre Üzüm (Şaraplık) Üretim İstatistikleri

Yıl	Bölge/İl	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)	Üretim (Ton)	Ağaç başına ortalama verim (Kg)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı
2008	Türkiye	755.739	470.285	622	755.739
	TR71	113.846	72.758	639	113.846
	Aksaray	0	0	0	0
	Kırıkkale	2.617	869	332	2.617
	Kırşehir	3.009	535	178	3.009
	Nevşehir	105.280	69.722	662	105.280
	Niğde	2.940	1.632	555	2.940
2009	Türkiye	737.139	475.888	646	737.139
	TR71	113.817	69.664	612	113.817
	Aksaray	0	0	0	0
	Kırıkkale	2.587	1.044	404	2.587
	Kırşehir	3.010	1.503	499	3.010
	Nevşehir	105.280	65.647	624	105.280
	Niğde	2.940	1.470	500	2.940
2010	Türkiye	737.606	461.508	626	737.606
	TR71	106.777	66.013	618	106.777
	Aksaray	0	0	0	0
	Kırıkkale	4.142	1.794	433	4.142
	Kırşehir	2.765	2.192	793	2.765
	Nevşehir	96.930	60.557	625	96.930
	Niğde	2.940	1.470	500	2.940
2011	Türkiye	701.592	465.320	663	701.592
	TR71	87.824	63.643	725	87.824
	Aksaray	0	0	0	0
	Kırıkkale	4.142	2.113	510	4.142
	Kırşehir	2.762	2.191	793	2.762
	Nevşehir	77.980	57.722	740	77.980
	Niğde	2.940	1.617	550	2.940
2012	Türkiye	677.884	400.659	591	677.884
	TR71	86.894	34.024	392	86.894
	Aksaray	0	0	0	0
	Kırıkkale	4.142	1.981	478	4.142
	Kırşehir	2.832	2.173	767	2.832
	Nevşehir	76.980	28.253	367	76.980
	Niğde	2.940	1.617	550	2.940

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 108 Yıllara Göre Ceviz Üretim İstatistikleri

Yıl	Bölge/İl	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)	Üretim (Ton)	Ağaç başına ortalama verim (Kg)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı
2008	Türkiye	328.873	170.897	34	5.094.781
	TR71	8.542	5.548	40	139.084
	Aksaray	971	776	56	13.803
	Kırıkkale	1.514	212	17	12.650
	Kırşehir	3.444	2.836	42	67.291
	Nevşehir	1.383	744	35	21.540
	Niğde	1.230	980	41	23.800
2009	Türkiye	366.736	177.298	34	5.191.724
	TR71	10.936	7.450	49	151.271
	Aksaray	972	863	58	14.915
	Kırıkkale	1.794	254	18	13.800
	Kırşehir	5.210	3.845	50	77.050
	Nevşehir	1.670	1.233	58	21.330
	Niğde	1.290	1.255	52	24.176
2010	Türkiye	413.932	178.142	33	5.441.051
	TR71	13.599	7.145	46	156.307
	Aksaray	975	857	56	15.395
	Kırıkkale	1.818	251	17	14.460
	Kırşehir	7.148	3.651	46	79.775
	Nevşehir	1.958	1.126	50	22.430
	Niğde	1.700	1.260	52	24.247
2011	Türkiye	468.378	183.240	33	5.594.576
	TR71	17.577	7.525	43	173.842
	Aksaray	972	945	60	15.810
	Kırıkkale	1.932	319	22	14.490
	Kırşehir	7.985	3.399	42	80.327
	Nevşehir	4.638	1.481	39	37.740
	Niğde	2.050	1.381	54	25.475
2012	Türkiye	552.019	203.212	34	5.977.397
	TR71	23.262	7.268	38	193.147
	Aksaray	987	974	57	16.960
	Kırıkkale	2.023	336	23	14.920
	Kırşehir	11.995	2.997	31	96.277
	Nevşehir	5.427	1.524	40	38.580
	Niğde	2.830	1.437	54	26.410

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 109 Yıllara Göre Fiğ (Yeşil Ot) Üretim İstatistikleri

Yıl	Bölge/İl	Ekilen Alan (Da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
2008	Türkiye	5.796.842	1.249.948	216
	TR71	148.877	72.845	489
	Aksaray	51.450	33.171	645
	Kırıkkale	19.821	1.789	90
	Kırşehir	19.236	7.635	397
	Nevşehir	0	0	0
	Niğde	0	0	0
2009	Türkiye	4.695.529	1.028.610	219
	TR71	126.389	72.320	572
	Aksaray	47.450	31.811	670
	Kırıkkale	19.009	3.545	186
	Kırşehir	25.100	5.475	218
	Nevşehir	0	0	0
	Niğde	0	0	0
2010	Türkiye	4.288.400	4.018.984	942
	TR71	109.272	105.273	968
	Aksaray	34.250	17.651	515
	Kırıkkale	14.612	8.666	614
	Kırşehir	26.787	33.407	1.247
	Nevşehir	0	0	0
	Niğde	0	0	0
2011	Türkiye	4.754.756	4.442.017	936
	TR71	97.994	93.507	955
	Aksaray	34.325	18.735	546
	Kırıkkale	12.910	7.451	582
	Kırşehir	22.297	29.691	1.333
	Nevşehir	0	0	0
	Niğde	0	0	0
2012	Türkiye	5.694.254	4.245.417	758
	TR71	105.322	79.121	759
	Aksaray	37.237	15.581	422
	Kırıkkale	8.679	3.484	405
	Kırşehir	26.428	28.062	1.073
	Nevşehir	0	0	0
	Niğde	0	0	0

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 110 Yıllara Göre Korunga (Yeşil Ot) Üretim İstatistikleri

Yıl	Bölge/İl	Ekilen Alan (Da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
2008	Türkiye	1.401.295	143.367	102
	TR71	16.069	7.082	441
	Aksaray	742	1.240	1671
	Kırıkkale	1.060	367	346
	Kırşehir	11.580	3.364	291
	Nevşehir	1.527	61	40
	Niğde	1.160	2.050	1767
2009	Türkiye	1.508.927	158.029	105
	TR71	17.047	8.733	512
	Aksaray	827	1.425	1723
	Kırıkkale	1.015	854	841
	Kırşehir	12.000	3.736	311
	Nevşehir	2.035	400	197
	Niğde	1.170	2.318	1981
2010	Türkiye	1.570.810	1.508.930	964
	TR71	33.002	26.487	803
	Aksaray	867	352	406
	Kırıkkale	865	532	615
	Kırşehir	26.450	16.557	626
	Nevşehir	3.770	7.045	1.869
	Niğde	1.050	2.001	1.906
2011	Türkiye	1.536.445	1.571.606	1.026
	TR71	33.703	28.503	847
	Aksaray	703	286	407
	Kırıkkale	980	598	610
	Kırşehir	24.117	12.805	532
	Nevşehir	6.943	13.036	1.878
	Niğde	960	1.778	1.852
2012	Türkiye	1.963.349	1.459.570	758
	TR71	32.884	20.443	628
	Aksaray	537	180	338
	Kırıkkale	567	250	445
	Kırşehir	21.382	8.033	380
	Nevşehir	9.216	10.307	1.129
	Niğde	1.182	1.673	1.426

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 111 Yıllara Göre Yonca (Yeşil Ot) Üretim İstatistikleri

Yıl	Bölge/İl	Ekilen Alan (Da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
2008	Türkiye	5.557.215	1.843.961	332
	TR71	104.690	200.437	1915
	Aksaray	64.700	73.032	1129
	Kırıkkale	750	835	1113
	Kırşehir	6.455	11.445	1773
	Nevşehir	5.365	922	172
	Niğde	27.420	114.203	4165
2009	Türkiye	5.692.958	1.747.676	307
	TR71	106.633	226.528	2124
	Aksaray	64.450	81.502	1265
	Kırıkkale	918	1.073	1169
	Kırşehir	6.095	11.403	1871
	Nevşehir	5.950	2.472	415
	Niğde	29.220	130.078	4452
2010	Türkiye	5.688.107	11.676.115	2.067
	TR71	108.064	272.297	2.520
	Aksaray	62.350	102.608	1.646
	Kırıkkale	1.244	2.498	2.008
	Kırşehir	8.810	11.940	1.355
	Nevşehir	5.810	22.640	3.897
	Niğde	29.850	132.611	4.443
2011	Türkiye	5.585.525	12.076.159	2.178
	TR71	155.891	377.764	2.424
	Aksaray	104.735	189.343	1.808
	Kırıkkale	1.180	2.456	2.081
	Kırşehir	8.319	11.556	1.398
	Nevşehir	10.167	32.241	3.171
	Niğde	31.490	142.168	4.515
2012	Türkiye	6.741.832	11.536.328	1.742
	TR71	204.002	411.976	2.039
	Aksaray	138.495	208.735	1.522
	Kırıkkale	1.495	2.671	1.804
	Kırşehir	8.282	9.824	1.199
	Nevşehir	14.642	37.761	2.603
	Niğde	41.088	152.985	3.759

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Tablo 112 Yıllara Göre Aspir Üretim İstatistikleri

Yıl	Bölge/İl	Ekilen Alan (Da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
2008	Türkiye	54.021	7.068	131
	TR71	8.878	1.259	142
	Aksaray	720	134	186
	Kırıkkale	608	128	211
	Kırşehir	7.100	917	129
	Nevşehir	450	80	178
	Niğde	0	0	0
2009	Türkiye	215.237	20.076	93
	TR71	9.510	1.767	186
	Aksaray	1.453	254	175
	Kırıkkale	1.157	260	225
	Kırşehir	5.400	955	177
	Nevşehir	1.500	298	199
	Niğde	0	0	0
2010	Türkiye	135.000	26.000	193
	TR71	13.561	5.280	389
	Aksaray	381	195	512
	Kırıkkale	272	98	360
	Kırşehir	3.411	1.577	462
	Nevşehir	2.413	946	392
	Niğde	7.084	2.464	348
2011	Türkiye	131.668	18.228	138
	TR71	8.957	1.599	179
	Aksaray	320	61	191
	Kırıkkale	395	68	172
	Kırşehir	2.082	395	191
	Nevşehir	2.160	375	174
	Niğde	4.000	700	175
2012	Türkiye	155.918	19.945	128
	TR71	8.600	1.434	167
	Aksaray	1.300	285	219
	Kırıkkale	440	72	164
	Kırşehir	5.270	859	164
	Nevşehir	1.590	218	137
	Niğde	0	0	0

Kaynak: TÜİK 2013f. Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr